

Science initiative “Universum”

Modern scientific knowledge

Proceedings of XII International scientific conference

Morrisville

Nov 24, 2017

www.iscience.me

Proceedings of XII International scientific conference “Modern scientific knowledge”. Morrisville, Lulu Press., 2017. 185 p.

Science initiative “Universum”

mail@iscience.me

www.iscience.me

Proceedings of 12th International Scientific Conference “Modern scientific knowledge”. Broad subject.

Published by Lulu Press, Inc.

Lulu Press, Inc.

627 Davis Drive, Suite 300,

Morrisville, NC 27560

© Authors of papers, 2017

© Science initiative “Universum”, 2017

ISBN: 978-1-387-40860-3

Contents

SECTION 1. Chemistry

<i>Andreychikova G.E., Tokarev S.S., Kostikov Y.A., Pavlov V.Y., Ternovsky V.V., Efimova L.S., Nikishaeva O.A., Ternovskov V.B.</i> DOMESTIC ALTERNATIVES TO FOREIGN DEVELOPMENTS	6
---	---

SECTION 2. Technical sciences

<i>Dovgopoliy Y.A., Shvachka A.I.</i> STUDY OF THE PRINCIPLES OF MANAGEMENT OF TECHNICAL SYSTEMS IN CONDITIONS OF LIMITING ENERGY RESOURCES	9
<i>Kachala S.</i> DEVELOPMENT OF METHOD FOR DETERMINATION OF NATURAL AND TECHNOLOGICAL INFLUENCE STEP	13
<i>Lukashov D.S.</i> SELECTING THE BEST SOFTWARE FOR DEALING WITH BIG DATA IN TELEMEDICINE IN UKRAINE	15

SECTION 3. History

<i>Barsuk Y.</i> SUBSAKHAR AFRICA: PERSPECTIVES AND RISKS OF TRADE IN AGRICULTURAL PRODUCTS	19
<i>Nesterov D.V., Frolov A.Y.</i> CARLO GINZBURG'S MICROHISTORY	22

SECTION 4. Economics and management

<i>Bondar A.V., Myroshnychenko I.O.</i> CSER STANDARDS AS A BASIS FOR COMBATING CORRUPTION IN COMPANIES OF THE REAL SECTOR OF THE ECONOMY: STAKEHOLDER APPROACH	25
<i>Filippov V.Y., Bashynska I.O., Lazar V.A.</i> INNOVATIVE DEVELOPMENT STRATEGY OF URBAN PASSENGER TRANSPORT	27
<i>Hryniuk I.</i> THE IMPACT OF CURRENT CAPITAL ON THE INDICATORS OF FORMATION OF THE ENTERPRISE'S VALUE	29
<i>Ivaniuk O.A.</i> THE NECESSITY OF FORMATION OF THE ENTERPRISE DEVELOPMENT STRATEGIES	32
<i>Kisin I.K.</i> PLANNING COOPERATION OF FORWARDING COMPANY WITH KEY-CLIENTS	34
<i>Kraevskiy M.A.</i> PROBLEMS OF DEVELOPMENT AND MOBILIZATION MANAGEMENT IN UKRAINE	37
<i>Maschenko S.O., Chala V.S.</i> THE EFFECTIVE INSTRUMENTS OF ENERGY CONSERVATION POLICY AND ENVIRONMENTAL SAFETY OF CONSTRUCTION IN EU AND UKRAINE	40
<i>Mustratova E.A.</i> CONCEPT OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY IN CURRENT ECONOMIC REALITIES	44
<i>Myazin E.O., Chanysheva E.V.</i> THE COMPETITIVENESS OF RUSSIAN CARRIERS IN THE PASSENGER TRANSPORTATION MARKET IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION	48
<i>Nikulina T., Honchar M.</i> WORLD EXPERIENCE OF VAT ADMINISTRATION AND METHODS OF ITS IMPLEMENTATION IN UKRAINE	54
<i>Petrashchak O., Yaskal I.</i> MONODIRECTIONAL ORIENTATION OF EMPLOYEES' MOTIVATION	58

<i>Rushchyshyn N., Kostak Z., Prytula N.</i> CREDIT ACTIVITIES OF BANKS IN MODERN CONDITIONS	62
<i>Stryha V.D.</i> TRENDS OF DEVELOPMENT OF BREWERY ACTIVITY IN UKRAINE	66
<i>Yurkevych H.I.</i> ESTABLISHMENT AND FUNCTION OF UNITED LOCAL COMMUNITY DUE TO REFORMATION OF ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL STRUCTURE	68
<i>Zub A.T.</i> CRISIS MANAGEMENT: DETERMINISM AND INTENTIONALITY	72

SECTION 5. Philosophy

<i>Ivanishin D.O., Blokha Y.Y.</i> KATERINOSLAV AS A GENERAL IMPERIAL CENTER FOR ANARCHISM	76
<i>Yashan T.V.</i> THE FORMATION OF CREATIVE SPACES IN EUROPEAN CITIES, BUT ALSO THE FACTORS OF THEIR DEVELOPMENT	79

SECTION 6. Philology

<i>Kusenкова O.A.</i> PILGRIMAGE AS A WAY OF OBTAINING FAITH AND SAVING (ON THE EXAMPLE OF LIFE AND CREATIVITY OF I.S. SHMELEV)	82
<i>Samoilenko O.V.</i> REETIMOLOGIZATION AS THE REASON AND CONSEQUENCES OF QUASI-COMPOSITES FUNCTIONING	85

SECTION 7. Jurisprudence

<i>Dzibova S.G., Tlehatuk A.K.</i> THE REALISATION OF DEMOCRATIC PRINCIPLES IN THE FORMATION OF CIVIL SOCIETY IN THE RUSSIAN FEDERATION	89
<i>Golomolzhina E.S.</i> TAXATION OF SUBSOIL USE: FOREIGN EXPERIENCE	93
<i>Ignatenko V.V.</i> WHAT PROBLEMS ARE CONNECTED WITH THE USE OF E-MAIL IN THE CIVIL PROCESS IN RUSSIA?	96
<i>Khachak B.N., Jafarova D.B.</i> THE WARRANTY OF THE RIGHTS AND FREEDOMS OF MAN AND CITIZEN IN THE ADMINISTRATION OF JUSTICE	99
<i>Novikova K.A.</i> FEATURES OF JUDICIAL PROCEEDINGS WITH THE PARTICIPATION OF JURY MEETINGS	103
<i>Ryzhenkova K.I.</i> INSTITUTE «OF THE LAW OF OBLIVION» IN RUSSIAN AND EUROPEAN LAW	107
<i>Shadzhe A.M., Hadjirokov R.A.</i> THE CONCEPT AND ESSENCE OF LAWMAKING IN THE RUSSIAN THEORY OF LAW	113
<i>Starodubtseva M.A.</i> PECULIARITIES OF NATIONALISM IN MODERN RUSSIA	117
<i>Stepanenko K.S.</i> COMBATING VIOLENCE AGAINST WOMEN IN THE REPUBLIC OF BELARUS: A BRIEF OVERVIEW	121
<i>Zubets O.R.</i> INTERNATIONAL PROTECTION OF HUMAN RIGHTS	123

SECTION 8. Pedagogics

<i>Bystrova B.V.</i> COMPARISON OF THE EDUCATIONAL CYBERSECURITY PROGRAMS OF THE UNITED STATES AND UKRAINE UNIVERSITIES	127
<i>Danilyuk T.P.</i> LITERARY STUDY OF A PARTICULAR REGION AS A FACTOR PATRIOTIC EDUCATION OF YOUNGER STUDENTS	132
<i>Kharkivska A.</i> PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS FROM THE POSITION OF HUMAN-CENTERED AND CHILD-CENTERED APPROACHES	135
<i>Kharkivskiy V.</i> FORMATION OF MEDICAL SPECIALISTS' LEGAL COMPETENCE IN THE SYSTEM OF CONTINUING PROFESSIONAL EDUCATION	138
<i>Lushchuk Y.</i> STANDARDS OF TRAINING STUDENTS IN GREAT BRITAIN (HIGHER AGRICULTURAL EDUCATION)	140
<i>Nikisheva E.A.</i> THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF MOTOR SKILLS OF PRIMARY SCHOOL CHILDREN	143
<i>Perebeynos V.B., Makhankov H.I., Pakulin S.L.</i> RATIONAL CONSTRUCTION OF TRAINING MESOCYCLES IN THE PREPARATION OF HIGHLY QUALIFIED JUDOISTS	147
<i>Perebeynos V.B., Makhankov H.I., Pakulin S.L.</i> THE EXTENSION OF THE TECHNICAL-TACTICAL ACTIVITIES OF YOUNG JUDOISTS AND THE ACHIEVEMENT OF HIGH SPORTS RESULTS	151
<i>Shelkovyi O.</i> DUALISM OF THE MODEL COMPETENCE IN TEACHER EDUCATION	155
<i>Sokolyuk O.</i> ACTUALITY'S APPLICATION OF HEALTHY MOVEMENT ACTIVITY IS DURING PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF PHYSICAL EDUCATION	156
<i>Turchyn I.M.</i> YOUTH AND ADULT LITERACY MOVEMENT AS ONE OF PAULO FREIRE'S PROJECTS	159
<i>Verkalets' L.M.</i> TECHNOLOGIES OF PEDAGOGICAL DESIGN AS A MEANS OF PROFESSIONAL GROWTH OF TEACHERS	161
<i>Zablotskiy A.R.</i> PATRONAGE OF ORPHANS AS A PRIORITY TREND IN THE DEVELOPMENT OF ALTERNATIVE FORMS OF STATE CARE	165

SECTION 9. Psychology

<i>Terentev A.A., Arpentieva M.R.</i> DIALOGUE AS SPECTACLE AND COMPETITION	169
---	-----

SECTION 10. Sociology

<i>Skoraya I.G.</i> COMPUTER DEPENDENCE AS A DESTRUCTIVE SOCIOCULTURAL PHENOMENON	173
---	-----

SECTION 11. Politology

<i>Mainina M.S.</i> FEATURES OF PARLIAMENTARY ETHIC DEVELOPMENT IN UKRAINE	177
<i>Savchuk A.B.</i> DIPLOMATIC PERSONALISM AS ONE OF PERSPECTIVE COURSES OF THE INVESTIGATION OF HISTORY OF INTERNATIONAL RELATIONS	181

SECTION 1. Chemistry

Andreychikova Galina Emelyanovna

Russia, Moscow

Laureate of the Council of Ministers of the USSR

Prize, Head of the Research Laboratory

of the Moscow Power Engineering Institute

Candidate of Chemistry

Tokarev Stanislav Stanislavovich

Russia, Moscow

1st category engineer of MEI

Kostikov Yuri Alexandrovich

Russia, Moscow

Director of the Institute of Information Systems and Technologies

Ph.D.

Pavlov Vitaliy Yuryevich

Russia, Moscow

Head of the Department № 318 MAI

Ph.D.

Ternovsky Vladimir Vladimirovich

Russia, Moscow

Deputy Dean of the Faculty of Bioinformatics

Ph.D.

Efimova Lyubov Sergeevna

Russia, Moscow

postgraduate student of the RSU named after Kosygin

Nikishaeva Olga Arkadevna

Russia, Moscow

postgraduate student of the RSU named after Kosygin

Ternovskov Vladimir Borisovich

Russia, Moscow

Deputy. Head of the Department № 318 MAI

Ph.D.

DOMESTIC ALTERNATIVES TO FOREIGN DEVELOPMENTS

Андрейчикова Галина Емельяновна

Россия, г. Москва

Лауреат премии Совета Министров СССР

руководитель исследовательской лаборатории МЭИ, к.х.н.

Токарев Станислав Станиславович

Россия, г. Москва

инженер 1-й категории МЭИ

Костиков Юрий Александрович

Россия, г. Москва

Директор института информационных систем и технологий

к.ф.-м.н.

Павлов Виталий Юрьевич

Россия, г. Москва

заведующий кафедрой №318 МАИ

к.ф.-м.н.

Терновский Владимир Владимирович

Россия, г. Москва

Заместитель декана факультета биоинформатики

к.ф.-м.н.

Ефимова Любовь Сергеевна

Россия, г. Москва

аспирантка РГУ имени Косыгина

Никишаева Ольга Аркадьевна

Россия, г. Москва

аспирантка РГУ имени Косыгина

Терновсков Владимир Борисович

Россия, г. Москва

зам. заведующего кафедрой №318 МАИ

к.т.н.

ОТЕЧЕСТВЕННЫЕ АЛЬТЕРНАТИВЫ ЗАРУБЕЖНЫХ РАЗРАБОТОК

Abstract: The article is devoted to a very topical topic — science-intensive complex design, technological and material science development of ultra-high-speed turbomachines, whose shafts are attached to non-contact bearings with a separating gas-dynamic layer.

Key words: fluoroplastic, adhesion properties, Teflon, non-stick materials, Adhelastr, gas-dynamic bearings, Greblon, Scandia, rotors of drilling rigs, mold.

Аннотация: статья посвящена весьма актуальной теме — наукоемкой комплексной конструкторско-технологической и материаловедческой разработке сверхвысокоскоростных турбомашин, валы которых крепятся на бесконтактных опорах с разделительным газодинамическим слоем.

Ключевые слова: фторопласт, адгезионные свойства, Тефлон, антипригарные материалы, Адгеласт, газодинамические подшипники, Greblon, Scandia, роторы бурильных установок, пресс-форма.

Впервые фторопласт (политетрафторэтилен) получен американским химиком Рой Планкетт в 1938 году при проведении серии экспериментов, в ходе которых открыл случайно новое порошкообразное вещество белого цвета. Перед Второй Мировой войной это вещество заинтересовало фирму «Дюпон», в частности, военных. Они использовали его как уплотнитель для предохранения конструкции ракет от ракетного топлива, в последствие — и других промышленных областях. На мировой рынок материалы на основе фторопласта вышли в 80-е годы под запатентованным американцами товарным знаком «Тефлон-2», символизирующим антипригарное покрытие на посуду и другие изделия, контактирующие с пищевыми продуктами.

Несмотря на прекращение с 2005 года промышленного производства материалов «Адгеласт», ввиду общего положения в стране, разработки и

усовершенствование материалов на основе фторопласта, учитывая его уникальные свойства и широкие возможности, не остановились. Создана серия и широкий спектр материалов для покрытий различного эксплуатационного назначения, в частности: композиции и покрытия на их основе на изделиях пищевого назначения, в качестве твердой смазки для лепестковых газодинамических подшипников, роторы бурильных установок, направляющие, шарниры, пресс-формы для демпферных амортизаторов, подшипники скольжения.

«Адгеласт»-товарный знак для хлебопекарных форм, кондитерских противней, электрогрилей, фритюрниц, пирожковых агрегатов, кухонной посуды кофеварок, термоколб для разогрева пищи для военных в полевых условиях: колбы идут в комплектации на танки, экспортируемые в восточные страны.

Разрабатывая и внедряя в производство композиционный материал АИС-2 для покрытий на лепестковые ГДП высокоскоростных турбомашин, рожденный на базе антипригарных композиций, мы следовали по альтернативному пути, используя легирующие смазочные материалы: более мягкие, пластичные, трибообеспечивающие, одновременно являющиеся как высокотемпературными наполнителями, так и реагентами, армирующими каркас полимерной матрицы. У нас был другой подход к формированию покрытия и выполнению поставленной задачи. Особую ценность новому составу придает рассмотрение перспектив создания новых твердосмазочных антифрикционных покрытий с недостижимой до сих пор температурой эксплуатации до 500°C.

Указанные разработки высоко оценены наши Правительством — Премией Совета Министров СССР, 1989 г и 13 золотыми медалями Всемирных Конкурсов Изобретателей в Брюсселе, Париже, Москве, Ницце, Женеве, Питсбурге. Мы готовы расширить и внедрить наши разработки и технологии использования у нас в России.

Литература:

1. СПОСОБ НАНЕСЕНИЯ ПОКРЫТИЯ НА МЕТАЛЛИЧЕСКУЮ ПОВЕРХНОСТЬ, КОМПОЗИЦИИ ГРУНТОВОЧНОГО ПОКРЫТИЯ И КОМПОЗИЦИИ ДЛЯ ОБЛИЦОВОЧНОГО ПОКРЫТИЯ
2. Андрейчикова Г.Е. патент на изобретение RUS 2170286 26.11.1999
3. Подшивалов Г.К., Терновсков В.Б., Демидов Л.Н., Тарасов Б.А. ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ В УСЛОВИЯХ НЕОПРЕДЕЛЕННОСТИ. Экономика: вчера, сегодня, завтра. 2016. № 2. С. 242-257.
4. КОМПОЗИЦИЯ ДЛЯ ПОКРЫТИЯ Андрейчикова Г.Е., Андрейчиков Ю.П., Небаба А.Н., Бирюлев А.В., Кузнецов А.П. патент на изобретение RUS 2071492
5. Эмексузян В.С., Смирнова К.П., Демидов Л.Н., Терновсков В.Б. «Аутсорсинговый скоринг в развитии кредитной системы России» Статья. «Экономика: вчера, сегодня, завтра» №3\2016
6. Демидов Л.Н., Терновский В.В., Тарасов Б.А., Терновсков В.Б. Модель представления информации для применения в экономике Статья. «Экономика: вчера, сегодня, завтра» ISSN 2222-9167 №3\2016

SECTION 2. Technical sciences

Yaroslav Dovgopolyi

cand.sc. (tech)

Alexander Shvachka

STUDY OF THE PRINCIPLES OF MANAGEMENT OF TECHNICAL SYSTEMS IN CONDITIONS OF LIMITING ENERGY RESOURCES

Ярослав Александрович Довгопольй

аспирант

Александр Иванович Швачка

канд. тех. наук

кафедра «Компьютерно-интегрированных технологий и метрологии»

факультет «Компьютерных наук и инженерии»

ГВУЗ «Украинский химико-технологический университет»,

г. Днепр, Украина

ИССЛЕДОВАНИЕ ПРИНЦИПОВ УПРАВЛЕНИЯ ТЕХНИЧЕСКИМИ СИСТЕМАМИ В УСЛОВИЯХ ОГРАНИЧЕНИЯ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ РЕСУРСОВ

To increase the energy efficiency of technical systems in the context of increasing costs and the shortage of energy resources, it is proposed to use the energy characteristics in the modeling decision support system. The calculation of trade-offs in the management problem was carried out on the basis of the vector optimization model, as well as trends in the change of technical and economic indicators of production under the implementation of the management decision option.

Key words: management, energy efficiency, information-modeling system, compromise solution, efficiency criterion.

Для повышения энергоэффективности технических систем в условиях повышения стоимости и дефицита энергоресурсов предложено в моделирующей системе поддержки принятия решения использовать энергетические характеристики. Расчет компромиссных решений в задаче управления выполнено на основании модели векторной оптимизации, а также отмечены тенденции изменения технико-экономических показателей производства при реализации варианта управленческого решения.

Ключевые слова: управление, энергоэффективность, информационно-моделирующая система, компромиссное решение, критерий эффективности.

Архитектура современных информационных систем технологических процессов представляет собой многоуровневую систему и строится на основе открытых технологий с использованием стандартных модулей, объединенных в сеть помехозащищенным интерфейсом. Конечной целью разработки таких систем является обеспечение нормальной работы производства в целом при минимальной

себестоимости продукции с учетом ограничений, обусловленных требованиями технологии и возможностями оборудования [1].

Отечественный и зарубежный опыт показывает, что развитие современных предприятий, решение проблемы энергосбережения, повышения качества и конкурентноспособности продукции требуют усовершенствование систем использования информации, применяемых как для управления технологическим процессом, так и производством в целом. Основой переработки информации является математическое моделирование. Множественность и противоречивость критериев качества управления определяет целесообразность векторного решения задачи оптимизации. В этом направлении достигнуты определенные успехи [2], что, однако, не снижает актуальность рассмотрения задач управления в данной постановке, в частности, выбор приоритетного решения из конкурирующего множества в условиях дефицита, ненадлежащего качества при постоянном росте стоимости энергетических ресурсов.

По мнению автором одним из вариантов решения проблемы является использования понятия «энергетической характеристики», которая позволяет выразить зависимость между расходом энергии и выпуском продукции за данный период времени при одновременном учете основных факторов, влияющих на энергоиспользование. Энергетическая характеристика определяет точку оптимального режима операции — оптимальную величину нагрузки оборудования по мощности и соответствующей ей расход энергии, а также отражает количественную связь между энергетикой и технологией и представляют, таким образом, математическое описание уровня энергопотребления. Она обеспечивает: выявление резервов экономии энергии на предприятии, установление оптимальных энергетических режимов работы оборудования, нормирование энергопотребления от операции до предприятия в целом, анализ энергоиспользования и разработка энергобаланса [3].

Для реализации предложенных принципов выбран один из наиболее энергоемких переделов черной металлургии — доменная плавка. В соответствии с разработанной статической оптимизационной моделью доменной плавки [4] в задаче векторной оптимизации приняты такие целевые функции:

$P(T_d, O_2, m, n)$ — производительность, т/час ($P \rightarrow \max$),

$K(T_d, O_2, m, n)$ — расход кокса, кг/т чугуна ($K \rightarrow \min$),

где T_d — температура дутья, °C; O_2 — содержание кислорода в дутье, %; m — доля углерода природного газа, д.ед.; n — доля углерода пылеугольного топлива, д.ед.

С использованием бинарного отношения предпочтения в теории векторной оптимизации, а также понятия «конуса» формируем массив (рис. 1) множества точек возможных совместных решений функций (P, K) при варьировании независимых переменных (T_d, O_2, m, n). Степень детализации поиска определяется количеством шагов изменения по каждой переменной, что, в свою очередь, приводит к увеличению машинного времени вычислительного цикла.

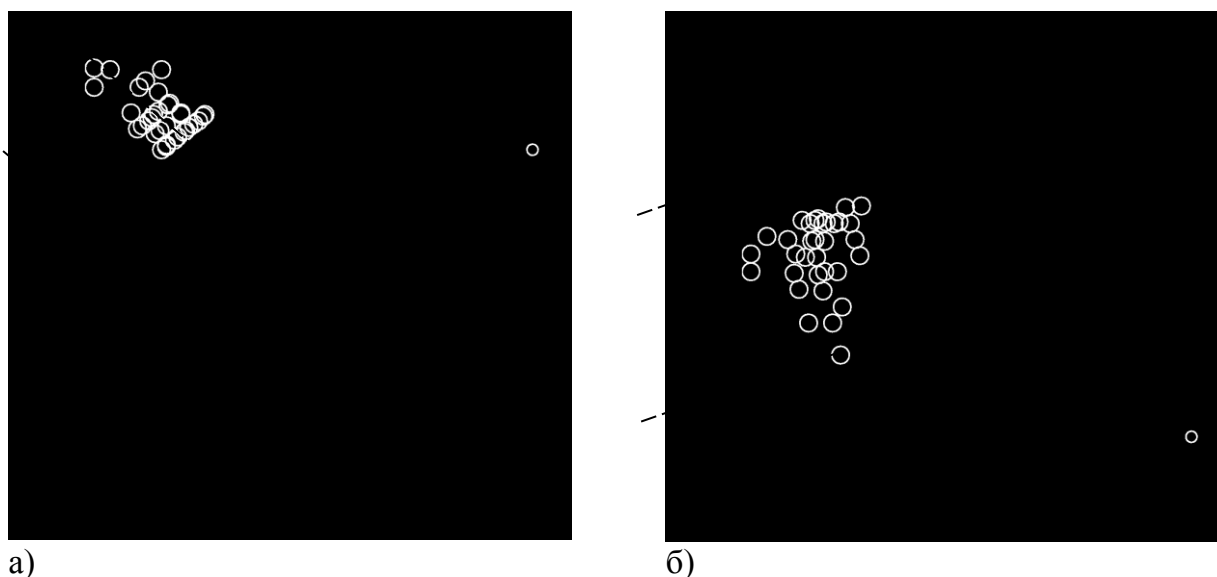

Рис. 1. Зависимость параметров процесса при вдувании угольной пыли без природного газа для ДП№1 ПАО «АМК»:

n — влияние доли углерода угольной пыли, V_{put} — расход угольной пыли, кг/т чуг

Полученные характеристики (рис. 1) с использованием методов теории векторного пространства на основании модели домны доменной плавки, позволяют выявить основные направления энергосберегающей технологии при управлении в условиях ограничения на условия реализации. В том числе, повышение расхода кокса вызывает пропорциональный рост использования угольной пыли (рис. 1а) в одной группе исследований при варьировании дутьевыми характеристиками. В тоже время аналогичные условия по вдуванию угольной пыли обеспечивают повышение производительности порядка 50 т чуг/час (рис. 1б). Конкретные условия реализации обуславливаются анализом предшествующей характеристики. Штрих — пунктирной линией отмечены общие закономерности соответствующие вдуванию данного вида топлива.

Обобщение представленных выше характеристик было реализовано посредством энергетической характеристики (рис. 2).

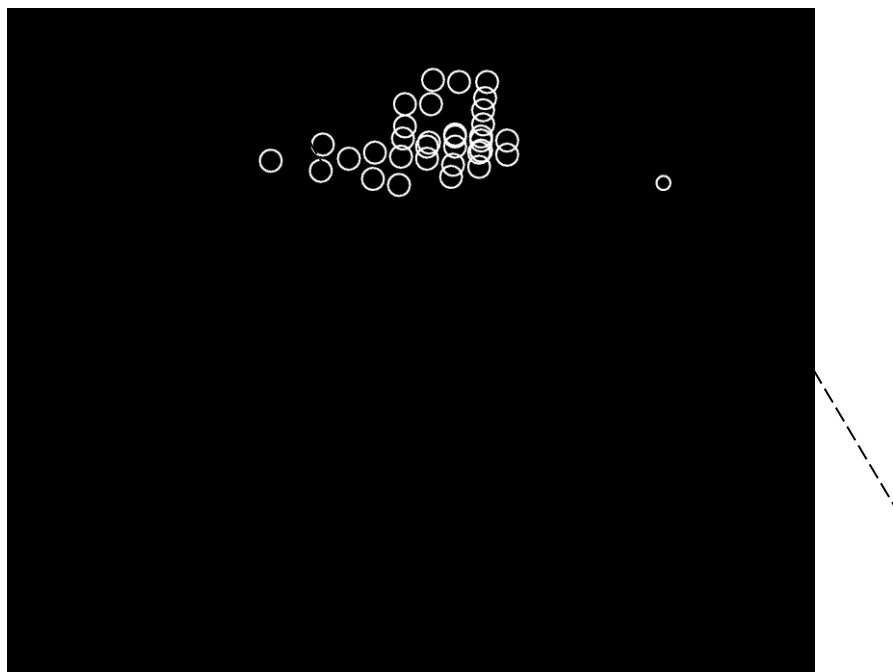

Рис. 2. Энергетическая характеристика при вдувании угольной пыли без природного газа ДП№1 ПАО «АМК»

Построив энергетическую характеристику, можно оценить влияние интенсивности плавки на тепловые потери рабочего пространства печи, на эффективность использования восстановительной энергии газа. Наибольшие приложения заключаются в определении рациональных взаимно согласованных режимов работы двух и более агрегатов. В практике выплавки чугуна встречаются ситуации, когда домны и воздухонагреватели работают с различной температурой дутья, но одинаковым содержанием кислорода и удельным расходом природного газа. Аналитические исследования показывают, что это нерационально и путем перераспределения энергетических и сырьевых ресурсов в группе доменных печей можно достичь более высоких результатов.

Многообразие путей управления ресурсами, совершенствование и оптимизация показателей качества технических систем требует высокого уровня информационного и методического обеспечения. Применение методов вычислительной математики расширяет класс прикладных задач и повышает достоверность их результатов, что позволяет эффективно осуществлять управление энерготехнологическими ресурсами и выполнять оптимизацию показателей качества.

Литература:

1. Денисенко В.В. Компьютерное управление технологическим процессом, экспериментом, оборудованием.- М.: Горячая линия — Телеком, 2009. – 608 с., ил.
2. Развитие информационных технологий в задаче экономико-математического моделирования методами векторной оптимизации / А.И. Швачка, Е.В. Лещенко, О.Ю. Олейник // Вопросы химии и химической технологии.- 2013 – Вып. 5. – с. 190-193.
3. V. Nikolsky, O. Oliynyk, A. Shvachka, I. Nachovny. Thermal treatment of concentrated liquid toxic waste and automatic control of process efficiency. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies. 5/10 (89) 2017. pp. 26-31.
4. Бородулин, А.В. Домна в энергетическом измерении / А.В. Бородулин, А.Д. Горбунов, В.И. Романенко, С.П. Суцев - Днепродзержинск, 2006. - 450 с.

Kachala Sofiia
Ph.D. student
Department of Tourism
Institute of Architecture Construction and Tourism
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas
Ivano-Frankivsk, Ukraine

DEVELOPMENT OF METHOD FOR DETERMINATION OF NATURAL AND TECHNOLOGICAL INFLUENCE STEP

Качала Софія Віталіївна
аспірант
кафедра туризму
інститут архітектури будівництва і туризму
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
м. Івано-Франківськ, Україна

РОЗРОБКА МЕТОДУ ВИЗНАЧЕННЯ СТУПЕНЯ ПРИРОДНО- ТЕХНОГЕННОГО ВПЛИВУ

Keywords: river basin, hydro ecosystem, natural and man-made influence, the hydrological regime, river basin approach.

Ключові слова: басейн ріки, гідроекосистема, природно-техногенний вплив, гідрологічний режим, басейновий підхід.

Нами запропоновано комплексний метод визначення природно-техногенного впливу. Метод належить до природно-техногенної безпеки, комплексної оцінки природно-техногенного впливу в межах басейну водного об'єкту, який включає вплив гідрорежиму, ступінь трансформації водної екосистеми, блокування басейну, фрагментацію, екологічний стан басейну та якісний стан водних ресурсів, функціонування водних екосистем. Даний метод визначення ступеня природно-техногенного впливу може бути використаний для оцінки функціонування водної гідроекосистеми в природних умовах та для прогнозування зміни стану водного об'єкту за умови зміни сценарію [1].

Такий метод оцінки природно-техногенного впливу може знайти застосування в екологічному нормуванні, екологічній експертизі, екологічному аудиті при оцінці небезпеки та прогнозуванні показника впливу та різних його складників, розробці водоохоронних заходів, плануванні освоєння басейнів річкових систем та під час прогнозування природно-техногенних впливів різного генезису.

Інтегральний показник комплексного природно-техногенного впливу (Rhe) розраховують на підставі розробленої нами формули:

$$Rhe = \sqrt[6]{IMP_{flood} * IMP_{Pres} * IMP_{block} * IMP_{frgm} * Kedb * FCQ}$$

IMP_{flood} – зміна гідрологічного режиму і екосистеми заплави в нижніх б'єфах гребель, аж до гирла;

IMP_{Pres} – трансформація водних екосистем внаслідок затоплення;

IMPblock – блокування річкового басейну, зокрема перетин шляхів міграції біологічних видів;

IMPfrgm – фрагментація басейну, ступінь розчленування басейну на окремі ділянки греблями, виражені як відсоток втрачених шляхів пересування по річковій мережі;

Kedb – коефіцієнт екологічного дисбалансу басейну ріки чи його ділянки;

FCQ – коефіцієнт відповідності якості води.

Вирішення поставленого завдання ґрунтувалось на математичному обробленні масиву статистичних даних результатів аналізів поверхневих вод, паспортних даних басейну ріки та визначенні параметрів із застосуванням ГІС-технологій. Таким чином, після статистичного оброблення даних басейну ріки та проведення порівняльних аналізів для басейну ріки отримані результати згруповано та внесено в зведену базу даних, на основі якої отримано комплексний показник природно-техногенного впливу Rhe. Розроблений метод дозволяє оцінити ситуацію стану басейну. При цьому гідроекологічною нормою вважаємо мінімальне оптимальне значення, яке не виходить за межі реакцій пристосування для підтримання гомеостазу.

Опираючись на взаємозв'язок причин та наслідків виникнення природно-техногенного впливів, запропонований підхід містить структурні показники, що дозволяють в повному обсязі оцінити можливий вплив та шляхом замінення показників визначати динаміку зміни поведінки гідроекосистеми.

Чільним фундаментальним завданням в рамках окресленого дослідження є обґрунтування і розвиток методики експрес-оцінення сценаріїв освоєння гідрологічного потенціалу басейнів річок, що охоплює порівняльний аналіз різних сценаріїв розвитку діяльності визначення сприятливих показників та значень, які мінімізують екологічні збитки від діяльності. Пропонований метод особливо актуальний в басейні ріки Дністер, який має високий неосвоєний гідрологічний потенціал і потребує збереження екосистем і біоти річок [108].

Характеристика та аналіз всіх потенційних заходів у великих річкових басейнах дозволить науковим, екологічним, громадським організаціям і експертному співтовариству формулювати більш обґрунтовані пропозиції для складання та коригування стратегій регіонального розвитку, схем охорони та використання водних ресурсів, схем розміщення об'єктів електроенергетики, корпоративних і відомчих планів, інвестиційних програм. Перспектива розвитку та розширення поняття природно-техногенного впливу полягає у можливості залучення більшої кількості досліджуваних показників, що дасть змогу адаптувати даний метод до особливостей кожного водотоку. Так, наприклад, в описуваному методі використовуємо показник вимірювання гідрорежиму, що враховує наявні на річці водосховища, під час дослідження водного об'єкту враховують особливості, що притаманні обраній структурній одиниці і не можуть ігноруватись при проведенні господарської діяльності. Такий фактор враховують поруч з іншими внутрішніми параметрами, які чинять відчутний вплив на функціонування системи.

Запропонований розрахунковий показник Rhe є відносною величиною, що залежить від рівня антропогенного навантаження та природних процесів і явищ, що відбуваються в межах басейнової гідроекосистеми. Ступінь природно-техногенного впливу оцінюють за такою шкалою:

$Rhe < 0,2$ – еталонний стан — діапазон найсприятливіших для функціонування гідроекосистеми значень факторів середовища;

$0,2 < Rhe < 0,4$ – зона оптимуму — діапазон з низьким рівнем ушкодженості, що не викликає порушень гідроекосистеми;

$0,4 < Rhe < 0,6$ – зона песимуму — діапазон несприятливих для функціонування гідроекосистеми значень факторів середовища;

$0,6 < Rhe < 0,8$ – кризова зона — діапазон з високим рівнем ушкодженості гідроекосистеми, стан біосистеми небезпечний;

$Rhe > 0,8$ – зона екологічного лиха — діапазон з дуже високим рівнем ушкодженості гідроекосистеми, стан біосистеми критичний.

Отриманий ступінь впливу для певної басейнової одиниці, за динамічності всіх складників, можна використовувати для оцінки ступеня екологічного впливу об'єктів-аналогів. Введення спеціально розробленої шкали для оцінки природно-техногенного впливу дасть можливість використання простого методу встановлення пріоритетів, де певні райони чи ділянки гідроекосистеми, які відповідають визначеним стандартам якості навколишнього середовища, без подальшого втручання, можна вважати еталонними, а інші ділянки гідроекосистем можна ранжувати і оцінювати залежно від ступеня природно-техногенного впливу.

Під час здійснення цього методу визначають показники вимірювання гідрорежиму, показники трансформації водних екосистем, показники бокування басейну, показники фрагментації, коефіцієнт екологічного дисбалансу, коефіцієнт якості води.

Література:

1. Качала С.В. Постановка проблеми дослідження комплексного гідроекологічного ризику / С.В. Качала // Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Прикладні аспекти техногенно-екологічної безпеки», Харків, 4 грудня 2015 р. – С. 225–227.

Lukashov Dmytro
student

Department of Software Engineering
Faculty of Computer Science

Kharkiv National University of radioelectronics
Kharkiv, Ukraine

Advisor – Zybina Katerina

SELECTING THE BEST SOFTWARE FOR DEALING WITH BIG DATA IN TELEMEDICINE IN UKRAINE

This article examined the basic requirements for the telemedicine system. To analyze the existing Big Data systems, key evaluation criteria were derived. With the help of the criteria, the analysis was carried out and the best system for working with medical data was chosen.

Keywords: Big data, telemedicine, e-health, medical data, e-health, telemedicine system, spss, kibana, microstrategy enterprise analytics.

Telemedicine is very new, adaptive and important type of health care all over the world and, of course, it is very important for Ukraine, because telemedicine can provide:

Speed. Doctor doesn't have to come to patient to diagnose (Sometimes even some surgical interventions can be done remotely which is very important for districts that are far from medical centers). And patients don't have to be in the hospital during the tests. So speed and amount of people which can be served by one medical center increases incredibly.

Price. There aren't any additional costs for medical personnel to move from the medical center to the patient and vice versa. And patients don't have to pay for the ward in the medical center.

Quality. It can be spent more time to diagnose because everything is done automatically and the doctor only has to agree or disagree with the diagnose which is given by the system

Efficiency. Because almost everything is processed with the computer amount of doctors and as the result of this weight of human factor can be decreased incredibly.

This trouble is very actual because there isn't fully formed telemedicine in Ukraine. But it has to be because there are such problems which can be solved implementing telemedicine:

A lot of people are not able to come and to stay in the medical center because they are too far and the road is too expensive.

Sometimes it is necessary to get the results of test quickly but because of the human factor it can not be done as fast as it is required.

As the result of all this, providing telemedicine in Ukraine can solve a lot of different troubles with the medical care.

So, telemedicine, obviously, is based on the "Big data", because to achieve correct results the system has to capture a lot of data, store all these data and process everything correctly. The problem of "Big data" is very well known and there are a lot of different solutions but they can vary dependently on requirements. So the first step is to set requirements especially for Ukrainian telemedicine.

Cost. It has to be as cheap as possible such system has to achieve the best relation of quality/price.

Speed. Because one of the most important things for telemedicine is speed and low hardware requirements.

Quality. This sphere is connected with people's lives, so it has to give the best possible results.

Safety. The software has to be ready to hackers' attacks because such software will contain a lot of private information.

So according to requirements it has been chosen 3 possible software to deal with "Big data": SPSS, Kibana, MicroStrategy Enterprise Analytics

IBM SPSS Neural Networks uses nonlinear data modeling to discover complex relationships and derive greater value from your data. Use the familiar IBM SPSS Statistics interface to take advantage of multilayer perceptron (MLP) or radial basis function (RBF) procedures. You set the conditions-control the training stopping rules and network architecture or let the procedure choose. You don't have to do any programming. Influence the weighting of variables. Specify details of the network architecture. [1]

Kibana gives you the freedom to select the way you give shape to your data. And you don't always have to know what you're looking for. With its interactive visualizations, start with one question and see where it leads you. [2]

Easily access, explore, and analyze data in just a few clicks with self-service analytics from MicroStrategy. Experience the speed and flexibility of data discovery without sacrificing the scalability and security of an enterprise analytics environment [3].

To choose the best software it'll be useful to create table:

Table 1.1. Comparing software:

Software name	Cost	Speed	Quality	Safety
SPSS	\$676/user/year[4]	2GHz or more, 4GB RAM or more, 2GB or more disk space[4]	73%	80%
Kibana(Elastic Search)	\$540/user/year[5]	2 or more cores, 8-64GB RAM, - disk space[6]	69%	80%
Microstartegy	\$600/user[7]	Multicore 64bit processor, 20GB disk space, 8GB or more RAM[8]	63%	80%

To get values for quality and safety columns it has been made one hundred interviews with doctors who tested such software with big amount of data and they marked quality like this (according to reliability, efficiency and maintainability with the formula:

$$[|good|*2 + |mean|*1 + |bad|*0]/200,$$

1)

where $|x|$ is total number of answer "x", 200 is maximum possible result.

These software is big enterprise products, so they are save enough to be used now but this index has to be improved.

To sum up, the best system for the moment is IBM's SPSS, but indicators of quality and safety have to be improved. It can be done with adding new program modules for better processing data and protection of private information.

References:

1. IBM SPSS Neural Networks - Overview - United States. Available at: <https://www.ibm.com/us-en/marketplace/spss-neural-networks> (accessed 10 November 2017).
2. Kibana: Explore, Visualize, Discover Data. Available at: <https://www.elastic.co/products/kibana> (accessed 19 November 2017).
3. Dashbaords & Visualizations - Discover Your Data. Available at: <https://www.microstrategy.com/us/products/capabilities/data-discovery> (accessed 19 November 2017).

4. IBM SPSS Neural Networks - Details - United States . Available at: <https://www.ibm.com/us-en/marketplace/spss-neural-networks/details> (accessed 15 November 2017).
5. Elasticsearch Reviews and Pricing 2017. Available at: <https://www.capterra.com/p/149304/Elasticsearch/> (accessed 15 November 2017).
6. Hardware| Elasticsearch: The Definitive Guide [2.x]| Elastic. Available at: <https://www.elastic.co/guide/en/elasticsearch/guide/current/hardware.html> (accessed 19 November 2017).
7. MicroStrategy Pricing | G2 Crowd. Available at: <https://www.g2crowd.com/products/microstrategy/pricing> (accessed 15 November 2017).
8. MicroStrategy 10.4 System Requirements - MicroStrategy 10.4 Readme - MicroStrategy Help. Available at: <https://www.elastic.co/guide/en/elasticsearch/guide/current/hardware.html> (accessed 15 November 2017).
9. Best Big Data Software | 2017 Reviews of the Most Popular Systems. Available at: https://www.capterra.com/big-data-software/?utf8=%E2%9C%93&review_stars=4&users=&feature%5B8%5D=39434&commit=Filter+Results&sort_options (accessed 15 November 2017).

SECTION 3. History

Barsuk Yuliia

*Postgraduate student of the department of Public Administration and Administration
SHEI "Kherson State Agrarian University"
Kherson, Ukraine*

Supervisor - PhD in Economics, Associate professor Huba Maryna

SUBSAKHAR AFRICA: PERSPECTIVES AND RISKS OF TRADE IN AGRICULTURAL PRODUCTS

Барсуک Юлія Володимирівна

*Аспірант кафедри публічного управління та адміністрування
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»
м. Херсон, Україна*

Науковий керівник – к.е.н., доцент Губа М.І.

СУБСАХАРСЬКА АФРИКА: ПЕРСПЕКТИВИ І РИЗИКИ ТОРГІВЛІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЮ ПРОДУКЦІЄЮ

Abstract. The expansion of international trade in agro-products and the search for new markets are one of the most promising areas of activity of Ukrainian agricultural traders. One of these new markets is sub-Saharan Africa, sub-Saharan Africa.

Key words: imports, Ukrainian agroproducts, international trade, Ukrainian commodity traders, GAFTA and FOSFA contracts.

Анотація. Розширення міжнародної торгівлі агропродукцією і пошук нових ринків збуту — одне з найбільш перспективних напрямків діяльності українських агротрейдерів. Одним з таких нових ринків збуту є Африка на південь від Сахари, або субсахарської Африка (англ. Sub-Saharan Africa).

Ключові слова: імпорт, українська агропродукція, міжнародна торгівля, українські агротрейдери, контракти GAFTA та FOSFA.

Субсахарська Африка — це величезний регіон, який складається з 49 країн, розташованих на південь від пустелі Сахара, включаючи такі країни, як: Ангола, Гана, Камерун, Кенія, Кот-д'Івуар, Нігерія, Сенегал, Південно-Африканська Республіка та ін. За даними The World Bank, на 2015 рік населення Субсахарської Африки склало 1,001 млрд чол. [1]. У цьому регіоні високий рівень бідності (42,7% населення регіону станом на 2012 рік жили менш ніж на 1,9 дол. США в день [2]) і серйозні проблеми з голодом (220 млн, що голодує станом на 2014-2016 рр [3]).

Якщо говорити про загальну статистику імпорту в Африку, то, згідно з даними Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН (FAO), пшениця є найбільш імпортуєчим сільськогосподарським товаром: станом на 2013 рік імпорт склав близько 40,4 млн тонн; імпорт пшеничного борошна — близько 2,0 млн тонн [4]. Це свідчить про величезний попит на пшеницю і борошно в Африці.

З огляду на вищевказану статистику, Субсахарська Африка — потенційно величезний ринок для імпорту української агропродукції. У свою чергу, торгівля

українськими зерновими з цим регіоном знаходиться на початковому етапі розвитку. Наприклад, за даними Міжнародного торгового центру (ІТС), імпорт пшеничного борошна в 2015 році з України в Африку в цілому склав близько 2 млн дол. США [5]. Експорт агропродукції з України в субсахарську Африку — це не тільки розширення міжнародної торгівлі як такої, а й можливість для українських агротрейдерів зробити свій вклад в боротьбу з голодом у світі.

При цьому українським агротрейдерам, зацікавленим в постачанні в субсахарську Африку, потрібно враховувати ряд юридичних особливостей і ризиків торгівлі з цим регіоном:

1. Особливості ведення переговорів. Ефективне ведення переговорів з африканськими партнерами відбувається, якщо в країні призначення у продавця є своє представництво або локальні партнери (якими іноді виявляються вихідці з України), які розуміють особливості імпорту товару в цю країну, місцеву культуру переговорів тощо.

2. Якість товару. Наявність сертифікатів чистоти трюмів або контейнерів від спеціально акредитованих GAFTA / FOSFA інспекторських компаній, для уникнення ризику пред'явлення претензій в частині відвантаження товару неналежної якості (наприклад, у вологому стані або в мокрі трюми або контейнери) і, відповідно, псування товару в дорозі.

Слід пам'ятати, що в кожній африканській країні свої вимоги до якісних параметрів агропродукції, що імпортується. Тому африканські партнери будуть наполягати на включенні тих якісних параметрів, які відповідають вимогам країни призначення. Більш того, в деяких африканських країнах (наприклад, в Кенії) імпортований товар будуть обов'язково перевіряти на відповідність місцевим або міжнародним стандартам [6]. У зв'язку з цим продавцям сільгосппродукції слід наполягати на включенні в контракт «золотого правила» — про фінал сертифіката якості, стану і ваги товару в порту відвантаження. Завдяки такому положенню в контракті інтереси продавця в частині остаточності якісних характеристик в порту навантаження будуть гарантовані. У такому випадку навіть при організації одержувачем додаткової перевірки товару в порту призначення фінальний сертифікат, раніше виданий в порту відвантаження, що підтверджує дотримання конкретних контрактних параметрів якості, буде вважатися остаточним, таким, який гарантує захист від будь-яких можливих претензій щодо певних раніше параметрів.

Крім того, потрібно враховувати тривалість постачання товарів в субсахарську Африку. У зв'язку з цим обов'язково потрібна консультація з фумігатором про вибір методу фумігації, придатного для конкретного постачання. Це потрібно не тільки для того, щоб фумігація була ефективною (щоб вантаж не прибув в країну призначення зі шкідниками), але і для цілей дотримання спеціальних вимог країни призначення.

3. Ризики втрати та псування вантажу. Піратство. Перевага умовам FOB, CIF, CFR, оскільки ризики втрати та псування вантажу на цих базисах переходять від продавця до покупця після переміщення товару через поручні судна в порту відвантаження. Не радимо використовувати базиси DAP, DDP і схожі з ними. Оскільки терміни перевезення в Африку можуть бути тривалими та з товаром в дорозі (коли продавець не може його фактично контролювати) може трапитися що завгодно, для українських агротрейдерів важливо, щоб вони не несли ризики втрати і псування товару під час перевезення вантажу.

Так, ризик втрати вантажу при перевезенні в субсахарську Африку різко зростає, в тому числі в зв'язку з випадками піратського захоплення судів. Якщо раніше у всіх на слуху були захоплення суден піратами Сомалі біля берегів Східної Африки, то в останні кілька років, згідно з інформацією від Управління ООН з наркотиків і злочинності (UNODC), істотно зросли випадки піратства в Гвінейській затоці (Західна Африка) [7]. Отже, продавцям однозначно рекомендовано торгувати на умовах FOB, CIF або CFR, щоб не нести ризики втрати товару при його перевезенні.

4. Оплата. Це зобов'язання вони часто порушують. Звідси також ризик порушення передбаченого законодавством України терміну надходження резидентам валютного прибутку. Природно, ідеальним варіантом для продавців є узгодження передоплати за товар, проте африканські партнери вважають за краще на неї не погоджуватися.

Переважно оплата відбувається по безвідкличному акредитиву, рідше на основі «оплата проти документів». Також для забезпечення виконання зобов'язань покупці часто використовують банківську гарантію. Якщо продавцеві не вдається домовитися про передоплату, рекомендуємо узгоджувати оплату за акредитивом, відкритого в першокласному європейському банку. Те ж стосується банківської гарантії. Якщо ви торгуєте з невеликою і маловідомою компанією, яка якимось чином пов'язана (наприклад, власник один і той же) з більш відомою в діловому світі та надійною компанією, радимо наполягати на видачі гарантії виконання контракту покупцем також від останньої.

5. Застосування права й арбітражу. Під час укладання договору не рекомендуємо погоджуватися на застосування до контракту постачання національного права будь-якої з африканських країн. Радимо інкорпорувати в контракти стандартні форми GAFTA (якщо поставляються зернові) або FOSFA (якщо поставляються олійні), які вже давно отримали своє поширення в світі та передбачають застосування англійського права, відомого своєю бізнес-орієнтованістю і зрозумілими для ділового світу правилами. Крім того, краще не погоджуватися на юрисдикцію африканських судів, а включати арбітражне застереження про передачу всіх спорів відповідно до арбітражу GAFTA або FOSFA (вона також міститься в стандартних контрактах GAFTA і FOSFA).

Отже, субсахарська Африка - потенційно величезний ринок для українських агротрейдерів зважаючи невинний висхідний попит і високих потреб. Однак, в той самий час, даний регіон несе велику кількість ризиків, які необхідно враховувати до початку постачання. Агротрейдерам слід звернути особливу увагу на юридичні тонкощі, а також ретельно підходити до вибору свого контрагента.

Література:

1. The World Bank, Data, Sub-Saharan Africa, available at [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://data.worldbank.org/region/sub-saharan-africa>.
2. The World Bank, Poverty & Equity, Regional Dashboard, Sub-Saharan Africa, available at: [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://povertydata.worldbank.org/poverty/region/SSA>.
3. FAO, The State of Food Insecurity in the World 2015, at p. 8, available at [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.fao.org/3/a-i4646e.pdf>.

4. FAO, Imports/Commodities by regions, area – Africa, Top 50 Commodities 2013, available at [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: http://faostat3.fao.org/browse/rankings/commodities_by_regions_imports/E.
5. ITC, Bilateral trade between Africa and Ukraine, Product: 1101 Wheat or meslin flour, available at [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: http://www.trademap.org/tradestat/Bilateral_TS.aspx?nvpm=1||7|804||1101|||4|1|1|2|1|1|1|1.
6. EAC, Quality Infrastructure in the East African Community, Import Inspections, available at [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <http://www.eac-quality.net/better-business-with-quality/technical-regulations/import-inspection.html>.
7. UNODC, Maritime Crime Programme - West Africa, available at [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.unodc.org/unodc/en/piracy/west-africa-division.html>.

Nesterov Danila Viktorovich

Bachelor of Arts in History, graduate student

Department of General History and Socio-Political Sciences

Institute of History and Foreign Relations

Kemerovo State University

Kemerovo, Russian Federation

Frolov Andrey Yurievich

Bachelor of Arts in Linguistics, graduate student

Department of Linguistics and Literature in Foreign Languages

School of Foreign Languages

China University of Geosciences

Wuhan, China

CARLO GINZBURG'S MICROHISTORY

Abstract. This article is devoted to the essence of the study of microhistory from the Carlo Ginzburg's point of view. The article touches the problems of defining the object, tasks and methods of microhistory, its relationship with postmodernism and the prospects of development.

Key words: Carlo Ginzburg, methodology of history, methodology, microhistory, past, postmodernism, time.

At the very beginning Carlo moved blindly, guided only by interests that might be considered quite normal for a young early 60s left-wing Italian historian of XX century. Ginzburg began to study the witching processes, seeing in them a primitive form of class struggle. His first work on microhistory was devoted to the study of a single witch trail based on sources which were discovered by him in the archives of Modena, which has a significant collection of documents of the Inquisition [2]. At the trial, one woman was accused of witchcraft. In 1519 she fell into the hands of the Inquisition on charges that she put the spell on the mistress who had driven her away from her plot of land. The mistress soon fell ill and considered herself bewitched. The accusation was put forward either against the peasant woman or her husband. In this case, Carlo's assumption was confirmed.

Witchcraft could be viewed as a primitive form of class struggle: this peasant couple was persecuted because they behaved in a hostile manner towards the mistress who drove them away. However, in this process, there was found something else, completely unexpected for Ginzburg.

The inquisitor listened to the peasant woman's confession and began to ask her questions. She claimed that she put the spell on the mistress, because Madonna appeared to her. The woman described her vision. Madonna appeared before her, blooming and ruddy, and said: «You must send spoilage to the mistress that drove you out». Skillfully juggling with questions, inquisitor began his game, during which he managed to convince the peasant woman that she saw not Madonna, but the Devil himself. The inquisitor was looking for a way to make her talk about how she had participated in the Sabbath, but the woman did not admit anything. In this process, we observe a clash of two cultures: the culture of the inquisitor and the culture of the peasant woman, and the inquisitor clearly seeks to impose its culture, but this attempt fails.

At the end of the article, Ginzburg proposed to consider this case as a phenomenon completely unique and exceeding the limits of the norm, that includes something in common that was shared by all the witching processes to all the witching processes. It was not about studying the anomalous in principle, but about the attempt to investigate and reconstruct on the basis of anomalous phenomena more general and not lying on the surface. Thus the study of the incident was viewed not as a goal, but as a mean of historical knowledge.

Subsequently, the microhistory received an international response, as evidenced by the existing almanac «Casus». According to Ginzburg, in their perception of microhistory, each national historiographical school has developed its own, unique model. The perception of microhistory in France is largely different from how it is perceived in the United States. In France, the presence of a dialogue between microhistory and social history, as well as between humanitarian sciences in general, is emphasizing in every possible way [4]. In the United States, in the forefront there are the opportunities that microhistory opens for writing historical research, and features of the microhistory itself, which are excessively pedaled and reduce its content to almost anecdotal. Such discrepancy arises again and again, when the discrepancy between a microhistory oriented towards social sciences and microhistory oriented toward the history of culture occurs.

Objective, problems and method of microhistory. The main objective of microhistory of Ginzburg — is an attempt to understand the meaning of conscious human action in the historical process. On the one hand one should not forget about the relationship between the intentions of the individual and overall result. This problem is related to the question of the degree of human's contrivance between the aspirations of the individual and the aggregate mind, his ability to give birth to perfect ideas. People try to do one thing, but something completely different happens. This happens both on an individual and a collective level.

On the other hand, there is another problem — a desire to retrospectively reconstruct his past. Sometimes teleology is nothing more than a result of a retrospective illusion. Ginzburg believes, that this must be resisted. It is necessary, as Lucien Febvre said, «to give an exact dating», to reconstruct what the author's horizons were at each particular moment, to follow his manner of «going to the touch».

The label «microhistory» in the description of historical research says almost nothing. It should be understood what exactly is being done within the framework of microhistory or any other project. There is a special approach to the relationship between

the anomaly and paradigm which exist in microhistory. According to Carlo, the willingness to engage in unusual more than ordinary phenomena, characterizes not by all historians, but it is an important property of microhistory. This is the specific difference between microhistory and other directions [3, P. 1-10].

Ginzburg also agreed that historical research should be accompanied by some kind of reflection on the theme of the method. For him as an example of how to combine the study of a particular problem with discourse on method was the work of Mark Blok. According to Carlo, it is necessary to separate a kind of «macroteology» and «microteleology», to distinguish teleology as an element that is truly intrinsically connected with the process itself, from teleology as something imposed from the outside.

Microhistory and postmodernism. From the Ginzburg's point of view, the relationship between postmodernism and microhistory is polemical. However, this statement is not so unambiguous. In this regard, it is worth to return to the «microprogram» of microhistory, published in the almanac «Casus», which we have already mentioned. In this program it is written: «We have our own view of history», and at the very end: «Not described by a historian, but created by him» [1]. Thus we are talking about a clash between what has been documented by the historian and what he created. However, the idea that a historian can create something does not seem right. Undoubtedly, in history, as in any other scientific research, there is an element of construction, but this element is accompanied by an element of reconstruction. There is only an element of creation, but this construction is possible only together with the reconstruction, i.e. the re-creation.

The future of microhistory. However, the microhistorical approach has not always been and will continue to be relevant: it is closely related to the protest that arose in the 1960s and 1970s associated with the challenge against macrohistory, and with time, when a new challenge is formed, the microhistory will go down in history and itself will become the object of historical research. According to Ginzburg, the future of microhistory could be found only in a polemical dialogue with other historiographic trends. Microhistory does not pretend to be self-sufficient. It can not justify its legitimacy, relying only on policy statements, this is possible only on the basis of the achieved results.

References:

1. Casus. Individual and unique in history - 1996 [Kazus. Individual'noe I unikal'noe v istorii - 1996] / Edited by Y.L Bessmertnyi and M.A. Boytsov. – Moscow, 1997. – Vol. 1.
2. Ginzburg C. Stregoneria e pietà popolare: Note a proposito di un processo modenese del 1519 / C. Ginzburg // Annali della Scuola Normale Superiore di Pisa. Lettere, storia e filosofia, 1961. – Serie II. – Vol. 30. – P. 269-287.
3. Ginzburg C., Poni C. The Name and the Game: Unequal Exchange and the Historiographic Marketplace / C. Ginzburg, C. Poni // Microhistory and the Lost Peoples of Europe. – Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1991. – 204 p.
4. Revel J. Jeux d'échelles. La micro-analyse à l'expérience / J. Revel // – Paris: Gallimard-Le Seuil, «Hautes Études», 1996. – 248 p.

SECTION 4. Economics and management

Anatolii Bondar

PhD student

*Oleg Balatskyi Academic and Research Institute of Finance,
Economics and Management
Sumy State University
Sumy, Ukraine*

Iuliia Myroshnychenko

*PhD (Economics), associate professor at the Department of Management
Oleg Balatskyi Academic and Research Institute of Finance,
Economics and Management
Sumy State University
Sumy, Ukraine*

CSER STANDARDS AS A BASIS FOR COMBATING CORRUPTION IN COMPANIES OF THE REAL SECTOR OF THE ECONOMY: STAKEHOLDER APPROACH

Abstract. The article is devoted to the problem of implementation CSER standards as a basis for combating corruption in Ukrainian companies of the real sector of the economy. Much attention is given to ISO 37001, ISO 26000 and peculiarities of the implementation of the Compliance Policy.

Keywords: CSER, corruption, real sector of the economy, stakeholders.

In Ukraine, the problems of the implementation and development of corporate social responsibility are becoming increasingly important due to the deepening of the integration processes in the country; the need for an increase of the transparency level of foreign capital; strengthening the requirements of consumers to the activities of enterprises and their impact on society and the environment, military actions on the territory of Ukraine.

In modern conditions, the entrepreneurs violate moral, ethical, social and ethical norms in pursuit of profit. Accurate compliance with the standards of business ethics and Corporate Social and Environmental Responsibility (CSER) is one of the lawful requirements for the company, which seeks to create and maintain an effective corporate management system. Neglecting the business ethics leads to the discrimination and the prosperity of corruption in the modern world. Corporate social responsibility is an important element in curbing corruption in companies of the real sector of the economy. All those who are interested in developing the private entrepreneurship, i.e. investors, shareholders, regulatory authorities, the media, play their part in this goal achieving.

The Transparency International organization has expressed many times the concern about the critical situation in the country while tracking over the past 20 years the level of corruption in Ukraine [1].

Fig.1 Ukraine: corruption index (measured by Transparency International)

Ukraine scored 29 points out of 100 on the 2016 Corruption Perceptions Index reported by Transparency International. Corruption Index in Ukraine averaged 24.58 Points from 1998 until 2016, reaching an all time high of 29 Points in 2016 and a record low of 15 Points in 2000. According to the report, the business monopolization, impossibility of long-term business planning, as well as its occupation by corrupt state officials, corrupt protectionism and merging of political and business interests are the main problems of business circles in Ukraine.

The enterprises that choose the policy of compliance with Ukrainian and international anti-corruption legislation improve the company's image among the investors and shareholders, which in turn, helps to attract the capital on better terms, and the company itself becomes more attractive to international business partners.

The implementation of the new international standard ISO 37001:2016 is effective anti-corruption measure [2]. This standard contains the requirements and provides the directions for establishing, implementing, maintaining and improving the anti-bribery management system. This standard is integrated into the existing organization processes, as it has the same structure as other ISO standards. ISO37001 is intended to be used by small, medium and large organizations in the state, private and public sectors to comply with the international and legal requirements in the field of fighting corruption. This will give confidence to the owners, management and employees of these organizations as well as business partners that the organization follows the ethical standards of doing business and reduces the potential risks of financial losses and litigation.

Standard ISO 37001 is a good edition to implementation of ISO 26000 [3], guidance on social responsibility, which is based on the seven key principles (accountability, transparency, ethical behavior, respect for stakeholder interests, respect for the rule of law, respect for international norms of behavior, respect for human rights).

The implementation of the Compliance Policy is another effective tool. It is aimed to minimize legal and reputational risks which arise as a result of the violation of its professional and ethical requirements, established by other company documents, by employees. Compliance policy is adopted with aim to increase the efficiency, build trust in the enterprise of various stakeholders: employees, contractors and partners. This policy doesn't allow the appearing of the cases of corruption and abuse in procurement, office expenses, accounting and management accounting and other functions of the company. To

avoid corruption, the compliance control specialist must be subordinate to the supervisory board. The anti-corruption policy of the company is one of the compliance policy components.

To sum up, investing money on environmental safety and social development, companies of the real sector of the economy are involved with the support of state and local government bodies, as well as other stakeholders (which guarantees long-term successful activity).

Acknowledgments.

This work was supported by the Ministry of Education and Science of Ukraine (Project No. 0117U003933 «Corporate social and environmental responsibility for sustainable development: stakeholders partnership in the real, financial and public sectors of the economy»).

Reference:

1. Transparency International: corruption in Ukraine. [Electronic resource] – Access: <https://www.transparency.org/country/UKR>
2. ISO 37001:2016 Anti-bribery management systems [Electronic resource] – Access: <https://www.iso.org/standard/65034.html>
3. ISO 26000:2010 Social responsibility [Electronic resource] – Access: <https://www.iso.org/iso-26000-social-responsibility.html>

Volodymyr Y. Filippov

PhD in Economics, Associate Professor

Department of Management

Institute of Business, Economics and Information Technology

Odessa National Polytechnic University

Odessa, Ukraine

Iryna O. Bashynska

PhD in Economics, Associate Professor

Department of Accounting, Analysis and Audit

Institute of Business, Economics and Information Technology

Odessa National Polytechnic University

Odessa, Ukraine

Valentyna A. Lazar

Student

Department of management

Odessa National Polytechnic University

Odessa, Ukraine

INNOVATIVE DEVELOPMENT STRATEGY OF URBAN PASSENGER TRANSPORT

Annotation: the results of researches of urban passenger transport of regions of Ukraine are analyzed. The innovative strategies of urban passenger transport development as a way of its improvement and structuring are formed.

Key words: innovation, competitiveness, development, UPT, strategy, efficiency, functioning.

Urban passenger transport (UPT) occupies a special place in the overall structure of passenger transport. The UPT must be safe, comfortable and speedy. In most cities of Ukraine, there is a duplication of routes of municipal transport (trams, trolleybuses, buses in the ordinary mode of movement), which basically began to transport privileged categories of the population and lost their profitability. Such organization of UPT is chaotic in nature. Thus, the issue of rational organization of urban passenger transport arose.

The works of well-known Ukrainian and Russian scientists V.Kh. Daleki, V.V. Dimchenko, Yu.M. Kossoy, V.V. Kosteckiy, V.M. Lysyuk, M.Yu. Radchenko are devoted to questions of effective and uninterrupted functioning of MPT. Particular attention is paid to the promotion of the sustainable development of UPTs by the European Commission, which systematically develops and approves relevant regulations [1].

Strengthening of the innovative component of the development of urban passenger transport will allow modernizing the transport system and increasing its efficiency, raising the throughput of the transport network, increasing the level of safety in transport, accelerating the pace of integration of the national transport system to the European and world transport systems [2; 3]. The development and implementation of innovations is carried out by applying fundamentally new technologies in the transport process, which leads to effective transformations and modernization of the UPT [4].

The most rational way to increase the efficiency of UPTs in cities is to use innovative development strategies. A prerequisite for the development of innovative strategies for the development of IPT was the consideration of the concept of social-economic marketing of urban passenger transport, according to which the interests of three parties need to be taken into account when researching and improving the system of passenger transport:

- community of the city. The interests of this side are the ecological state of the city, the limited pollution of the environment, the reduction of the number of vehicles on the roads;;

- the interests of passengers — is primarily the comfort of transportation, the lower cost of travel, minimum travel time:

- interests of transport companies or carriers (cost minimization, higher profits).

Based on the analysis of literary sources, experience of foreign countries and problems of development of passenger transport in the cities of Ukraine, the following innovative strategies are developed:

- improvement of the route network on the basis of the existing electric transport network;

- optimization of the structure of motor vehicles used for urban passenger transportation;

- increasing the efficiency of traffic management through the use of modern navigation systems;

- development and introduction of technical and technological means for the implementation of a single electronic ticket;

- organization and implementation of measures aimed at increasing public safety in public transport.

The main tasks of the most significant projects of development of transport infrastructure in modern cities, which are being developed and implemented at present, are

improving the ecological situation, ensuring the harmonious development of the city and districts by transportation. It should be noted that there are no uniform solutions to these tasks that would fit all the cities without exception. At the same time, it could be identified a number of key areas of development. Priority is the development of urban municipal transport. Due to the need to improve the UMT, there is a need to implement all of these innovative development strategies.

References:

1. Bilichenko V.V., Romanyuk S.O. (2012). Innovatsiyni stratehiyi rozvytku mis'koho pasazhyrs'koho transportu u Vinnytsi [Innovative strategies for urban passenger transport development in Vinnitsa]. №6/177 (P.1.), pp. 178-184.
2. Zadorozhko H.Y. (2011). Sovremennye metody otsenky efektyvnosti funktsionirovaniya ynfomatsonnykh system predpriyatiya [Modern methods for assessing the effectiveness of the information systems of an enterprise]. №2, pp. 191-193.
3. Bashynska I., Filippov V. (2017) Problemy ta shlyakhy udoskonalennya funktsionuvannya mis'koho pasazhyrs'koho transportu [Problems and ways of improving the functioning of urban passenger transport]. Kyiv. 7/1, pp. 35-47.
4. Kuchmenko V.O. (2017). Upravlinnya stratehichnym rozvytkom mis'koho pasazhyrs'koho transportu [Management of strategic development of city passenger transportation]. №1, pp. 106-108.

Iryna Hryniuk

Postgraduate student

Department of Accounting and Audit

Institute of Economics and Management in Oil and Gas Sector

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

Ivano-Frankivsk, Ukraine

Supervisor – PhD, Prof. Valentyna Orlova

THE IMPACT OF CURRENT CAPITAL ON THE INDICATORS OF FORMATION OF THE ENTERPRISE'S VALUE

Гринюк Ірина Миколаївна

аспірант

кафедра обліку і аудиту

Інститут економіки та управління в нафтогазовому комплексі

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

м. Івано-Франківськ, Україна

Науковий керівник – канд. екон. наук, професор Орлова В.К.

ВПЛИВ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ НА ПОКАЗНИКИ ФОРМУВАННЯ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Abstract. The article presents the impact of current capital on the main indicators of formation of the enterprise's value.

Key words: current capital, value of the enterprise, value based management, indicators of formation of the enterprise's value.

Анотація. В статті наведено вплив оборотного капіталу на основні показники формування вартості підприємства.

Ключові слова: оборотний капітал, вартість підприємства, управління вартістю підприємства, показники формування вартості підприємства.

Одними з найважливіших показників, які характеризують фінансовий стан підприємства, є оборотний капітал.

Оборотний капітал — це сукупність матеріальних активів та грошових коштів, як у їх прямій формі, так і у формі вкладень, які знаходяться в постійному кругообігу з метою забезпечення безперервності виробничого процесу та ліквідності підприємства, змінюючи свою матеріальну форму протягом одного операційного циклу

Оборотний капітал тісно пов'язаний з такою категорією, як вартість підприємства. Концепція управління вартістю підприємства (англ. Value Based Management, VBM) виникла в середині 80-х років XX ст. у США, згідно з якою, основною метою функціонування підприємства є створення вартості для власників підприємства. Основними передумовами виникнення цієї концепції є зростання та розширення приватного капіталу, глобалізація ринків та інформаційна революція. Реалізація цієї концепції створює переваги для підприємств і для економіки в цілому, як акцент на вартості для власників, що сприяє підвищенню продуктивності і вивільняє ресурси, які в перспективі є вигідним для всіх зацікавлених сторін: на національному рівні можливості для працевлаштування зростають, оскільки розподіл створеної вартості вивільняє більшу частину чистого доходу в економіці, завдяки цьому значна частина доходу може призначатися на споживчі цілі, що, у свою чергу, дає компаніям додаткові можливості для зростання.

Концепція VBM супроводжується цілим рядом вимірників, які дозволяють оцінити процес створення вартості підприємства. Серед широкого спектру вимірників можна виділити чотири основні моделі: EVA (англ. economic value added); CVA (англ. cash value added); SVA (англ. shareholder value added); CFROI (англ. cash flow return on investment).

Прототипом для двох перших вимірників був накопичений прибуток. Модель SVA виходить із дохідних методів оцінки підприємства – DCF (англ. discount cash flow), і CFROI в своїй ідеї нагадує внутрішню норму прибутку IRR, використану при оцінці інвестиційних проектів.

Слід коротко розглянути вплив оборотного капіталу на дані показники. Параметри EVA та CVA мають аналогічну конструкцію. Управління запасами, дебіторською заборгованістю і грошовими коштами та їх еквіваленти впливають на операційний прибуток (відповідно до механізму, описаного в оцінці компанії, використовуючи дохідний метод) і генерують частину операційних витрат. Операційні доходи за вирахуванням операційних витрат формують параметр операційний прибуток, а після оподаткування — чистий прибуток підприємства. Отож, компоненти оборотного капіталу впливають на параметри EVA та CVA двома способами: з одного боку, вони впливають на розмір вкладеного капіталу та вартість капіталу, а, з іншого боку, вони визначають розмір чистий прибуток підприємства.

Вплив складових оборотного капіталу на вартість параметру SVA подібний до впливу на параметри EVA та CVA. Компоненти оборотного капіталу впливають на параметр SVA двома способами: з одного боку, вони впливають на поточну вартість інвестицій у активи та відсоткову частку капіталу, а з іншого боку - на поточну вартість чистого прибутку підприємства. Розглядаючи вплив управління оборотним капіталом на параметр CFROI слід зазначити, що рішення, прийняті в рамках управління запасами мають значний вплив на дохід від реалізації продукції. Доходи, отримані підприємством з одного боку, визначають розмір дебіторської заборгованості, з іншого боку, залежать від прийнятої кредитної політики, яка є одним з компонентів управління дебіторської заборгованості. Кредитна політика та підходи до збору дебіторської заборгованості (елементи управління дебіторською заборгованістю) визначають грошові надходження від продажів. Розмір виручки від реалізації разом з низкою інших факторів впливатиме на суму грошових коштів та їх еквівалентів на рахунках підприємства. Рішення, прийняті щодо управління грошовими коштами та їх еквівалентами впливають на фінансові доходи. Рішення, що приймаються в контексті управління грошовими коштами також впливають на розмір операційних витрат. Операційні доходи та витрати визначають валову суму грошових потоків (англ. brutto cash flow, BCF), зміна якої є одним з основних компонентів, необхідних для визначення параметру CFROI. Будь-які зміни у вартості оборотного капіталу відповідають змінам у вартості чистих активів, які є ще одним елементом, необхідним для обчислення параметру CFROI. В той же час використовувані підприємством методи управління оборотним капіталом визначають потреби в його фінансуванні, які стикаються з здатністю підприємства нести витрати, пов'язані з капіталом. Як наслідок, управління оборотним капіталом впливає на зміну валових активів, які є третім елементом, необхідним для визначення параметра CFROI.

Як видно з вищесказаного, оборотний капітал тісно пов'язаний з усіма показниками діяльності підприємства та має на них суттєвий вплив.

Ivaniuk Oksana Andriivna
student of the group ЕКмз-16-1
Department of Economics Enterprise
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas
Ivano-Frankivsk, Ukraine

THE NECESSITY OF FORMATION OF THE ENTERPRISE DEVELOPMENT STRATEGIES

Іванюк Оксана Андріївна
студентка групи ЕКмз-16-1
кафедра економіки підприємства
Інститут економіки та управління в нафтогазовому комплексі
Івано-Франківський Національний Технічний Університет Нафти і Газу
м. Івано-Франківськ, Україна

НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Annotation. The peculiarities and advantages of forming the strategy of enterprise development are revealed.

Key words: strategy of enterprise development, strategic management, competitiveness.

Анатоція. Розкрито особливості та переваги формування стратегії розвитку підприємства.

Ключові слова: стратегія розвитку підприємства, стратегічне управління, конкурента перевага.

В умовах сучасного нестабільного ринку стає все важче адаптувати власне підприємство, його структуру і діяльність до зовнішнього середовища. На сьогоднішній день підприємства знаходяться у досить жорсткому конкурентному середовищі, в якому спостерігається нестача кадрів, що призводить до зменшення чисельності висококваліфікованого персоналу. Максимальне пристосування до умов зовнішнього середовища забезпечується шляхом стратегічного планування та управління організаційною системою підготовки та прийняття рішень щодо основних напрямів функціонування та розвитку підприємства.

Тож для кожного підприємства постає потреба в розробці стратегії, адже потрібно настільки зацікавити потенційних працівників, щоб вони хотіли працювати на підприємстві і найважливіше для підприємства. Формування власної стратегії розвитку підприємства надасть можливість досягнути безперервного зростання обсягів діяльності та отримати максимальні прибутки.

Уперше термін «стратегія» запозичив у військових і використав у економіці для визначення одного із видів керівництва будь-яким комерційним підприємством А. Чендлер — молодший у 1962 році [4, с.38]. Власне з того часу розпочався етап стратегічного планування на підприємствах в умовах ринкової економіки.

Теоретичні і методологічні аспекти формування стратегії підприємства, видові її прояви знайшли своє висвітлення у дослідженнях як зарубіжних вчених-економістів, так і вітчизняних: І. Ансофф, М. Портер, А. Стрікланд та А. Томпсон, Т. Фролова, Г. Кіндрацька, Н. Трен'єв, А. Юданов, А. Гапоненко, Л. Довгань та інші.

Дослідженню сутності стратегії розвитку підприємства присвятили свої праці В. Рульєв та С. Гуткевич, В. Дорофєєв, Ю. Левицький, М. Головінов, Є. Павлова, А. Зуб та інші.

Ефективність стратегічного управління значною мірою залежить від правильного вибору та ефективності формування стратегії розвитку підприємства. Найчастіше під розвитком розуміють досить широкий спектр організаційних та виробничих змін. Термінологічна неясність щодо трактування категорії розвитку вносить певні труднощі при формуванні стратегії розвитку підприємств, оскільки неясно, що розуміти під розвитком та які елементи включати до стратегії розвитку підприємства. Тому дослідження наукових підходів щодо визначення понять розвитку та стратегії має актуальне значення з теоретичної точки зору.

Стратегія підприємства — це процес формування генерального перспективного напрямку розвитку підприємства на основі визначення якісно нових цілей, узгодження внутрішніх можливостей підприємства з умовами зовнішнього середовища та розробка комплексу заходів, які забезпечують їх досягнення [1, ст. 24].

Власна стратегія розробляється, як велика програма в якій закладені головні цілі підприємства та довгострокові задачі. Для розробки стратегії потрібно розробити такі напрями діяльності, котрі можна забезпечити необхідними ресурсами для досягнення поставлених цілей та порядку їх використання.

Розвиток підприємства може здійснюватися різними шляхами. Для ефективного та вигідного розвитку проекту необхідно розробити стратегію розвитку та управління підприємством.

Глобалізація економічних процесів, зростання конкуренції між виробниками, збільшення впливу високотехнологічних компаній обумовили широке визнання стратегічного мислення як єдиного правильного підходу до управління підприємством в умовах ринку і вже у 80-90-х рр. стратегія стає невід'ємною частиною управління бізнесом практично у всіх країнах з ринковою економікою [2, с.268].

Кожне підприємство, що діє в умовах ринкової економіки, є унікальним за своїми характеристиками. Отже, і зміст стратегічного планування є процесом унікальним, а його форми і методи не можуть бути еталоном для інших підприємств.

Стратегія — це не простий шаблонний процес, який розробляється елементарно, формування стратегії потребує високої кваліфікації та компетентності виконавців. Це творчий процес котрий поєднує в собі аналіз діяльності підприємства, його виробничого процесу, організаційної структури, а також визначення можливих шляхів виходу на нові ринки для отримання максимальних прибутків.

Вибір стратегії залежить від багатьох факторів, у тому числі від стратегічної позиції підприємства, динаміки її зміни, виробничого і технічного потенціалу, ефективності наданих послуг, стану економіки, політичного середовища та інших факторів.

Реалізація стратегії підприємства передбачає створення необхідної організаційної структури; розроблення програм і їх бюджетів; формування відповідної корпоративної культури; моделювання, налагодження і забезпечення

функціонування управлінського комплексу (планування, організування, інформування, контролювання, оцінювання результатів, стимулювання тощо).

Іншими словами, стратегія розвитку формується таким чином, щоб допомогти керівництву підприємства передбачати тенденції розвитку бізнесу, відслідковувати зовнішній вплив на підприємство. Після реалізації стратегії оцінюється її ефективність, за результатами чого може здійснюватися переформулювання цілей діяльності підприємства. Забезпечення стратегічного розвитку підприємства неможливе без досягнення збалансованості та спрямованості роботи всіх його підрозділів на досягнення єдиної мети [3, ст.298].

Тож для того, щоб компанія була прибуткова та конкурентоспроможна і швидко реагувала на мінливі ринкові умови, необхідно управляти її розвитком, тобто чітко розробити стратегію, котра в майбутньому приведе до отримання максимальних прибутків.

На мою думку, власна стратегія розвитку дозволяє підприємству досягти ринкових переваг і розкрити перспективні напрями своєї діяльності, можливість краще вивчити власні потенційні можливості й обмеження. Вона не лише впливає на умови діяльності підприємства, але й створює їх.

Ефективно сформована стратегія відповідно до умов галузі, цілей, можливостей та переваг підприємства забезпечить йому виживання і безупинний розвиток.

Тож стратегія необхідна будь-якому підприємству, що претендує на успіх.

Література:

1. Гончар Л.А. Торговельне підприємництво: конспект лекцій / Л.А. Гончар. – Дніпропетровськ: ДУ ім. Альфреда Нобеля, 2012. – 145 с.
2. Кравченко О.В. Поняття стратегії в стратегічному управлінні / О.В. Кравченко // Вісник Сумського національного аграрного університету №1(22), 2007.- С. 267- 272.
3. Муляр Т.С. Формування і реалізація стратегії підприємств / Т.С. Муляр // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) № 22(6), 2013.- С. 289-300.
4. Саєнко М.Г. Стратегія підприємства: підручник / М.Г. Саєнко. – «Економічна думка», Тернопіль, 2006 . - 390 с.

Savchenko L.V.

Ph.D.

Kisin I.K.

student

National aviation university

PLANNING COOPERATION OF FORWARDING COMPANY WITH KEY-CLIENTS

Abstract. An analysis of the factors which will help transport-forwarding companies improve cooperation with their clients has been carried out.

Key words: forwarding services, key clients, planning cooperation.

A key client of transport-forwarding company, by definition, is one of the most important clients. Often, the development and support of mutually beneficial relations with them is a decisive factor in ensuring the sustainability and prosperity of the company's business. Terms for the allocation of key clients from the general mass of customers of forwarding services includes the following items:

- they consistently generate high profit (in accordance with Pareto law, 20% of customers bring about 80% of profit);
- constantly generate additional opportunities to increase sales volumes;
- consider the company as a reliable partner.

The main strategy for successful existence and further development of modern companies is gradually becoming effective management of relationships with key customers. The orientation of companies to improve relations with key customers is due to a number of trends, in particular, increased competition, increased customer requirements for the quality of services offered, a decrease in the effectiveness of traditional marketing tools, as well as the emergence of new technologies for interaction with customers and the operation of company divisions. Knowing your customers and meeting the needs and requirements of each of them can enable the company to gain new opportunities for forwarding services and become a key factor in sustainable development and the source of the company's long-term competitive advantage in the market.

Western experience shows that high efficiency of work with the customer of services is provided due to the company's acceptance of the concept and / or customer relationship management software, called CRM (Customer Relationship Management).

5 facts about clients of transport-forwarding company and services that explain why a CRM system is needed:

- the cost of attracting a new customer is on average five times higher than the retention of an existing one;
- a satisfied customer will talk about the successful purchase of an average of 5 friends. Dissatisfied — at least 10.
- increasing the percentage of customer retention by 5% increases the company's profit by 50-100%;
- about 50% of existing clients of the company are not profitable because of ineffective interaction with them.

Also essential, when interacting with key customers, it is necessary to improve the quality of the services offered.

To improve the quality of freight forwarding services, we think it is advisable to perform the following procedures:

- 1) determine the client's needs for a service or services (request for information, its processing, search for an optimal solution, a commercial offer);
- 2) to select and evaluate alternatives to the possible options of the provided service (providing options with full calculation);
- 3) analyze and evaluate the quality of the service provided (service compliance, lead time, service level);
- 4) to develop and implement measures to improve the quality and efficiency of the service provided, and to create an algorithm for their passage (quality control of customer service companies and issuing recommendations for improving it).

Efforts to develop a permanent relationship between a forwarding company and key customers should be aimed at improving the quality of forwarding services. In this regard,

timely identification of problems of quality management of freight forwarding services is an important stage in the optimization of expeditionary activities. [3]

Planning long-term relationships with key customers at a freight forwarding company is first and foremost the optimal allocation of the company's resources in order to achieve the set goals in satisfying customers with the highest quality services in the shortest time possible with the maximum benefit.

Criteria that on our opinion should be taken into account when working with a freight forwarding company with key customers:

- time from the moment of release of a cargo in the free handling before delivery of a cargo to the client. Based on the experience of many forwarding companies, this indicator is especially important for the client, since if it is increasingly dependent on the customs authorities before the release of the goods, it is during this period that the acceleration of the process depends entirely on the professionalism of the employees.

- time to respond to customer requests. From the moment the data is submitted for calculation, until the results are obtained. It is also a very important characteristic at the preparatory stage, before the direct work with the transportation of the client and influences his choice. It is not uncommon for a client to make a decision to leave the company and start using the services of another company without receiving timely results of the miscalculation. Therefore, a special approach is always needed with key customers.

- the cost of a full package of services of a freight forwarding company in the majority includes several items of expenses that will be the same for each freight forwarding company. This, for example, amounts of customs payments, freight rates of lines, port and terminal tariffs, tariffs for warehousing services and much more. Therefore, the cost of basic services is hardly a key one. But there are characteristics concerning the capabilities of the company, which can directly affect the formation of the price of the service.

- the possibility of a freight forwarder to receive discounts from counterparties, thanks to the work with a large volume of traffic in general, having formal contracts, timely and fully paying the costs of the accounts.

- the company's ability to regularly and accurately inform the clients about costs both at the initial stage of the preliminary calculation of the service, and in the process of the emergence of additional costs. Transparency of the components of the common services for the client.

- ability to choose the optimal delivery scheme, especially in the case of combined transportation, transportation of the combined cargo. This characteristic depends on the professionalism of the logisticians of the freight forwarding company and the breadth of connections with counterparties.

Among the additional criteria, it is necessary to distinguish the following:

- level of complexity of the services provided. The forwarder company will definitely have an undoubted advantage due to the combination of the functions of a customs broker and forwarder in one holding company. This factor has a positive effect on many indicators, both price and time.

- the company's environment and accessibility for contacts. This factor is certainly not the key, but the external attractiveness and comfort in the work for the client is an attendant circumstance for starting work and subsequent long-term cooperation.

- flexibility in the work of the company, interest in the problems of the client, accomplishment and commitment of the staff are the criteria inherent in quality work in any

field of service. And in the conditions of the freight forwarding company they are also necessary.

Reference list:

1. Gubbins E.J. Managing Transport Operations / Edmund J. Gubbins.– London: The Institute of Logistics and Transport, 2003. – 291 p.
2. Kokin A.S. Transport-forwarding services at the international transportation of cargoes / A.S. Kokin, G.A. Levikov .- M.: "Infotropic Media", 2011. - 536 p.
3. Golubchik A.M. Transport-forwarding business: creation, formation, management / A.M. Golubchik. - 2 ed. - M.: TransLit, 2012. - 317 p.
4. Pluzhnikov K.I. Transport forwarding, agency service and brokerage / K.I. Pluzhnikov, Yu. A. Chuntomova. - M.: TransLit, 2012. - 570 p.

УДК 330.6:503.4

Kraevskiy M.
*Graduate student of the Research Center
of Industrial Problems of
Development of NAS of Ukraine
Kharkov*

**PROBLEMS OF DEVELOPMENT AND MOBILIZATION MANAGEMENT
IN UKRAINE**

Красівський Михайло Анатолійович
*аспірант Науково-дослідного центру
індустріальних проблем розвитку НАН України
м. Харків*

**ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТА УПРАВЛІННЯ РИНКОМ БІОПАЛИВА В
УКРАЇНІ**

Останні декілька років питання паливного забезпечення національної економіки є вельми актуальним для України. Адже паливна незалежність є важливим орієнтиром у визначенні структури економіки країни та визначальним індикатором захищеності на світовій політичній арені. Нажаль, Україна не володіє достатніми запасами корисних копалин, що є першопричиною збільшення обсягів імпорту нафти в країну.[1]

Вихід з паливної залежності, а надалі, й перехід до експортування власного паливного продукту є можливим завдяки виробництву альтернативних видів палива, зокрема біопалива, а саме, біодизелю та біоетанолу.

Біодизель являє собою паливо, що вироблене з рослинних олій або тваринних жирів. В залежності від сировини, фізичні властивості біодизелю можуть змінюватись в той чи інший бік. В світі загальновизнані європейські стандарти для біодизелю, що вироблений з ріпакової олії. Отже, надалі всі дані, що стосуються біодизелю, характеризують паливо саме такого походження. Процес виготовлення засновано на

етерифікації, яка дозволяє значно зменшити в'язкість олії і робить біодизель придатним для використання в дизельних двигунах.

За фізичними властивостями біодизель являє собою рідину жовтого кольору, яка може бути різних відтінків. Вона майже не змішується з водою, має високу температуру кипіння та низьку пружність пари. Виготовлений з незабрудненої сировини біодизель є нетоксичним. Біодизель не має неприємного бензолового запаху, а вихлоп машини, що працює на ньому, пахне смаженим насінням. Вуглецю у вихлопі рівно стільки, скільки споживається із атмосфери тими ж рослинами, з яких отримана олія. В той же час, один гектар ріпаку може поглинати до 20 т вуглекислого газу за сезон. Біодизель, що потрапляє у довкілля, дуже швидко піддається біологічному розкладанню, на відміну від мінерального палива, один літр якого здатен забруднити 1 млн. літрів питної води і привести до загибелі водної флори і фауни. Біодизель, за умови потрапляння у воду, не наносить шкоди а ні рослинам, а ні тваринам. Крім того, він піддається практично повному біологічному розпаду.[2]

Біоетанол за властивостями являє собою етанол, який отримують при переробці рослинної сировини, що містить крохмаль і цукор, тож, використовується він як біопаливо. Також можна налагодити виробництво біоетанолу з целюлози. На сьогоднішній день виробництво біоетанолу вигідніше проводити з цукрової тростини. Біоетанол відрізняється від алкогольного спирту відсутністю води в складі і скороченим процесом дистиляції.[3]

За останні 15 років виробництво «зеленого» палива збільшилося в десятки разів, а його поточний обсяг перевищив 60 млн. т на рік. Всі регіони світу беруть участь у виробництві та споживанні біопалива. Міжнародні організації, незалежні консультанти та асоціації виробників біопалива прогнозують істотне зростання виробництва і споживання біопалива в світі на період до 2020 року. Передбачається, що до 2020 року близько 15% палива для транспортних засобів в світі буде вироблятися з біологічної сировини.

На даний момент світовими лідерами з виробництва біоетанолу є Бразилія та США.[4] Світовим лідерством ці країни в основному завдячують дієвій підтримці національного виробника з боку держав та урядів шляхом дотацій агропромислового сектору та виданням кредитів за спрощеною кредитною ставкою.

Європейський союз поступається обсягами виробництва етанолу. На ринку біопалива ЄС більш розповсюдженим є біодизель. В країнах Європи проблема збільшення виробництва біопалива є одним зі стратегічних пріоритетів держав-учасниць, тому це виробництво користується широкою державною підтримкою. Наприклад, у Швеції ціна на біоетанол на 25% нижча за ціну на бензин, в той же час, податки на біопаливо менші на 20%. [5]

Україна має усі передумови для збільшення виготовлення альтернативних видів палива та зменшення імпорту нафти з-за кордону. Вона має переваги перед країнами Європи за розмірами посівних площ та географічним положенням. Зараз більша кількість ріпаку та ріпакової олії, десть приблизно 80%, йде на експорт до Європейського Союзу.

Спроби стимулювати розвиток альтернативної енергетики (у тому числі й виробництва біопалива) в Україні розпочалися практично з моменту здобуття нею незалежності.

У 2000 р. в Україні прийнято Закон „Про альтернативні види рідкого і газового палива” (№ 1391-XIV), де визначалися основні принципи державної політики у сфері

використання альтернативних видів палива, а також передбачалося надання підтримки проектам використання біогенераторного газу й рідкого палива з біомаси, однак, конкретних фінансових механізмів такої підтримки розроблено не було. [6] У 2003 р. Верховна Рада ухвалила Закон № 555-IV „Про альтернативні джерела енергії”. [7] У 2006 р. була затверджена „Державна програма розвитку виробництва біодизеля на період до 2010 року”. Планувалося побудувати майже 20 заводів з виробництва біодизеля потужністю від 5 до 100 тис. т на рік. Це дало б змогу щороку виробляти не менше 623 тис. т біодизеля.

Також були прийняті урядом:

- Розпорядження КМУ № 145 від 15.03.2006 р. „Про затвердження „Енергетичної стратегії України на період до 2030 року”;
- Закон України від 16.03.2007 р. № 760-V „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання заходів з енергозбереження”;
- Закон України від 25.09.2008 р. № 601-VI „Про внесення змін до деяких законів України щодо встановлення „зеленого” тарифу”;
- Закон України від 1.04.2009 р. № 1220-VI „Про внесення змін до Закону України „Про електроенергетику” щодо стимулювання використання альтернативних джерел енергії”;
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.02.2009 р. № 276-р, у якому була схвалена „Концепція Державної цільової науково-технічної програми розвитку виробництва та використання біологічних видів палива”.

І, нарешті, Закон України від 21.05.2009 р. № 1114 „Про внесення змін до деяких законів України щодо сприяння виробництву та використанню біологічних видів палива”, який відкриває шлях „зеленому” пальному, що здатне частково замінити традиційні нафтопродукти. Цей закон запроваджує цілу низку стимулів та переваг для виробників біопалива. Зокрема, з січня 2010 р. на 10 років звільняються від сплати податку на прибуток продавці біопалива і обладнання для його виробництва. Окрім того, для моторного біопалива запроваджена нульова ставка акцизного збору та скасоване ввізне мито на обладнання для виробництва біопалива. Головною перевагою нового закону є скасування державної монополії на виробництво біоетанолу та розширення можливостей для приватної ініціативи. На думку фахівців, у найближчі 5 років Україна може замінити як мінімум 30% імпорту традиційного палива біопаливом власного виробництва.

Зважаючи на вищевикладене можна зробити висновок про необхідність подальшого пошуку альтернативних інструментів державної підтримки виробництва біопалива в Україні.

Література:

1. <https://economics.unian.net/energetics/2170611-ukraina-s-nachala-goda-uvlechila-import-nefti-v-26-raza.html>
2. Золотарьова О., Шнюкова Є. Куди прямує біопаливний індустрія? // Вісник НАН України. – 2010. – № 4.
3. <http://www.alternative-energy.com.ua>
4. <https://www.bp.com/content/dam/bp/en/corporate/pdf/energy-economics/statistical-review-2017/bp-statistical-review-of-world-energy-2017-full-report.pdf>
5. Васильов Р.Г. Перспективы развития производства биотоплива в России. Сообщение 1: биодизель // Вестник биотехнологии, 2007, 3, № 1
6. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1391-14/ed20000114>

7. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/555-15>

Мащенко Світлана Олегівна

к.е.н., доцент

кафедра міжнародної економіки

економічний факультет

ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»

м. Дніпро, Україна

Чала Вероніка Сергіївна

к.е.н., доцент

кафедра міжнародної економіки

економічний факультет

ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»

м. Дніпро, Україна

THE EFFECTIVE INSTRUMENTS OF ENERGY CONSERVATION POLICY AND ENVIRONMENTAL SAFETY OF CONSTRUCTION IN EU AND UKRAINE

ЕФЕКТИВНІ ІНСТРУМЕНТИ ПОЛІТИКИ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БУДІВНИЦТВА В КРАЇНАХ ЄС ТА УКРАЇНІ

This paper analyzes the instruments of energy conservation and environmental safety of construction in UE and Ukraine. It is certain the most effective instruments of energy conservation and environmental safety of construction in Ukraine. It is concluded that in Ukraine the effective instruments of energy conservation and environmental safety of construction are only on initial design and realization by comparison to the countries of European Union.

Keywords: energy conservation, environmental safety, green buildings, the instruments of energy conservation and environmental safety of construction.

В роботі надані інструменти політики з енергозбереження та екологічної безпеки будівництва в країнах ЄС та Україні. Визначені найбільш дієві фінансові інструменти політики з енергозбереження та екологічної безпеки будівництва в Україні. Зроблений висновок, що в Україні ефективні інструменти політики енергозбереження та екологічної безпеки в будівництві знаходяться лише на початковому етапі розробки та реалізації порівняно з країнами Європейського Союзу.

Ключові слова: енергозбереження, екологічна безпека, «зелене будівництво», інструменти політики з енергозбереження та екологічної безпеки будівництва.

Сучасний стан та тенденції розвитку економіки свідчать про наявність важливих та складних проблем, зумовлених застарілістю житлового фонду. Збільшення питань пов'язаних з високою енергозатратністю будівель та порушенням мікроклімату в середині неї спонукають вчених до пошуку заходів, які б ефективно

могли скоротити енергоспоживання та вирішити екологічні проблеми на різних рівнях.

Наразі екологічні проблеми стоять в одному розрізі з економічними та мають загальний характер, розв'язання яких вимагає пошук нових інструментів їх вирішення. Одним із таких є поняття «зелене будівництво», яке є досить актуальним в країнах Європи та знаходить застосування і в українських реаліях. Задля впровадження та реалізації зеленого будівництва на території України повинні бути розроблені ефективні інструменти політики енергозбереження та екологічної безпеки будівництва. Наразі слід констатувати відсутність системного підходу до їх розроблення та впровадження на території нашої країни.

Якщо поглянути на досвід ЄС у цьому питанні, то нині в країнах Євросоюзу існує 16 різних фінансових інструментів політики енергозбереження та зеленого житлового будівництва. Сім інструментів вважаються досить розповсюдженими та ефективними, дев'ять інших є досить новими та не в повній мірі випробуваними щодо підвищення інвестування в зелені будівлі ЄС. В Україні ж можна виокремити лише 6 з них. У таблиці 1 наведена порівняльна характеристика фінансових інструментів політики енергозбереження та екологічної безпеки в країнах ЄС та України.

Так, згідно з перелічених інструментів в ЄС дієвими є спеціальні кредитні лінії, контракування енергетичної результативності, заходи з розподілення ризиків, прямі та капітальні інвестиції в інфраструктурні фонди, підтриманий займ, покриті облігації та лізинг. Щодо України інструменти, які розроблені та впровадженні — це спеціальні кредитні лінії, договір енергетичного сервісу та державні компанії з енергетичного сервісу (ESCO) на глибоку реновацію житлового фонду. В стадії розробки знаходяться такі інструменти як створення фонду енергоефективності, державних компаній з енергетичного сервісу (ESCO) на глибоку реновацію адміністративних будівель та новітній інструмент для української політики як зелені облігації. Слід відзначити, що Україна стоїть лише на шляху розробки та впровадження ефективних інструментів політики енергозбереження та екологічної безпеки, однак в подальшому має усі перспективи досягти рівня ЄС в цьому питанні.

Зупинимося більш докладно на фінансових інструментах політики енергоефективності та екологічної безпеки в будівництві, які діють на території нашої держави. Українськими банками, такими як Укргазбанк надаються кредити фізичним особам на купівлю та монтаж домашніх сонячних колекторів та теплових насосів під 0,01% річних. З 2014 року Ощадбанк, Укргазбанк та Укрексімбанк надають «теплі кредити» до 3 років від 1000 до 50 000 грн під 25% річних.

Також на території України реалізуються гранти, які надаються ЕБРР, так, наприклад, діє програма «IQ Energy» за підтримки Мегабанку, Укрсімбанку та ОТП банку, які компенсують від 15% до 35% інвестицій в енергозберігаючі технології. Також Укргазбанк знизив процентну ставку при кредитуванні еко-проектів: з 24% до 20,5% у вітчизняній валюті, з 10% до 7,7% у доларах США та з 9% до 6,7% у євро.

Таблиця 1. Порівняльна характеристика фінансових інструментів політики енергозбереження та екологічної безпеки в країнах ЄС та України *

Інструменти	Країни	
	ЄС	Україна
Спеціальні кредитні лінії		
Контрактування енергетичної результативності		
Заходи з розподілення ризиків		
Прямі та капітальні інвестиції в інфраструктурні фонди		
Підтриманий займ		
Покриті облігації		
Лізинг		
Почекове відшкодування коштів		
Податкове фінансування		
Фонди енергоефективності		
Договір енергетичного сервісу		
Державні компанії з енергетичного сервісу (ESCO) на глибоку реновацію житлового фонду		
Факториговий фонд для фінансування контрактів енергетичної результативності		
Державні компанії з енергетичного сервісу (ESCO) на глибоку реновацію адміністративних будівель		
Зелені облігації		
Фінансування від самих мешканців		
- інструменти розроблені та ефективно функціонують, - інструменти розроблені, але не діють в повному обсязі, - інструменти не розроблені		

*розроблено

авторами

за

[1-4]

Банк кредитує інвестиційні «зелені проекти» в таких напрямках як: проведення заходів з підвищення енергоефективності та енергозбереження; скорочення споживання природних енергоресурсів; використання відновлюваних джерел енергії (вітряні парки, сонячні парки, гідроелектростанції) тощо. Екокредити видаються як на придбання нового енергоефективного чи екологічного обладнання, так і на заміну або модернізацію наявного обладнання [5].

Широко розповсюдження, як інструмент політики енергозбереження та екологічної безпеки набули ЕСКО та енергосервісні договори. Робота енергосервісної кампанії починається з енергетичного обстеження підприємства-замовника. Далі спеціалістами розробляються варіанти енергозбереження та готується ТЕО проекту з енергозбереження з підготовки контракту для реалізації програми з енергозбереження. ЕСКО-контракт (енергосервісний контракт), наприклад, для підприємства триває до 7 років, для населення зазвичай менше. По цьому договору між клієнтом-замовником та постачальником послуг, ЕСКО здійснює енергетичну модернізацію з гарантією економії енергії відповідно до умов договору [6].

Слід відзначити й такий інструмент як створення фонду з енергоефективності. В 2017 році планується його започаткування, головне завдання фонду — провести модернізацію житлового фонду та зекономити енергетичні ресурси. Планується, що фінансова допомога буде спрямована на проведення енергоефективних заходів: утеплення будинків, встановлення вузлів обліку води та тепла, радіаторів опалення з терморегулятором, заміну вікон на енергоефективні, модернізацію освітлення, облаштування ІТП тощо. В перспективі знаходиться й випуск «зелених облігацій», зазначений інструмент може вирішити багато економічних проблем зокрема: розширення фінансування проектів у сфері енергетики, зміцнення економічного потенціалу країни, подальшу інтеграцію в глобальне економічне середовище.

Таким чином, можна зробити висновок, що в Україні ефективні інструменти політики енергозбереження та екологічної безпеки в будівництві знаходяться лише на початковому етапі розробки та реалізації порівняно з країнами Європейського Союзу. На наш погляд, Україна має усі можливості для впровадження нових інструментів таких як лізинг, прямі та капітальні інвестиції в інфраструктурні фонди та покриті облігації. Для цього необхідно вдосконалити усі ці питання на рівні держави, регіональних та місцевих органів влади. Україна може ефективно впроваджувати нові інструменти політики енергозбереження та екологічної безпеки в будівництві при виконанні конкретних проектів і завдань безпосередньо на об'єктах. Безумовно для цього державою повинна бути створена досконала нормативно-правова база, яка б стимулювала до енергозбереження та до інвестицій у енергоефективність й екологічність.

Література:

1. Energy Efficiency Financial Institution Group. Energy Efficiency—The First Fuel for the EU Economy. In How to Drive New Finance for Energy Efficiency Investments; European Commission: Brussels, Belgium, 2015.- [Electronic resource].- Mode of access: <http://bpie.eu/wp-content/uploads/2015/10/Energy-Efficiency-%E2%80%93-the-first-fuel-for-the-EU-economy.Recommendations-to-trigger-more-EE-investments-Oliver-Rapf-BPIE.pdf>
2. EURIMA. (2012). Financing Mechanisms for Europe's Buildings Renovation. [Electronic resource].- Mode of access: <http://www.climatestrategy.es/index.php?id=27>

3. COM (2012) Consultation Paper: «Financial Support for Energy Efficiency in Buildings» [Electronic resource].- Mode of access: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52013SC0143>
4. Bullier, A., & Milin, C. (2013). Alternative financing schemes for energy efficiency in buildings. [Electronic resource].- Mode of access: http://www.managenergy.net/lib/documents/868/original_3-221-13_Bullier_-_Alternative_financing.pdf.
5. Кредитування «зелених проектів» для малого та середнього бізнесу стає доступнішим. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.free-energy.ua/news/energy/47>
6. Енергосервісний контракт: принципи та схеми реалізації. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://energyefficiency.in.ua/stati/energoeffektivnost-i-energoberezhenie/32-energoservisnij-kontrakt-printsipi-ta-skhemi-realizatsiji.html>

Mustratova Ekaterina Alekseevna
student

Department of Economics and Entrepreneurship
Faculty of Economics
Kherson National Technical University
Kherson, Ukraine

Supervisor - Cand. econ Sciences Zhosan G.V.

CONCEPT OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY IN CURRENT ECONOMIC REALITIES

Мустратова Катерина Олексіївна
студентка

кафедра економіки і підприємництва
факультет економіки
Херсонський Національний технічний університет
м. Херсон, Україна

Науковий керівник – канд. екон. наук Жосан Г.В.

КОНЦЕПЦІЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ РЕАЛІЯХ

Abstract. The work contains the research of concept of corporate social responsibility in modern realities. The essence of the concept of corporate social responsibility is determined. The present state of development of corporate responsibility in Ukraine is researched. Perspectives of development of corporate social responsibility are outlined.

Key words: concept, social responsibility, corporate responsibility, business, enterprise.

Анотація. У роботі досліджено концепції корпоративної соціальної відповідальності у сучасних реаліях. Визначено сутність концепції корпоративної соціальної відповідальності. Досліджено сучасний стан розвитку корпоративної

відповідальності в Україні. Окреслено перспективи розвитку корпоративної соціальної відповідальності.

Ключові слова: концепція, соціальна відповідальність, корпоративна відповідальність, бізнес, підприємства.

У сучасних сформованих реаліях ринкової соціально орієнтованої економіки важливе значення для всіх організацій має розуміння та взяття на себе соціальної відповідальності. Причиною такої тенденції є той факт, що соціальна відповідальність бізнесу є необхідним компонентом успішного соціального розвитку України, важливою умовою конструктивної взаємодії бізнесу, суспільства, держави. Разом з тим, соціальна відповідальність бізнесу в Україні у сучасних умовах економічного розвитку є новим поняттям, яке застосовується українськими підприємствами не в повній мірі. Також існує певна недовіра щодо доцільності його імплементації в стратегію розвитку компанії. Це ускладнює залучення коштів вітчизняних та іноземних інвесторів для розвитку акціонерних товариств, що призводить до неефективного їх функціонування, наявності конфлікту інтересів різних учасників корпоративних відносин. Саме тому дане дослідження, що присвячено проблемі формування концепції соціальної відповідальності бізнесу, є актуальним і вимагає детального розгляду.

Концепція соціальної відповідальності бізнесу як ідея сталого розвитку була сформована у 1992 р. на всесвітньому саміті в Ріо-де-Жанейро, коли ряд транснаціональних компаній, які об'єдналися під назвою Всесвітня ділова рада зі сталого розвитку (World Business Council for Sustainable Development), змогли запропонувати програму саморегулювання. Із цього моменту переважає думка, що приватні підприємства за власною ініціативою зобов'язані грати істотну роль в досягненні «суспільних цілей» під прапором «корпоративного громадянства» (corporate citizenship) і вести бізнес з урахуванням інтересів різних «зацікавлених сторін» (stakeholders), щоб спільно досягати заявленої мети сталого розвитку. У розвиток міжнародної концепції соціальної відповідальності в 1999 р. ООН прийняла Глобальний пакт (міжнародний моральний кодекс), визначає всесвітні етичні принципи у сферах прав людини, трудових стандартів та навколишнього середовища. Цими принципами офіційно керуються 44 великі корпорації світу.

Ідея соціальної відповідальності перед суспільством, представленим системою зацікавлених сторін, включає дві концепції:

- концепція соціально відповідального бізнесу розглядає його соціальну діяльність з точки зору інтересів суспільства і держави;
- концепція корпоративної соціальної відповідальності характеризує усвідомлення бізнесом свого боргу перед суспільством, колективом, індивідом за свої дії та їх соціальні наслідки.

Відповідальність, як випливає з концепції, що розглядається — це категорія і етики, і права, котра відображає особливе соціальне і морально-правове ставлення людини або іншого суб'єкта, наприклад організації, до іншої людини або спільноти, певного інституту або суспільства в цілому. Відповідальність, з одного боку, це залежність від когось або чогось, а з другого — здатність, готовність до виконання морально-духового обов'язку і правових норм.

Просуванням концепції корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) займається провідне об'єднання корпорацій США Business for Social Responsibility

(Бізнес за соціальну відповідальність). Їм запропоновано таке розуміння КСВ: «досягнення комерційного успіху шляхами, які засновані на етичних нормах та повазі до людей, спільнот, навколишньому середовищі». Політика КСВ інтегрується в процес бізнесу, ланцюжка поставок, процедури прийняття рішень на всіх рівнях діяльності підприємства і включає відповідальність за поточну і минулу діяльність, а також майбутнє вплив діяльності на зовнішню середу.

Дана концепція прийнята в Європі. 2005 рік був проголошений в Європейському союзі роком соціальної відповідальності. Велика кількість соціально відповідальних підприємств створили внутрішні комітети або комісії з етики і соціальної відповідальності. Їх завдання полягало в об'єднанні пов'язаних з підприємством організацій та людей для участі у розробці стратегії розвитку підприємства в питаннях корпоративної етики і соціальної політики [5, 273].

Сучасний тип ведення підприємницької діяльності орієнтується на потреби та інтереси суспільства — соціально відповідальний бізнес. Подібна практика набула значного поширення у світі. Однією із перших продемонструвала прихильність до принципів корпоративної відповідальності британська компанія «Shell». Компанія проводила політику підтримки молоді, надаючи допомогу різноманітній творчій діяльності в галузі культури і мистецтва, підтримала зусилля суспільства щодо захисту довкілля та поліпшення якості життя. В Японії, наприклад, практично всі великі компанії виділяють значні суми коштів на фінансування наукових досліджень (32,4% загальної суми вкладень), освіти (17,9%), утримання науково-дослідних інститутів (8,4%), будівництво закладів соціального профілю (7,8%) [2, 64].

В Україні КСВ ще не дійшла до стадії інтегрування з системою менеджменту на підприємствах, оскільки, лише незначна кількість організацій запровадили стратегію соціальної відповідальності, в організаційних структурах не виділяються окремі підрозділи, які б займалися питаннями соціальної відповідальності, також не сформований механізм контролю за впровадженням соціальних заходів. Переважно більшість організацій, що орієнтуються на КСВ, — це філії міжнародних компаній в Україні та найбільші вітчизняні підприємства [3, 115].

Причиною обмеженого впровадження КСВ у діяльність більшості вітчизняних підприємств є дилема щодо доцільності здійснення соціальних заходів, яку неоднозначно сприймають керівники українських підприємств. На жаль, здебільшого ще й досі соціальні заходи розглядаються винятково як додатково затрачені матеріальні, фінансові та людські ресурси, які не приносять очевидного результату, а лише погіршують фінансові результати діяльності підприємств, підвищують ціни на товари та знижують конкурентоспроможність фірми. Таким чином, концепція розвивається по всьому світі. Її зміст стає все більш складним. У відповідності з інтересами соціальних груп підприємства виділяють аспекти КСВ: економічний, юридичний, етичний, екологічний, дискреційний, філантропічний і політичний.

Якщо ж говорити загалом про перспективи розвитку концепції КСВ в Україні, то насамперед йдеться про зменшення обсягу шкідливих викидів у довкілля, виготовлення екологічно-чистої продукції, дотримання принципів соціальної етики у відносинах з ринковими партнерами, спонсорство (зовнішня форма реалізації КСВ). Сьогодні насамперед споживач повинен виділяти щось особливе у підприємстві чи його товарах, щоб купити їх. Це передбачає забезпечення індивідуальності брендів у свідомості споживачів. Проте бренд повинен користуватися довірою споживачів, що забезпечує втілення концепції КСВ у діяльність підприємства [4, 68].

Підсумовуючи викладене, можна свідчити про те, що саме в межах концепції КСВ існує можливість для оптимізації внутрішньої соціальної політики підприємств, що, зрештою, сприятиме формуванню та нарощуванню соціального капіталу компанії, стабілізації ринку зайнятості та зростанню ефективності мотивації трудових ресурсів. При цьому йдеться не лише про декларування принципів соціальної відповідальності, а про їх реальне дотримання у практиці діяльності, навіть, якщо це призведе до погіршення фінансових результатів діяльності підприємства у короткостроковому періоді. Результати дослідження свідчать, що соціальні показники впливають на репутацію компанії вдвічі більше, ніж економічні, що у довгостроковій перспективі призведе до збільшення її частки ринку та істотного зростання прибутковості через лояльність споживачів до продукції соціально-відповідальної компанії. Вітчизняні підприємці також усвідомлюють необхідність впровадження корпоративної соціальної відповідальності, про що свідчать численні приклади застосування тих чи інших її елементів. Але для того, щоб ефективно розвивати КСВБ, слід враховувати особливості українського сьогодення. Деякі з них такі:

- розвинена система соціальної інфраструктури (дитячі садочки, клуби, спортивні майданчики, профілакторії, будинки відпочинку тощо), що дісталась великим підприємствам у спадок від радянської системи, занепала та потребує суттєвої модернізації;

- в українській економіці домінують галузі важкої промисловості (металургія, гірничодобувна). Тому розвиток КСВБ у значній мірі залежить від позиції компаній, які працюють у цих галузях економіки;

- спадщина соціалістичного господарювання в економіці, довіллі та суспільстві — неефективне розміщення ресурсів, корупція управлінських структур, безвідповідальність — влади продовжує й далі наносити шкоду;

- психологічний бар'єр між минулим і сьогоденням. В українському суспільстві існують значні труднощі у людей похилого віку в адаптації до сучасних ринкових реалій, а також негативне ставлення до «нових» українців-бізнесменів через несправедливу приватизацію колишньої соціалістичної державної власності;

- великі політичні прорахунки, допущені у перші роки розбудови незалежності країни стосовно шляхів переходу до ринку («корпоративна» приватизація, лібералізація цін, «розбазарювання» ресурсів і т. ін.) [1, 93].

Але там, де фактори сталого розвитку та фактори успіху бізнесу збігаються, існує можливість визначити чітку умову доцільності корпоративної соціальної відповідальності. При цьому роль держави полягає не в тому, щоб видавати закони, які безпосередньо стосуються КСВБ, а в тому, щоб розробити стратегію, нормативно-правову базу й середовище, в якому КСВБ розвиватиметься. Держава є основним локомотивом і контролером упровадження відповідальних підходів до ведення бізнесу. Йдеться не стільки про командування й контролювання, скільки про вміле використання інструментів регулювання, які є в розпорядженні уряду: «дозвільне» законодавство, створення стимулів, включаючи фіскальні (наприклад, податкові стимули для підприємств, що несуть тягар комунальних послуг і т.ін.), запровадження обов'язковості надання соціальних звітів. Держава може також сприяти вдосконаленню вимог до розкриття і поширення інформації про КСВБ. Крім того, держава як ніхто інший зацікавлена в розробці Національної концепції КСВБ. Це дозволить визначити «вузькі місця» і знайти рішення, які потім будуть запропоновані

на розгляд парламенту. Перспективи подальших досліджень пов'язані з визначенням ефективності та пріоритетів концепції КСВ в умовах фінансово-економічної кризи.

Література:

1. Либоракина М. Социально ответственный бизнес: Глобальные тенденции и опыт стран СНГ: Пер. с англ. / Либоракина М. – М.: Фонд «Институт экономики города», 2010. – 114 с.
2. Котлер Ф. Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства / Котлер Ф., Лі Н. / Пер. з англ. – К.: Стандарт, 2005. – 302 с.
3. Баффетт У. Эссе об инвестициях, корпоративных финансах и управлении компаниями / Баффетт У. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2008. – 268 с.
4. Файдор М. Ответственность бизнеса / Файдор М. // Деловой. – 2016. – №5. – С. 66-69.
5. Лаптева Л.Г. Социальная ответственность бизнеса. Корпоративная отчетность — новый фактор взаимодействия бизнеса и общества: Сб. ст., лекций и выступлений / Лаптева Л.Г. — М.: ЗАО Финансовый издательский дом «Деловой экспресс», 2012. – 310 с.
6. Bowen H.R. Social Responsibilities of the Businessman / Bowen H.R. – New York: Harper & Row: 2004. — 167p.

Myazin Egor Olegovich

Student

Department of Forwarding Services Management

Institute of Industrial Management

State University of Management

Moscow, Russia

Chanysheva Elena Vyacheslavovna

Assistant

Department of international production business

Institute of Industrial Management

State University of Management

Moscow, Russia

**THE COMPETITIVENESS OF RUSSIAN CARRIERS IN THE PASSENGER
TRANSPORTATION MARKET IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION**

Мязин Егор Олегович

студент

Кафедра управления транспортно-экспедиционным обслуживанием

Институт отраслевого менеджмента

Государственный университет управления

г. Москва, Россия

Чанышева Елена Вячеславовна

ассистент

Кафедра международного производственного бизнеса

КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ РОССИЙСКИХ АВИАПЕРЕВОЗЧИКОВ НА РЫНКЕ ПАССАЖИРСКИХ ПЕРЕВОЗОК В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Abstract. This work is an analysis of the state of the civil aviation market in various regions of the world. Systematized data on key players and countries. Based on these data, comparisons are made and the advantages and disadvantages of the industry in Russia are highlighted "

Keywords: logistic concept, air transportation, competitiveness, state company, transportation, passenger traffic.

Аннотация. Данная работа является анализом состояния рынка гражданских авиаперевозок в различных регионах мира. Систематизированы данные по ключевым игрокам и странам. На основании этих данных приведены сравнения и выделены достоинства и недостатки отрасли в России»

Ключевые слова: логистическая концепция, авиаперевозки, конкурентоспособность, государственная компания, транспортировка, пассажиропоток.

В современных условиях глобализации и интеграции мировой экономики, способствующих развитию кооперационных связей и обострению конкуренции между хозяйствующими субъектами различных стран, чрезвычайно актуальным является повышение конкурентоспособности российских авиаперевозчиков, составляющих один из важнейших секторов транспортных услуг.

В общем виде под конкурентоспособностью понимается способность выполнять свои функции (предназначение, миссию) с требуемым качеством и стоимостью в условиях конкурентного рынка. Миссия авиакомпании заключается в предоставлении качественной услуги по перемещению пассажиров и/или грузов. При этом важную роль играют такие параметры, как безопасность, полнота и своевременность оказания услуг.

Главные отличия авиации от других видов транспорта и преимущества ее перед ними заключаются в наивысшей путевой скорости перевозок и сравнительно меньшей зависимости от состояния и функционирования наземных технических средств, что делает ее незаменимым средством сообщения в труднодоступных регионах и обуславливает стабильно высокие темпы роста объемов перевозок.

Говоря об авиаперевозках следует отметить, что основные задачи, решаемые с ее помощью заключены в 2-х основных направлениях деятельности: в грузовых перевозках и в пассажирских.

Рынок услуг гражданской авиации является чрезвычайно динамично развивающимся и подверженным большому влиянию общемировой экономической конъюнктуры. Вклад рынка услуг гражданской авиации в локальную, региональную и мировую экономику складывается из прямого и мультипликационного эффекта сопряженных с ним отраслей.

Текущая тенденция на рынке пассажирских перевозок в основном характеризуется последствиями либерализации рынка авиаперевозок, а именно возросшим числом авиакомпаний, ужесточающейся конкуренцией и падением тарифов, что делает перелеты более доступными и поддерживает спрос со стороны пассажиров. В условиях глобализации понятие национальных компаний становится размытым, многие перевозчики работают по код-шеринговым соглашениям, обслуживая «сборные» рейсы с пересадкой с самолета одной компании на самолет другой в рамках одного авиабилета. При этом на развитых рынках наблюдается процесс укрупнения компаний — это относится и к Европе, и к США, и к России. Параллельно с этим постепенно стираются и границы между ценовыми сегментами, которые занимают конкретные компании — происходит сближение традиционных перевозок и лоукост-формата в форме комбинированных бизнес-моделей.

На настоящий момент бесспорным лидером по объему пассажирских перевозок являются США. В основу этого развития заложена колоссальная инфраструктура, присутствие аэропортов в городах с населением от 100 тыс. человек, готовых принять самолеты всех типов, наличие в городах с меньшим населением площадок для принятия судов определенных размеров и параметров. Это позволяет населению активно пользоваться транспортом, тем самым наращивая рост не только перевозок, но и увеличивая экономические показатели страны.

По данным Бюро Транспортной Статистики США (Research and Innovative Technology Administration — Bureau of Transportation Statistics, RITA — BTS) в 2012 году объем рынка внутренних пассажирских перевозок США достиг отметки в 642 млн. перевезенных пассажиров. При этом средняя заполняемость воздушных судов в 2012 году составила 83,2%, а выручка от перевозки одного пассажира на расстояние в одну милю (удельная выручка) достигла рекордных 14,31 центов.

По прогнозам Бюро Транспортной Статистики США, объем пассажирских авиаперевозок США будет расти на 3% ежегодно до 2017 года, а заполняемость самолетов в 2017 году достигнет 84,5%. Ожидается, что в 2017 году удельная выручка составит 14,11 центов в связи с развитием low-cost направления в секторе [5].

Этому способствует постоянное совершенствование не только самолетов, техники для обслуживания и рост инфраструктуры, но и правильное развитие логистической концепции, что в сумме дает ощутимый результат и рост финансовых показателей.

Сегодня США можно назвать лидером по гражданским перевозкам. Самые новые самолеты, лояльность законодательства и вложение средств из государственного бюджета помогают стране развивать здоровую конкуренцию в данной отрасли.

В таблице 1. Представлены показатели по пассажироперевозкам и затратам всех авиакомпаний в целом. Следует обратить внимание на показатели 2017 года, 713 млн. пассажиров перевозиться ежегодно на внутренних рейсах. Данная цифра поможет оценить нам уровень отставания отечественного рынка.

Таблица 1. Показатели развития отрасли авиаперевозок США.

Год	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Число пассажиров, млн.	638	642	651	646	666	693	713
Удельная выручка, центов.	13,95	14,31	14,24	14,16	14,12	14,14	14,11
Цена на топливо/1 миля, центов.	281,1	299,7	267	249,4	230,7	228,7	235,4
Процент заправляемости самолетов.	82,5%	83,2%	83,8 %	84%	84,2%	84,4 %	84,5%
*Рассчитано по: Bureau of Transportation Statistics, прогноз QB Finance							

Опираясь на изученную информацию можно сказать, что рынок США имеет как положительную, так и отрицательную динамику, но даже скачкообразное состояние в ежегодном измерении позволяет ему называться лидером по внутренним пассажирским авиаперевозкам.

С 90-х годов 20-го века активный экономический рост начинается в азиатском регионе. Центром мировой производственной мощности становится КНР. Рост доступности населению авиаперелетов позволяет наращивать объемы перевозок и пропускную способность аэропортов. К 2010 году общая пропускная способность аэропортов страны достигла 564 млн. человекораз, уже имеется 16 аэропортов с годовой пропускной способностью, превышающей 10 млн. человекораз. Пекинский Столичный аэропорт достиг пропускной способности 73 млн. 950 тыс. человекораз, и стоит на втором месте в мире. Шанхайские аэропорты Пудун и Хунцяо имеют общую пропускную способность 71 млн. 870 тыс. человекораз, аэропорт Гуанчжоу Байюнь достиг 40 млн. 980 тыс. человекораз, Шэньчжэнь, Чэнду, Куньмин, Сиань уже достигли или приближаются к отметке 20 млн. человекораз [1].

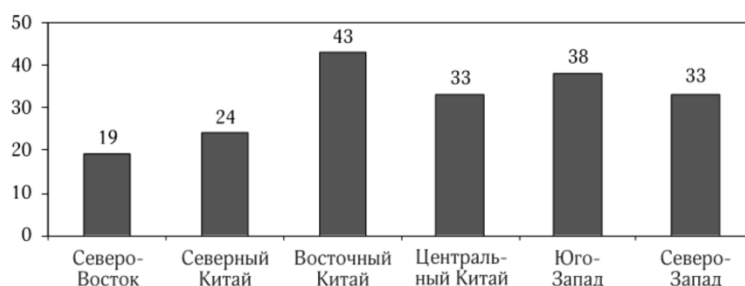

Рисунок 2. Региональное распределение аэропортов в Китае в 2013 г [3].

Несмотря на замедление роста мировой экономики в целом, и Китайской в частности, рост в авиаотрасли страны будоражит воображения мировых авиакомпаний и авиапроизводителей. Так, по планам Китайских властей к 2020 г. страна рассчитывает довести объем пассажироперевозок до 700 млн человек и удвоить ее к 2030 г.

Особую роль на рынке пассажирских авиаперевозок занимают Европейские перевозчики.

Объединенная Европа имеет короткие расстояния между городами, а пассажирооборот ежедневно достаточно велик и постоянен. Именно поэтому к 2017

году основными перевозчиками считаются авиакомпании лоукостеры, предлагающие клиентам минимальный сервис на борту и сокращенное количество перевозимого багажа. При этом данные компании имеют, как правило, в своей летной карте достаточно большое количество направлений и увеличенную частоту вылетов, что делает их повседневным «общественным» транспортом. Регистрация на данные рейсы не занимает у пассажира большого количества времени, и дает возможность из провинциальных городов долететь до столиц стран или других региональных городов.

В 2017 году на первое место по количеству перевезённых пассажиров в европейской зоне выходит крупнейшая бюджетная авиакомпания из Ирландии — Ryanair. Этой динамично развивающейся компании в последние годы удалось сместить с лидирующих позиций незыблемого лидера и знака качества флагманский авиаперевозчик Германии, Deutsche Lufthansa AG, более известная как Lufthansa. Общий пассажирооборот в 2016 году Ryanair составил 106,8 млн. пассажиров. В 2017 году компания планирует показать еще более масштабный рост, связанный непосредственно с увеличением направлений полетов и расширением парка авиасудов, которые должны начать массово поставляться в компанию по программе закупок новой техники рассчитанную на 2014-2018 годы. Конкретность перевозчику добавляет и то, что на некоторые направления билеты продаются в убыток самой компании. Тем самым перевозчик повышает уровень доверия потребителей, покрывая издержки массовостью перевозок и фактически 100% загрузкой своих лайнеров.

Анализируя отечественный рынок пассажирских перевозок, можно отметить, что, несмотря на мировые и внутренние экономические кризисы, в России намечен темп на увеличение пассажироперевозок.

Сейчас развитие гражданских перевозок связано не только с потребностями со стороны пассажиров, но и с усилением конкуренции среди как авиакомпаний, так и производителей самолетов.

Российские авиаперевозчики в последние пять лет кардинально обновили свой флот самолетов, также авиакомпании объявили о заказах на ближайшие несколько лет, а это означает, что процесс модернизации флотов авиакомпаний продолжится.

Увеличение вместимости новых самолетов позволило превратить авиаперевозки из сервиса для обеспеченных граждан в массовую услугу с одной стороны, с другой стороны авиакомпании просто оказались не готовы использовать мегалайнеры в полном объеме.

Для всех авиакомпаний мира покупка первыми новых воздушных судов всегда была рискованно и сложной операцией которая могла принести дополнительные бонусы в виде имиджевой рекламы, с другой стороны могли быть некие технические трудности, которые возникают при использовании новых мегалайнеров.

По составу и качеству парков российские авиаперевозчики выходят на один уровень с мировыми авиакомпаниями, что положительно сказывается на имидже российских авиакомпаний.

Однако модернизация и расширение флота поставили перед российскими авиакомпаниями еще одну проблему — необходимость подготовки, переобучения персонала.

Следующим фактором роста конкурентоспособности российских авиаперевозчиков является повышение качества предоставляемых услуг. Российский авиакомпании традиционно славились своим качеством обслуживания на борту.

Нужно отметить, что сервис российских авиакомпаний всегда был на высоком уровне, в первую очередь из-за персонала авиакомпаний — стюардесс, стюардов, пилотов, инженеров, делая при этом неплохие успехи в качестве сервиса, однако заполняемость мест в бизнес классах не всегда является полным, что несет авиакомпании дополнительные затраты.

Ситуация в стране осложнена фактически монополистом одной компании. К сожалению, говорить об свободной конкуренции на отечественном рынке авиаперевозок не приходится. Крупнейшим перевозчиком в стране является Аэрофлот, его рейсы есть во все значимые города страны, у него самый молодой флот в России. Компания является государственной: 50% акций принадлежит инвесторам, 50% акций компании находится в руках государства.

Таким образом, анализ современных тенденций в сфере функционирования пассажирских авиаперевозок, как на национальном, так и на глобальном уровнях, а также конкурентных позиций мировых авиаперевозчиков указывает на необходимость поиска путей повышения конкурентоспособности российских авиаперевозчиков, основывающихся на интеграции авиа бизнеса, повышении качества авиа услуг, достижении финансовой стабильности авиакомпаний.

Литература:

1. China Air Transport and Airport Industry Report, 2013-2016 (2014). [Электронный ресурс] URL: [http:// www.researchinchina.com/Htmls/Report/2014/6810.html](http://www.researchinchina.com/Htmls/Report/2014/6810.html) (дата обращения: 04.11.2017).
2. Петрунько К.А. Развитие гражданской авиации КНР // РОССИЯ И АТР: научный журнал на тему: история. исторические науки, всеобщая история, история России, археология, этнография и историческая антропология. 2015 год, УДК:338.47 (656.7)
3. Распределения долей авиакомпаний по объему перевозок пассажиров в России// Сайт инвестиций в России [Электронный ресурс] URL: <https://investfuture.ru/articles/id/88853> (Дата обращения 03.11.2017)
4. Свердюк Л.А., Широченко Н.В. Повышение конкурентоспособности грузовых авиаперевозок в России // Решетниковские чтения. Журнал. Издательство: Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего образования "Сибирский государственный университет науки и технологий имени академика М.Ф. Решетнева" (Красноярск). Том: 2, № 19, 2015 г. с.408-410. [Электронный ресурс] URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=25002962> (Дата обращения 23.11.2017)
5. Состояние авиаотрасли США, Китай, Европа, Россия// Официальный сайт ИАТА [Электронный ресурс] URL: <http://www.iata.org/Pages/default.aspx> (Дата обращения 05.11.2017)

Nikulina Tetiana

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Chair of Accounting and Audit

Accounting and Economic Faculty

Odessa National Economic University

Odessa, Ukraine

Honchar Mariia

Student

Chair of Accounting and Audit

Accounting and Economic Faculty

Odessa National Economic University

Odessa, Ukraine

WORLD EXPERIENCE OF VAT ADMINISTRATION AND METHODS OF ITS IMPLEMENTATION IN UKRAINE

Нікуліна Тетяна Миколаївна

к. е. н., доцент

кафедра бухгалтерського обліку та аудиту

обліково-економічний факультет

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

Гончар Марія Анатоліївна

студентка

кафедра бухгалтерського обліку та аудиту

обліково-економічний факультет

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

СВІТОВИЙ ДОСВІД АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ТА МЕТОДИ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Abstract. The problem of value added tax in the world practice is considered in the article. The shortcomings of the administration practice that have formed in Ukraine are defined and possible directions of its improvement on the basis of use of positive international experience are provided.

Key words: Tax system, budget settlements, value added tax.

Анотація. У статті розглядаються питання адміністрування податку на додану вартість у світовій практиці, визначаються недоліки практики адміністрування, що склалася в Україні, і надаються можливі напрямки її удосконалення на базі використання позитивного світового досвіду.

Ключові слова: Податкова система, розрахунки з бюджетом, ПДВ.

Податок на додану вартість — це один з найбільш обговорюваних і, як на наш погляд, суперечливих у податковій системі Україні. Він приносить «левову частку» доходу до бюджету країни. У той же час, досить часто він є об'єктом махінацій і

схем, що спричиняє недоотримання державою вельми суттєвих сум податків. Саме тому система адміністрування ПДВ має постійно удосконалюватись. Орієнтуючись на досвід економічно розвинутих країн, можна досягти у цьому напрямку значних успіхів, знизивши кількість «шахрайських» схем та спростивши процес нарахування і сплати податку.

Насамперед, особливу увагу необхідно приділити можливостям зловживань підприємствами при незаконному відшкодуванні ПДВ.

Зауважимо, що у 2017 році було відшкодовано ПДВ на суму 77 897,7 млн. грн. шляхом виплати у грошовій формі та 765,2 млн. грн. шляхом зменшення податкових зобов'язань у наступних періодах (станом на 01.09.2017). Отже, лише за 8 місяців 2017 року держава мала відшкодувати підприємствам 78 662,8 млн. грн. [3]. Для порівняння, за цей же період надходження ПДВ до бюджету склали лише 302 866 млн. грн. Тобто, приблизно 26% надходжень від ПДВ було відшкодовано. [6]

Такі вражаючі суми бюджетних відшкодувань ПДВ зумовлені функціонуванням фіктивних фірм, у яких «осідає» велика частина необґрунтованого ПДВ, яка ніколи не надійде до бюджету. Підприємства намагаються штучно завищити ціни реалізації, незаконно сформувати податковий кредит, а також здійснити подвійний експорт. [1]

Таким чином необхідно вжити низку рішучих заходів з унеможливлення реєстрації фіктивних підприємств. Зокрема, запровадивши особливий контроль підприємств, строк діяльності яких не перевищує 1 року, держава зможе відстежити значну кількість фіктивних підприємств. Також доречно було б посилити контроль надходження і відшкодування ПДВ у режимі реального часу.

Необхідність співпраці Державної фіскальної служби та Державної митної служби підтверджується розширенням можливостей для викриття та припинення застосування фіктивних схем відшкодування ПДВ шляхом посилення митного контролю зовнішньоекономічних операцій. Звичайно, достовірно оцінити втрати надходжень до бюджету майже неможливо, але вочевидь, що вони завдають сильний удар по економіці країн.

Не краще йдуть справи і в ЄС, так, із заяви єврокомісару з економічних та фінансових питань, оподаткування і митного союзу П'єра Московісі щорічні втрати від махінацій з податком на додану вартість в ЄС призводять до втрат на загальну суму у 50 млрд євро. [4]. Вивченням проблеми шахрайств у сфері відшкодування експортного ПДВ і розробкою варіантів її розв'язання сьогодні займаються як на рівні керівництва Євросоюзу, так і в межах податкової політики його членів.

Європейський парламент 5 жовтня 2017 року проголосував за створення Європейської прокуратури (EPPO), яка буде незалежним органом і відповідатиме за розслідування фінансових правопорушень в країнах-членах Європейського Союзу. До прийняття цього рішення розслідуванням подібних справ займалися національні органи влади окремих країн-членів ЄС, що, безумовно, знижувало їх дієвість. [2]

Ще однією з цікавих методик зменшення зловживань в операціях з ПДВ є визначення ризикових платників податків саме під час процедури їх реєстрації платниками ПДВ. Наприклад, в Ірландії відбувається вибіркова перевірка взятих на облік платників податків шляхом безпосереднього відвідування підприємств. В наслідок таких «зустрічей» складаються акти перевірок, інформацію яких в подальшому порівнюють з реєстраційними даними, а також іншою суттєвою інформацією.

У Великобританії та Литві при виникненні сумнівів у достовірності даних, вказаних в заяві на реєстрацію платником ПДВ податківці мають право запросити у платника додаткову інформацію, що підтверджує дійсність вказаних даних. А у Швеції використовують інформацію, отриману від третіх осіб.

Підґрунтям для реформування податкової системи України в цілому і, зокрема, з адміністрування ПДВ, має стати такий принцип як простота нарахування, сплати та подання звітності за податками. Форми податкової звітності потребують суттєвої модифікації: вони повинні бути простими, зрозумілими та уніфікованими. Спрощення форм звітності призведе до зменшення часу на їх формування та подачу і, як наслідок, зниження штрафних санкцій за невірне складання та несвоєчасну їх подачу. Деякі форми податкової звітності зовсім не мають інструкцій щодо їх заповнення, роз'яснення ДФС іноді різняться, тому в окремих випадках важко зрозуміти, як необхідно заповнити той чи інший звіт.

Безумовно проблемним питанням залишається визначення податкового періоду, за який підприємство має подавати звітність. У деяких країнах (Великобританія, Чехія) податкова звітність, наприклад з податку на прибуток подається 1 раз на рік, а з податку на додану вартість — щоквартально (Великобританія, Кіпр). В Україні для більшості податків цей період складає місяць. Але для Декларації з ПДВ звітним періодом можна обрати й квартал. Звичайно, підприємству, яке має великі обороти та значну кількість контрагентів навіть зручніше використовувати місяць як звітний період. Адже разом з Декларацією з ПДВ обов'язково необхідно подавати й Додаток 5 до Декларації з ПДВ, в якому необхідно відобразити розшифровку податкових зобов'язань та податкового кредиту в розрізі контрагентів. Коли підприємство реєструє значну кількість податкових накладних, в кінці місяця досить важко згрупувати та проаналізувати всі дані для правильного складання цього Додатку. Отже, знову стикаємося із необхідністю спрощення форм податкової звітності.

У більшості країн Євросоюзу за одним податком закріплена тільки одна форма податкової звітності, форми податкової звітності прості і зрозумілі, а інструкції щодо їх заповнення форм не припускають різного тлумачення. Наприклад, у Нідерландах і Бельгії Декларація з ПДВ складається лише з однієї сторінки. [1]

Останнім часом в Україні спостерігається тенденція до подання податкових декларацій в електронному вигляді. Так, весь документообіг з ПДВ та всі декларації приймаються лише в електронному варіанті. З 1 вересня 2017 року почав функціонувати Електронний кабінет платника. Цією дією держава зробила великий крок назустріч платникам податків. Даний сервіс є безкоштовним, тобто, якщо у суб'єкта господарювання є електронно-цифровий підпис, він може спокійно подати звітність, зареєструвати податкові накладні, отримати витяг з електронного реєстру податкових накладних і таке інше.

Звичайно, функціонал цього сайту постійно оновлюється і доповнюється, тож головна мета податківців на даний момент — зробити його зручним для користування, адже це — чудова альтернатива такому програмному забезпеченню як М.Е.Дос та 1С: Звіт. Хоча у приведених програмах й більш звичний інтерфейс, є можливість обміну первісними документами з контрагентами, але ці рішення, по-перше, не безкоштовні, тобто для роботи необхідно придбати ліцензії (для прикладу, ліцензія на М.Е.Дос для підприємств — платників ПДВ модуль «Звітність» коштує 1700 грн. на рік. При цьому для обміну документами з контрагентами необхідно

придбати модуль «ЕДО», який коштує 700 грн. на рік), по-друге, Електронний кабінет представлений у вигляді веб-сайту, тобто є можливість у будь який час з будь-якого комп'ютера увійти до свого кабінету платника та переглянути певні необхідні данні.

Досвід європейських країн свідчить про доречність та ефективність створення подібних сервісів. Наприклад, у Франції звітність подається через Інтернет, де можна порахувати свої податки, вибираючи потрібне поле, заповнюючи обов'язкові рядки, відповідаючи на запитання. При цьому можна як зробити калькуляцію на поточний період, так і підрахувати свої податки на майбутнє.

У таких країнах Європи, як Швеція, Данія і Великобританія, застосовується найбільш ефективна, прозора та проста система сплати податків — єдиний рахунок. Ця система дозволяє платнику податків одним платіжним дорученням сплатити грошові зобов'язання за всіма податками та зборами, обов'язковими до сплати, та стовідсотково запобігає помилкам при перерахуванні коштів. При цьому податкова служба отримує реальну картину, що характеризує стан розрахунків платників податків з бюджетами, а тому ситуація, за якої в одного платника податків за одним податком обліковується переплата, а за іншим — податковий борг, неможлива.

Платники податків зазначених країн вважають запровадження єдиного рахунка для сплати податків найважливішим досягненням податкової служби, яке значно покращило відносини з нею, скоротило бюрократичні процедури та витрати, пов'язані зі сплатою податків. Багато країн Європи застосовують Candidate of Economic Sciences, Associate Professor подібну систему податкових платежів, зокрема єдиний рахунок для сплати податків запроваджено і у Бельгії. [1]. Тобто, удосконалення Електронного кабінету має відбуватись в напрямі спрощення процесу подачі звітності. А головною метою має стати миттєве отримання інформації про актуальний стан розрахунків з бюджетом, а також приблизний прогноз на найближчий час.

Звичайно, стверджувати, що в якійсь країні вибудована абсолютно досконала система адміністрування податку на додану вартість, при якій не відбувається шахрайство, неможливо. Але, спираючись на досвід іноземних країн, ми маємо реальну можливість значно покращити ситуацію в нашій країні.

Література:

1. Агафонова Н. Корисний міжнародний досвід для України у сфері адміністрування податків [Електронний ресурс] / Н. Агафонова. — Режим доступу : <http://klichko.org/news/publications/?id=21967>
2. В Євросоюзі створюють Європейську прокуратуру [Електронний ресурс] : Deutsche Welle — 2017. Режим доступу: <http://p.dw.com/p/2lGLP>
3. Державна фіскальна служба: Офіційний портал — Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/vidshkoduvannya-pdchv/informatsiya-pro-obsyagi-vidshkoduvannya/310555.html>
4. ЄС щороку втрачає \$ 50 млрд через махінації з ПДВ [Електронний ресурс] : Front news — 2017. Режим доступу: <https://frontnews.eu/news/ua/3966>. - Назва з екрану.
5. Міжнародний досвід: адміністрування податків в Європі та в Україні. — Офіційний сайт ДФС. Режим доступу: http://sfs.gov.ua/arhiv/modernizatsiya-dps-ukraini/povidomlenia_/2012_povidomlenia-modernizatsia/print-59283.html
6. Ціна держави [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.cost.ua/budget/revenue/>

Oksana Petrashchak

PhD in Economics

Associate Professor of Department of Business,

Trade and Stock Activity

Faculty of Finance, Business and Accounting

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

Chernivtsi, Ukraine

Ihor Yaskal

PhD in Economics

Associate Professor of Department of Business,

Trade and Stock Activity

Faculty of Finance, Business and Accounting

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

Chernivtsi, Ukraine

MONODIRECTIONAL ORIENTATION OF EMPLOYEES' MOTIVATION

Abstract. This article contains the results of sociological studies of the motivation of hired workers in different countries. A comparative analysis demonstrated and proved the predominance of the materialistic orientations. A conclusion about the global nature of this phenomenon has been made, despite the socio-economic differences between countries and this fact indicates global trends in the value system transformation of employees.

Keywords: motivation, value orientations, transformation, socio-economic development, comparative analysis.

At the stage of modernizing the economy and society both locally and globally, the question how to reconcile personal interests of workers and business with the need to maintain long-term effectiveness has been actualized. Problems of economic development are closely connected with the processes of socialization, which inevitably obliges to manage the reproduction processes in accordance with the social situation of human. It is also important to pay attention to the fact that the transformation of the value system of workers has been occurred. Ensuring the socialization of economic development creates new requirements for using resources with their priority orientation on human capital.

Theoretical basis of the business relationship transformation, job stimuli and work values is laid in the many scholars' publications. Hryshkin (2005, p. 123) interprets economic socialization as the process of penetration in the spheres of economics and beyond in the relations that facilitate the welfare growth both directly and indirectly via the formation of the individual self-expression. Socialization process deals with the formation of resource base for some population groups returning to the job activity.

The socialization according to Pakhomov and Pavlenko (2013, p. 112-113) means the considerable growth of the social welfare and living standards covering the wide range of social-economic phenomena: employment rate and working conditions; levels of education and professional training; income and outcome rate and structure; food and nonfood products and their quality and quantity; structure and level of paid and free services; providing of accommodation with conveniences; savings rates and possessions; participation in cultural life; guarantee of social insurance system and insurance benefits; economic conditions of life.

The important issue is to define the role of social-economic factors of activation of the behavioral model of the labor market among youth in the modern economic conditions. We consider that social factors prevail among the other factors in modern conditions of development.

The economic socialization puts new demands to people-oriented resource management considering human capital. And the populism and social support system should not be in priority as they hamper the real economic growth. The studying of the youth-oriented values creates the base for effective mechanism of the human capital management. The problems of the economic growth are tightly connected with the socialization process that requires management according to the person's social class.

Unfortunately, the real economic situation shows the absence of the strategic human capital management and, as a result, the absence of the economic growth. To analyze the basic need satisfaction of the youth in the employment sphere the survey was conducted with the 253 employees aged 18-29 at the 54 enterprises of different sectors in Chernivtsi region (December, 2015). As far as employees' gender the data obtained is satisfactory (46% male and 54% female). When it comes to education levels, most employees have university or alternative degrees (85%).

The employees of Chernivtsi region state that five main reasons to increase the work productivity are: financial motivation (70.1% of the respondents); job stability (52.6% of the respondents); financial rewards (48.9%); flexible schedule (36.2%); respect of the co-workers (34.7%) and pay rate growth (33.4%).

Noteworthy, that our results coincide with results based on researches in other countries. The results of Wiley (1997) reveal that the job-related factors that motivate employees of USA change more than 40 years since the first survey and may vary significantly across subgroups. According to survey Wiley (1997, p. 278) the respondents motivate following factors: good wages; full appreciation for work done; job security; promotion and growth in the organization; and interesting work.

Rahimic et al. (2012) examine the issue of motivation from the point of view of managers in Bosnia and Herzegovina. As this research shows, well established motivational systems increase employee loyalty, which, in turn, boost work performance-surely one of the main goals of each organization. Results from study of Zameer et al. (2014, p. 297) suggest that if beverage industry (Coke, Pepsi and Gorment etc.) motivate their employee's by using these tools such as job enrichment, job security, reasonable salary and other additional incentives then the employee's performance automatically increased and industry achieve their goals easily.

The research in Danish et al. (2010) is an attempt to find out the major factors that motivate employees and it characterizes the relationship between reward, recognition and motivation while working within an organization. Results of this investigation had shown that increments in pay, allowances, compensations and fringe benefits both on periodic basis as well as on special occasions should be provided to the employees for keeping them motivated. And HR managers should make work contents interesting, so that employees don't consider their job boring, meaningless and dull. Hitka et al. (2015, p. 351) had proved that the base salary is the main component of guaranteed pay and fringe benefits are the second component of employee compensation. Increasing motivation can also be achieved by extended benefits offered to employees. Opportunity for career and personal growth is another essential motivation factor for employees. Moreover, team building activities for

employee motivation can be used to improve atmosphere in the workplace and the team performance.

So, this socio-economic phenomenon is not local in nature, as a comparative analysis has demonstrated, despite the socio-economic asymmetry between countries. The materialistic orientation dominates in the structure of the values of employees' consciousness in these countries (Table 1).

Table 1. Comparative analysis of sociological surveys of employees' value orientations in different countries (based on ranking of respondents' answers in importance order)

The most important factors	USA, Wiley (1997)	Pakistan, Danish & Usman (2010)	Bosnia and Herzegovina, Rahimic et al. (2014)	Slovakia and Austria, Hitka & Balazova (2015)	Ukraine, Petrashchak (2017)
High wages	1 ●	1	1	1	1 ●
Guarantee of stable work	3	2 ←	2	2	2 →
Flexible work schedule	*	5	3 ♦	3	3 ♦
Respect from the team	2	4 ←	4	5	4 →
Prospects for career growth	4	*	*	4	5
Interesting job	5	3	*	3	6
Correlation between results	0,839	0,534	1	0,680	-

* the influence of this factor has not been investigated.

The comparative analysis of the above researches has suggested that despite the economic differences between countries the level of employee motivation is very similar. Therefore, the received results can be presented as a base for the implementing the actions to increase the job activity of the youth at the enterprises in many countries.

From the mentioned above, we can point out that despite the geographical boundaries individualistic values are stable "basis" of existence for employees, often without a social foundation. Therefore, to create a persistent belief about the prestige of labor and socially responsible attitude to it in the mind of the specialist, it is necessary to adapt the system of remuneration to the individual results of labor. In addition, it is desirable to make a significant contribution to the growth of the socio-cultural community (institutions, organizations) on the formation of concepts of social responsibility, solidarity, mutual assistance, cohesion, collectivism with the help of traditional and innovative tools in the minds of people (round tables, trainings, public discussions, volunteer work etc). Such steps will contribute to the achievement of the three-way goal: the growth of interest in high-productivity labor, the desire for professional growth and ensuring of economic development.

References:

1. Danish R.Q., Usman A. (2010) Impact of Reward and Recognition on Job Satisfaction and Motivation: An Empirical Study from Pakistan, *International Journal of Business and Management*, Vol. 5, No. 2, pp. 159-167. DOI: <http://dx.doi.org/10.5539/ijbm.v5n2p159>.
2. Hitka M., Balazova Z. (2015) Comparison of Motivation Level of Service Sector Employees in The Regions of Slovakia and Austria, *Procedia Economics and Finance*, Vol. 23, pp. 348-355. DOI: [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(15\)00393-7](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)00393-7).
3. Hryshkin, V.O. (2005), *Naukovo-metodolohichni osnovy sotsializatsii ekonomiky i zabezpechennia sotsialnoi dymaniky suspilstva*, Doctoral dissertation, Dnepropetrovsk: Dnipropetrovsk National University.
4. Pahomova, N, Pavlenko, Y.V. (2013), *Identichnosti i tsennosti v epohu globalizatsii*, Kyiv : Naukova dumka.
5. Rahimic Z., Resic E., Kozo A. (2012) Determining the Level of Management Competences in the Process of Employee Motivation, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, Vol. 41, pp. 535-543. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.04.066>.
6. Wiley C. (1997) What motivates employees according to over 40 years of motivation surveys, *International Journal of Manpower*, Vol. 18, Issue 3. – pp. 263-280. DOI: <https://doi.org/10.1108/01437729710169373>.
7. Zameer H., Ali S., Nisar W., Amir M. (2014) The Impact of the Motivation on the Employee's Performance in Beverage Industry of Pakistan, *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences*, Vol. 4, Issue 1, pp. 293-298. DOI: 10.6007/IJARAFMS/v4-i1/630.
8. Petrashchak, O.O., Kolosinskyi, I.Y., Kolosinska, M.I., Marych, M.G. (2017) Youth satisfaction survey in the sphere of employment, *Economic Annals-XXI*, Vol. 7-8 (forthcoming)

Nadezhda Rushchyshyn

docent

department of financial and economic security and banking

Lvov Trade and Economic University

m. Lviv, Ukraine

Kostak Zoryana

docent

department of financial and economic security and banking

Lvov Trade and Economic University

m. Lviv, Ukraine

Prytula Nazari Mironovich

postgraduate

department of financial and economic security and banking

Lvov Trade and Economic University

m. Lviv, Ukraine

CREDIT ACTIVITIES OF BANKS IN MODERN CONDITIONS

Руцишин Надія Михайлівна

доцент

кафедра фінансово-економічної безпеки та банківського бізнесу

Львівський торговельно-економічний університет

м. Львів, Україна

Костак Зоряна Романівна

доцент

кафедра фінансово-економічної безпеки та банківського бізнесу

Львівський торговельно-економічний університет

м. Львів, Україна

Притула Назарій Миронович

аспірант

кафедра фінансово-економічної безпеки та банківського бізнесу

Львівський торговельно-економічний університет

м. Львів, Україна

КРЕДИТНА ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Summary. The economic essence of commercial activity of commercial banks is disclosed. The current state of credit activity of Ukrainian banks for 2012-2016 is analyzed. The directions of improvement of lending activity of domestic banks in modern conditions are outlined.

Key words: credit activity, commercial banks, loans to legal entities, loans to individuals.

Анотація. Розкрито економічну суть кредитної діяльності комерційних банків. Проаналізовано сучасний стан кредитної діяльності банків України за 2012-2016 рр. Окреслено напрями удосконалення кредитної діяльності вітчизняних банків в сучасних умовах.

Ключові слова: кредитна діяльність, комерційні банки, кредити юридичним особам, кредити фізичним особам.

Банківська діяльність є важливою складовою економічного розвитку кожної країни. Кредитна діяльність займає одне із пріоритетних місць, оскільки доходи від її здійснення становлять основну частку доходів банку. Зважаючи на сучасні проблеми функціонування банків в умовах економічної кризи, зростає значимість дослідження питань, пов'язаних із оцінкою кредитної діяльності банків в сучасних умовах. Адже спроможність банків задовольняти суспільні потреби у позичкових коштах сприяє розвитку економіки країни. Від рівня ефективності кредитної діяльності банків значною мірою залежить стабільність банківської системи загалом [2, с.94].

На даний час кредитування є однією з найризикованіших операцій комерційних банків. Це пояснюється як самою природою кредиту, так і тим, що цей вид діяльності займає вагомую долю у сукупних активах більшості комерційних банків. Саме надання кредитів є найпоширенішою операцією банківських установ, оскільки вони забезпечують банкам левову частину доходу. Тому комерційні банки повинні організовувати свою кредитну діяльність таким чином, щоб можна було отримувати максимальний прибуток при мінімальному ризику, який пов'язаний безпосередньо з механізмом надання і погашення кредитів.

Визначення поняття кредитної діяльності банку в більшості довідкових та енциклопедичних видань економічного спрямування відсутнє взагалі. Лише в «Енциклопедії банківської справи України» (голова редколегії — В.С. Стельмах) наведено дефініцію кредитної діяльності МБРР. Проте вона зводиться до характеризувати кредитної діяльності цього банку як основної форми діяльності міждержавної інвестиційної інституції, викладу її спрямованості, історії розвитку й організаційних засад, отже, не вносить ясності в розуміння економічної сутності базового економічного поняття «кредитна діяльність банку». Кредитна діяльність банку — це комплексний процес із реалізації кредитних операцій із метою отримання прибутку, результатом якого є створення та розміщення на ринку кредитної послуги [3, с.352].

Погоджуючись із науковцями [1-2] вважаємо, що кредитна діяльність — це двосторонній процес, який передбачає залучення коштів та формування кредитних ресурсів, з одного боку, і їх розміщення на кредитному ринку — з іншого; зумовлює особливий статус банку як фінансового посередника, який характеризується високим ступенем відповідальності перед значним колом осіб, а саме кредиторами, акціонерами, позичальниками, державою.

Від активної кредитної діяльності комерційних банків залежить розвиток економіки в цілому та відносна стабільність суб'єктів господарювання. Динаміку кредитної діяльності комерційних банків України зображено у табл. 1.

Таблиця 1. Динаміка наданих кредитів комерційними банками України за 2012-2016рр., млн. грн.

Показники	На 01.01.2013	На 01.01.2014	На 01.01.2015	На 01.01.2016	На 01.01.2017	Відхи- лення (+,-)	Темпи прирос- ту, %
Кредити надані, з	815 142	910782	1 020667	981627	984688	169546	20,7

них:							
1.1. Кредити в націонал ьній валюті	515580	602776	547987	433826	502590	-12990	-2,5
1.2. Кредити в іноземні й валюті	299562	308006	472680	547802	482097	18253 5	60,9
1.3. Кредити надані суб`єкта м господар юван-ня	609 202	698 777	802 582	785 916	796518	18731 6	30,7
1.4. Кредити, надані фізичним особам	161 775	167 773	179 040	174869	163333	1558	0,9

Джерело: складено за даними [4]

Дані табл. 1 свідчать про те, що за 2012-2016 рр. загальний обсяг виданих кредитів комерційними банками зріс на 169546 млн. грн.

Якщо ж аналізувати кредити у розрізі валют, то можемо помітити такі негативні тенденції: кредити у національній валюті скоротилися на 12990 млн. грн. (із 515580 млн. грн. у 2012р. до 502590 млн. грн. у 2016р. (рис. 1)); зросли обсяги кредитів у іноземній валюті — на 182535 млн. грн.

Дана ситуація не сприяє стабільності грошово-кредитного ринку держави, оскільки довіра юридичних і фізичних осіб до національної валюти з кожним роком знижується.

Отже, провівши аналіз сучасного стану кредитної діяльності комерційних банків України за 2012-2016рр. слід сказати, що в результаті негативних процесів, які відбуваються в країні, спостерігаються зміни і у портфелі виданих кредитів. На фоні позитивної динаміки виданих кредитів, кредити у національній валюті скоротилися, а кредити у іноземній валюті — зросли, що свідчить про недовіру населення як до національної валюти так і до банківської системи.

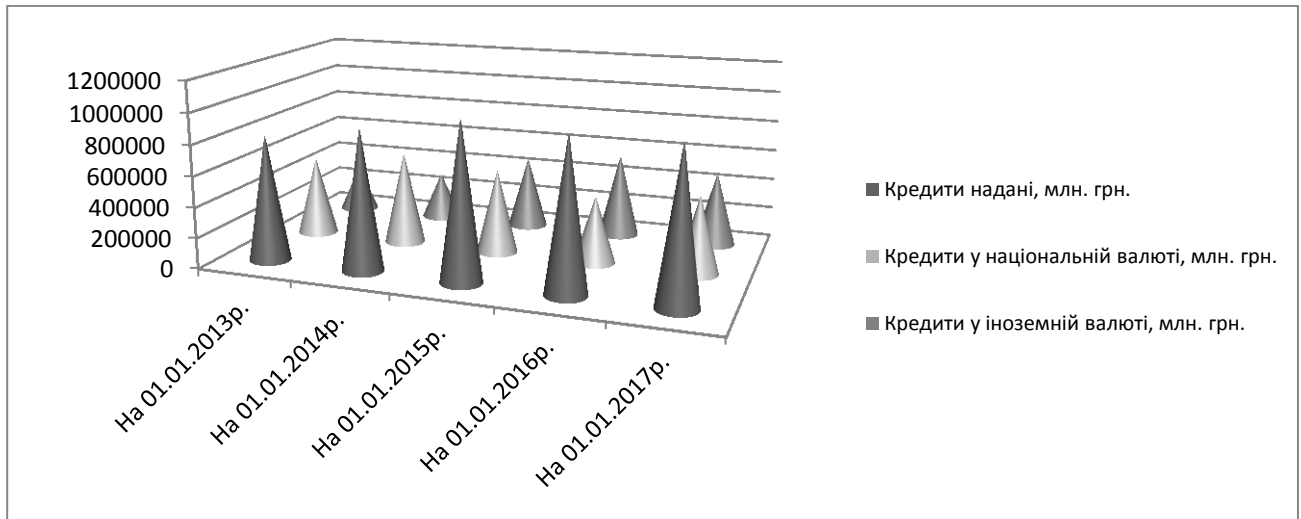

Рис. 1. Динаміка виданих кредитів комерційними банками України всього та у розрізі валют за 2012-2016 рр.

Джерело: [4]

З метою удосконалення кредитної діяльності вітчизняних банків необхідним буде провести низку заходів, а саме: забезпечити банками формування своїх резервів під кредитні операції; стимулювати комерційні банки щодо видачі інвестиційних кредитів; посилити державне регулювання кредитної діяльності комерційних банків і забезпечити належну законодавчу базу.

Вищенаведені пропозиції сприятимуть не тільки підвищенню кредитної діяльності комерційних банків України, а й забезпечать поступальний розвиток економіки у найближчій перспективі.

Література:

1. Арбузов С.Г. Банківська енциклопедія / С.Г. Арбузов, Ю.В. Колобов, В.І. Міщенко, С.В. Науменкова. – К.: Центр наукових досліджень Національного банку України: Знання, 2011. – 504 с.
2. Доценко В.В. Сутність та значення кредитної діяльності банку у сучасних умовах економічного розвитку / В.В. Доценко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Випуск 12. – 2017. – С.94-98.
3. Стельмах В.С. Енциклопедії банківської справи України: посібник / В.С. Стельмах. – К.: Молодь. – 2001. – 352 с.
4. Офіційний сайт НБУ. [Електронний ресурс]. – <http://www.bank.gov.ua>.

Stryha Vadym Dmytrovych
postgraduate
Department of Management
Educational and Scientific Institute of Finance, Economics and Management
the name of Oleg Balatsky
Sumy State University
Sumy, Ukraine
Scientific adviser - doctor of sciences Petrushenko M.M.

TRENDS OF DEVELOPMENT OF BREWERY ACTIVITY IN UKRAINE

Стрига Вадим Дмитрович
аспірант
кафедра управління
навчально-науковий інститут фінансів, економіки та менеджменту
імені Олега Балацького
Сумський державний університет
м. Суми, Україна
Науковий керівник – д.е.н. Петрушенко М.М.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПИВОВАРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Summary. An analysis of trends in the development of brewing activity in Ukraine, the identification of factors that influence this trend and suggest ways to improve it.

Key words: trend, beer market, production.

Анотація. Проводиться аналіз тенденцій розвитку пивоварної діяльності в Україні, виявлення чинників які впливають на цю тенденцію та запропонування шляхів її покращення.

Ключові слова: тенденція, ринок пива, виробництво.

На стратегічне планування підприємств на ринку пива в Україні має великий вплив економічна ситуація як в Україні так і у світі в цілому. Так у 2008 році у зв'язку з кризою яка почалася в нашій країні, падінням курсу національної, зменшення платоспроможності населення ринок пива вповільнив темпи росту, а у 2009 році взагалі спостерігалась негативна тенденція [2]. Отже, при плануванні діяльності підприємств треба передбачувати усі можливі зміни які можуть статися та бути до них готовими.

Основні виробники пива в Україні:

- Carlsberg Group;
- AB InBev;
- «Оболонь»;
- Oasis CIS («ППБ»);
- Інші [3].

На даний момент ринок пива України знаходиться у не найкращому стані. Останні роки спостерігається негативна тенденція виробництва та реалізації продукції (рис. 1). Згідно з повідомленням генерального директора ПрАТ «Укрпиво»

Коренькової Г.М. експертна оцінка обсягу виробництва пива по Україні за 10 місяців 2017 року — 153,2 млн.дол. Це пов'язано з погіршенням стану економіки, збільшення податків та акцизів і зменшення платоспроможності населення.. Також через конфлікт на сході України експорт пива скоротився на 45,5% [1] . Отже, треба шукати нові ринки збуту, одним з яких є Китай, де спостерігається позитивна тенденція розвитку ринку пива. [6]

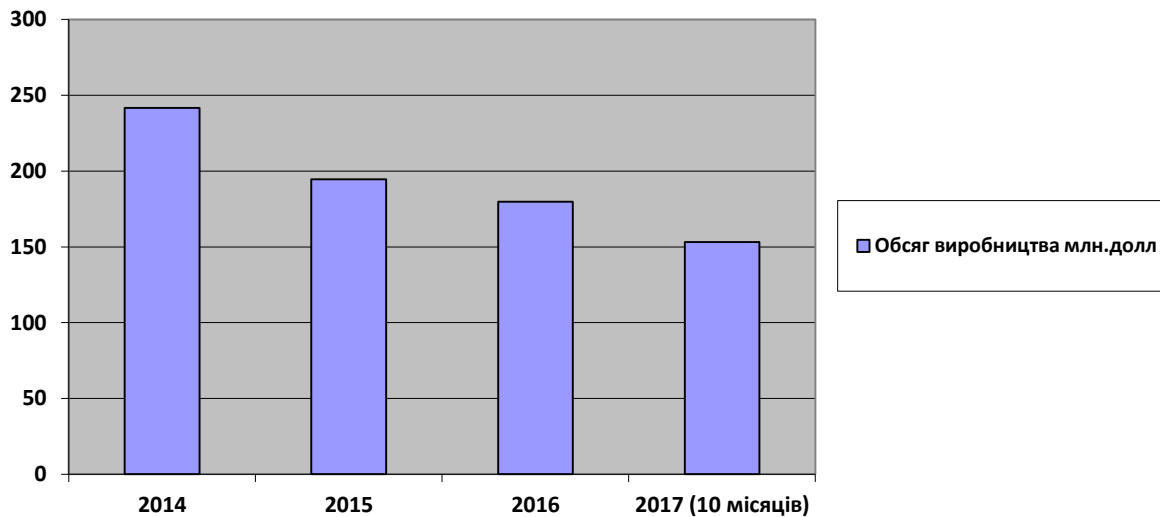

Рисунок 1. Виробництво пива підприємствами України у 2014-2017 рр.

Дані взяті лише починаючи з 2014 року тому, що до цього року враховувалось виробництво пива на території Автономної Республіки Крим, що зробить порівняння необ'єктивним.

Незважаючи на те, що дані за 2017 лише за 10 місяців, все одно темп росту негативний і становить 98,6% до аналогічного періоду 2016 року.

Вивчаючи дослідження І.П. Скларук, можемо зрозуміти, що дуже важливим чинником ефективного розвитку ринку пива є розміщення виробничих потужностей біля сировинної бази. Пивоварням не вистачає сировини для забезпечення внутрішнього ринку, а отже, її доводиться імпортувати із-за кордону, що збільшую собівартість продукції та зменшую рентабельність підприємства [5].

В Україні дуже низький рівень розвитку пивної культури. Через це з'являються проблеми зі здоров'ям у населення. У світі зараз приділяється більше уваги збільшенню харчової цінності у виробництві пива (застосування нетрадиційної рослинної сировини, зменшенню негативного впливу етанолу на організм та покращенню самопочуття) [4]. Це досить перспективний напрямок розвитку, що дозволить Українським підприємствам підняти свою конкурентоспроможність на міжнародному рівні, та вийти на нові ринки збуту.

Отже, з викладеного матеріалу, ми можемо зробити висновок, що на даний момент спостерігається негативна тенденція розвитку ринку пива в Україні. До основних факторів які впливають на розвиток пивоварної діяльності можемо віднести:

- Законодавство;

- Економічна та політична ситуація в державі;
- Інноваційна діяльність спрямована на покращення конкурентоспроможності.

Хоч на перші два фактори виробники пива не можуть мати вплив, то третій фактор повністю залежить від них.

Література:

1. Шереметинська О.В. Аналіз конкурентоспроможності продукції провідних українських підприємств на ринку пива / О.В. Шереметинська, А.В. Азізян // Інвестиції: практика та досвід. - 2016. - № 4. - С. 53-57.100
2. Агеєва І.М. Дослідження процесів стратегічного планування на харчових підприємствах / І.М. Агеєва, М.Д. Мілева // Економіка харчової промисловості. - 2010. - № 1. - С. 20-23. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echp_2010_1_5
3. Міжнародний аналітичний журнал « Пивное дело» <http://www.pivnoe-delo.info/2017/09/03/gynok-piva-ukrainy-2017/>
4. Кучинська А.М. Наукові засади вибору рослинної сировини для підвищення харчової цінності пива / А.М. Кучинська // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія : Технічні науки. - 2013. - № 3. - С. 264-273.
5. Складрук, І.П. Статистичний аналіз діяльності підприємств пивоварної галузі України / І.П. Складрук // Статистика України = Статистика Украины =Statistics of Ukraine . – 10/2012 . – N4 . – С. 68-73.
6. Українська галузева компанія по виробництву пива, безалкогольних напоїв та мінеральних вод «Укрпиво» <http://ukrpivo.com/category/obsyag-virobnitstva-piva/>

Yurkevych Halyna Ihorivna

Student

The Department of State and Local Finance

Faculty of Financial Management and Business

Lviv Ivan Franko National University

Lviv, Ukraine

Supervisor - Doctor of Economic Sciences,

Associate Professor Vatamaniuk-Zelinska U.Z.

ESTABLISHMENT AND FUNCTION OF UNITED LOCAL COMMUNITY DUE TO REFORMATION OF ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL STRUCTURE

Юркевич Галина Ігорівна

студентка

кафедра державних та місцевих фінансів

факультет управління фінансами та бізнесу

Львівський національний університет імені Івана Франка

м. Львів, Україна

Науковий керівник - док. екон. наук, доц. Ватаманюк-Зелінська У.З.

СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ ЗА УМОВИ РЕФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ

Annotation. The work aims to uncover problems in establishing of the administrative-territorial reform, the major directions of local self-government reformation and development of local community in Ukraine based on decentralization. This paper researches the impact of the administrative-territorial structure reform on the effectiveness of activities performed by local governments; as well as its influence on the economic development and increase of the wellbeing of its citizens. Furthermore, recommendations and essential directions were formulated aimed at improving functions of the united territorial communities, promoting superior interconnection between government agencies and local authorities; increasing the effectiveness in performing the functions by local authorities, establishing more efficient system of informing the citizens about activities which are performed by communities and local authorities; enhancing the residents to participate in the process of decentralization and improving the mechanism of the state financial support of voluntary association territorial communities.

Key words: administrative-territorial structure; decentralization; administrative-territorial reform; united local community; local government.

Анотація. Розглянуто проблеми впровадження адміністративно-територіальної реформи, напрямки реформування місцевого самоврядування та розвитку територіальних громад України на сучасному етапі здійснення децентралізаційних процесів. Досліджено вплив реформи адміністративно-територіального устрою на ефективність діяльності органів місцевого самоврядування, економічний розвиток територій та зростання добробуту громадян. Напрацьовано рекомендації та сформульовано основні напрями щодо вдосконалення функціонування об'єднаних територіальних громад, покращення взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, підвищення ефективності функціонування місцевих органів влади, запровадження більш ефективної системи інформування громадян щодо діяльності громад та органів місцевого самоврядування, стимулювання громадян брати активну участь у процес децентралізації та удосконалення механізму державної фінансової підтримки добровільного об'єднання територіальних громад.

Ключові слова: адміністративно-територіальний устрій; децентралізація; адміністративно-територіальна реформа; об'єднана територіальна громада; місцеве самоврядування.

Сьогодні в Україні реалізується масштабна реформа адміністративно-територіального устрою, що базується на використанні в державному та місцевому управлінні кращих національних і світових практик і стандартів у сфері запровадження реформи місцевого самоврядування. Завдяки цій реформі відбувається формування спроможних об'єднаних територіальних громад, зміцнення ресурсної бази місцевого самоврядування та реалізація численних проектів інфраструктурного розвитку територій.

Разом з тим, сьогодні процес децентралізації та об'єднання громад супроводжують чисельні ризики, такі як: недовіра громадян до місцевих органів влади, неефективність використання бюджетних коштів, некомпетентність в адмініструванні процесів соціально-економічного управління в громадах, незаконність діяльності органів місцевого самоврядування, нечіткий розподіл повноважень, а також посилення соціально-економічних диспропорцій та політичних монополій.

Тому успішна реалізація реформи територіального устрою та місцевого самоврядування на засадах децентралізації вимагає розширення прав місцевих органів влади, зміцнення їх бюджетної самостійності, визначення сфери відповідальності та ефективності виконання обов'язків, які на них покладаються. Зважаючи на це, щоб вирішити проблемні питання та забезпечити успішну реалізацію процесу формування об'єднаних територіальних громад вже сьогодні мають бути доопрацьовані і внесені зміни до перспективних планів формування територій громад для кожного регіону на основі положень Методики формування спроможних територіальних громад; встановлені терміни доопрацювання перспективних планів та відповідальність обласних державних адміністрацій.

Важливо опрацювати питання удосконалення механізму державної фінансової підтримки добровільного об'єднання територіальних громад та забезпечення стабільних джерел такої підтримки. Водночас, щоб покращити функціонування об'єднаних територіальних громад, потрібно ще й законодавчо врегулювати питання виконання районними радами визначених законом повноважень та унормувати питання оптимізації структури та чисельності працівників районних державних адміністрацій у тих районах, територія яких повністю або частково охоплена створеними об'єднаними територіальними громадами [1].

Для підвищення ефективної діяльності об'єднаних територіальних громад важливу роль відіграють самі громади, органи самоврядування й громадські об'єднання, які зараз повинні активно включатися у процес децентралізації. Відтак, органи самоврядування можуть створювати органи самоорганізації населення в усіх селах і у першу чергу в тих, де немає сілрад, та в селищах. Останні виступатимуть як засоби опори для мікрогромад відповідних сіл, селищ, як інструмент колективного представлення і захисту інтересів мешканців відповідних територій. Громадські об'єднання можуть створювати майданчики для обговорення проблем об'єднання територіальних громад — проведення конференцій, круглих столів, семінарів із залученням експертів, місцевих активістів, органів влади та активно співпрацювати із органами регіональної влади, зокрема, надавати експертні висновки, рекомендації, консультації, у тому числі у формі громадської експертизи. [2].

Продовження політики децентралізаційного управління має стати дієвим чинником стабілізації соціально-економічної ситуації в країні та сприяти подоланню суперечностей між різними рівнями влади. Тому, важливими кроками на нинішньому етапі впровадження реформи місцевого самоврядування повинні стати такі:

- розробка кращої практики бюджетування та управління фінансами для підвищення ефективності використання бюджетних коштів та забезпечення економічного розвитку і фінансової спроможності місцевого самоврядування;

- запровадження стратегічного планування, завдяки якому, кожна об'єднана територіальна громада визначить потреби в розвитку та створить плани для короткострокових (1-3 роки) та середньострокових (3-5 років) рішень, в яких будуть враховані місцеві ресурси, визначені пріоритетні напрямки інвестицій, державно-приватного партнерства та залучення громади для підвищення виробництва та добробуту населення [3];

- надання допомоги об'єднаним територіальним громадам із підготовки стратегічних та програмних документів щодо соціально-економічного розвитку і забезпечення максимального залучення органів місцевого самоврядування, представників територіальних громад, громадських інституцій та експертів до

процесу складання Перспективного плану формування територіальних громад, в якому визначаються: потенційні адміністративні центри майбутніх спроможних територіальних громад, зона доступності населених пунктів до адміністративного центру спроможної територіальної громади, адміністративний центр із населених пунктів, які розташовані за межами зони доступності;

- покращення роботи місцевих органів самоврядування шляхом надання цільової технічної допомоги для забезпечення посадовців необхідними знаннями та навичками з метою належного виконання ними нових розширених повноважень у новостворених структурах.

забезпечення більш ефективної системи інформування громадян щодо діяльності громад, а саме: здійснення на постійній основі систематичні інформаційно-роз'яснювальні роботи серед територіальних громад, органів місцевого самоврядування та громадських організацій щодо особливостей реформування, покращення роботи місцевих органів влади з місцевими засобами масової інформації для підвищення якості висвітлення питань децентралізації та місцевого самоврядування. Відповідно серед громадян зростає довіра до місцевих органів самоврядування, оскільки населення буде обізнане про дії та плани громади.

Отож для удосконалення однієї з фундаментальних реформ адміністративно-територіального устрою в Україні, що торкається практично всіх сфер життєдіяльності суспільства, необхідно постійно стимулювати регіони до фінансової автономії та пошуку додаткових власних ресурсів, збалансовувати потреби та можливості адміністративно-територіальних одиниць, забезпечувати активну участь громадян у децентралізаційних процесах, удосконалювати законодавчу базу, розбудовувати інституціональне середовища активних і небайдужих членів суспільства — жителів територіальної громади. Таким чином децентралізація відкриває значні перспективи для забезпечення спроможності місцевого самоврядування самостійно вирішувати питання щодо підвищення ролі громадян у процесах прийняття та втілення рішень щодо забезпечення умов соціального та економічного розвитку суспільства.

Література:

1. Формування об'єднаних територіальних громад: стан, проблемні питання та шляхи їх вирішення. Аналітична записка [Електронний ресурс] // Національний інститут стратегічних досліджень. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.niss.gov.ua/articles/2642/>
2. Калашнікова О. Проблеми проведення реформування місцевого самоврядування та розвитку місцевої демократії в умовах нової системи державного управління [Електронний ресурс] / О. Калашнікова, А. Крупник. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://samoorg.com.ua/wp-content/uploads/2012/08/Analiz-problem-reformuvannya-na-mistsevomu-rivni-ta-zabezpechennya-demokratiyi-uchasti-.pdf>
3. Програма Dobre [Електронний ресурс] // Координація міжнародної допомоги по реформі місцевого самоврядування. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://donors.decentralization.gov.ua/project/dobre>

Anatoly T. Zub
professor
Moscow Lomonosov state university
Moscow, Russia

CRISIS MANAGEMENT: DETERMINISM AND INTENTIONALITY

Зуб Анатолий Тимофеевич
доктор философских наук, профессор
факультет государственного управления
МГУ имени М.В. Ломоносова
г. Москва

КРИЗИСНОЕ УПРАВЛЕНИЕ: ДЕТЕРМИНИЗМ И ИНТЕНЦИОНАЛЬНОСТЬ

In this article the organizational crisis is seen as reducing the organization's compliance with its external environment or disadaptation. To overcome the leadership of the organization can be used two approaches — rational, built on the settlement plan "crisis determinism", and connected with the intention, willing — "intentionality". Both of these approaches have the same goal — co-evolution or restore adaptation of the organization to the external environment. Possibilities are considered of their convergence.

Keywords: crisis, crisis management, organizational adaptation and disadaptation, intentionality, convergence

Кризис рассматривается как снижение соответствия организации ее окружению или дезадаптация. Для ее преодоления руководством организации может использоваться два подхода — рациональный, построенный на расчете план — «кризисный детерминизм», и связанный с намерением, волением — «интенциональность». Оба эти подхода имеют одну цель — коэволюцию или восстановление адаптации организации к внешней среде. Рассматриваются возможности их конвергенции.

Ключевые слова: кризис, кризисное управление, организационная адаптация и дезадаптация, конвергенция.

Сложившаяся в конце 1980-х – начале 1990-х гг. новая экономическая теория — экология организационных популяций — утверждает, что целью существования фирмы является адаптация к среде ее обитания, а кризис — это угроза адаптации, разрушение жизненно важных связей организации и ее среды, при этом организационная адаптация обеспечивается за счет того, что «менеджеры или доминирующие коалиции, внимательно изучают релевантную внешнюю среду организации на предмет ее возможностей и угроз, формулируют стратегические реакции и подстраивают соответствующим образом организационную структуру» [2, с. 416]. Таким образом, успех адаптации зависит главным образом от величины и эффективности использования административного ресурса, имеющегося в руках управляющих. При снижении уровня адаптации организации к ее окружению она прекращает нормально функционировать, то есть соответствовать целям своего

существования. В этом случае можно говорить о «дезадаптации» или организационном кризисе на его активной, угрожающей функционированию (и существованию) организации стадии.

Прежде чем принимать антикризисные меры следует оценить уровень дезадаптации (по-существу, уровень кризисных угроз) тенденции и формы ее проявления, а для этого следует ответить на вопрос: каковы источники адаптации?

Отвечая на этот вопрос, можно выделить две позиции. Первую назовем «кризисный детерминизм». Согласно этой позиции, условием успешной адаптации является стратегическое планирование, учитывающее тенденции изменения параметров внешней среды организации и предполагающие управленческие действия (стратегический менеджмент), релевантные этим изменениям. В этом случае организация рассматривается как открытая система, находящаяся в состоянии и квазиустойчивого равновесия со средой своего существования и постоянно прилагающая усилия для поддержания такого равновесия. Постепенные изменения среды ведут к постепенным изменениям в организации.

Кризисный детерминизм реализуется в таких распространенных в менеджменте концепциях, как ситуационный подход, организационная экология и принципы неоинституционализма. Эти концепции выстраивают строго определенные причинно-следственные связи между организацией и средой: среда как бы диктует организации ее поведение, а менеджеры и, прежде всего, ее высшее руководство, должны уметь «читать» эти послания среды и действовать в соответствии с ними. Такой подход позволяет разрабатывать стратегии на основе ресурсов и динамических возможностей, а также на основе оценки стратегического потенциала компании.

«Биологическая» аналогия продолжается и в том, что легко предположить, что конкурирующие в одной отрасли компании будут выбирать примерно одинаковые ответы на вызовы среды, подобно тому, как под воздействием изменений среды вся популяция живых организмов меняется в одном направлении, но выживет лишь тот, кто сможет эти ответы эффективнее реализовать, не снизив уровень своей адаптации. Остальные, снизившие свой уровень адаптации, или подвергшиеся дезадаптации, будут элиминированы естественным отбором.

Вторая позиция обусловлена тем, что решения, принимаемые топ-менеджментом руководством организации в условиях кризиса или его угрозы, далеко не всегда соответствуют выше описанному алгоритму. Руководство компании в своих управленческих действиях остается в принципе независимым от детерминизма, навязываемого изменениями внешней среды, но действует (или бездействует!) в попытках изменить ситуацию к лучшему, принимая решения, которые стороннему наблюдателю могут показаться нелогичными, волюнтаристскими, субъективистскими.

Эти характеристики, придающие процессу кризисного управления сильно выраженный субъективный акцент, назовем интенциональностью. В философии и психологии термин «интенциональность» означает исходящую от субъекта направленность на объект, намерения по отношению к объекту. Американский философ-экзистенциалист Р. Мэй представляет следующее понимание интенциональности: «Под интенциональностью я имею в виду структуру, которая придает смысл переживанию. Ее не следует отождествлять с намерениями, это измерение, лежащее в их основе; это сама способность человека иметь намерения... Интенциональность — это то, что лежит в основе как сознательных, так и

бессознательных интенций. Это бытийное состояние и, в большей или меньшей мере, оно включает всю ориентацию человека по отношению к миру в данное время» [1, с. 23]. Таким образом мы видим, что понятие интенциональности шире, чем «воля», «цель», «волюнтаризм» — это понятие скорее эпистемологии, чем психологии, она создает основу для возникновения таких субъективных состояний, как воля и цель. Она выходит за рамки непосредственно осознаваемого, рационального и включает спонтанные, соматические элементы и другие измерения, которые обычно называются «бессознательными». Проявляется же интенциональность через готовность действовать, волю, решимость субъекта в достижении цели — т.е. через те качества, которые являются не только ценными для руководителя в кризисного управления, но и во многих случаях решающими факторами успеха. В этом смысле кризис всегда имеет человеческое измерение: сколь угодно масштабная катастрофа, если она не затрагивает интересы людей, не может быть названа кризисом.

Оба подхода довольно быстро стали объектами попыток конвергентных толкований, которые исходят из рассмотрения детерминизма и интенциональности как переменных, чье соотношение динамически меняется. Однако возникает вопрос, почему на определенных этапах развития компании преобладают детерминистские стратегии, а на других — интенциональные?

В попытке ответа на этот вопрос американский исследователь Дж. Стольхорст обратил внимание на тот факт, что компании могут на различных фазах своего развития действовать преимущественно либо упреждающе (интенциональность), либо реагировать на внешнее давление (детерминизм). Следовательно, интенсивность этих конкурирующих тенденций в принятии стратегических решений, может быть различна и непостоянна на протяжении жизненного цикла компании и зависит от целого ряда обстоятельств [5].

Что касается возможности конвергенции этих двух подходов, известные американские исследователи Л. Гребиньяк и У. Джойс высказываются следующим образом: «Взаимозависимость и взаимодействие между субъективным стратегическим выбором и внешним детерминизмом определяет адаптация; каждый из них недостаточный и оба необходимы для удовлетворительного понимания источников организационной адаптации. Адаптация является динамическим процессом, который, в свою очередь, является результатом относительной силы и типа зависимости между организацией и внешней средой... Как и стратегический выбор, так и внешний детерминизм обеспечивают тренды для перемен; каждый является причиной и следствием в процессе адаптации... Для понимания этого феномена динамического изменения, необходимо исследовать закономерности отношений между организацией и внешней средой, и изучать выявленные таким образом причинные связи» [4, р. 347-347].

Представленный выше методологический принцип, объясняющий организационные адаптации как результат совместного действия детерминистских по своей природе факторов внешней среды и управленческой интенциональности или «волюнтаризма», можно назвать коэволюционным подходом к объяснению организационной адаптации. Предметом дискуссии при этом остается локализация механизма коэволюции: заложен ли он на различных уровнях организации или располагается во внешней среде, в локусах взаимодействия компаний со средой. В зависимости от ответа на этот вопрос, В. Флайер, Ф.Бош и Г. Волберда определяют, что в зависимости от ответа на этот вопрос, акцент будет делаться на

внутрифирменных ресурсах и возможностях как главном источнике организационной адаптации — авторы определяют такой механизм как «микрокоэволюцию», в то время как «макрокоэволюция» будет определяться процессами, протекающими во взаимодействиях между фирмой и ее внешним конкурентным окружением [3].

Таким образом, организационная коэволюция подразумевает ответную реакцию на воздействия, которая обнаруживается на различных уровнях — от индивидов до компаний, и даже до экономики в целом и общества и снижает дистанцию между детерминистскими представлениями о механизмах организационных изменений и интенционалистскими, придающими решающее значение для организационных изменений намерениям и решениям высших должностных лиц организации.

Литература:

1. Мэй Р. Судьба и Воля: психология свободы. М. 1998.
2. Ханнан М., Фриман Дж. Экология организационных популяций // Теория организации. М., 2010.
3. Flier B., Bosch F., Volberda H. Coevolution in the strategic renewal behaviour of British, Dutch and French financial incumbents: interaction of environmental selection, institutional effects and managerial intentionality // Journal of Management Studies. 2003. Vol. 40. Pp. 2163–2188.
4. Hrebiniak L., Joyce W. Organizational adaptation: strategic choice and environmental determinism // Administrative Science Quarterly. 1985. Vol. 30 Pp. 340–356.
5. Stoelhorst J. Why is management not an evolutionary science? Evolutionary theory in strategy and organization // Journal of Management Studies. 2008. Vol. 45. Pp. 1008–1023.

SECTION 5. Philosophy

Ivanishin Dmitro Olexandrovych

postgraduate student

Department of Philosophy

Historical faculty

Poltava National Pedagogical University named after V.G. Korolenko

c. Poltava, Ukraine

Scientific supervisor – PhD, Associate Professor Ya.Ye. Blokha

KATERINOSLAV AS A GENERAL IMPERIAL CENTER FOR ANARCHISM

Іванішин Дмитро Олександрович

аспірант

кафедра філософії

історичний факультет

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

м. Полтава, Україна

Науковий керівник – к.філос.н.. доц. Блоха Я.Є.

КАТЕРИНОСЛАВ ЯК ЗАГАЛЬНОІМПЕРСЬКИЙ ЦЕНТР АНАРХІЗМУ

The content of the concept of "anarchism" is revealed. It was established the origins of anarchist ideas in Katerynoslav province. It was found that anarchists in this province were able to achieve mass support. It was investigated that it was Ukrainians and Jews who were the majority of the anarchists of the empire. The contents of the main directions of anarchism are revealed: "working conspiracy", communist anarchists, terror, communism.

Key words: working conspiracy", communist-anarchists, terror, communism.

Розкрито зміст поняття «анархізм». Встановлено особливості анархістських ідей у Катеринославській губернії. З'ясовано, що у цій губернії анархісти змогли досягнути масової підтримки. Досліджено, що саме українці і євреї склали більшість анархістів імперії. Розкрито зміст основних напрямків анархізму: «рабочий заговор», анархісти-комуністи, «чорнознаменцы», терор, комунізм.

Ключові слова: рабочий заговор, анархісти-комуністи, терор, комунізм.

Одним із “загальноімперських” центрів анархізму став промисловий Катеринослав (Дніпропетровськ). З 1904 р. у Катеринославі були організовані дві групи анархістів: “Рабочий заговор” (К. Єрделевського) і “Анархістів-комуністів” чеського анархіста Миколи Музеля-“Рогдаєва”. У Катеринославі анархісти зуміли проникнути в робітниче середовище і створити “бази” не тільки в місті, але й у робочих околицях: Амур, Чечелівка, Нижньодніпровськ, Каменськ, на більшості великих заводів міста. У Катеринославі і губернії сформувався оригінальний тип анархіста-терориста-робітника, теоретично не підготовленого, такою, що не відкрив жодної “анархічної” книги, але запеклого і жорстокого ворога “буржуа” і держави (І. Передірій, Ф. Зубарь, П. Аршинов, брати Мудрови, Т. Шуба) [1, с.2].

У цій губернії анархісти змогли досягнути масової підтримки, близько двох тисяч анархістів у губернії і до п'яти тисяч співчуваючих. Українці складали десь 70% анархістів губернії, росіяни — близько 20%, євреї — 10%. В інших українських губерніях євреї складали від 40 до 75% анархістів. На початку XX століття українці і євреї Російської імперії мали деякі спільні риси — вони відчували дискомфорт, що був пов'язаний з відсутністю національної держави і з національним приниженням, на рівні державної імперської політики. Тому саме українці і євреї складали більшість анархістів імперії. Найрадикальніша молодь цих етносів ненавиділа “чужу” державу, не поважала “чужу” владу, що нав'язувала феодальні соціальні відносини і “офіційну” російську культуру. Маргінал України початку XX ст. — українець, колишній сільський мешканець, що опинився у великому російськомовному місті, в якому він почував себе чужим, так само як і мешканець єврейського містечка у мегаполісі, який погано володів російською [2, с.20].

У середині 1905 р. анархісти Катеринослава заявили про себе “гучним” вбивством тимчасового генерал-губернатора Желтоновського. У жовтні того ж року вони розв'язали вже “економічний” терор — метанням бомби у директора машинобудівного заводу, поширенням листівок із закликами до “масового робочого терору”.

У квітні-липні 1906 р. Катеринослав перетворився в центр “міської герилі” — “партизанської боротьби у місті”. Вона почалася з нападу на поліційну дільницю, з вибуху в казармі козаків, акту “безмотивного” терору — коли анархісти групи Зубаря кинули вибухівку у вагон першого класу, де були пасажери.

У Катеринославі лютував і “економічний” терор — замах на директора заводу, на начальника тяги залізниці, на залізничного майстра, на власника пекарні, що не догодили своїм робітникам. Райони злиденних околиць Катеринослава стали небезпечними для представників влади. “Міська партизанська війна” вилилася у “відстріли” — вбивства городових, військових, провокаторів (було вбито чи поранено: 16 поліційних чинів, 10 військових, 12 провокаторів). За квітень-серпень 1906 р. більш ніж 40 терористичних актів. Анархісти Катеринослава, на Міжнародному анархістському конгресі в Амстердамі похвалялися, що до середини 1907 р. провели 70 терористичних актів, загалом за 1905-1909 рр. — близько 90 терактів [5, с. 166].

У групах анархістів Катеринослава (37 гуртків і федерацій, 10 бойових дружин анархістів) на липень 1906 р. було більш ніж 1,3 тисячі членів, а разом із сусідніми робочими містечками (Олександрівськ, Нікополь, Каменськ, Маріуполь, Гришино, Бахмут, Павлоград, Краматорськ, Слов'янськ, Юзівка, Дебальцеве) — до 2 тисяч членів.

Нова “потужна” хвиля терору піднялася у Катеринославі з весни 1907 р. Знову у місто повертається “економічний” терор — замах на помічника директора заводу, вбивство інженера заводу, вбивство начальника залізничних майстерень у сусідньому Олександрівську, пограбування пошти у сусідньому Верхньодніпровську. Нові вдалі “екси” принесли анархістам ще 60 тис. руб. Влітку 1907 р. терористична група Зубаря проводить новий “відстріл” поліціантів у Катеринославі. 20 тисяч листівок анархістів закликають робітників до негайного “масового” терору. У місто прибули терористи “Боевого интернационального отряда анархистов-коммунистов”, з метою перетворити місто в центр повстання і створити в Катеринославі “незалежну” від держави “комуну”.

У Києві анархісти не зуміли створити потужні “бойові” організації, тільки у грудні 1905 р. тут з’являється перша нечисельна група, заснована ідеологами терору — “чернознаменцами” І. Гроссманом, О. Таратутою, А. Бароном. У 1907 р. “спокійний” Київ перетворюється у “місто терору” (замахи: на генерала Сухомлінова, начальника охорони в’язниці, ректора Київського університету, анархістські експропріації). У київських анархістів у великих кількостях з’являється зброя і вибухівка, а Київ стає центром транспортного “вузла”, що постачав зброю і вибухівку у Центральну Росію. У місті в 1907-1908 рр. діють чотири групи терористів: “безначальцы”, “индивидуалисты”, “анархисты-коммунисты”, “чернознаменцы”. Київські “индивидуалисты” брутально вбивають православного священика і пристава, здійснюють напад на цукровий завод. Із середовища студентської групи “чернознаменцев” вийшов майбутній вбивця прем’єра Петра Столипіна — Дмитро Богров [5, С. 169].

Київ був пов’язаний з анархістськими групами Правобережної України, Волині, Поділля (групи: Житомир, Умань, Біла Церква, Черкаси, Сміла, Бердичів, Луцьк, Рівне, Острог, Вінниця, Кам’янець-Подільський, Хотин, Балта, Гайсин, Жмеринка). У містах Правобережної України в анархістських групах переважала єврейська молодь з маргінальних прошарків.

Література:

1. Анархисты и глобальное сопротивление // Набат. – 2000. – №3404. – С.1-3.
2. Енциклопедія політичної думки. – К.: Дух і Літера, 2000. – С.18-21, 26-27, 195-196, 310-311.
3. Ермаков В.Д. Портрет российского анархиста начала века // Социс. – 1992. – №3. – С.97-98.
4. Лебеденко О. Анархізм в Україні у 1903-1908 рр. // УІЖ. – 1991. – № 11. – С. 21-35.
5. Лебеденко О. Анархізм в Україні (кінець ХІХ - початок ХХ ст.). – К.: Генеза, 1994. – 241 с.

Tatyana Yashan Vladislavovna
Student of the Institute of Translation Studies and Multilingualism
Pyatigorsk State University
Pyatigorsk, Russia

THE FORMATION OF CREATIVE SPACES IN EUROPEAN CITIES, BUT ALSO THE FACTORS OF THEIR DEVELOPMENT

Яшан Татьяна Владиславовна
студент
институт переводоведения и многоязычия
Пятигорский государственный университет
г. Пятигорск, Россия

СТАНОВЛЕНИЕ КРЕАТИВНЫХ ПРОСТРАНСТВ В ЕВРОПЕЙСКИХ ГОРОДАХ, А ТАКЖЕ ФАКТОРЫ ИХ РАЗВИТИЯ

Abstract. The article is devoted to the concept «creative space» in the age of social changes, transformations and globalization. The author analyzes the influence of creative industries on the development of modern cities in Europe, studies their influence on the cultural and economic aspects of life in cities.

Key words: creative, creative economy, CRE-corporate industry, creativity, innovation.

Аннотация. Статья посвящена осмыслению понятия «креативное пространство» в век социальных изменений, трансформаций и глобализации. Автор анализирует влияние креативных индустрий на развитие современных городов Европы, изучает их влияние на экономический и культурный аспекты жизни городов.

Ключевые слова: креатив, инновационный город, креативная экономика, креативные индустрии, творчество, инноватика.

В XX веке было сформировано такое понятие как «креативное пространство». Креативные индустрии развивались под влиянием социальных изменений, типизированных нововведений в области культуры, индустриализации. Креативные индустрии впервые появились на Западе. Таким образом, изучение данной темы основывается на примере западных государств.

В данный момент происходит непрерывный процесс преобразования жизненных и культурных стереотипов. Основными целями в современном обществе являются улучшение качества жизни, сохранение культурного и природного наследия, действенное регулирование трудовых отношений. Все эти градиенты могут быть достигнуты на основе инновационно-творческого способа решения данной проблемы. Создание креативных пространств и развитие креативной экономики с привлечением человеческого капитала может способствовать решению сложных проблем современности.

Основными задачами креативного пространства:

- обеспечение представителей креативного класса условиями для саморазвития, самообучения, обмена идеями;

- решение глобальных проблем путём создания стар-апов творческого характера;
- создание площадки для профессиональной самореализации и обмена профессиональным опытом.
- создание, освоение, распространение ценностей культуры.
- развитие туристического бизнеса путем привлечения большего количества туристов.

Сегодня экономика городов все больше зависит от людей-специалистов, работающих в сфере инновационного менеджмента и креативной экономики. Именно они составляют творческую интеллигенцию в современном обществе.

Во многих европейских государствах все большую популярность получают коворкинговые зоны, лофты. Все больше европейцев предпочитают работать не в офисах, а в подобных креативных пространствах. Например, власти Германии активно работают в данном направлении, создавая все новые и новые виды креативных индустрий. Примером развития коворкинговых пространств может послужить коворкинг-центр в Берлине betahaus. Именно этот коворкинг-центр стал одним из первых в столице Германии и приобрел широкую популярность.

Также креативные индустрии стали движущей силой экономики Великобритании. Так, креативный центр Southbank Centre является крупнейшим в Европе центром, в котором проходят события, посвященные изобразительному искусству, скульптуре, музыке и литературе.

Таким образом, в качестве основной тенденции сегодня выступает внедрение новых креативных видов деятельности, генерация идей, поиск различных ресурсов для внедрения инноваций. Креативные индустрии являются сосредоточением человеческих и интеллектуальных ресурсов. Города с подобными креативными секторами порождают преимущества для культурных индустрий.

Основная концепция креативных зон городов заключается в том, чтобы инновации становились главным компонентом и важнейшим условием процветания и развития данных пространств, а затем и городов.

Один из главных теоретиков креативной экономики Ч. Лэндри, изучая творческие города, отмечает, что они становятся местом скопления для общественного и интеллектуального ресурса.

Однако, креативные пространства городов имеют тесную связь с концептом времени: необходимо время для наблюдения и анализа достижений в области креативной экономики, инноватики, технологии.

Основными этапами реализации проектов по созданию креативных зон в разных городах мира являются:

- Формирование поликультурной среды современного города;
- Организация большого количества культурных мероприятий;
- Развитие инфраструктуры города с помощью комплексного проектирования жилых районов, знаний ландшафтного дизайна и дизайна среды;
- Направленность бюджета на развитие и привлечение частных капиталовложений;
- Направленность экономики на изучение потребностей внешнего рынка;
- Проведение крупномасштабных событий в области туризма, инноваций, инвестиций.

Таким образом, креативные пространства в современных городах являются источником формирования творческого потенциала личности, становления «творческого класса», свободного самовыражения и взаимодействия людей.

Литература:

1. Суховская Д.Н. Креативные пространства России как источник формирования общенациональных ценностей//Новые идеи в философии: материалы Междунар. науч. конф. - Пермь, 2015. - С.41-46.
2. Ермакова Л.И. Суховская Д.Н. Яшан Т.В. Становление и развитие креативных индустрий на примере Германии// Научно-методический электронный журнал «Концепт». -2017. - № S5. - 0,3 п. л.
3. Всеобщая декларация ЮНЕСКО о культурном разнообразии. URL:<http://www.un.org/russian/docity.pdf>
4. Ермакова Л.И. Суховская Д.Н. Характеристика креативного пространства города как творческого локуса его жизненного пространства// Проблемы внедрения результатов инновационных разработок: сб. ст. Междунар. науч.-практ. конф. - Пенза, 2016.-С.53-57.
5. Watson, Tony J. 2008 Sociology, Work, and Industry. Routledge.
6. ISBN 0-415-43555-2

SECTION 6. Philology

УДК 821.161.1

Kusenкова Olga Alexandrovna
graduate student

Department of Russian and World Literature
philological faculty

«Gomel State University
named after Francisk Skaryna»

Gomel, Republic of Belarus

Supervisor – Cand. Phil. Sciences, Assoc., Tsybakova S.B.

PILGRIMAGE AS A WAY OF OBTAINING FAITH AND SAVING (ON THE EXAMPLE OF LIFE AND CREATIVITY OF I.S. SHMELEV)

Кусенкова Ольга Александровна
магистрант

кафедра русской и мировой литературы
филологический факультет

«Гомельский государственный университет
имени Франциска Скорины»

г. Гомель, Республика Беларусь

Научный руководитель – канд. фил. наук, доцент Цыбакова С.Б.

ПАЛОМНИЧЕСТВО КАК ПУТЬ ОБРЕТЕНИЯ ВЕРЫ И СПАСЕНИЯ (НА ПРИМЕРЕ ЖИЗНИ И ТВОРЧЕСТВА И.С. ШМЕЛЕВА)

Abstract: The article reveals the spiritual value of pilgrimage on the example of the life and work of the Russian Orthodox writer I. S. Shmelev. The life and creative path of the writer is considered through the prism of the worldview of a believing Christian.

Key words: spiritual values, I.S. Shmelev, pilgrimage, transformation, way of life, Divine providence, Orthodox traditions.

Аннотация: В статье раскрывается духовно-ценностное значение паломничества на примере жизни и творчества русского православного писателя И. С. Шмелева. Рассматривается жизненный и творческий путь писателя сквозь призму мировоззрения верующего христианина.

Ключевые слова: духовные ценности, И.С. Шмелев, паломничество, преображение, жизненный путь, Божественный промысл, православные традиции.

Жизнь современного человека становится все более бездуховной. Людей поглощает погоня за успешной карьерой, развлечениями и удовольствиями. В обществе, где материальное берет верх над духовным, отрицается значение таких важных понятий, как совесть, мораль, нравственность, духовность. Происходит целенаправленное разрушение традиционных ценностей и моральных устоев, которые создавались нашими предками веками.

Все люди грешные, но не каждый способен осознать свою греховность. И только в пору испытаний, катастроф и жизненных неурядиц, в минуты отчаяния, когда человек не в силах самостоятельно справиться с тяжким грузом горя, потерь и испытаний, на помощь приходит вера. Только тогда мы понимаем, что «нельзя воспринимать духовную жизнь через призму материальных благ — здоровье, удачу или получение выгодной должности на работе» [1]. В погоне за материальными благами можно не заметить большего, не оценить того духовного дара, который посылает человеку Господь. Именно в этот момент начинается нелегкий поиск пути спасения, точки опоры в суетном и бездуховном мире.

Обрести душевный покой, веру во Всевышнего поможет паломничество по святым местам, которое побуждает человека задуматься о своих отношениях с Богом, изменить жизнь в соответствии с божьими заповедями и церковными установлениями. Именно в паломнической поездке человек получает истинную радость, радость общения с Богом, радость внутреннего преображения, познает истинный смысл бытия как служения Господу.

Испокон веков тысячи верующих отправляются на Святую Землю для того, чтобы обрести понимание своего предназначения, исцелиться от болезней, избавиться от душевных мучений. Прежде чем прикоснуться к святыне, каждый паломник берет на себя все трудности маршрута, проводя много времени в ограничениях, чтобы достигнуть высшей цели.

Паломничество на Святую землю для православных христиан всегда было великим сакральным действием, нейким таинством, дорогой к вечности. Христиане путешествуют по святым местам ради покаяния, но главной целью паломника является спасение души, стремление очиститься и укрепить свой дух. Пребывая в атмосфере святости, человек благодаря вере находит в себе силы противостоять жизненным невзгодам и испытаниям, приобщается к Божественной сути.

Путешествия на Святую землю были известны с глубокой древности. С первых веков принятия христианства становятся местом паломничества монашеские обители Вифлеема, Иерусалима, Византии, Палестины, Египта, Сирии. Паломники стремились увидеть места, связанные с рождением, жизнью и смертью христианских святых, воскресением Христа. Постепенно, на Руси становятся общеизвестными православные святыни: Киево-Печерская и Троице-Сергиева Лавра, Валаам, Оптиная Пустынь, Соловки.

Своего расцвета в России паломничество достигает в XIX веке. В это время количество русских паломников исчислялось тысячами. В период событий Первой мировой войны и революции их число резко уменьшилось. В паломнические поездки отправлялись русские изгнанники из Парижа и Берлина, Белграда и Праги.

Значение паломничества как пути обретения веры наиболее полно раскрывается на примере жизни и творчества православного русского писателя И.С. Шмелева. На протяжении всей жизни И.С. Шмелева сопровождала «рука ведущая». Высшие силы направляли его на путь праведный. Писатель глубоко верил в промысл Божий.

И.С. Шмелев, родившийся в благочестивой семье, в студенческие годы постепенно отошел от веры, скептически относился к христианской культуре, православным традициям, религиозным обрядам и обычаям. Перед свадьбой он писал своей невесте: «Мне, Оля, надо еще больше молиться. Ведь ты знаешь, какой я безбожник» [2].

В 1895 году И.С. Шмелев и его жена совершили свадебное путешествие в Валаамский монастырь. Маршрут путешествия молодожены выбрали, как им тогда казалось, случайно. На самом же деле, что выяснилось позже, их поездка — дело рук Божественного промысла, который впоследствии перевернет сознание, изменит жизнь будущего писателя.

Прибыв на священный остров, двадцатилетний студент юридического факультета знакомится с жизнью монастыря. Молодожены посещают скиты, любуются храмами, общаются с монахами. И происходит чудо — молодой человек прозревает, открывает для себя новый светлый мир. Знакомясь с монастырской жизнью, И.С. Шмелев понимает ошибочность своих антицерковных взглядов и убеждений. Придя из мира, где царит бездуховность и неверие, он попадает в мир искренних и доброжелательных людей, чья непоколебимая вера вознеслась над «серыми» земными буднями и на долгие годы оставила след в сердце писателя.

Впечатления от путешествия были настолько сильны, что И.С. Шмелев должен был рассказать о них своим соотечественникам. Так публикуется его первая книжка «На скалах Валаама» (1897), которая впоследствии повлияла на всю его жизнь.

В судьбе каждого человека происходят переломные события, которые определяют его дальнейший жизненный путь. Так и жизнь Шмелева, и его мировоззрение, и манера письма сильно изменились после революции и тех трагических событий, которые писатель пережил в годы гражданской войны в России и в период Второй мировой войны, когда находился в эмиграции.

События, происходившие в жизни писателя, отнюдь не случайны. Это подтверждает следующая история. В конце Второй мировой войны, когда немецкие войска захватили Париж, недалеко от дома писателя упали четыре бомбы. Обычно Иван Сергеевич вставал рано, но в то утро он плохо себя чувствовал и залежался в постели. Это и спасло ему жизнь. Стекла в окнах были разбиты. Осколки изрезали спинку кресла писателя. Шатались пустые рамы, по дому из угла в угол гулял ветер. Вдруг листочек бумаги влетел в комнату и, немного покружив в воздухе, упал прямо под ноги Ивану Сергеевичу. Он поднял картинку. Это была репродукция «Богоматерь с Иисусом» итальянского художника Бальдовинетти. Как залетела она сюда? Видимо, Богу было угодно сохранить жизнь больному и одинокому русскому писателю-эмигранту.

На протяжении всей своей жизни в эмиграции И.С. Шмелев стремился вновь посетить Валаамскую обитель. Сорок лет спустя, пережив гибель сына, находясь в изгнании, он вспоминает о юношеской поездке и пишет автобиографический очерк «Старый Валаам» (1935), в котором воссоздает необыкновенную атмосферу чудесного острова. «Старый Валаам» — это очерк-воспоминание уже немолодого духовно прозревшего человека, попытка по-иному взглянуть на свое давнее путешествие. Произведение раскрывает взгляды автора на цели и смысл человеческого существования. В период студенчества «горячий» молодой человек не смог по-настоящему осмыслить значение столь важного события. И только в зрелом возрасте писатель передал подробности своей давней поездки, только в ином освещении.

На долю И.С. Шмелева выпало очень много горя и испытаний. Но, как известно, все проходит, все рано или поздно забывается. Остается только вечное, что дорого нашему сердцу. Именно таковой для И.С. Шмелева явилась поездка на

Валаам, которая навсегда укоренилась в его памяти. Не будь этого юношеского путешествия, не известно, как бы сложилась жизнь писателя.

Жизнь православного христианина — это, своего рода, паломничество, долгий и тернистый путь к обретению веры Божьей. Благодаря поездке в Валаамский монастырь И.С. Шмелев вернулся к своим истокам. Писатель не только узнал и прочувствовал, что такое вера, но и пронес ее через всю свою оставшуюся жизнь. Вера в Бога стала той прочной опорой, которая помогла ему не только выжить в годы скитаний, но и сохранить для будущего поколения душу православного народа: его обычаи, традиции, веру и быт. Таким образом, можно сделать вывод, что именно через жизненные испытания и лишения, горе и болезни, невзгоды и искушения познается истинная суть бытия, значение в жизни человека страдания и Божественного промысла. Познав горечь испытаний, И.С. Шмелев обрел глубокую и непоколебимую веру в Господа.

Литература:

1. Православие и современность [Электронный ресурс] / Игумен Пахомий (Брусков), О паломничестве / Игумен Пахомий. — 8 декабря 2010г. — Режим доступа: <http://pravoslavie.ru/43341.html>. — Дата доступа : 15.06.2017.
2. Православие [Электронный ресурс] / Русская народная линия, Коренной москвич старой веры. Ко дню памяти Ивана Сергеевича Шмелева / Русская народная линия. — 24 июня 2010г. — Режим доступа: <http://pravoslavie.ru/38370.html>. — Дата доступа : 15.06.2017.

Samoilenko Olena Valentynivna
lecturer

*Department of Philosophy, Social and Humanitarian disciplines,
foreign languages,
Ukrainian and Latin languages
Donetsk National Medical University
Kramatorsk, Ukraine*

REETIMOLOGIZATION AS THE REASON AND CONSEQUENCES OF QUASI-COMPOSITES FUNCTIONING

Самойленко Олена Валентинівна
Викладач

*Кафедра філософії, соціально-гуманітарних дисциплін,
іноземних мов,
української та латинської мови
Донецький національний медичний університет
м. Краматорськ, Україна*

РЕЕТИМОЛОГІЗАЦІЯ ЯК ПРИЧИНА ТА НАСЛІДОК ПОЯВИ КВАЗІКОМПЗИТИВ

The article is devoted to the difficulties of inner-motivation which result in the mechanism of reetimologisation or false etimologisation. The author analyzes the reasons for phenomenon, its consequences and peculiarities of functioning in language-systems.

Key words: reetimologisation, quasi-composites, motivation, folk etymology.

Статтю присвячено труднощам внутрішньої мотивації, що призводять до механізму реетимологізації або хибної етимологізації. Авторка розглядає причини цього явища, його наслідки та особливості функціонування у мовних системах.

Ключові слова: реетимологізація, квазікомпозиції, мотивація, народна етимологія.

Труднощі внутрішньої мотивації стають рушійною силою для механізму так званої реетимологізації, під якою ми будемо розуміти процес, у результаті якого немотивоване слово отримує мотивацію на основі встановлення співвіднесеності між словами, які не були пов'язані (або були в далекому минулому) етимологічно. Саме тому О.Н. Трубачьов називає реетимологізацію оживленням етимологічних зв'язків [6]. Н.В. Дьячок називає реетимологізацію процесом «зворотної мотивованості», яка є хибною. Незважаючи на це, одиниці, які виникли у результаті реетимологізації, функціонують у мові та мовленні [2, с. 235].

Реетимологізація — загальномовний процес, якому можуть підлягати: 1) запозичені лексеми, тобто слова, які не повністю асимілювалися фонетичною системою мови-реціпієнта та не засвоєні нею граматично; 2) незапозичені утворення із затемненим або неясним значенням, 3) власні імена (антропоніми іншомовного походження та топоніми на території країни).

Квазікомпозиції тісно пов'язані з процесами реетимологізації. Вони можуть виступати одночасно у двох якостях: у якості результату процесу реетимологізації та в якості його причини. За В.І. Теркуловим, реетимологізація — це «коли не словосполучення мотивує композит, а навпаки — на базі вже сформованого композиту виникає словосполучення» [5, с. 446].

Таким чином, ми виділяємо два різновиди реетимологізаційних процесів, пов'язаних із квазікомпозиційним утворенням:

Квазікомпозиції виступають кінцевим продуктом реетимологізаційної трансформації. Цей процес отримав назву «народної етимології» і вже згадувався у першому та другому розділах. Довгий час за відсутністю писемної форми мови так звана «народна» (або хибна етимологія) виступала одним з основних засобів адаптації запозиченого слова. Сутність цього явища полягає у фонетичній трансформації та переосмисленні запозиченого (рідше, рідного) слова за зразком близького йому за звучанням слова рідної мови, але яке відрізняється від нього за походженням [6], наприклад, рос. киоскоп від кинескоп, полусад замість палисад (від фр. Palissade — частокіл, дощатий паркан, жива огорожа), англ. cockroach (тарган, але його структурні елементи мають значення півень та плітка (рос. плотва) від ісп. cucaracha, choucroute (кисла капуста, капуста + кірка (хліба) від нім. sauerkraut). Але не тільки запозичені лексеми підлягають народній етимології: в українській мові можна знайти наступні випадки: дивосил замість девясил, простирядно замість простираadlo, сомодери замість самодери (рибальське знаряддя для лову сома), колибаба, дід-і-баба замість кульбаба.

Народна етимологія може стати джерелом для можливих змін у слові.

В одних випадках народно-етимологічному переосмисленню підлягає все слово: в ньому немов би не залишається неясних, незрозумілих звукових комплексів,

усі його частини стають “значимими”, вмотивованими: рос. кировогаз замість керогаз, боле-удаляющие (средства) замість болеутоляющие.

В інших випадках після фонетичної трансформації слова поясненням стає лише один з його компонентів, а інші (як у препозиції, так і у постпозиції) лишаються незмінними, тобто значення лишається не зовсім зрозумілим: рос. брудер(?) - штраф, фрика(?) - долька, гувер(?) - нянька, шланг-баум(?), англ. chaise(?) - long (довгий) (від фр. chaise-lounge = стілець для відпочинку). Подібні комплекси Ф. де Соссюр називає «народними етимологіями, що зупинилися на половині шляху» [4]. Ф. де Соссюр справедливо зазначив, що народна етимологія являє собою явище патологічне, вона виступає лише у виняткових випадках та стосується лише тих окремих слів, технічних термінів та запозичень з інших мов, які є важкими для сприйняття носіями мови-реципієнта. Більшість лінгвістів поділяє цю точку зору, тому все більш розповсюдженого вжитку набуває альтернативний термін «хибна етимологія». Наприклад, Р.Р. Гельгардт вважає, що термін «народна етимологія» є невдалим насамперед тому, що народними за своєю сутністю називаються явища помилкові, хибні, це й виступає причиною, чому дослідник пропонує називати це явище хибна етимологія [1]. На наш погляд, правильніше було б використовувати термін паретимологія (термін, прийнятий у німецькій та англійській лінгвістичній традиції), тобто «паралельна етимологія», етимологія, яка базується не на значенні певного слова у чужих мовах, а на відповідності цієї лексеми законам рідної мови.

Але з іншого боку, деякі з народно-етимологічних утворень стали частиною словникового складу мови як повноправні одиниці, що належать до сфери загального вжитку (наприклад, російський квазікомполит близорукий. В англійській мові загальноновживаними стали лексеми May-Day, crayfish, serviceberry, wheatear, sparrowgrass, у французькій — fait-néant, courte-pointe.

Квазікомполити також виступають і в якості джерела процесу реетимологізації. Тут необхідно пригадати, що в рамках нашого підходу ми розглядаємо квазікомполити як складні слова, що утворилися не на основі словосполучень або речень. Але багато складних слів утворилися на основі синтаксичних одиниць, тому іноді носії мови роблять спроби утворити словосполучення-дублет і для квазіскладних слів. Наприклад, російський квазікомполит лжесвидетель складається з двох компонентів: префіксоїду лже- та кореня свидетель. Афіксоїд лже- являє собою варіант кореня лож-, тому можна зробити висновок, що джерелом появи слова лжесвидетель є словосполучення ложный свидетель, причому лексема ложный має значення «хибний, несправжній підроблений». Подібний зв'язок можна спостерігати при аналізі лексем: лжепророк = брехун («Но юристы говорят, что в документе много лазеек, которыми пользуются лжепророки. Врачи бьют тревогу: после подобных сеансов к ним обращаются люди, жалуясь на бессонницу, головные боли, немотивированное чувство тревоги». Публика №28, 2012, 10.07-16.07), лжегорничная = жінка, яке лише прикидається покоївкою («Зачем лжегорничная отравила Викторию Николаевну? — не утихал Маневич». (Д. Донцова «6 соток для Робинзона», с.337)), лжеохранник = несправжній охоронець, який намагається обдурити для досягнення власної мети («Так что когда ничего не подозревающие инкассаторы вошли внутрь, лжеохранники напали на них и отобрали сумки» Е. Михалкова. Иллюзия игры. с. 322). У цих випадках словосполучення ложный пророк, ложный охранник, ложная горничная можуть бути запропоновані в якості дублетів відповідних складних слів. Але комполит лжесвидетель має інше семантичне значення («лжесвидетель —

свидетель, дающий заведомо ложные показания» [3]) і не може виступати замісником словосполучення ложный свидетель, бо в цьому випадку мається на увазі не «підроблений свідок», не «несправжній свідок», а людина, яка намагається обдурити слідство або суд задля власної вигоди або безпеки. Така особа дійсно може бути свідком певних подій, але не повідомити про них чесно або у повній мірі. Іноді у мові можна спостерігати використання словосполучення ложный свидетель при описі дорожньо-транспортних пригод: «Какова вероятность того, что на разборе в ГИБДД инспектор сможет отличить ложных свидетелей от настоящих? Один разбор уже был, но дело откладывается на неделю и уже со свидетелями, настоящий свидетель у меня есть, но только один У оппонента нет ни одного, но у меня ощущение, что он приведет целую толпу». <http://forum.auto.ru/gai/459153.html>. Як бачимо, це словосполучення має значення «людина, яка не була присутня при певних подіях, але готова свідчити, що була», тобто «несправжній, підставний свідок». Квазікомполит має інші контексти використання: «Лжесвидетель из Волжского пойдет под суд» (<http://www.volginform.ru/6131-lzhesvidetel-iz-volzhskego-poydet-pod-sud.html>).

Як бачимо, квазікомполитотворення тісно пов'язано з етимологічними процесами у мовах. Воно може виступати в якості рушійної сили, яка вмикає механізм реетимологізації або псевдоетимологізації, що набуває широкого як навмисного, так і ситуативного використання. Ефект навмисної псевдоетимологізації широко використовується в гумористичній літературі, у виступах сатириків-естрадників.

З іншого боку, квазікомполити виступають результатом функціонування у мові та мовленні народної етимології як спроби пояснити значення незрозумілих слів. Але на відміну від наукової етимології, народна етимологія, зокрема, та реетимологізація в цілому базується не на законах розвитку мови, а на випадковій схожості слів (словосполук). Не можна вважати народну етимологію характерною рисою просторіччя. Вищезгадані приклади доводять, що велика кількість паретимологічних слів закріпилися у словниках.

Література:

1. Гельгард Р.Р. О лексической ассимиляции в связи с ложной («народной») этимологией / Р.Р. Гельгард // Русский язык в школе. – 1956. – № 3. – С. 36 - 42.
2. Дьячок Н.В. Явление деэтимологизации в рамках номинативного типа «словосочетание + эллиптический универб» / Н.В. Дьячок // Лінгвістика. – №3(24). Частина II. – Луганськ : ЛНУ ім. Тараса Шевченка, 2011. – С. 23 – 28.
3. Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка: 80 000 слов и фразеологических выражений / С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова / Российская академия наук. Институт русского языка им. В.В. Виноградова. – 4-е изд., дополненное. – М. : Азбуковник, 1999. – 944 с.
4. Соссюр Ф. де. Курс общей лингвистики ; [пер. с фр. А.А. Холодовича] // Труды по языкознанию / Ф. де Соссюр. – М. : Прогресс, 1977. – С. 30 - 269.
5. Теркулов В.И. Мнимая мотивация композитов / В.И. Теркулов // Язык как система и деятельность : материалы всероссийской научной конференции, посвященной 80-летию со дня рождения профессора А.Н. Тихонова. – Часть 1. – Елец, 2011. – С. 445 - 451
6. Трубаев О.Н. Этимологические исследования и лексическая семантика / О.Н. Трубаев // Принципы и методы семантического анализа. – М., 1976. – С. 147 – 179.

SECTION 7. Jurisprudence

Saida Gissozna Dzibova

*PhD in Law, associate professor
Adyghe State University*

Asker Kassevich Tlehatuk

*Chairman of the Constitutional Court of the Republic of Adygeya
PhD in Sociological Sciences, associate professor
Adyghe state University*

THE REALISATION OF DEMOCRATIC PRINCIPLES IN THE FORMATION OF CIVIL SOCIETY IN THE RUSSIAN FEDERATION

Дзыбова Саида Гиссозна

*кандидат юридических наук, доцент
Адыгейский государственный университет*

Тлехатук Аскер Кассевич

*Председатель Конституционного Суда Республики Адыгея
кандидат социологических наук, доцент
Адыгейский государственный университет*

РЕАЛИЗАЦИЯ ДЕМОКРАТИЧЕСКИХ НАЧАЛ В УСЛОВИЯХ ФОРМИРОВАНИЯ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА В РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Abstract: The article considers the problems of realization of democratic principles in the formation of civil society in Russia, explains the importance of such mechanisms of participation of civil society institutions in the implementation of power as elections, local government, etc. The Authors, considering the stated issues, come from the idea that a free person takes the central place in a civil society.

Key words: The Constitution of the Russian Federation, civil society, government, personality, direct democracy, elections, local government.

Аннотация. В статье рассматриваются проблемы реализации демократических принципов при формировании гражданского общества в России, обосновывается важность таких механизмов участия институтов гражданского общества в реализации власти, как выборы, местное самоуправление и др. Авторы, рассматривая заявленную проблематику, исходят из идеи о том, что центральное место в гражданском обществе занимает личность, свободная личность.

Ключевые слова: Конституция Российской Федерации; гражданское общество, государство, личность, непосредственная демократия, выборы, местное самоуправление.

В условиях гражданского общества применяется много различных институтов, форм, процедур непосредственной демократии. Действуют разные общественные объединения, политические партии и движения, которые могут оказывать определенное давление на государственную власть, участвовать в решении вопросов

местного самоуправления. В широких масштабах применяются формы непосредственной демократии в сфере политических отношений, в управлении государством. Особое значение в управлении государством придается выборам, референдуму и народной законодательной инициативе. В России последняя форма не используется, хотя, возможно, ее было бы целесообразно упомянуть в Конституции и урегулировать специальным законом, как это сделано во многих странах. Отметим, что гражданское общество, его члены, должно активно участвовать не только в выборе своих представителей, и даже не только в принятии решений на референдумах, собраниях, но и в непосредственно политико-правовом процессе — в подготовке, принятии и осуществлении решений, а также в контроле за их реализацией.

Мы полагаем, что на современном этапе развития гражданское общество должно реализовывать идеи партиципаторной демократии, главными целями которой является всесторонняя демократизация общества и общественная самореализация личности. Этими идеями и целями, а главное их воплощением в жизнь обеспечивается максимальный учет в государственной политике интересов гражданского общества, прочная легитимация власти, преодоление политического отчуждения граждан. Участие представителей гражданского общества в управлении расширяет интеллектуальный потенциал для принятия решений, увеличивает вероятность их оптимизации, а, следовательно, повышается стабильность политической системы и эффективности управления. Кроме того, широкое участие граждан в политическом процессе обеспечивает эффективный контроль за должностными лицами, предотвращает злоупотребление властью, отрыв депутатов от народа, бюрократизацию чиновничества [4, с.60]. Выборы стали неотъемлемой частью жизни государства, гражданского общества и каждого гражданина в частности. Различные виды выборов применяются в объединениях граждан и в органах государства. Последние имеют особое значение.

В отличие от предшествующих конституций нашей страны основной Закон 1993 года не содержит главы об избирательном праве и избирательной системе. Если не считать некоторых положений о порядке выборов Президента, Государственной Думы, органов местного самоуправления (эти положения имеют конкретный характер и относятся к определенным органам), то общей характеристике посвящены только 2 части среди 5 частей статьи 32. Они устанавливают, что граждане РФ имеют право избирать и быть избранными в органы государственной власти и органы местного самоуправления, а также участвовать в референдуме. Не имеют права избирать и быть избранными граждане, признанные судом недееспособными и содержащиеся в местах лишения свободы по приговору суда. Первое положение не несет в себе значительного объема информации, это право предполагает в демократическом правовом государстве и гражданском обществе. К тому же формулировка недостаточно точна: далеко не все граждане, кроме упомянутых выше, обладают избирательными правами. Конечно, ее следует толковать в комплексе со статьей 60, которая гласит, что граждане могут самостоятельно осуществлять в полном объеме свои права и обязанности с 18 лет, но в данном случае речь идет об осуществлении прав, а не об их принадлежности. Что же касается осужденных и находящихся под стражей по приговору суда, то они не лишены избирательных прав. Осуществление ими избирательных прав приостанавливается на определенный срок (на время нахождения под стражей). Выборы всегда занимают особое место в политической

жизни страны, их исход во многом определяет дальнейшее развитие государства на несколько лет. Выборы могут изменить если не характер государственной власти, то характер и направление ее деятельности. Заменяя высших должностных лиц или партии у власти, выборы могут иметь своим результатом изменение всей политики государства. На референдуме тоже могут решаться ключевые вопросы жизни государства (например, принятие новой конституции или ее отклонение путем голосования на референдуме). Выборы — один из важнейших способов легитимации государственной власти. Одобрение на референдуме какого-то проекта решения придает ему высшую юридическую силу (обычно считается, что более высокую, чем закон парламента), ибо речь идет о прямом волеизъявлении народа. Одновременно это означает и поддержку существующей государственной власти, ее легитимация, факт удостоверения ее соответствия интересам гражданского общества. Так, на референдуме в России в 1993 году по вопросу о новой конституции приняли участие 54,8% зарегистрированных избирателей, из них 58,4% поддержали проект [5, с.19]. Таким образом, хотя в некоторых субъектах РФ против новой Конституции проголосовало большинство населения, она была легализована, стала основным законом, вступила в силу на всей территории России. Одновременно и конституция, и государственная власть, инициировавшая ее, получили легитимацию. Систематическое проведение выборов повышает политическую и правовую культуру населения. Участие избирателей в выборах учит их правильно оценивать лозунги и практическую деятельность тех или иных партий и избранных должностных лиц, сопоставлять обещания и реалии. Выборы создают условия для сопричастности избирателей (членов гражданского общества) в решении важнейших вопросов жизни государства.

Другим проявлением демократических начал в условиях гражданского общества является организация местного самоуправления. Местное самоуправление — это система создаваемых гражданами органов, самостоятельно и с привлечением населения решающих вопросы местного значения [3, с.115]. Местное самоуправление возникает, прежде всего, потому, что на местном уровне сосредоточена немалая муниципальная собственность, что требует установления властных отношений и определенной системы органов управления. Однако, здесь очень важно участие членов гражданского общества, его реальное влияние на деятельность этих органов. При этом совершенно очевидно, что это влияние может быть значительным и тогда, в результате диалога гражданского общества и власти могут родиться эффективные организационно-правовые формы решения местных вопросов. Зарождение, а скорее возрождение, местного самоуправления в России началось в 90-е годы XX века с принятием союзного, а затем и российского законов о местном самоуправлении. 28 августа 1995 года Президентом был подписан Федеральный закон «Об общих принципах местного самоуправления в РФ», который определяет роль местного самоуправления в осуществлении народовластия, а также правовые, экономические и финансовые основы местного самоуправления и государственные гарантии его осуществления, устанавливает общие принципы организации местного самоуправления в РФ, но предусматривает временное действие ряда статей прежнего закона [1, с.42].

На современном этапе развития гражданского общества проблемы местного самоуправления выходят на первый план, поскольку именно уровень самоорганизации населения характеризует уровень развития гражданского общества.

Такая зависимость возникает, прежде всего, потому, что вопросы местного самоуправления, связанные с необходимостью решения повседневных проблем населения по месту их жительства, меньше всего подвержены политическим и партийным пристрастиям, идеологическим искажениям. В конечном счете, решение именно этих вопросов является критерием эффективности и целесообразности складывающихся форм осуществления власти на местах, равно как и показателем самой по себе состоятельности практики реализации идей местного самоуправления, что в свою очередь характеризует уровень развития гражданского общества. Из этого вытекает и другой момент, свидетельствующий об особой роли проблем местного самоуправления в процессе демократических реформ и формирования гражданского общества. Речь идет о том, что на уровне местных сообществ наиболее ярко и одновременно, наиболее зримо, результативно обнаруживаются личностные моменты развития социальных процессов. Именно местное самоуправление, обеспечивающее развитие «демократии малых пространств», способно создать, в конечном счете, органическое сочетание власти и свободы, внешнего (вертикального) управления и внутренней самоорганизации населения. Тем самым, становится возможным преодолеть традиционные взгляды и представления россиян о «всесильном государстве», способном решить проблемы человека. Развитие системы местного самоуправления свидетельствует о том, что настало время ломать установившийся стереотип взаимодействия «личность — государство», и подходить к формированию обозначенной нами: «личность — общество — государство».

Несомненно, центральное место в гражданском обществе занимает личность — свободная личность. Личность, обладающая правом на реализацию как экономических, так и культурных, духовных и политических потенций, выступает в качестве важнейшего условия существования гражданского общества [2, с.18]. Поэтому можно говорить о том, что формирование местного самоуправления связано со свободой личности, реальным положением каждого конкретного гражданина, как члена гражданского общества. При этом своеобразным связующим звеном между личностью и ее свободой, с одной стороны, и местной властью, как функцией, с другой, является свобода гражданского общества. При этом местная власть может рассматриваться не только как функция по управлению, но и как своеобразный предел свободы деятельности субъектов самоуправления, их возможностей распоряжаться материальными и духовными ценностями местного сообщества. Тем самым, в системе реальных отношений самоуправления воплощается воля гражданского общества, его общинная свобода в сочетании со свободой каждой конкретной личности. Ведь гражданское общество является в этом случае в одинаковой мере субъектом власти и субъектом свободы, а личность — главным компонентом субъекта и объекта системы самоуправления. Поэтому свобода личности должна рассматриваться как составная часть понятия местного самоуправления, его высшая ценность и органическое проявление самоуправленческих начал в гражданском обществе.

В заключении хотелось бы отметить, что демократические преобразования, имеющие место в России, конституционное закрепление основ государственного и общественного устройства создают реальные предпосылки для формирования в России гражданского общества.

Литература:

1. Алексеев, Р.А. Гражданское общество. Проблемы становления и развития в России / Р.А. Алексеев. – М. : ИИУ МГОУ, 2013. – 96 с.
2. Дзыбова, С.Г., Парасюк, Е.А. К вопросу об условиях функционирования современного гражданского общества / С.Г. Дзыбова, Е.А. Парасюк // Гражданское общество в России и за рубежом. – 2016. – №4 – С. 15-19
3. Колесникова, Н.А., Рябова, Е.Л. Гражданское общество в современной России / Н.А. Колесникова, Е.Л. Рябова. – М.: Международный издательский центр «Этносоциум», 2016. – 266 с.
4. Перегудов, С.П. Гражданское общество как политический феномен / С.П. Перегудов // Свободная мысль. – 2014. – №9. – С.58-63.
5. Шатино, И. Демократия и гражданское общество / И. Шатино // Полис. – 2010. – №4. – С.17-21.

Golomolzhina Evgenia Sergeevna
student
Institute of Justice
The Ural State Law University
Ekaterinburg, Russian Federation

Голомолзина Евгения Сергеевна
студент
Институт Юстиции
Уральский государственный юридический университет
г. Екатеринбург, Российская Федерация

НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ НЕДРОПОЛЬЗОВАНИЯ: ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ

The article considers the system of taxation of subsoil use in the United States in comparison with the Russian Federation. The basic legislation of the USA is analyzed. Conclusions on the main advantages of the system of taxation of subsoil use in the US and its difference from the system of taxation of subsoil use in the Russian Federation.

В статье рассматривается система налогообложения недропользования в США по сравнению с Российской Федерацией. Проанализировано основное законодательство США. Выводы об основных преимуществах системы налогообложения недропользования в США и ее отличии от системы налогообложения недропользования в Российской Федерации.

Одной из важнейших существующих проблем в области налогообложения является достижение оптимальной суммы сбора налогов. На сегодняшний день, в большинстве стран мира значительная часть доходов бюджета формируется за счет налоговых поступлений, а в частности и с помощью налогообложения недропользования.

На данном этапе развития, Российская Федерация как страна с огромными минерально-энергетическими ресурсами, пользуется системой лицензирования для каждого вида полезных ископаемых отдельно, либо как стоимость добытого минерала, либо как объем добытого ресурса в натуральном выражении. Ставки НДПИ определяются в зависимости от вида полезного ископаемого как специфического или адвалорного. Таким образом, для большей части полезных ископаемых установлены адвалорные ставки налога, а для нефти и природного газа — специфические.

По данным сайта «Росстат» за 2015 год сбор налога за добычу полезных ископаемых находится на уровне 90,6%, что является хорошим показателем для нашей страны. В странах с аналогичным НДПИ, таких как Соединенные Штаты Америки данный сбор составляет больший процент и достигает до 99%. Интересно было бы провести параллель и проанализировать опыты этих двух стран в сравнении с Российской Федерацией.

В Соединенных Штатах Америки законодательство об НДПИ складывается из ряда федеральных законов и из законодательства отдельных штатов и регулирует основные моменты, такие как:

- Виды земель и порядок их изъятия для передачи во временное целевое владение.
- Только на основе долгосрочной аренды можно добывать нефть и газ на так называемых приобретенных землях, т.е. землях ранее бывшими в частной собственности и выкупленными федеральными агентствами;
- Максимальный размер участков, которые можно арендовать;
- Условия получения прав на разведку и эксплуатацию недр;
- Распределение полученных финансовых ресурсов между уровнями бюджетной системы.

Федеральный закон США разрешает гражданам и корпорациям развивать минеральные ресурсы в районах, принадлежащих федеральному правительству, с помощью покупки земли или путем лизинга, что предполагает создание совместного предприятия, заключение соглашений о разделе прибыли или других видов соглашений.

На федеральных землях разведка осуществляется свободно всеми заинтересованными лицами. Для получения права на проведение геологоразведки недр, нужно выкупить лицензию, которая выдается федеральной администрацией на исключительное право, на проведение геологоразведочных работ в определенных границах на оговоренный период.

Если после завершения поисковых работ лицензиат обнаруживает промышленный депозит, то он получает преимущественное право заключить предварительный договор, (обычно в течение 20 лет с возможностью продления) для минерального сырья.

Чтобы получить право на добычу сырья, место должно быть сертифицировано в Геологическое управление Министерства внутренних дел США. Оно же, исходя из представленных данных, и рекомендует размер арендной платы, роялти и соответствующих платежей. После завершения сертификации, концессионер обращается за разрешением на осуществление производства.

В нефтегазовой промышленности США используются налоговые методы изъятия природной ренты, соглашение о разделе продукции не применяется. Налоги и сборы, которые платят предприятия этой сферы можно разделить на две группы:

- Специальные платежи, дающие право пользования недрами;

Представляют собой:

- Арендную плату в размере несколько долл. США за акр;
- Роялти. Его ставка составляет в среднем 15%. Как правило, (12-12,5%) за первые пять лет производства. Кроме того, при менее выгодном депозите, ставка налога снижается из-за так называемого экономического ограничения, но он не может быть ниже 80 центов за баррель;

- Плата в целевые траст — фонды. Фонды используются как механизм более справедливого распределение поступлений для обеспечения производства и потребление энергии с учетом социальных факторов.

- Налоги, выплачиваемые в соответствии с законодательством США.

Помимо вышеуказанных налогов нефтегазовое предприятие также выплачивает налог на имущество предприятий и налог на доход корпораций (представляет собой около 35% от чистого годового дохода). Общая налоговая нагрузка в случае применения всех вышеуказанных налогов может достичь до 50% прибыли американских предприятий.

Вследствие большой налоговой нагрузки в США также разработана система льгот, которая образует специальные положения:

- Целевые налоговые льготы для увеличения добычи минерального сырья;
- Меры по сокращению налогооблагаемой базы (скидка на истощение недр) и отсрочку налоговых платежей в начальный период развития месторождения;
- ускоренная амортизация оборудования;
- налоговые льготы для разведки и бурения.

На сегодняшний день налоговая нагрузка в США в несколько раз превышает в России, не смотря на это, идет активный рост по разработке новых месторождений. Большой процент компаний на этом рынке — частные.

Именно этот сегмент нацелен на получение максимальной прибыли, а как следствие быстрое развитие недродобывающей отрасли. Возможно, это и является основным различием между США и Россией в вопросе добычи полезных ископаем

Литература:

1. «О горной аренде» (Mineral Leasing Act, принят в 1920 г, 1947.);
2. «Об аренде земель для добычи каменного угля» (принят в 1976 г.);
3. Административное право зарубежных стран: Учебник / Под ред. Козырина А.Н. и Шатиной М.А. М.- Спарк, 2003;
4. http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/ru/statistics/finance/#

Ignatenko Victoria Vladislavovna
Student
Department of Criminal Law and Criminal Justice Process
Faculty of Law
Taganrog Institute of Management and Economics
Taganrog, Russia
Chief scientist - Candidate of Juridical Sciences,
Associate Professor Karyagina O.V.

WHAT PROBLEMS ARE CONNECTED WITH THE USE OF E-MAIL IN THE CIVIL PROCESS IN RUSSIA?

Игнатенко Виктория Владиславовна
студент
кафедра уголовного права и процесса
юридический факультет
Таганрогский институт управления и экономики
г. Таганрог, Россия
Научный руководитель – канд.юр.наук, доцент Карягина О.В.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭЛЕКТРОННОЙ ПЕРЕПИСКИ И ИНЫХ СОВРЕМЕННЫХ ВИДОВ ДОКАЗАТЕЛЬСТВ В ГРАЖДАНСКОМ СУДОПРОИЗВОДСТВЕ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Summary: the article deals with actual problems of using e-mail in civil proceedings in Russia, as well as prospects of this type of evidence.

Keywords: correspondence, civil process, photo.

Аннотация: в статье рассматриваются актуальные проблемы использования электронной переписки в гражданском судопроизводстве, а также перспективы данного вида доказательств.

Ключевые слова: переписка, гражданский процесс, фото.

Электронная переписка уже давно не является чем-то новым для общества и бизнеса в частности, именно поэтому законодатель вносит изменения, позволяющие вести электронный документооборот. Контрагенты обмениваются письмами чтобы уточнить информацию, распределить работу, совершить иные юридически значимые действия.

Актуальность данной темы заключается в том, что участники гражданского процесса сталкиваются с тем, что суды далеко не всегда принимают в качестве доказательств электронную переписку и иные современные доказательства, между тем именно на таких доказательствах может базироваться спор.

Что же вообще такое «электронная переписка»? По смыслу законодательства, это «электронное сообщение», т.е. «информация, переданная или полученная пользователем информационно-телекоммуникационной сети¹.

¹ Федеральный закон Российской Федерации от 27 июля 2006 г. N 149-ФЗ «Об информации,

Законодатель не раскрывает соотношение понятий «электронное сообщение» и «электронный документ», при этом в Приказе Казначейства РФ от 03 ноября 2010 года № 2872, указано, что электронное сообщение имеет статус документа, если оно заверено электронно-цифровой подписью (ЭЦП). Следовательно, для электронного сообщения (в т.ч. и для электронного письма) необязательно наличие электронной подписи.

Согласно правовой позиции ВАС РФ³ по своей сути электронная переписка, представленная на бумажном носителе (как совокупность электронных сообщений соответствующих лиц), с учетом положений п. 1 ст. 75 АПК РФ рассматривается судом в качестве письменного доказательства — иного документа, выполненного в форме цифровой, графической записи или другим способом, позволяющим установить его достоверность.

Таким образом сложилась определенная судебная практика, устанавливающая достоверность.

Во-первых, необходимо, чтобы суд мог идентифицировать стороны: отправителя и получателя. Для регистрации электронного ящика нужен лишь доступ в интернет и умение его создавать. Никакой привязки к документам, удостоверяющим личность, нет. ЭЦП не является обязательной для ведения переписки, поскольку такая переписка не является документом.

Этот тезис подтверждается Решением арбитражного суда Тамбовской области от 30 июля 2015 г. по делу № А64-730/20154, Постановлением Арбитражного суда Центрального округа от 14.12.2015 N Ф10-4789/2015 по делу N А64-730/20155, где указано, что «Ответчиком не доказано, что указанный электронный адрес — адрес электронной почты истца, в связи с чем представленная переписка не может являться надлежащим доказательством согласования договорных отношений. Доверившись электронным сообщениям, ответчик действовал исключительно на свой риск, и истец не может быть признан каким-либо образом связанным сообщениями, полученными им по электронной почте от организации-контрагента».

Во избежание такой ситуации, сторонам необходимо фиксировать электронные адреса в реквизитах договоров с указанием на наличие соглашения о придания юридической силы электронному электрообороту.

Этот тезис также подкреплён судебной практикой: Арбитражный суд Уральского округа в постановлении от 01.03.2016 № Ф09-1339/16 по делу № А60-11841/20156 отметил, что нижестоящие суды обоснованно отклонили довод истца (заказчика) о том, что спорным договором не был предусмотрен вариант передачи результата оказания услуг посредством электронного документооборота, правильно исходя из того, что электронный адрес заказчика отражен в тексте договора в разделе

информационных технологиях и о защите информации» (в ред. от 27.07.2010 г.) // «Российская газета» - Федеральный выпуск №4131 от 29 июля 2006 г.

² <http://base.garant.ru/12182661/>

³ Определение ВАС РФ от 23.04.2010 № ВАС-4481/10 по делу № А40-25561/09-62-228

⁴ Решение арбитражного суда Тамбовской области от 30 июля 2015 г. по делу № А64-730/2015

⁵ Постановление Арбитражного суда Центрального округа от 14.12.2015 N Ф10-4789/2015 по делу N А64-730/2015

⁶ Постановление Арбитражного суда Уральского округа от 01.03.2016 № Ф09-1339/16 по делу № А60-11841/2015

«юридические адреса и подписи сторон», а из материалов дела следует, что обе стороны использовали электронную почту в качестве средства направления корреспонденции друг другу.

Постановлением Третьего арбитражного апелляционного суда от 22.09.2009 по делу № А74-2590/2009⁷, где указано: «Из представленных доказательств следует, что определение, содержащее извещение о времени и месте рассмотрения дела об административном правонарушении, доставлено на электронный адрес компании, содержащийся в сети Интернет. Вместе с тем доказательств получения данного электронного документа в материалы дела не представлено. Соглашение о придании юридической силы электронному документообороту между обществом и административным органом с условиями получения электронных документов между сторонами отсутствует».

Во-вторых, необходимо наличие полномочий лиц на отправление (получение) сведений, составляющих предмет переписки.

Тезис подтверждается Решением Арбитражного суда Московской области от 18.12.2014 г. по делу №А41-50304/148. Стороне было отказано в удовлетворении исковых требований, так как истец не представил доказательств наличия у сотрудников ответчика, с которыми велась электронная переписка, полномочий на направление оферт-заказов и акцептов на поставку товаров, а также не представил доказательств того, что указание в электронной переписке фамилии отправителя электронного сообщения является предусмотренным законом аналогом собственноручной подписи.

В-третьих, нужно подтвердить аутентичность информации, представленной в переписке, поскольку иная сторона может ссылаться на ее ложность.

Проверенным способом является составление нотариального протокола осмотра электронного почтового ящика, с которого одна из сторон осуществляла переписку с контрагентом. Данный способ зафиксирован в Основах законодательства Российской Федерации о нотариате, утв. ВС РФ 11.02.93 № 4462-1.

Итак, для использования в качестве доказательства в гражданском процессе электронной переписки и иных современных видов доказательств необходимо доказать, что переписка велась с ответчиком, с лицом, обладающим достаточными полномочиями и аутентичной информацией.

Литература:

1. Федеральный закон Российской Федерации от 27 июля 2006 г. N 149-ФЗ «Об информации, информационных технологиях и о защите информации» (в ред. от 27.07.2010 г.) // «Российская газета» - Федеральный выпуск №4131 от 29 июля 2006 г. <http://base.garant.ru/12182661/>
2. Определение ВАС РФ от 23.04.2010 № ВАС-4481/10 по делу № А40-25561/09-62-228
3. Решение арбитражного суда Тамбовской области от 30 июля 2015 г. по делу № А64-730/2015
4. Постановление Арбитражного суда Центрального округа от 14.12.2015 N Ф10-4789/2015 по делу N А64-730/2015

⁷ Постановление Третьего арбитражного апелляционного суда от 22.09.2009 по делу № А74-2590/2009

⁸ Решение Арбитражного суда Московской области от 18.12.2014 г. по делу №А41-50304/14

5. Постановление Арбитражного суда Уральского округа от 01.03.2016 № Ф09-1339/16 по делу № А60-11841/2015
6. Постановление Третьего арбитражного апелляционного суда от 22.09.2009 по делу № А74-2590/2009
7. Решение Арбитражного суда Московской области от 18.12.2014 г. по делу №А41-50304/14

Bela Nalbieva Khachak

PhD in Law, associate Professor

Adyghe State University

Diana Bakhtiyar-Kyzy Jafarova

3rd year student of master's program

Adyghe State University

THE WARRANTY OF THE RIGHTS AND FREEDOMS OF MAN AND CITIZEN IN THE ADMINISTRATION OF JUSTICE

Хачак Бэла Нальбиевна

кандидат юридических наук, доцент

Адыгейский государственный университет

Джафарова Диана Бахтияр-Кызы

студентка 3 курса магистратуры

Адыгейский государственный университет

ГАРАНТИРОВАННОСТЬ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРАВ И СВОБОД ЧЕЛОВЕКА И ГРАЖДАНИНА ПРИ ОСУЩЕСТВЛЕНИИ ПРАВОСУДИЯ

Abstract: the article discusses the guarantee of the rights and freedoms of man and citizen in the Russian Federation, in particular, examines the legal protection of the rights and freedoms of man and citizen in the administration of justice. It is concluded that the guarantors are the Constitution of the Russian Federation, Criminal Code of the Russian Federation, Criminal Procedure Code and other laws. They are created and operate for the protection of the rights of man and citizen, prohibit any action that would cause any damage and injury to the health or would diminish the dignity of a person, etc.

Key words: justice, principles of justice, human rights, Constitution, guarantees, protection.

Аннотация: В статье рассматриваются гарантии обеспечения прав и свобод человека и гражданина в Российской Федерации, в частности, анализируются юридические средства защиты прав и свобод человека и гражданина при отправлении правосудия. Делается вывод о том, что гарантами являются Конституция Российской Федерации, Уголовный Кодекс РФ, Уголовно-процессуальный кодекс РФ и другие законы. Все они созданы и действуют с целью защиты прав человека и гражданина, бескомпромиссно запрещают любые действия, которые причиняли бы какой-то ущерб и увечья здоровью, умаляли бы достоинство личности и т.д.

Ключевые слова: правосудие, принципы правосудия, права человека, Конституция, гарантии, защита.

В любом демократическом государстве, принцип гарантированности обеспечения прав и свобод человека и гражданина при осуществлении правосудия следует относить к числу универсальных. Жизнь, здоровье, честь, достоинство, права и свободы человека и гражданина — ценности, которые подлежащие защите в первую очередь во всех сферах государственной и общественной жизни, в том числе, и при осуществлении правосудия. Основной юридической базой для такого подхода является идея, положенная в основу ст. 2 Конституции РФ. «Человек, его права и свободы, — говорится в этой статье, — являются высшей ценностью. Признание, соблюдение и защита прав и свобод человека и гражданина — обязанность государства».

Представленная идея развита и уточнена во многих предписаниях Конституции РФ и законодательных актах, имеющих непосредственное отношение к правосудию, а так же в целом ко всем направлениям правоохранительной деятельности. Равенство всех перед законом и судом, презумпция невиновности, права на защиту от обвинения в преступлении, состязательность и равноправие сторон, право на судебную защиту прав и свобод от каких бы то ни было посягательств, а также о национальном языке судопроизводства, открытом разбирательстве судебных дел и т.д. Эти принципы имеют существенное значение для создания надлежащих условий, необходимых для подлинного правосудия по всем направлениям дел.

Особого внимания требуют конституционные и иные законодательные положения, которые являются гарантами неприкосновенности личности человека и гражданина, частной жизни и жилища.

Соблюдение этих положений — важное условие для осуществления правосудия во всех сферах. Однако особую актуальность они имеют для правосудия, которое осуществляется в связи с разбирательством уголовных дел. Именно в этой области распространено применение весьма тяжелых мер государственного принуждения. В определенной мере это служит почвой для опасных ошибок, влекущих тяжелые последствия, и даже для злоупотреблений должностных лиц правоохранительных органов, чрезмерно усердствующих в стремлении «показать свою власть» либо создать видимость непримиримого отношения к преступникам [3, с.2].

Человек, привлекаемый к уголовной ответственности и предстающий перед судом в качестве подсудимого, нуждается в дополнительных средствах защиты его основных прав и свобод. Таким средствам уделяется значительное внимание. Они закрепляются как в обычных законах, так и на конституционном уровне. С известной долей условности их можно объединить в три группы.

К первой относятся юридические средства, гарантирующие неприкосновенность личности человека и гражданина. Среди средств данной группы лидирующее место занимают те, которые предназначены для правовой защиты высшей ценности — человеческой жизни. В соответствии со ст. 20 Конституции РФ каждый обладает правом на жизнь. Для правосудия имеет высокопринципиальное значение тот факт, что в этой же статье подчеркивается исключительный характер смертной казни. Уголовное законодательство ориентирует суды на необходимость

особую внимательность, компетентность и осмотрительность при принятии решений о применении данной меры наказания [1, с.40].

Конституция РФ и другие законы бескомпромиссно запрещают любые действия, которые причиняли бы какой-то ущерб и здоровью, умаляли бы достоинство личности. В ее ст. 21 четко сказано, что «ничто не может быть основанием» для умаления достоинства личности. Категорически запрещено применение, насилия в каких бы то ни было формах, а также проведение научных, медицинских, или иных опытов без добровольного согласия тех, кого собираются подвергать таким опытам.

Данные запреты, естественно, подлежат безусловному соблюдению и являются очень важными, в первую очередь для тех областей государственной деятельности, которые связаны с борьбой с преступностью и, соответственно, с осуществлением правосудия по уголовным делам. Они имеют следующее значение: нельзя ни у кого требовать под угрозой насилия и тем более с применением такового: дачи показаний, признания своей вины в совершении преступления, принудительного медицинского освидетельствования, совершения поступков, унижающих человеческое достоинство либо опасных для жизни или здоровья и т.д.. Сведения, полученные при несоблюдении таких запретов, не могут считаться доказательствами, которые суд вправе положить в основу приговора или иного своего решения по конкретному делу. Должностные лица, допускающие антиконституционные действия, должны нести ответственность, в том числе уголовную [5, с.17].

Неприкосновенность личности с конституционной точки зрения означает также недопустимость произвольного ареста, заключения под стражу и содержания под стражей. Отступление от данного запрета возможно только в законом установленном порядке, который предусматривает систему гарантий, обеспечивающих законность и обоснованность лишения свободы человека и гражданина в любой форме. В частности оно может быть применено только при наличии условий, тщательно определенных в законодательном порядке, под контролем суда или прокурора. Лицу, подвергнутому такой мере, предоставлены неограниченные возможности по принесению жалобы на ее незаконность или необоснованность.

Вторую группу дополнительных средств, обеспечивающих реализацию прав и свобод человека и гражданина, образуют те, которые предназначены для защиты неприкосновенности их частной жизни. Основные из них тоже предусматриваются в Конституции РФ (ст. 23). В принципе данная сфера жизни любого неприкосновена. Но при возникновении необходимости в ходе, скажем, выявления преступления и расследования уголовного дела вторгнуться в частную жизнь человека (прослушать телефонные переговоры, просмотреть почтовую корреспонденцию, ознакомиться с телеграфными или иными сообщениями и т. д.) безусловно, обязательно соблюдать специальные правила, гарантирующие от произвола (например, получить судебное решение, разрешающее производство соответствующего действия). Такие правила детально регламентируются УПК РФ, Законом об оперативно-розыскной деятельности и некоторыми другими [2, с.194].

К третьей группе названных средств относятся установленные Конституцией РФ и иными законами правовые средства, обеспечивающие неприкосновенность жилища. Жилье — не то место, где посторонним, даже должностным лицам правоохранительных органов, можно произвольно, против воли проживающих в нем лиц совершать какие-то действия, в том числе в связи с выявлением и расследованием

преступлений. Таким является общее правило, и оно достаточно ясно и четко определено статьей 25 Конституции РФ. Однако если все же в процессе выполнения оперативно-розыскных мероприятий или следственных действий возникает потребность проникнуть в жилое помещение против воли его хозяина, то требуется получить санкцию от прокурора или решение суда, допускающие такие проникновения. Отступление от этого правила возможно только в случаях, не терпящих отлагательства. И о каждом таком случае должны ставиться в известность прокурор либо суд [4, с.107]. Подобная форма контроля тоже способна влиять сдерживающе на тех, кто не привык считаться с конституционными правами человека и гражданина.

В связи с характеристикой рассматриваемого принципа правосудия важно иметь в виду, что несоблюдение изложенных правил должно влечь за собой исключение из числа доказательств всех данных, обнаруженных в ходе действий, произведенных без соблюдения таких правил. А это означает, что данные подобного рода не могут служить основанием для постановления того или иного акта правосудия. В случае их использования принятые судебные решения должны отменяться. Соответственно правосудие не может считаться состоявшимся.

Таким образом, гарантами обеспечения прав и свобод человека и гражданина при осуществлении правосудия являются Конституция Российской Федерации, Уголовный Кодекс РФ, Уголовно-процессуальный кодекс РФ и другие законы. Все они созданы и действуют с целью защиты прав человека и гражданина, бескомпромиссно запрещают любые действия, которые причиняли бы какой-то ущерб и увечья здоровью, умаляли бы достоинство личности, нарушали бы неприкосновенность личности и жилища и т.д., и каждый из этих законов является гарантом обеспечения и реализации прав и свобод населения Российской Федерации.

Литература:

1. Володина, Л.М. Уголовное судопроизводство: право на справедливую и гласную судебную защиту / Л.М. Володина, А.Н. Володина. – М.: Юрлитинформ, 2010. – 230 с.
2. Егоров, С.Е. Права человека в уголовном процессе: международные стандарты и российское законодательство / С.Е. Егоров. – М.: Норма, 2008. – 223 с.
3. Еремеева, Е.А. Механизм защиты прав и свобод человека и гражданина: понятие, структура, непосредственное действие // Конституционное и муниципальное право. – 2014. – №2. – С.2-7.
4. Лупинская, П.А. Решения в уголовном судопроизводстве / П.А. Лупинская. – М.: Норма, 2010. – 240 с.
5. Ширитов, А.Б. Правовое регулирование мер государственной защиты участников уголовного процесса : автореф. дис. ...канд. юрид. наук / А.Б. Ширитов. – Краснодар, 2010. – 27 с. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://dlib.rsl.ru/01004601579>.

Novikova Kseniya Alekseyevna
Student
Department of Criminal Law and Criminal Justice Process
Faculty of Law
Taganrog Institute of Management and Economics
Taganrog, Russia
Chief scientist - Candidate of Juridical Sciences,
Associate Professor Karyagina O.V.

FEATURES OF JUDICIAL PROCEEDINGS WITH THE PARTICIPATION OF JURY MEETINGS

Новикова Ксения Алексеевна
студент
кафедра уголовного права и процесса
юридический факультет
Таганрогский институт управления и экономики
г. Таганрог, Россия
Научный руководитель – канд.юр.наук, доцент Карягина О.В.

ОСОБЕННОСТИ СУДЕБНОГО РАЗБИРАТЕЛЬСТВА С УЧАСТИЕМ ПРИСЯЖНЫХ ЗАСЕДАТЕЛЕЙ

Summary: the article considers the peculiarities of consideration of criminal cases involving jurors in Russia.

Keywords: court, trial, jury.

Аннотация: в статье рассматриваются особенности рассмотрения уголовного дела с участием присяжных заседателей в России.

Ключевые слова: суд, уголовный процесс, присяжные заседатели.

Первое упоминание о прототипе суда присяжных можно встретить еще на рубеже IX века, когда в Русской Правде было указано, что лицо, совершившее преступление, но отрицающее свою вину, должно предстать перед 12-ю мужами, решающими вопрос его виновности.⁹ Следовательно, существованию судебного разбирательства с участием присяжных заседателей в Российской Федерации предшествовала многолетняя история возникновения и преобразования данного института судебной власти.

Актуальность выбранной темы заключается в том, что определение особенностей в рассмотрении уголовного дела с участием присяжных заседателей способствует дальнейшему развитию и эффективной работе данного судебного института, а также принятию правильного и справедливого итогового решения суда.

В соответствии с действующим уголовно-процессуальным законодательством суд присяжных — это форма судопроизводства по уголовным делам, в рамках

⁹ Ильяхин А.А. Суд присяжных в России: история его становления и развития // История государства и парва. – 2016. - № 23. – С. 34, (по состоянию на 10.10.2017)

которого вопросы о виновности и снисхождении решаются присяжными заседателями.

Порядок рассмотрения уголовных дел с участием присяжных регламентируется главой 42 уголовного-процессуального кодекса Российской Федерации.¹⁰ Особенность его заключается в том, что, если в уголовном деле несколько фигурантов и хотя бы один из них заявил ходатайство о рассмотрении уголовного дела с участием суда присяжных и выделение уголовного дела в отдельное производство не возможно, то уголовное дело рассматривается с участием присяжных заседателей в отношении всех подсудимых.

В соответствии с ч. 1 ст. 4 Федерального Закона Российской Федерации от 20.08.2004 № 113-ФЗ «О присяжных заседателях Федеральных судов общей юрисдикции в РФ»¹¹ исполнительно-распорядительный орган муниципального образования каждые четыре года составляет список и запасной список кандидатов в присяжные заседатели муниципального образования, включая в указанные списки граждан, постоянно проживающих на территории соответствующего муниципального образования.

Далее данные списки вносятся в общий список кандидатов в присяжные заседатели соответствующего субъекта Российской Федерации.

Кандидаты, включаемые в выше указанные списки, должны соответствовать следующим законно – установлены требования:

- достигнуть к моменту составления списков 25 возраста;
- не иметь непогашенную или не снятую судимость;
- быть полностью дееспособным;
- не состоящие на учете в наркологическом или психоневрологическом диспансере в связи с лечением от алкоголизма, наркомании, токсикомании, хронических и затяжных психических расстройств.

Однако, к участию в рассмотрении судом конкретного уголовного дела в порядке, установленном Уголовно-процессуальным кодексом Российской Федерации, в качестве присяжных заседателей не допускаются также лица:

- подозреваемые или обвиняемые в совершении преступлений;
- не владеющие языком, на котором ведется судопроизводство;
- имеющие физические или психические недостатки, препятствующие полноценному участию в рассмотрении судом уголовного дела.¹²

Формирование суда присяжных заседателей так же имеет свои особенности и регулируется уголовно-процессуальным кодексом Российской Федерации. Так, в силу ч. 4 ст. 327 уголовного-процессуального кодекса российской федерации списки кандидатов в присяжные заседатели, явившихся в судебное заседание, без указания их домашнего адреса вручаются стороне обвинения и стороне защите, с обязательным разъяснение прав, предусмотренных действующим уголовным законодательством, а именно:

- право на мотивированный отвод;

¹⁰ Уголовно – процессуальный Кодекс Российской Федерации // «Собрание законодательства Российской Федерации», 24 декабря 2001, № 52 (ч. I), С. 4921, <http://www.co Nsulta Net.ru/> (по состоянию на 10.10.2017)

¹¹ Федеральный закон от 20.08.2004 № 113-ФЗ (ред. от 01.07.2017 г.) «О присяжных заседателях федеральных судов общей юрисдикции в Российской Федерации» // «Собрание законодательства РФ», 23.08.2004, № 34, С. 3528, <http://www.co Nsulta Net.ru/> (по состоянию на 10.10.2017)

¹² См. Там же.

- право каждой стороны на два не мотивированного отвода;
- иные права, предусмотренные главой 42 уголовно-процессуального кодекса Российской Федерации.

Присяжные заседатели приглашаются в зал судебного заседания, у ходе которого судья произносит вступительное слово и предоставляет им возможность самоотвода при наличии обстоятельств, препятствующих их участию в качестве присяжных заседателей в рассмотрении уголовного дела в форме ходатайства, которое рассматривается судом и в случае его удовлетворения данный кандидат исключается из предварительного списка присяжных и удаляется из зала судебного заседания.

После формирования окончательных списков, присяжные заседатели приносят присягу и им оглашаются их права и обязанности при рассмотрении уголовного дела, предусмотренные ст. 333 уголовно-процессуального кодекса Российской Федерации.¹³

В ходе судебного следствия в присутствии присяжных заседателей исследуются только те фактические обстоятельства уголовного дела, доказанность которых устанавливается присяжными заседателями в соответствии с их полномочиями, предусмотренными ст. 334 ПК РФ,¹⁴ при этом запрещается исследовать в присутствии присяжных сведения о личности подсудимого, касающиеся прежней судимости, признания подсудимого хроническим алкоголиком или наркоманом, а также иные данные, способные вызвать предубеждение присяжных заседателей в отношении подсудимого.

Судебное следствие в суде с участием присяжных оканчивается прениями, за которыми следует формирование вопросного листа без участия присяжных заседателей.

Обязательным вопросами, по каждому из совершенных деяний, являются:

- доказано ли, что деяние имело место;
- доказано ли, что это деяние совершил подсудимый;
- виновен ли подсудимый в совершении этого деяния.

При ответе на поставленные перед ними вопросы присяжные в совещательной комнате должны прийти к единогласному решению.

При наличии входе голосования разногласий обвинительных вердикт принимается большинством, решение при разделении голосов присяжных поровну трактуется в пользу подсудимого и вердикт считается оправдательным.

На дополнительные вопросы ответ принимается большинством голосов, а при разделении голосов даётся ответ наиболее благоприятно для обвиняемого.

Вопросный лист после внесения в него всех ответов подписывает старшиной.

После присяжные заседатели возвращаются в зал судебного заседания и старше на передаёт Вопросный лист председательствующему для ознакомления.

При отсутствии замечаний председательствующий возвращает вопросный лист старшине присяжных заседателей для провозглашения.

В зависимости от принятого вердикта разбирательство в суде с участием присяжных заседателей заканчивается принятием, одного из следующих решений:

¹³ Уголовно – процессуальный Кодекс Российской Федерации // «Собрание законодательства Российской Федерации», 24 декабря 2001, № 52 (ч. I), С. 4921, <http://www.co №sulta №t.ru/> (по состоянию на 10.10.2017)

¹⁴ Уголовно – процессуальный Кодекс Российской Федерации // «Собрание законодательства Российской Федерации», 24 декабря 2001, № 52 (ч. I), С. 4921, <http://www.co №sulta №t.ru/> (по состоянию на 10.10.2017)

Постановления о прекращении уголовного дела — в случаях, предусмотренных ст. 254 уголовно-процессуального кодекса Российской Федерации;¹⁵

Оправдательного приговора — в случаях, когда присяжные заседатели дали отрицательный ответ хотя бы на один из трех основных вопросов, указанных в части первой ст. 339 уголовно-процессуального кодекса Российской Федерации, либо председательствующий признал отсутствие в деянии признаков преступления;

Обвинительного приговора с назначением наказания, без назначения наказания, с назначением наказания и освобождением от него — в соответствии со ст. 302, 307 и 308 уголовно-процессуального кодекса Российской Федерации;

Постановления о роспуске коллегии присяжных заседателей и направлении уголовного дела на новое рассмотрение иным составом суда — в случае, предусмотренном ч. 5 ст. 348 уголовно-процессуального кодекса российской федерации.

Приговор постановляется председательствующим в порядке, установленном главой 39 с некоторыми изъятиями, предусмотренными главой 42 уголовно-процессуального кодекса Российской Федерации.

Таким образом, суд присяжных заседателей особая форма рассмотрения уголовных дел в Российской Федерации при, которой увеличивается вероятность принятия не только за конного, но и справедливого решения.

Суд присяжных это не только суд права, но и суд чести!

Литература:

1. Конституция Российской федерации 1993 г. // Собрании законодательства РФ, 1993 г., № 15, С. 1691;
2. Уголовный Кодекс Российской Федерации // «Собрание законодательства Российской Федерации», 17 июня 1996, № 25, С. 2954;
3. Уголовно – процессуальный Кодекс Российской Федерации // «Собрание законодательства Российской Федерации», 24 декабря 2001, № 52 (ч. I), С. 4921;
4. Федеральный закон от 20.08.2004 № 113-ФЗ (ред. От 01.07.2017 г.) «О присяжных заседателях федеральных судов общей юрисдикции в Российской Федерации» // «Собрание законодательства РФ», 23.08.2004, № 34, С. 3528.
5. Ильяхин А.А. Суд присяжных в России: история его становления и развития // История государства и парва. – 2016. - № 23. – С. 34;
6. Миронов И.Б. История становления суда присяжных в России // Право и государство: теория практика. - 2016. - № 4 (136). - С. 22;
7. Рыспаева Г.С. Особенности рассмотрения дел в суде с участием присяжных заседателей // Проблемы современной науки и образования. - 2016. - № 14 (56). - С. 85;
8. Цыганенко С.С. Суд присяжных: история и современность // Journal of Economic Regulation. - 2014. - Т. 5 № 3. - С. 139.
9. Справочная информационно - правовая система «Консультант Плюс» - <http://www.consultant.ru/> сайт справочной правовой системы «Консультант Плюс».
10. Справочная информационно - правовая система «Гарант» - <http://www.garant.ru/> сайт справочной правовой системы «Гарант».

¹⁵ Уголовно – процессуальный Кодекс Российской Федерации // «Собрание законодательства Российской Федерации», 24 декабря 2001, № 52 (ч. I), С. 4921, <http://www.consultant.ru/> (по состоянию на 10.10.2017)

11. Официальный интернет - портал правовой информации - <http://pravo.gov.ru/> сайт интернет-портал правовой информации.

Ryzhenkova Kseniya Ivanovna
student

*Chair of Civil and Family Law
Institute of the Prosecutor's Office of the Russian Federation
Saratov State Law Academy
Saratov, Russia*

***The scientific adviser - the candidate of legal sciences
associate professor, professor
of the Saratov State Law Academy
Gavrilov Vladimir Nikolaevich***

INSTITUTE «OF THE LAW OF OBLIVION» IN RUSSIAN AND EUROPEAN LAW

Рыженкова Ксения Ивановна
студент

*кафедра гражданского и семейного права
институт Прокуратуры РФ
Саратовской государственной юридической академии
г. Саратов, Россия*

***Научный руководитель – кандидат юридических наук
доцент, профессор
Саратовской государственной юридической академии
Гаврилов Владимир Николаевич***

ИНСТИТУТ «ЗАКОНА О ЗАБВЕНИИ» В РОССИЙСКОМ И ЕВРОПЕЙСКОМ ПРАВЕ

Abstract: The article is devoted to implementation of citizens' rights and legal interest's protection in the Internet. The analysis of Russian and European legislation in this field, as well as the views of international organizations. The conclusion includes reasons for improving the legal regulation of information distribution in the Internet.

Key words: law on oblivion, the Internet, information deletion, protection of honor and dignity, EU law.

Аннотация: Статья посвящена проблемам реализации механизма защиты прав и интересов граждан в интернет-пространстве. Анализируется российское и европейское законодательство в данной сфере, а так же позиция международных организаций. Обосновывается вывод о необходимости дальнейшего совершенствования сферы правового регулирования распространения информации в сети «Интернет».

Ключевые слова: закон о забвении, интернет, удаление информации, защита чести и достоинства, право ЕС.

С развитием информационных технологий и интернет-сетей становится всё более актуальной проблема защиты прав граждан в интернет-пространстве. В виду анонимности и скорости распространения информации в сети «Интернет» особенную важность приобретает институт защиты чести и достоинства граждан. Одним из способов такой защиты является удаление данных из сети «Интернет». В 2013 году в ст. 152 Гражданского Кодекса Российской Федерации (далее — ГК РФ)¹⁶ был внесен пункт о возможности такой защиты, но его действие не было детально регламентировано. И только с 1 января 2016 в силу вступил нормативный акт, закрепляющий конкретные способы и методы защиты гражданами своих прав на удаление устаревшей и неправомерной информации.

До появления в 2013 данного пункта (№ 5) в статье 152 ГК РФ¹⁷ в судебной практике не было единого мнения о том, можно ли вообще считать удаление информации из сети «Интернет» самостоятельным способом защиты чести и достоинства граждан. Согласно Постановлению Первого арбитражного апелляционного суда от 30 апреля 2010 г. по делу № А79-4538/2009 удаление информации рассматривается как один из видов опровержения¹⁸. Точку в этом спорном вопросе поставил Конституционный Суд РФ: «если порочащие гражданина сведения, размещенные на сайте в сети Интернет, признаны судом не соответствующими действительности, владелец сайта или уполномоченное им лицо, которое ответственно за размещение информации на этом сайте, должны быть обязаны по заявлению потерпевшего такие сведения удалить»¹⁹. Так же в Постановлении говорится о том, что уже существующий способ защиты — опровержение — в условиях интернет пространства недостаточно эффективен. Таким образом, Конституционный Суд признает удаление информации из сети «Интернет» самостоятельным способом защиты прав и законных интересов граждан.

Если сведения, порочащие честь, достоинство или деловую репутацию гражданина, оказались после их распространения доступными в сети «Интернет», то гражданин вправе требовать удаления соответствующей информации, а также опровержения указанных сведений способом, обеспечивающим доведение опровержения до пользователей сети «Интернет»²⁰.

¹⁶ — Гражданский кодекс Российской Федерации (часть первая)" от 30.11.1994 № 51-ФЗ (ред. от 29.07.2017) (с изм. и доп., вступ. в силу с 06.08.2017)// СЗ РФ 05.12.1994, № 32. Ст. 3301.

¹⁷ — См.: ФЗ от 02.07.2013 г. № 142-ФЗ «О внесении изменений в подраздел 3 раздела I части первой Гражданского кодекса Российской Федерации» // СЗ РФ 01.07.2013. № 26. Ст. 3434.

¹⁸ — См.: Постановление Первого арбитражного апелляционного суда от 30.04.2010 по делу № А79-4538/2009 «По делу о защите деловой репутации, взыскании компенсации репутационного вреда, опровержении недостоверных сведений». [Электронный ресурс]// URL: <http://www.resheeniya-sudov.ru/2010/18557/> (дата обращения 13.10.2017).

¹⁹ — См.: Постановление Конституционного Суда РФ от 9 июля 2013 г. № 18-П «По делу о проверке конституционности положений пунктов 1, 5 и 6 статьи 152 Гражданского кодекса Российской Федерации в связи с жалобой гражданина Е.В. Крылова»// СЗ РФ 22.07.2013. №29. Ст. 4019.

²⁰ — Гражданский кодекс Российской Федерации (часть первая)" от 30.11.1994 № 51-ФЗ (ред. от 29.07.2017) (с изм. и доп., вступ. в силу с 06.08.2017) // СЗ РФ 05.12.1994, № 32. Ст. 3301; 2017, № 31 (Часть I), Ст. 4808.

Специальные юридические способы защиты чести, достоинства и деловой репутации, по правилам п. 5 ст. 152 ГК РФ, заключаются в том, что гражданин (в соответствующих случаях — юридическое лицо) может реализовать свое право требовать: а) удаления из сети «Интернет» порочащей информации и б) опровержения указанных сведений способом, обеспечивающим доведение опровержения до пользователей сети «Интернет».

Однако весьма подробная регламентация данного вопроса до недавнего времени не содержала в себе конкретной процедуры претворения данной нормы в жизнь, а соответственно, и не могла обеспечить охраняемые законом права и интересы граждан, в виду технической невозможности полного удаления какого-либо контента из сети «Интернет».

Именно этот пробел попытался восполнить законодатель в ФЗ от 13 июля 2015 № 264-ФЗ «О внесении изменений в Федеральный закон "Об информации, информационных технологиях и о защите информации" и статьи 29 и 402 Гражданского процессуального кодекса Российской Федерации» т.е. «законе о забвении», в котором находит свое отражение факт невозможности удаления содержащейся в «Интернете» информации. Согласно данному нововведению, любой гражданин РФ может обратиться к администраторам поисковой системы с просьбой удалить ссылки на информацию о нем, которая является недостоверной или неактуальной. Рассмотрев заявление гражданина, «поисковик» (т.е. оператор поисковой системы, распространяющий в сети "Интернет" рекламу, которая направлена на привлечение внимания потребителей, находящихся на территории Российской Федерации²¹) может удовлетворить запрос, а может и отказать. Вынести решение он обязан в течение 10 дней с момента обращения. Оспорить отрицательный вердикт гражданин может в судебном порядке, потребовав изъятия ссылок из поисковой системы. Так же следует отметить, что не все данные подлежат «забвению». Удалению не подлежат сведения о событиях, содержащих признаки уголовно наказуемых деяний, сроки привлечения к уголовной ответственности по которым не истекли, и информации о совершении гражданином преступления, по которому не снята или не погашена судимость²².

Интерес вызывает тот факт, что действие закона распространяется только на поисковые системы, а не на владельцев ресурсов, т.е. согласно букве закона оператор поисковой системы лишь удаляет ссылки на нежелательную информацию, при этом, сам ресурс не блокируется и остается в открытом доступе, а данные не удаляются и по-прежнему доступны к просмотру. Что позволяет задать вопрос: совершенен ли «закон о забвении»? Представляется, что нет, так как по его применению остается все еще много вопросов, а именно:

²¹ — См.: ФЗ от 27.07.2006 № 149-ФЗ (ред. от 29.07.2017) «Об информации, информационных технологиях и о защите информации» (с изм. и доп., вступ. в силу с 01.11.2017) [Электронный ресурс] // СПС КонсультантПлюс: Законодательство. — URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_61798/ (дата обращения 14.10.2017).

²² — См.: ФЗ от 13.07. 2015 № 264-ФЗ "О внесении изменений в Федеральный закон "Об информации, информационных технологиях и о защите информации" и статьи 29 и 402 Гражданского процессуального кодекса Российской Федерации» [Электронный ресурс] // СПС КонсультантПлюс: Законодательство. — URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_182637/ (дата обращения 14.10.2017).

Какими именно критериями должен руководствоваться оператор поисковой системы при принятии решения об обоснованности или необоснованности требований, предъявляемых к нему пользователем?

Формулировка, данная в законе об информации «неактуальной, утратившей значение для гражданина в силу его последующих событий или действий» является широко трактуемой, что может стать проблемой для правоприменения.

Как именно при внесудебном порядке будет устанавливаться факт достоверности или актуальности информации, которую пользователь пожелает скрыть?

Подпадает ли под этот закон контент, расположенный на иностранном ресурсе и иностранном языке?

Будут ли исполняться решения российского суда иностранными операторами поисковых систем?

Таким образом, остается много вопросов, решить которые поможет единообразная судебная практика, формирование которой не может произойти мгновенно.

Существует критика данного законопроекта и со стороны международных организаций. Так, АРТИКЛЪ 19 — организация, основанная в 1987 году в Англии — выдвинула свои предположения, относительно того, каких именно дополнений или ограничений не хватает современному российскому законодательству в сфере защиты прав и законных интересов граждан в сети «Интернет»²³.

Однако и европейское законодательство в данной области далеко от идеала. Право на забвение (right to be forgotten) попало в сферу общественного внимания 13 мая 2014 года, когда Суд Евросоюза в деле Google Inc. v. Mario Costeja González (дело C-131/1224) распространил его действие на поисковые сервисы. За данным решением последовали двухлетние непрекращающиеся споры и поиски компромисса в законодательных органах, научных институтах (больше 200 авторитетных мнений только за 2015 год), строгое осуждение решения Суда ЕС со стороны британской Палаты лордов²⁵, отказ Австрии одобрять проект Регламента²⁶, пока не учтены основные поправки о «забвении». Однако, как это ни прискорбно, пока никакого общеевропейского подхода к удалению информации о частной жизни не сформировано. Единая практика также отсутствует, ведь обязанности поисковых сервисов привязаны к национальным правилам, а поисковики и компетентные органы по своему усмотрению оценивают правомерность требований об удалении информации.

Можно сказать, что Суд ЕС сыграл провокационную роль. Он строго следовал положениям Директивы 95/46/ЕС «Об охране частных лиц применительно к

²³ — См.: Правовой анализ Закона "О праве на забвение" в России организации ARTICLE19 от 15.02.2016 [Электронный ресурс] – URL: <https://www.article19.org> (дата обращения 16.10.2017).

²⁴ — См.: Urteil des Gerichtshofs (Große Kammer) vom 13. Mai 2014. [Электронный ресурс] – URL: <http://curia.europa.eu/juris/liste> (дата обращения 10.11.2017).

²⁵ — См.: Анализ речи Председателя комиссии по назначению судей. [Электронный ресурс] – URL: <http://www.parliament.uk/business/committees> (дата обращения 10.11.2017).

²⁶ — См.: Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data. [Электронный ресурс] – URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content> (дата обращения 12.11.2017).

обработке персональных данных и свободном перемещении таких данных»²⁷ от 24.10.1995 г., принятой задолго до того, как поисковые и другие интернет-сервисы прочно вошли в нашу жизнь. Словно воспользовавшись приемом *reductio ad absurdum*, Суд ЕС продемонстрировал, что произойдет, если буквально применять устаревшие нормы.

Европейский суд выделяет 2 категории информации в рамках права на забвение: а) информация, обрабатываемая с нарушением положений Директивы 95/46/ЕС²⁸, в частности, неточная или неполная информация (применительно к целям, для которых она собиралась или в дальнейшем обрабатывается), а равно несоответствующая, не относящаяся или избыточная для изначальных целей обработки персональных данных, ради которых она собиралась, б) если интересы, фундаментальные права или свободы субъекта данных, затрагиваемые размещенной информацией, имеют приоритет над законными интересами контролера или третьих лиц (общества).

По европейским правилам ссылки можно удалить лишь в случае нарушения национального закона об обработке персональных данных, принятого во исполнение конкретной Директивы 95/46. Российские правила разрешают «избавляться» от информации, распространяемой с нарушением любого российского закона.

В РФ на поискового оператора необоснованно возлагаются правоохранительные функции. В ЕС поисковик обязан удалить ссылки только в тех случаях, когда закону не соответствуют его собственные действия (обрабатываемая информация является неточной, несоответствующей, не относящейся или избыточной, с точки зрения преследуемых им целей обработки персональных данных). В России же он несет бремя проверки соблюдения законодательства третьими лицами.

В европейском праве отсутствует общее право субъекта данных возражать против обработки его данных. Требовать удаления ссылок на достоверную и правомерную информацию можно лишь в особых случаях и при соблюдении определенных условий. В российском законе, напротив, сформулировано именно общее право — субъект данных может требовать удаления ссылок на любую информацию, которую он сочтет неактуальной, утратившей для него значение. То есть в российском праве условия удаления исчерпываются субъективным усмотрением заявителя.

Именно в контексте сравнения с зарубежным опытом ярко выделяется необходимость внесения изменений в российское законодательство, таких как предоставление вебсайтам, к которым ведут оспариваемые ссылки, права быть уведомлёнными и как самое малое, возможности выступать в качестве заинтересованной стороны в судебных делах по жалобам поисковых систем, обязать поисковые системы публиковать достаточно подробную информацию о характере, объеме и итогах рассмотрения требований о прекращении выдачи ссылок, что сделает весь механизм осуществления защиты чести и достоинства граждан более прозрачным. Так же российскому законодателю следует установить более

²⁷ — См.: Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data [Электронный ресурс] — URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content> (дата обращения 12.11.2017).

²⁸ — См. там же.

конкретный перечень критериев для информации, подлежащей удалению, чтобы найти баланс с правом на свободу выражения мнений.

Подводя итог, можно сделать следующие выводы:

Исходя из особенностей интернет-пространства, активно формирующего в течение последних 10-15 лет, становится, очевидно, что оно стало новой сферой активного взаимодействия различных субъектов гражданского права: граждан, юридических лиц, органов государственной власти. «Закон о забвении» является одним из первых шагов к полной, современной и актуальной защите прав и законных интересов граждан в сети «Интернет». Он призван вывести защиту прав граждан на новый уровень, так как он регламентирует отношения в той сфере, которая в виду её новизны почти не охвачена государственным регулированием. Таким образом, нельзя отрицать пользу от такого рода законодательных решений.

При этом нужно учитывать, что для регулирования такой обширной плоскости гражданских правоотношений как сеть «Интернет» нельзя ограничиться одним законом. «Интернет» открывает огромное количество возможностей для взаимодействия граждан, а значит и регулирование вопросов такого взаимодействия должно быть многогранным. К сожалению, «законы о забвении» на данный момент, в том виде, в котором они существуют в мире, не могут осуществить полномасштабную защиту чести и достоинства граждан в «Интернете», хотя и являются большим шагом вперед в сфере регулирования данных отношений.

Литература:

1. Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data [Электронный ресурс] – URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content> (дата обращения 12.11.2017).
2. Гражданский кодекс Российской Федерации (часть первая) от 30.11.1994 № 51-ФЗ (ред. от 29.07.2017) (с изм. и доп., вступ. в силу с 06.08.2017)// СЗ РФ 05.12.1994 № 32.
3. ФЗ от 27.07.2006 № 149-ФЗ (ред. от 29.07.2017) «Об информации, информационных технологиях и о защите информации» (с изм. и доп., вступ. в силу с 01.11.2017) [Электронный ресурс] // СПС КонсультантПлюс: Законодательство. – URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_61798/ (дата обращения 14.10.2017)
4. ФЗ от 02.07.2013 г. № 142-ФЗ «О внесении изменений в подраздел 3 раздела I части первой Гражданского кодекса Российской Федерации» // СЗ РФ 01.07.2013 № 26. Ст. 3434.
5. ФЗ от 13.07.2015 № 264-ФЗ «О внесении изменений в Федеральный закон "Об информации, информационных технологиях и о защите информации" и статьи 29 и 402 Гражданского процессуального кодекса Российской Федерации» [Электронный ресурс] // СПС КонсультантПлюс: Законодательство. – URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_182637/ (дата обращения 14.10.2017).
6. Постановление Конституционного Суда РФ от 9 июля 2013 г. № 18-П «По делу о проверке конституционности положений пунктов 1, 5 и 6 статьи 152 Гражданского кодекса Российской Федерации в связи с жалобой гражданина Е.В. Крылова»// СЗ РФ 22.07.2013 № 29. Ст. 4019.

7. Постановление Первого арбитражного апелляционного суда от 30.04.2010 по делу N А79-4538/2009 «По делу о защите деловой репутации, взыскании компенсации репутационного вреда, опровержении недостоверных сведений». [Электронный ресурс]// URL: <http://www.resheniya-sudov.ru/2010/18557/> (дата обращения 13.10.2017).
8. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data. [Электронный ресурс] – URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content> (дата обращения 12.11.2017).
9. Urteil des Gerichtshofs (Große Kammer) vom 13. Mai 2014. [Электронный ресурс] – URL: <http://curia.europa.eu/juris/liste> (дата обращения 10.11.2017).
10. Анализ речи Председателя комиссии по назначению судей. [Электронный ресурс] – URL: <http://www.parliament.uk/business/committees> (дата обращения 10.11.2017).
11. Правовой анализ Закона "О праве на забвение" в России организации ARTICLE19 от 15.02.2016 [Электронный ресурс] – URL: <https://www.article19.org> (дата обращения 16.10.2017).

Azamat Muhamcherievich Shadzhe
PhD in Law, Professor
Adyghe State University
Ruzana Amerbievna Hadjirokov
3rd year student of master's program
Adyghe State University

THE CONCEPT AND ESSENCE OF LAWMAKING IN THE RUSSIAN THEORY OF LAW

Шадже Азамат Мухамчериевич
доктор юридических наук, профессор
Адыгейский государственный университет
Хаджирокова Рузана Амербиевна
студентка 3 курса магистратуры
Адыгейский государственный университет

ПОНЯТИЕ И СУЩНОСТЬ ПРАВОТВОРЧЕСТВА В РОССИЙСКОЙ ТЕОРИИ ПРАВА

Abstract: this article analyzes the basic approaches to definition of concept and essence of lawmaking in the Russian legal science in the 20th and 21st century. The authors of the article proceed from a postulate, according to which understanding and comprehension of any reality begins with the understanding of its meaning, identity and purpose. It should be noted that despite the fact that the problem of law-making have always been paid close attention by Russian scholars, research on this issue still continues in legal science.

Key words: law, professional education, law-making, political will, normative legal act, the process, the essence.

Аннотация: данная статья посвящена анализу основных подходов к определению понятия и сущности правотворчества в российской правовой науке 20-21 веков. Авторы статьи исходят из постулата, в соответствии с которым понимание и осмысление любого явления действительности начинается с постижения его смысла, сущности и предназначения. Следует отметить, что несмотря на то, что проблеме правотворчества всегда уделялось и уделяется пристальное внимание со стороны российских правоведов, исследования по данному вопросу все еще продолжают в юридической науке

Ключевые слова: право, правообразование, правотворчество, государственная воля, нормативный правовой акт, процесс, сущность.

В настоящее время, когда политические и экономические реформы, проводимые в России, потребовали интенсивного правотворчества, как никогда становится ясно, насколько важен сам процесс создания нормативного правового акта, выработки первоначальной концепции будущего акта, составление и обсуждение проекта, учет мнений и интересов различных социальных групп, соотношение с другими нормативными актами способность будущего акта вписаться в уже существующую правовую систему, способность адаптироваться к новому.

Право создается государством, которое вместе с тем, должно быть им связано. Процесс создания правовых норм начинается с возникновения объективных общественных закономерностей, требующих правового регулирования, проходит через институты общества и государства, реализуется законодательной, исполнительной и судебной властями в присущих им формах.

Но процесс создания правовых норм не может быть произвольным, субъективным, он базируется на принятых и закреплённых конституционно и нормативно правилах, которые государство обязано соблюдать. Оно связано собственной правовой системой и эта зависимость закреплена в основном законе государства. Отступая от принципа законности либо создавая законы, неспособные прижиться в обществе, противоречащие друг другу и общественной системе в целом, государственная власть ослабляет свой авторитет, снижает степень общественного доверия.

Реальность показывает, насколько широк круг вопросов неурегулированных правом, без которых невозможно реализовывать экономические и социальные программы, выдвигаемые жизнью.

Речь идет не только об обновлении, улучшении законодательства, но и формировании многих принципиально новых правовых институтов, отвечающих новым экономическим условиям, критериям правового государства.

Правотворчество представляет собой одну из важнейших сторон деятельности государства, форму его активности, имеющую своей непосредственной целью формирование правовых норм, их изменение, отмену или дополнение. В каждом государстве правотворчество обладает своими особенностями как процесс возведения государственной воли в закон, её оформления в различных юридических актах, наконец, как процесс придания содержащимся в них правилам поведения — государственным велениям — общеобязательного характера. Оно охватывает собой непосредственную деятельность уполномоченных органов по выработке, принятию, изменению или дополнению нормативно-правовых актов.

Понимание и осмысление любого явления действительности начинается с постижения его смысла, сущности и предназначения. Как отмечал в свое время Дж.Ст. Миль, «едва ли есть какая-нибудь другая сфера умственного труда, которая в такой бы степени нуждалась не только в опыте, но и в специальной подготовке путем долгого и кропотливого изучения, как составление законов» [3, с.96].

Следует отметить, что правотворчество разными авторами понималось и понимается различно. Чаще всего правотворчество определяется как создание права, как деятельность, результатом которой является установление в обществе действующего права. Действительно, если обратиться к толковому словарю русского языка С.И. Ожегова, то мы увидим, что творчество — это создание новых по замыслу культурных и материальных ценностей [6, с.407], а в толковом словаре В. Даля творить значит давать бытие, созидать, создавать, производить, рождать [1, с.394]. И следовательно, как и любая творческая деятельность, правотворчество — это сознательный процесс, имеющий определенную практическую направленность и, соответственно, свою логику, процедуру, свои технические приемы, принципы.

Правотворчество является составной частью более широкого процесса — правообразования. Следует согласиться с точкой зрения Г.В. Назаренко, в соответствии с которой «правообразование — это естественно-исторический процесс формирования права, в ходе которого происходят анализ и оценка сложившейся правовой действительности, выработка взглядов и концепций о будущем правового регулирования, а также разработка и принятие нормативных предписаний» [4, с.107].

Аналогичной позиции придерживался и А.В. Мицкевич, который считал, что «социальный процесс формирования позитивного права — это объективно складывающиеся и субъективно выявляющиеся в жизни общества и государства взаимодействие, влияние разнообразных социальных факторов на формирование правовых норм; этот процесс, несомненно, смыкается с завершающей стадией — юридически оформленным процессом правотворчества государства как организационной деятельностью его правотворческих органов по созданию либо признанию и закреплению в юридически обязательной форме норм позитивного права» [7, с.9]. Отсюда следует, что правотворчество выступает как последний этап правообразования.

В 70-е годы под правотворчеством в советской правовой науке обычно понималась «форма государственного руководства обществом, завершающая процесс формирования права и отражающая социальные факторы этого процесса в виде возведения воли классов, стоящих у власти в общеобязательные правила поведения — правовые нормы» [2, с.576].

Постепенно данное понятие трансформировалось, и в 80-е годы уже охватывало более широкий круг явлений, включая все сложные процессы, предшествующие решению о подготовке проекта нормативно-правового акта. Приведем типичное определение тех лет: «Правотворчество — это выражающая волю народа, направленная на достижение целей развития общества, организационно-оформленная деятельность государства по выявлению потребности в нормативном правовом регулировании общественных отношений и создании в соответствии с выявленными потребностями новых правовых норм и отмене действующих» [5, с.17].

Таким образом, мы видим, что изменения коснулись не только формальных параметров этого процесса, но и содержательных характеристик. В частности, это

проявилось в том, что классовое начало в определениях правотворчества стало отходить на второй план, уступая место общесоциальной сущности этого процесса.

С середины 90-х годов под правотворчеством стали понимать «процесс познания и оценки правовых потребностей общества и государства, формирования и принятия правовых актов уполномоченными субъектами в рамках соответствующих процедур» [8, с.33]. В данном определении можно выделить несколько составляющих правотворчества:

- познание, изучение и оценка явлений и процессов, нуждающихся в правовом регулировании;
- определение органа или иного субъекта, наделенного правом принимать нормативный правовой акт;
- выбор формы предлагаемого акта;
- принятие, изменение или отмена акта в соответствии с установленной процедурой.

Данное определение достаточно точно и полно отражает именно юридическое содержание правотворчества. Однако, не следует сводить правотворчество лишь к механическим, строго формализованным действиям со стороны соответствующих субъектов. Ведь принятию решения предшествует большая и нередко длительная работа по выявлению и установлению действительной потребности в правовой регламентации соответствующей области общественных отношений на основе анализа тенденций и противоречий в их развитии, с учетом мнения всех носителей соответствующих интересов, характера и наиболее целесообразного направления этого регламентирования.

На современном этапе развития общества понятие «правотворчество» призвано охватить более широкий круг явлений, включить в себя все сложные процессы, предшествующие принципиальному решению о подготовке проекта нормативного правового акта, выявить потребности в правовом регулировании тех или иных видов общественных отношений, направление и характер такого регулирования.

Литература:

1. Даль, В.И. Толковый словарь русского языка. Современная версия. / В.И. Даль. – М.: Эксмо, 2002. – 736 с.
2. Марксистско-ленинская общая теория права и государства: основные институты и понятия / отв. ред. Г.Н. Манов. – М.: Юрид. лит., 1970. – 622 с.
3. Миль, Дж.Ст. Представительное правление. Пер. с англ. / Дж. Ст. Миль. – М.: Издательство: «Социум» 2006. – 384 с.
4. Назаренко, Г.В. Теория государства и права / Г.В. Назаренко. – М.: Издательство: Флинта, 2015. – 128 с.
5. Научные основы советского правотворчества / отв. ред. Р.О. Халфина. – М.: Наука, 1981. – 317 с.
6. Ожегов, С.И. Толковый словарь русского языка / С.И. Ожегов; под ред. проф. Л.И. Скворцова. – 28 е изд., перераб. – М.: ООО «Издательство Оникс», 2012. – 1376 с.
7. Правотворчество в СССР / под ред. А. В. Мицкевича. – М.: Юридическая литература, 1974. – 313 с.
8. Тихомиров, Ю.А. Правовые акты. Учебно-практическое и справочное пособие / Ю.А. Тихомиров, И.В. Котелевская. – М.: Юринформцентр, 1999. – 381 с.

Starodubtseva Maria Alexandrovna

student

Chair of Criminal Law and Criminology

Faculty of Law

Altai State University

Barnaul, Russia

Supervisor - Cand. jurid. Sciences Mazurov V.A.

PECULIARITIES OF NATIONALISM IN MODERN RUSSIA

Стародубцева Мария Александровна

студент

кафедра уголовного права и криминологии

юридический факультет

Алтайский государственный университет

г. Барнаул, Россия

Научный руководитель - канд. юрид. наук Мазуров В.А.

ОСОБЕННОСТИ НАЦИОНАЛИЗМА В СОВРЕМЕННОЙ РОССИИ

Annotation. The article gives a brief description of the current state of the ultra-right Russian opposition wing. An analysis of the failed attempt at a "revolution" of the nationalist movement "Art Preparation" was conducted. The author gives the data of the work of the youth public organization "Anti-Extremism". A conclusion is drawn about the failure of the nationalist idea in Russia.

Keywords: Anti-terror, youth, nationalism, failure, persecution.

Аннотация. В статье дается краткая характеристика современного состояния ультраправого российского оппозиционного крыла. Проведен анализ неудавшейся попытки «революции» националистического движения «Артподготовка». Автор приводит данные работы молодежной общественной организации «Антиэкстремизм». Делается вывод о провале националистической идеи в России.

Ключевые слова: Антитеррор, молодежь, национализм, провал, преследование.

5 ноября националисты снова напомнили о себе, попытавшись устроить масштабную политическую акцию по всей стране. Однако, новая революция захлебнулась. [1, с.34]

В г. Барнаул ультраправые представлены организациями «Артподготовка» и Комитет «Нация и Свобода». При проведении исследования нами была предпринята попытка моделирования ситуации оперативного эксперимента по поиску контактов в данных организациях. Итогом деятельности молодежной группы «Антиэкстремизм» стали социологические опросы и интервьюирование нескольких представителей «Артподготовки»

Организация заявила о себе осенью 2016 года. Новой фигурой тогда стал саратовский блогер правопопулистского толка Вячеслав Мальцев, выдвигавшийся в Государственную Думу по федеральному списку партии «Парнас». Им было

организовано движение «Артподготовка» самого В. Мальцева, объединившее его последователей, зачастую — ранее не политизированных.

В рамках нашей работы был проведен опрос школьников 10-11 классов Кытмановского и Быстроистокского районов Алтайского края и студентов 1 курса факультета психологии и педагогики Алтайского государственного университета на тему их политических предпочтений и уровня развития национализма. В общей сложности было опрошено 230 респондентов.

13% респондентов могут назвать себя националистами. Но четкого ответа на вопрос, как они понимают национализм, мы не получили. Думается, что многие склонны отождествлять это явление с радикально выраженным патриотизмом, не более того. 93% считают необходимым принять меры в отношении роста национализма.

Причинами роста национализма, по мнению опрошенных респондентов, являются: плохие условия жизни в России (около 27%), национальные предрассудки русского населения (23%), и то, что власти не могут контролировать появления националистических группировок (около 37%), а может и сами заинтересованы в раздувании национализма (1%).

В рамках данного исследования нами было проведено несколько социологических опросов. В заполнении анкет в социальных сетях «ВКонтакте» и «Facebook» приняло участие 480 респондентов. По данным опроса, среди самой младшей из опрошенных групп — 16–17-летних — сторонники "самостоятельного русского пути" составляют 17,0%. В группе 18–20-летних также лидируют национально ориентированные сторонники русского пути — 15,0%, опережая сторонников радикальных реформ (11,7%). Однако на вопрос о том, как они понимают сущность «русского пути» 75% респондентов ответить однозначно затруднились. Можно сказать, что для большинства это сегодня всего лишь красивый, но малопонятный и абстрактный лозунг.

Кроме того, массово разделяют респонденты и главный лозунг праворадикальных российских организаций «Россия для русских» — с ним согласился 81%. Но здесь результаты нашего опроса перекликаются с данными, полученными «Левада-центром» в июле 2017 года. «Левада-центр» задал россиянам аналогичные вопросы об отношении к лозунгам «Россия для русских» и «Россия только для русских». «Настоящим фашизмом» первый лозунг назвали 26% опрошенных, такую же оценку второму лозунгу дали 29% россиян. Это свидетельствует о том, что некоторые россияне «готовы на слух согласиться с радикально звучащим тезисом», но при этом «они не очень вдумываются в вопросы и ответы».

Группы ультраправых в 2017 году были малоактивны и если и проводили уличные акции, то совсем незначительные. По всей видимости, это объясняется нежеланием рядовых ультраправых выходить на улицы вместе с либералами, непреодоленностью расколов и недоверием к крайне правым политическим лидерам. Тем не менее фанатики в рядах ультраправых остаются и пытаются вдохновить основную массу на борьбу. Подобные идеи нам объясняли наши собеседники из Комитета «Нация и свобода». Здесь мы приводим отрывок из переписки (орфография сохранена): «Наша молодежь не должна забывать славное прошлое национал — освободительного движения и продолжать радикально акционировать. Не ждите мессию, который придет на выборы! Вставайте и объединяйтесь!». Как видно из

приведенного отрывка, раскол лидеров ультраправых дополняется серьезной разобщенностью рядовых членов, среди которых псевдофанатики соседствуют с банально интересующимися.

«Артподготовка» в условиях подобной раздробленности выстрелила вхолостую. 5 ноября 2017 года в Москве, были массовые задержания.

По итогам задержаний было составлено 328 протоколов, из них наибольшее число — 182 — по ст. 19.3 КоАП (неповиновение законному распоряжению сотрудника полиции). Еще 111 протоколов было составлено по ст. 20.2 КоАП (нарушение порядка проведения массовых акций), 19 — по ст. 20.1 КоАП (мелкое хулиганство), 13 — по ст. 5.35 КоАП (неисполнение родителями обязанностей по воспитанию несовершеннолетних).

По данным ОВД-Инфо, всего по стране задержанными оказались не менее 448 человек. Сколько из них являются активистами «Артподготовки», а сколько были движимы скорее любопытством или вообще были задержаны случайно, мы не знаем.

СМИ сообщают об очередном расколе лидеров националистического крыла оппозиции.[1, с.12] По мнению одного из лидеров националистов, который сейчас также находится в политэмиграции, Юрия Горского, Мальцев «числопоклонник», который решил совершить «пижамную революцию». Во многом Горский прав: на канал националиста-видеоблогера были подписаны десятки тысяч человек, а на Манежную 5 ноября вышло от силы несколько сотен.

Нашим волонтерам удалось связаться с некоторыми активистами «Артподготовки», оставшимися на свободе, они подавлены и растеряны. Здесь мы приводим отрывок из интервью (орфография сохранена):

— Что именно вы готовили?

— Конкретно мы собирались взорвать здание Центризбиркома. Это должно было произойти в ночь с 4 на 5 ноября. Кроме нас двоих к ЦИКУ должно было подойти около десятка человек.

— А чего вы добивались?

— Мы были уверены, что у него не 500 сторонников, а как минимум 50 тысяч, мы ему (Мальцеву.) верили. Мне 22 года, моему соратнику 21, мы хотим возвращения 90-х. Тогда у людей был выбор.

5 ноября в центральной части города сотрудниками полиции совместно с сотрудниками Росгвардии были задержаны и доставлены в дежурные части отделов МВД России 302 человека.

В ходе проведенного исследования нам удалось составить психологический портрет типичного участника националистического сообщества. Был проделан анализ профилей пользователей соцсетей. Определяли возраст, пол и локацию потенциальных активистов. В выборку попало 31 сообщество и 12 976 пользователей. Анализ проводился на основании тех данных, которые пользователи сами оставляют о себе на личных страницах.

Установлено, что типичному подписчику официального сайта В. Мальцева от 16 до 35 лет. [3, с.39] По результатам мониторинга это две возрастные группы: 16–21 (34,43%) и 22–35 (31,74%). Правда, здесь надо еще учесть, что многие подростки накидывают себе в Сети пару-тройку лет для солидности. Поэтому, вероятнее всего, перевешивает все же первая группа. Преобладает мужской пол. Их среди подписчиков 81,25%. По характеру переписки можно определить относительно невысокий уровень интеллекта в большинстве случаев. Образование среднее или

средне-специальное, подавляющее большинство указывают в беседе, что являются безработными. По данным мониторинга анкетных данных профилей около 72% активистов не состоят в браке, не имеют детей. Исходя из анализа репостов на страницах потенциальных активистов, мы заключаем, что 49,24% респондентов принадлежат к маргинализированным слоям общества, бравируют тюремной и националистической символикой.

Можно сказать, что националистические организации раздроблены после крушения крупнейших из них, и не могут прийти к согласию даже в элементарных вопросах, не говоря уже о построении единого оппозиционного фланга. [2, с.56] У большинства движений нет даже единого лидера. Национализм сегодня опустился до уровня неформальной радикальной субкультуры, чьи лидеры спорят о чем угодно, вплоть до цвета флага своего движения, но не в состоянии реализовать свои грандиозные планы и хотя бы привлечь к себе внимание. Можно сказать, что о той или иной ультраправой организации люди узнают только в контексте сообщения об аресте очередного лидера или его бегстве.

Беглый оппозиционер, эмигрант Вячеслав Мальцев 10 ноября 2017 года назвал серию арестов своих сторонников в России «грязной провокацией». «Есть канал «Артподготовка», в котором я вещаю каждый вечер. У нас есть сторонники, зрители. Но таких людей — пол-России. У меня некоторые программы смотрят по пять миллионов человек. И вот это как раз группа «Артподготовки». Я что, документы какие-то выдаю?» — риторически спросил Мальцев, выступая в эфире «Эха Москвы».

Можно сделать вывод о полном провале планировавшейся националистами революции, растерянности и озлобленности ее рядовых членов и новом обострении раскола лидеров оппозиции.

Литература:

1. Волков Ю.Г., Добренков В.И., Кадария Ф.Д. и др. Социология молодежи: учеб. пособие. Ростов н/Д: Феникс, 2001 576 с.
2. Всероссийское общественное патриотическое движение «Русское национальное единство». URL: <http://soratnic.com> (дата обращения: 01.10.2017).
3. Кубякин Е.О. К вопросу определения сущности экстремистских установок молодежи // Власть. 2010 № 9 С. 56–59.

Kateryna Stepanenko
Academy of Public Administration
under the aegis of the President of the Republic of Belarus
Republic of Belarus, Minsk

COMBATING VIOLENCE AGAINST WOMEN IN THE REPUBLIC OF BELARUS: A BRIEF OVERVIEW

Екатерина Сергеевна Степаненко
Академия управления
при Президенте Республики Беларусь
Республика Беларусь, г. Минск

БОРЬБА С НАСИЛИЕМ В ОТНОШЕНИИ ЖЕНЩИН В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ: КРАТКИЙ ОБЗОР

Abstract. The scientific article is devoted to the serious social problem of modern society — the gender inequality and the fight against it. The text outlines the main characteristics inherent in the gender problem in the Republic of Belarus, and its causes are analyzed. The author shows the need for further improvement of social mechanisms to prevent gender inequality in our modern society by creating a special program.

Keywords: gender inequality, human rights, violence against women, combating violence against women, a social problem.

Аннотация. Научная статья посвящена серьезной социальной проблеме современного общества — гендерному неравенству и борьбе с ним. В тексте изложены основные характеристики, присущие гендерной проблеме в Республике Беларусь, и проанализированы ее причины. Автором показана необходимость дальнейшего усовершенствования социальных механизмов предупреждения гендерного неравенства в нашем современном обществе путем создание специальной программы.

Ключевые слова: гендерное неравенство, права человека, насилие в отношении женщин, борьба с насилием против женщин, социальная проблема.

In modern society, the problem of violence against women remains the most acute social problem.

In Article 1 of the United Nations Declaration on the Elimination of All Forms of Violence Against Women, it was defined as «any act of violence based on gender differences resulting in physical, sexual or psychological harm or suffering to a woman, including acts such as coercion or restriction of freedom, both in public and in private life» [1].

New effective approaches are constantly being developed in the Republic of Belarus aimed at increasing the effectiveness and quality of preventive work [2].

According to the UN, in Belarus, 4 out of 5 women aged between 18 and 60 are subjected to psychological violence in the family, one in four (with varying frequency) — physical violence, 22.4% of women experience economic and 13.1% — sexual violence from the side her husband or a permanent partner [3].

Today, many cities have established crisis centers, where victims of violence against women can receive help or advice.

Important for victims of domestic violence is to know that a place like a shelter exists. Information about this possibility can be provided by employees of specialized agencies who are not directly connected with the shelter, but who can be approached by victims of domestic violence. Among them — medical workers, employees of law enforcement agencies, educational institutions, psychologists, lawyers [3].

In the world practice there are shelters established by public organizations, individuals, religious associations, women who have previously been rehabilitated. For example, in Austria, women rented houses to create a safe place for victims of violence. Today, about half of the shelters in the UK are managed by religious institutions. Some of the shelters are functioning with the financial support of the state, while public associations can act as performers. The activity of other shelters partially pays off. In American practice, some shelters can be fully supported by private donations. In Africa, there are shelters for women who are subjected to domestic violence or who are undergoing rehabilitation after rape during tribal conflicts. In some of them, women work (cultivate the land) and thus help maintain the shelter [3].

For the first time in Belarus, on the initiative of the Belarusian Women's Union, in October 1998, the country's first crisis rehabilitation center for women and children subjected to violence was established. At the union since 1996 the Center of social support of women functioned. In 2001, the project «Creation of a crisis center for women in Minsk» was launched, prepared by the «Belarusian Association of Social Workers». In addition to psychological and legal assistance, the affected women with children were provided with a temporary stay, if necessary they were visited at home. It was organized living in a country house, but the practice showed that this option is inconvenient because of the remote location of the shelter from the places of work and study of children living [3].

In solving the problem of domestic violence, it makes sense to look at foreign experience. For example, if we have just one crisis room in the regional center, then in Sweden, Denmark or the US shelters work around the clock [2].

It should be noted that there are no special programs for working with men who commit gender-based violence. In our opinion, it is necessary to create similar programs aimed at psychological treatment of aggressors (with the help of professional psychologists to develop an interactive rehabilitative program).

Literature:

1. НАЦИОНАЛЬНАЯ ЮРИДИЧЕСКАЯ ЭНЦИКЛОПЕДИЯ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://determiner.ru/termin/nasilie-protiv-zhenschin.html>. – Дата доступа: 11.11.2017. – Минск, 2017.
2. Любовь без кулаков. В борьбе с домашним насилием стоит посмотреть на зарубежный опыт [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.sb.by/articles/lyubov-bez-kulakov.html>. – Дата доступа: 15.11.2017. – Минск, 2017.
3. ВЫХОД ЕСТЬ ВСЕГДА! [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://mintrud.gov.by/ru/vyход_est_vsegda. – Дата доступа: 18.11.2017. – Минск, 2017.

Zubets Olga Romanovna

student

department of Criminal Law and Criminal Justice Process

faculty of Law

Taganrog Institute of Management and Economics

Taganrog, Russia

Chief scientist - Candidate of Juridical Sciences,

Associate Professor Karyagina O.V.

INTERNATIONAL PROTECTION OF HUMAN RIGHTS

Зубец Ольга Романовна

студент

кафедра уголовного права и процесса

юридический факультет

Таганрогский институт управления и экономики

г. Таганрог, Россия

Научный руководитель – канд.юр.наук, доцент Карягина О.В.

МЕЖДУНАРОДНАЯ ЗАЩИТА ПРАВ ЧЕЛОВЕКА

Summary: the article deals with the problem of international protection of human rights through supranational legal regulation.

Keywords: human rights, international protection, the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, the European Court of Human Rights.

Аннотация: в статье рассматривается проблема международной защиты прав человека путем наднационального правового регулирования.

Ключевые слова: права человека, международная защита, Конвенция о защите прав человека и основных свобод, Европейский Суд по правам человека.

Во все времена проблема защиты прав человека является актуальной. Ежедневно, ежечасно, в различных уголках нашей планеты тем или иным образом нарушаются права и законные интересы человека. При этом в большинстве своем, все они разрешаются в рамках судебной системы конкретного государства. Что же касается, именно, международной защиты прав человека, то эта крайняя необходимость и возможность возникает далеко не всегда.

Нормы международного права о международной защите прав человека регулируют отношения между государствами по содействию всеобщему уважению и соблюдению прав человека и основных свобод для всех, без различия расы, пола, языка и религии.

Становление принципа уважения прав человека в межгосударственных отношениях проходило на протяжении длительного исторического периода. Впервые принцип уважения прав человека был провозглашен в Уставе ООН.

Основа защиты прав человека была заложена принятием Всеобщей декларации прав человека от 10 декабря 1948 года.

Всеобщая декларация прав человека дала толчок к разработке и заключению многочисленных конвенций по правам человека. Так, в 1948 году была принята Конвенция о предупреждении преступления геноцида и наказании за него, в 1949 г. — Женевская конвенция о защите прав человека в период вооруженных конфликтов, в 1950 г. — Европейская Конвенция о защите прав человека и основных свобод, в 1966 г. — пакт о правах человека и др.

Одно из центральных мест в системе обеспечения и защите прав человека занимает Конвенция Совета Европы о защите прав человека и основных свобод 1950 г. Конвенция подписана Россией в феврале 1996 г. и в 1998 г. ратифицирована с изменениями и дополнениями. Конвенция вступила в силу для России 5 мая 1998 года. Государства — участники Конвенции обязались обеспечить каждому лицу, находящемуся под их юрисдикцией, права и свободы, указанные в Конвенции.

В Конвенции зафиксированы право на жизнь, запрет рабства и принудительного труда, право на свободу и личную неприкосновенность, право на справедливое публичное разбирательство дела в разумный срок независимым и беспристрастным судом, право на уважение частной и семейной жизни, жилища и корреспонденции, право на свободу мысли, совести и религии и другие.

Конвенция о защите прав человека и основных свобод от 4 ноября 1950 г. изначально была задумана как международный договор, призванный в условиях разворачивающейся холодной войны продемонстрировать приверженность западных демократий идее прав человека и утвердить приоритет личных и политических прав в противовес правам социально-экономическим, отстаиваемым странами социалистического лагеря. Однако со временем Конвенция вышла далеко за рамки отводимой ей роли, превратившись в эффективный наднациональный механизм защиты прав человека.

Создание наднациональных институтов преследует цель обеспечения единообразного регулирования в определенных областях, составляющих предмет активного сотрудничества заинтересованных государств. Правовые нормы, установленные наднациональными органами, адресуются государствам — членам соответствующей организации (участникам договора), но вместе с тем непосредственно создают права и обязанности для частных лиц, находящихся под их юрисдикцией, которые могут ссылаться на них в национальных судах и наднациональных судебных органах.

Деятельность Европейского Суда по правам человека по толкованию и применению Конвенции о защите прав человека и основных свобод все больше приобретает наднациональный характер.

Практика Европейского Суда аккумулировала европейский опыт обеспечения прав человека и установила единые европейские стандарты в этой сфере, которые затем стали оказывать определяющее влияние на развитие национальных правовых систем. Стандарты, выработанные Европейским Судом, касаются всех отраслей права: конституционного, уголовного, гражданского, административного.³⁰

²⁹ См.: Бауринг Б. Долгий путь Великобритании к европейским стандартам прав человека: в авангарде и далеко позади // Стандарты Совета Европы в области прав человека применительно к положениям Конституции Российской Федерации. Избранные права. М.: Институт права и публичной политики, 2002. С. 29—31.

³⁰ Де Сальвиа М. Прецеденты Европейского Суда по правам человека. Руководящие принципы судебной практики, относящейся к Европейской конвенции о защите прав человека и основных свобод. Судебная практика с 1960 по 2002 г. СПб., 2004. С. 13.

Постепенно Конвенцию стали рассматривать как основополагающую часть формирующейся «европейской конституции».³¹ Можно сказать, что Конвенция стала базой единого правопорядка, складывающегося посредством позитивации и конституционализации принципа верховенства прав и свобод человека. Европейский Суд неизменно исходит из того, что Конвенция выступает в качестве инструмента европейского публичного порядка (*ordre public*), обеспечивающего защиту отдельных людей.

Оставаясь международным договором, Конвенция приобрела многие черты наднационального акта, положения которого тем или иным образом включены в национальные правовые системы государств-участников. Право, созданное Европейским Судом на основании Конвенции, имеет конституционный характер, а сама деятельность Суда все более приближается к конституционному контролю.³²

На данный момент мы не можем уверенно утверждать о верховенстве международного, наднационального или национального правового регулирования. В рамках глобализационных процессов произошло взаимовлияние и взаимослияние данных категорий. Связи между данными правопорядками носят не иерархический, а гораздо более сложный «циркулярный» характер.

«Циркулярность», по мнению М. ван Хука, — это взаимозависимость и взаимодействие «между лицами и органами внутри правовой системы в процессе производства и легитимации права».³³ Современные правовые системы не имеют линейной структуры и четкой иерархии.

Базовые принципы системы защиты прав человека, сложившейся на основании Конвенции, выражены в самом ее тексте и являются результатом согласованного волеизъявления всех ратифицировавших ее государств.

Система защиты прав человека, установленная Конвенцией, базируется на принципе субсидиарности. Таким образом, обеспечение прав и свобод человека возложено, прежде всего, на сами государства — члены Совета Европы. Европейский Суд вступает в действие, только когда на национальном уровне не удастся добиться восстановления нарушенного права. Окончательные постановления Европейского Суда в силу ст. 46 Конвенции являются обязательными для государства, выступающего стороной по делу.

В соответствии со ст. 53 Конвенция не исключает установление во внутреннем праве государств-участников более высоких стандартов защиты прав человека, специально оговаривая, что ничто в ней не может быть истолковано как ограничение или умаление любого из прав человека и основных свобод, которые могут обеспечиваться законодательством любой Высокой Договаривающейся Стороны или любым иным соглашением, в котором она участвует.

Подводя итог, следует отметить, что человек является основной ценностью, поэтому его права и свободы должны соблюдаться и защищаться должным образом. Правовая система каждого государства содержит нормы, регламентирующие права и свободы граждан, а также механизмы защиты нарушенных прав и свобод. Однако, не

³¹ Arnold R. European Constitutional Law: Some Reflections on a Concept that Emerged in the Second Half of the Twentieth Century // Tulane European and Civil Law Forum. 1999. Vol. 14. P. 49 —64; Frowein J. Die Herausbildung Europäischer Verfassungsprinzipien // Festschrift Werner Mainofer. 1998. P. 149.

³² См.: Де Сальвиа М. Указ. соч. С. 39.

³³ Хук М. ван. Право как коммуникация. СПб., 2012. С. 153.

всегда удается добиться правосудия в рамках судебной системы конкретного государства. В этом случае, у субъекта, исчерпавшего все возможные способы защиты своих прав в стране, гражданином которой он является, возникает право обратиться в Европейский суд по правам человека.

Однако, проблема при этом состоит в том, что юрисдикция Европейского суда по правам человека распространяется только на государства-члены Совета Европы, ратифицировавшие Европейскую конвенцию о защите прав человека и основных свобод.

Литература:

1. Бауринг Б. Долгий путь Великобритании к европейским стандартам прав человека: в авангарде и далеко позади // Стандарты Совета Европы в
2. Де Сальвиа М. Прецеденты Европейского Суда по правам человека. Руководящие принципы судебной практики, относящейся к Европейской конвенции о защите прав человека и основных свобод. Судебная практика с 1960 по 2002 г. СПб., 2004.
3. Карташкин В.А. «Организация Объединенных Наций и международная защита прав человека в XXI веке». М., 2015.
4. Карташкин В.А. «Права человека: международная защита в условиях глобализации». М., 2009.
5. Кашкин С.Ю., Четвериков А.О., Калинин П.А. и др. Право Европейского Союза: учебное пособие (отв. ред. С.Ю. Кашкин).— 3-е изд., перераб. и доп.— "Проспект", 2011.
6. Тихомиров Ю.А. «Глобализация: взаимовлияние внутреннего и международного права». Журнал Российского права. 2002. № 11. С. 3-12
7. Хук М. ван. Право как коммуникация. СПб., 2012.
8. Arnold R. European Constitutional Law: Some Reflections on a Concept that Emerged in the Second Half of the Twentieth Century // Tulane European and Civil Law Forum. 1999. Vol. 14. P. 49 —64; Frowein J. Die Herausbildung Europaischer Verfassungsprinzipien // Festschrift Werner Mainofer. 1998. P. 149.

SECTION 8. Pedagogics

Bogdana Bystrova

PhD student

Department of aviation English

National Aviation University

Kiev

Scientific advisor — Natalia Pazyura

Doctor of pedagogical Sciences, Professor

COMPARISON OF THE EDUCATIONAL CYBERSECURITY PROGRAMS OF THE UNITED STATES AND UKRAINE UNIVERSITIES

Abstract: This report deals with the peculiarities of the professional training of cyber security bachelor's degree in the U.S. higher education system. The Relevance of this approach is determined by the dynamics of technological advances. An innovative approach is a methodological platform for research and students' project work, their communication with professional scientific community, with the stage of the national strategy implementation on cyber security. It was made an emphasis on a specific task - to provide a balance between the objectives and results of education for the inner harmony of study process.

Keywords: Higher education, USA, cybeseurity, development, bachelor, standardization, dual training, mixed training.

At the present stage of development of science and technology in every developed country, the need to strengthen cyber security and transform it into one of the most important sectors of society is growing. Through attacks on critical infrastructure, the development of the Internet, the 4th industrial revolution, cyber attacks, and the rise of global instability, there is a need for the development of the cyber security industry. Due to the extremely wide use of modern information technologies in all spheres of its existence, the society has become vulnerable to cyber influences, so there is a need for non-control and management as objects of critical infrastructure and separately enclosed citizens or their associations. An information flow which is transmitted, stored and processed in cyberspace is also constantly growing; in this way there is a need for its proper protection against unauthorized access. There is an urgent need for specialists in cybersecurity and it will continue to grow with the further development of high-tech society.

The quality of the specialists' training in the field of cyber security is determined by the level of technological development of the country, but to answer the question of how this training meets the modern requirements, there was a need for a comparative analysis of the cyber security specialists training in other countries. We compared some of cyber security bachelor programs on the subject of organization, technology, content and learning outcomes of similar educational programs in universities of Ukraine and the USA. The purpose of the paper is to present the results of the comparative analysis of educational process on cybersecurity curriculum in universities of Ukraine and the United States; to highlight the results of cybersecurity national strategy implementation of Ukraine, to analyze the strategy of educational program modernization in the field of 'cybersecurity' in universities of Ukraine with an emphasis on the special task of ensuring the balance

between the objectives and results of the education, the inner harmony of the subjects of study.

This work was performed under the critical-dialectical approach, using research methods of analysis, synthesis, comparison and generalization that were necessary to study the original texts and official documents, organization of the studied material and its exposure. A detailed comparison of the educational programs of the USA and Ukraine universities according to the content and the learning outcomes enables to evaluate each program in as a whole and the level of teaching of dominant disciplines. It was specified the analysis by comparing the North American Carolina Cyber Security Bachelor Degree Program (NCSU) and the Cybersecurity Program of the Higher Education Institutions of Ukraine. In Ukraine, the specialists' training in higher educational establishments is regulated by the state educational standards and every five years it is subjected to consideration by the Accreditation Commission of Ukraine (ACU). There are no state educational standards in the United States, but each university accredits its educational program in specialized agencies that set the same requirements for each program, and every six years confirms accreditation. The Accreditation Council for Engineering Sciences and Technology (ABET, www.abet.org) serves as the agency's Cyber Security program. Scope of accreditation (3000 programs) allows us to talk about their unification. In Ukraine, since 2013, cyberattacks have gained a new status ('cyberwar'), the annual growth rate of cyberattacks is 40%. Ukraine does not have sufficient resources and human resources to ensure a worthy confrontation. The number of certified cyber security specialists in the world is 108 thousand people, among them the absolute leader is the United States - 71 thousand people, while in Ukraine — 18 people, and it's the 78th place in the world. Studying the scientific achievements and best practices for preparing bachelors in cybersecurity in the United States allows us to define the tasks and ways of further modernization of the specialists training system in this industry in Ukraine [8]. For a comparative analysis of the organization and educational technology processes in the United States Universities, the NCSU (North Carolina State University) and its engineering faculty (Cyber Security) have been selected. NCSU consistently holds high places in the US News and World Report (2015 — 31st out of 150). In Ukraine, 30 universities train specialists in the field of "cyber security". Every year, the issue is 800 Bachelors, while the need — 2000 per year (based on calculations on the number of cyber attacks). The NCSU trains IT professionals in one program, with 50 lecturers from the same department, with 1300 graduates and postgraduates each year. The Cyber Security curriculum in the NCSU and in Ukraine has a similar structure and focus. Among the features of NCSU is that high school students can be enrolled in separate university courses, passing exams with students, and then, after the entry, the previously obtained results are counted. A college graduate who enters the NCSU, on the received results, also has a transfer credit. In universities of Ukraine only for graduates of specialized colleges and universities, the short-term training program (2.5-3 years) to obtain a bachelor's degree is organized. In US schools, IT in most states (North Carolina inc.) is not a compulsory subject, therefore, computer science is taught at 1-2 courses [1,2, 5].

In Ukraine, computer science is a compulsory subject at school, and when entering the cybersecurity major, there is a need for the External Independent Evaluation (EIE) in IT and computer science which is a compulsory course in further education. At NCSU, a student who graduate with a bachelor's degree in cybersecurity enters an engineering faculty and is obliged to study a minimum of disciplines (English, mathematics, chemistry, physics,

entry into engineering) and choose the main program, while additionally choosing a shortened version of another program. In our universities the student immediately enters to a particular field of study, and the mastering another educational program is theoretically possible, but is usually an exception. During 4 years of studying at the NCSU, a student to get a bachelor's degree must study a minimum of 40 semester student studies 45 disciplines, for example in 2015-2016. Among them there were 23 major and 17 elective. In Ukraine, according to a similar program, student studies 45 disciplines. The ratio of general subjects to core is 1:1. Students can also choose to take elective subjects which make up 20%. The analysis showed that curriculum and course requirements in Ukrainian are incomplete with core disciplines, insufficient number of hours and the lack of disciplines standardization. The courses and topics formation is not related to the need of the market and university entrants, but with the availability of departments and teachers, in respect to the elective disciplines. In NCSU to study at cyber security course it is necessary to get at least 120 credits (1 credit — 15 lecture hours, the lecture lasts 75 minutes) [9].

Ukrainian students perform a significant part of the tasks in the classroom with the help of teacher; NCSU perform the tasks independently as homework. NCSU students practically do not write lectures, because the lecturer puts a large amount of information online and encourages students to use a particular textbook, which is going to be followed in the lectures. Ukrainian students mostly take notes of a lecture because the teacher does not associate one course with one textbook and there is a lack of educational material on the site. NCSU does not have oral exams of reporting, similar to the Ukrainian 'credited'. In the NCSU, an examination and assessment system is announced for each discipline at the beginning of the semester. The final exam exists for each discipline and includes tasks of the three types: with a selective answer, an answer in the form of a number or a short line and a detailed answer. The exam duration is 3 hours. In Ukraine, most of the exams are taken orally, containing questions from the list (known to students). Students at NCSU often receive test samples from different levels of difficulty from the examiner. In the NCSU, an assessment system for the exam is announced for each discipline at the beginning of the semester. In the Universities of Ukraine, the exam does not play a decisive role in the formation of the assessment, which is the ratio of the answer and the results of practical classes in the semester.

Studying at NCSU is fee-paying for all students (some can get support from different funds). In 2015-16 for residents of North Carolina, full tuition fees for the bachelor's degree in Cyber Security amounted to about \$ 20,000. In Ukraine, the ratio of state-sponsored vacancies for full-time attendance study is 1: 1.

The study programs of both countries take into account the regulatory requirements for the training results — the State Educational Standard (SES) in Ukraine and for NCSU is the Applied and Natural Science Accreditation Commission (ANSAC). In both cases, the requirements relate both to the learning outcomes and to the conditions for its implementation, based on these requirements the advanced educational programs are developed. According to researchers in the United States, 'traditional certification' is a training program based on 4-year colleges in the field of 'education', which involves the students' preparation and their acquisition of competence, which is assessed through the examination in accordance with state requirements. [6] Ukraine has real problems with the educational preparation for cybersecurity specialists: unavailability of graduates to take international professional examinations and work on a specialty; lack of practical skills for graduates. [8] The overall structure of training in the NCSU and in Ukraine is similar; — in

both cases the percentage of humanitarian, mathematical, natural sciences and specialist disciplines is approximately the same. Training in the US involves a number of specialist on completion of university training from a specialist on completion of university training, namely: to understand important terminology, materials, technology; be able to possess general skills in cybersecurity; have a fairly high level of skills; to understand the system, to monitor security systems, using between network screens and intrusion detection systems; be able to create, implement and monitor the implementation of security policy; ability to act according to the emergency data recovery plan for operating systems, databases, networks, servers and applications; conduct research of new products, services, protocols and standards for increasing the safety level; carry out regular checks on the suitability of use. [10]

In order to implement the Cybersecurity Strategy of Ukraine for 2017-18 years, a number of promising steps are planned: a) approval of the educational standard for the specialty; b) development of educational materials for 1-2 courses on the platform of distance education; c) launching the educational program from September 2017; d) formation of the dual education platform, involving leading Ukrainian and international companies; e) development of educational materials for professional disciplines 3-4 years of study; f) development on-line cybersecurity training platform for mixed studying; g) create a community of lecturers and experts on cybersecurity [3].

The modernization of higher education system for the training undergraduate in cybersecurity provides the following results: a) after the 2nd course English level — B2; b) the development of 'Soft Skills' that can be successful regardless of the activity specifics (skills to persuade, have a way with people, to work in a team; characteristics: erudition, creative thinking, leadership, negotiation skills, professional language skills, work with information); c) all preparatory disciplines are subordinated to professional and taught at 1-2 courses; d) on the 3-4th year the vocational training is carried out through dual education and free access to the online platform of the mixed type of training; [5] e) the training program is subjected to the requirements of the international certification programs CISSP, ISACA and standard job descriptions of the leading companies in the world.

CONCLUSIONS

The conducted research of American experience of professional training in the field of cyber security bachelor's degree will enable to determine the possibilities of its progressive ideas implementation into Higher education of Ukraine. In particular: the improvement of industry standards for Cyber security bachelor's degree (additions and structuring the list of majors with the Cyber security in the national qualifier); providing the information support of Internet resources; development and improvement the content of curriculum and educational programs for training bachelors of cyber security; improvement of the educational and methodical implementation; advanced study of foreign experience. The successful implementation of reasonable opportunities will promote professional training of national experts in the field of cyber security, accelerate the process of reform of the national higher education system, convergence of the international educational standards, and ensure its competitiveness in today's job market.

Further research should study and analyze the peculiarities of dual education (50% to 50% of studies and internships) at universities and the competitiveness of Ukraine in the global market of Cyber security.

Further research should study and analyze the peculiarities of dual education (50% to 50% of studies and internships) at universities and the competitiveness of Ukraine in the global market of Cyber security.

References:

1. Chabrow E. Cybersecurity as a Campaign Issue / E. Chabrow. Retrieved from: <http://www.govinfosecurity.com/blogs.php.post ID=1161&opg=1>
2. DHS Task Force on Cyber Skills, Cyber Skills Taks Force Report, D.o.H. Security, Editor. 2012: Washington, DC. p. 1-41
3. Dubov D. (2013). Strategichni aspekty kiberbezpeky Ukrainy. Strategichni prioriteti, № 1. - S. 119-127.
4. Kvalifikatsiyni vymogy do kompetentsiy fakhivtsiv z kiberbezpeky. Informatsiyne pravo –2017–№ 2–C. 215–219. pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/2/42.
5. National Initiative for Cybersecurity Education Strategic Plan, National Institute of Standards and Technology (NIST), Editor. 2012, NIST: Washington, DC. p. 26.
6. Pazura N. Zagalna kharakterystyka alternatyvnoi pedagogichnoi osvity v USA. Visnyk Natsionalnogo aviatsiynogo universytetu. Seria: Pedagogika. Psykhologia: zb.nauk.pr. K. : NAU, 2015. – S. 92 – 98
7. Proekt Strategii zabezpechenia kiberbezpeky Ukrainy.: Retrieved from: http://www.niss.gov.ua/public/File/2013_nauk_an_rozrobku/kiberstrateg.pdf.
8. Siomin S.V. Systema pidgotovky kadriv dlia syl bezpeky Ukrainy: problemy ta perspektyvy rozvytku: analitychna dop. K.: NICD, 2016. – 50 s.
9. The National Security Strategy of the United States of America – 2015. Retrieved from: nssarchive.us/national-security-strategy-2015/
10. Watson, Cynthia Ann. U.S. national security: a reference handbook. Santa Barbara, California: ABC-CLIO, 2008. - P. 59.

Danilyuk Tatyana Petrivna
Postgraduate student
Chair of Pedagogy of Elementary Education
Faculty of Pedagogy
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Ivano-Frankivsk, Ukraine
Research advisor - Ph.D. in Pedagogical Science, Professor Bilavych H.V.

LITERARY STUDY OF A PARTICULAR REGION AS A FACTOR PATRIOTIC EDUCATION OF YOUNGER STUDENTS

Данилюк Тетяна Петрівна
аспірант
кафедра педагогіки імені Богдана Ступарика
педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна

ЛІТЕРАТУРНЕ КРАЄЗНАВСТВО ЯК ЧИННИК ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

The views of the views of the scientists on the meaning of «literary study of a particular region », their essence as a factor of patriotic education of children and youth are discussed in the article. The most powerful source of language and thought is the environment that enriches children living ideas, strengthens communication training with life. Attention is paid to the role of native language, literare, folklore that educate pupils in the love of their native land and its people, form their national consciousness.

Key words: literary study of a particular region, patriotic education, love of the land, Motherland.

У статті розкрито погляди учених на зміст поняття «літературне краєзнавство», його сутність як чинника патріотичного виховання дітей. Найпотужнішим джерелом розвитку мови і мислення є навколишнє середовище, яке збагачує дітей живим уявленням, зміцнює зв'язок навчання з життям. Наголошено на ролі рідної мови, літератури, народної творчості у патріотичному вихованні дітей.

Ключові слова: літературне краєзнавство, патріотичне виховання, любов до краю, Батьківщина.

Важливими чинниками формування мовної особистості є національна свідомість та самосвідомість. Від ступеня їх сформованості залежить успішний розвиток мисленнєво-мовленнєвої діяльності особистості. Формування національної свідомості засобами рідної мови, літератури та культури забезпечує вироблення в особистості духовної суті, ідеалів та ціннісних орієнтацій народу, що є основою її мовленнєвої поведінки. У широкому сенсі під духовним розвитком особистості розуміємо виховання її загальнолюдських та національно-патріотичних цінностей. Більш докладно зупинимося на другому складнику цього складного та багатоаспектного поняття.

У новітніх документах, які регламентують розвиток освіти в Україні (Закон України «Про освіту», Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді, Концепція Нової української школи та ін.) підкреслюється необхідність організації роботи навчально-виховних закладів у взаємозв'язку з навколишнім життям, опорою на традиції, звичаї, регіональну специфіку. Особливо важливим є формування національної свідомості, любові до рідної землі і свого народу, прищеплення шанобливого ставлення до культури, спадщини, народних традицій і звичаїв.

У Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді (2015 р.) зазначається: «Національно-патріотичне виховання дітей та молоді — це комплексна системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, освітніх закладів, інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави. Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації» [2].

Патріотичне виховання розглядаємо як складник національного виховання, головною метою якого є «становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин» [2]. Щодо мети патріотичного виховання молодших школярів, то її конкретизуємо через систему низки виховних завдань, зокрема утвердження у свідомості і почуттях учнів початкових класів патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України; виховання поваги до Конституції України, Законів України, державної символіки; утвердження гуманістичної моральності як базової основи громадянського суспільства; культивування кращих рис української ментальності — працелюбності, свободи, справедливості, доброти, чесності, бережного ставлення до природи; формування мовленнєвої культури; тощо.

З-поміж засобів, що забезпечують реалізацію цих завдань, літературному краєзнавству належить виняткова роль, адже воно виконує незамінні функції в навчанні і вихованні молодших школярів, має неоціненне значення для міцного засвоєння учнями основ наук, розширює і поглиблює знання, сприяє розвитку в них творчих здібностей, допитливості, активно формує світогляд.

Літературно-краєзнавча діяльність молодших школярів здійснюється за керівництва вчителя зазвичай на уроках літературного читання, однак використання краєзнавчого матеріалу може відбуватися й на уроках української мови, природознавства, музики, а також позакласної роботи в процесі проведення літературно-краєзнавчих екскурсій, спостережень тощо. На уроках літературного читання учні ознайомлюються з деякими найважливішими історичними подіями, місцевими героями і знайомими людьми краю, чийми іменами названі площі, вулиці, школи, кому встановлені пам'ятники в місті, селі, в районі школи. На уроках практикується не тільки вивчення усної народної творчості краю, а й читання творів

місцевих письменників, присвячених рідній природі, праці й життю людей, героїзму земляків, зустрічі з письменниками тощо.

Важливим при цьому є дотримання теоретико-методологічних мов для ефективного здійснення цього процесу. Об'єктивне висвітлення дидактичних умов, які забезпечують ефективне використання краєзнавчого матеріалу на уроках літературного читання в початкових класах, потребує чіткого й однозначного розв'язання питання щодо його значення в структурі уроку і співвідношення з основним програмним матеріалом. Як свідчить аналіз педагогічної та методичної літератури з названої проблеми, більшість дослідників сходяться на тому, що краєзнавчий матеріал є ефективним допоміжним засобом для реалізації навчальних, виховних та розвивальних цілей уроку. У сучасних початкових школах України, як показує аналіз чинних програм, є значні потенційні можливості для забезпечення достатнього краєзнавчого кругозору молодших школярів та формування їхньої емоційно-вольової сфери засобами краєзнавства. Не замінюючи собою програмного матеріалу, елементи краєзнавства допомагають його конкретизації і становлять собою допоміжний матеріал [3; 4].

Матеріал з літературного краєзнавства доречно використовувати на різних етапах уроку, до прикладу, і для актуалізації знань молодших школярів, збудження інтересу учнів до нової теми, закріплення і систематизації вивченого матеріалу, урізноманітнення та диференціації домашньої самостійної роботи тощо.

На нашу думку, літературне краєзнавство є важливим чинником формування читацьких інтересів учнів початкових класів, розширення їхніх читацьких горизонтів, розвитку національно-мовної особистості. Винятково важливу роль виконує література рідного краю як засіб патріотичного виховання молодших школярів, позаяк виховує в дітей любов до батьківщини — краю, де дитина народилася та зростає, формує почуття гордості, громадянськості, патріотизму.

Проілюструємо сказане прикладом вивчення творчості письменника Прикарпаття Миколи Близнюка на уроках позакласного читання в початковій школі. Любов до дітей, прагнення відкрити їм красу світу й поетичного слова привели Миколу Близнюка в дитячу літературу. Сповнені життєстверджуючим настроєм, легкістю ритму, образністю мови, конкретністю предметів зображення, вірші Миколи Близнюка до глибини душі захоплюють і хвилюють маленьких читачів. Він автор низки творів: «Чугайстрова криниця», «Художник Мурчик», «Весела калина», «Дятлику-ковалику», «Вухатий мандрівник» та ін.

Спадщина поета Миколи Близнюка налічує десятки творів на історичну, народознавчу тематику, які мають важливе значення для процесу формування особистості української дитини. До прикладу, у книзі «Чугайстрова криниця» перший розділ так і називається «З українського ми роду» [1]. Своїми віршами поет вчить дітей пам'ятати, звідки вони родом, де їхнє коріння, виховує любов до українського слова, мистецтва, культури, традицій рідного народу (молитва, віра в Бога, великодня писанка, мамина колискова, бабусина казка тощо). Задушевно й проникливо звертається поет до читача: «Глянь на писанок узори! Неповторні, як і гори, То бабусі тиха ласка, Безконечна, добра казка» [1].

Автор у доступній формі розповідає дітям про християнські свята — Квітну неділю, Великдень, Іллі та Мокрини, святого Миколая. Своїми віршами М. Близнюк закладає підвалини християнського виховання в сім'ї та школі, засіває в дитячих серцях зерна доброти, милосердя, співчуття, прагнення робити добро людям. Герої

творів, називаючи себе маленькими християнами, цілком свідомо заявляють: «Йдемо з молитвою до школи і з любов'ю до народу. Не забудемо ніколи: З українського миру!» [1].

На особливу увагу заслуговує книга М. Близнюка «Весела калина», яка відкриває маленьким читачам світ казки, у якій діють мужні й сильні герої українського народу. Тут і малий Котигорошко, і Крутивус, і Вернигора, і Кирило Кожум'яка, козак Мамай і січові стрільці. Однак це далеко не віршові перекази народних казок. Поет актуалізує у своїх творах такі риси своїх героїв, як сміливість, лицарська гідність, готовність стати на захист рідної землі, в оборону свого народу, його волі та незалежності.

Отже, літературне краєзнавство є важливим засобом виховання патріотичних почуттів молодших школярів. Прикладом може слугувати творчість письменника Миколи Близнюка, чия творчість сприяє вихованню високоморальної, національно-свідомої особистості.

Література:

1. Близнюк М. Вухатий мандрівник / Микола Близнюк. – Косів : Писаний камінь, 2009. – 70 с. ; Близнюк М. Весела калина / Микола Близнюк. – Косів: Писаний камінь, 2004. – 20 с.; Близнюк М. Дятлик Ковалик / Микола Близнюк. – Косів : Писаний камінь, 2012. – 125 с.; Близнюк М. Художник Мурчик / Микола Близнюк. — Косів : Писаний камінь, 2002.— 60 с.; Близнюк М. Чугайстрова криниця / Микола Близнюк. – Косів : Писаний Камінь, 1996. – 64 с.; Близнюк М. Чудасія / Микола Близнюк. – Косів : Писаний Камінь, 1996. – 56 с.
2. Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді ... читання як засіб активізації пізнавальної діяльності молодших школярів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: mon.gov.ua/.../konczepczyia-naczionalno-patriotichnogo-vixovan...
3. Кашуба С.П. Краєзнавчий матеріал у навчально-виховній роботі / С.П. Кашуба, Ю.Я. Сіментов // Початкова школа. – 2008. – №2. – С. 19-22.
4. Торчинська Т. Використання краєзнавчого матеріалу на уроках читання як засіб активізації пізнавальної діяльності молодших школярів / Тамара Торчинська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: library.udpu.org.ua/library_files/psuh...silsk.../visnuk_18.pdf

*Kharkivska Aryna
postgraduate student
of Creative Pedagogy and Intellectual Property Chair
of the Ukrainian Engineering Pedagogical Academy
Ukraine, Kharkiv*

PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS FROM THE POSITION OF HUMAN- CENTERED AND CHILD-CENTERED APPROACHES

Annotation. The thesis examines the main aspects of professional training of future teachers of preschool educational institutions from the position of human-centered and child-centered approaches. The positions of human-centered and child-centered approaches

in modern pedagogy are shown as those that broaden and deepen ideas about the process of future preschool teachers training. It is revealed the originality of human-centered and child-centered approaches, which causes the necessity of construction of future preschool teachers training process on the basis of complete knowledge about a human and use of humanitarian technologies of education.

Key words: future preschool teachers, professional training, human-centered approach, child-centered approach, preschool educational institution (PEI), preschool education.

Under the conditions of preschool education modernization, the training of future teachers of preschool educational institutions (PEI) is changing essentially. Today the modern preschool educational institutions (PEI) need a teacher who can solve quickly and qualitatively traditional and non-standard pedagogical tasks of preschool education, which is developing constantly.

Urgency and meaning of preschool teachers training on the basis of human-centered and child-centered approaches are caused by the humanization of the education, appealing to the personality of a child as the highest social value, new demands to preschool teachers of PEI, necessity to form professional competence of a teacher, development of a teacher's ability to provide with conditions of personal development of every child [6].

In this connection, the interest to the search of concrete ways for realization of human-centered and child-centered approaches in the process of PEI teachers training in the conditions of preschool education modernization is intensifying.

The entire vision of child's nature brings a future preschool teacher near to understanding of originality and uniqueness of every pupil, awareness of the educational process direction on pedagogical support of self-determination and self-development of a preschool child [4].

The vision of super complex nature of a child, unity of the general, particular and separate in him gives a future preschool teacher opportunity to understand the necessity of deepening the individualization of education and orientation to cultural diversity [3].

The importance of modern preschool teacher's orientation to cultural diversity is connected with social processes, which are taking place in our country, with the necessity to educate in modern preschool institutions children who are the representatives of different cultural groups. In this regard, the modern educator should be ready for the organization of educational process that provides optimal conditions for development of children's ability to self-realization and interaction in a multicultural environment [1]. Efficiency of educational work with preschool children, promotion of the child's self-development depend largely on awareness of the teachers themselves of their personal and professional abilities.

From the position of human-centered and child-centered approaches, the educational process in a higher educational establishment can be regarded as a holistic personal aimed at creating conditions that provide a high level of professional training, stimulate the production of personal knowledge, own thoughts, world outlook, personal style of activity in the social surroundings [2]. In this context, the usage of human-centered and child-centered approaches during future preschool teachers training determines the necessity to create conditions in the educational process, which could stimulate a future preschool teacher to the understanding of own natural essential forces, own needs and the meaning of life. One of the conditions that ensures a high level of professional training from the standpoints of human-centered and child-centered approaches is the application of

humanitarian technologies of education, which allow a graduate to be not only professional who owns technological tools, but also a specialist who has completely mastered the theoretical and methodological foundations that allows him to solve qualitatively vital problems of modern preschool education.

The use of humanitarian technologies allows: 1) to move the emphasis with the transfer of knowledge to ensure conditions, which encourage to search the information; 2) to organize the educational process on the basis of partnership in subjects of educational relations; 3) to encourage purposefulness self-organization of activities, reflection [5]; 4) to implement a gradual transition of a student in self-development mode; 5) to realize practical-oriented approach in teaching; 6) to provide the opportunity to choose each student in his own way to solve educational problems and promotion of individual educational routes concerning his educational needs, psychophysical and cognitive features.

Today in the process of professional training from the position of human-centered and child-centered approaches problematic textual, game, project differentiated learning is widely used. The use of humanitarian educational technologies on different stages of future preschool teachers training provides for the solution of real tasks, work with different database, acceptance of responsibility for own choice.

The originality of human-centered and child-centered approaches makes it necessary to design a process of future preschool teachers training based on holistic knowledge of a human, the importance to create in educational process such conditions which could stimulate him to the understanding of own natural essential forces and the meaning of life.

Literature:

1. O. Gushko. Pedagogical technologies of higher educational establishments students training / O. Gushko // Humanitarian messenger. – №22. – 2010. – P. 34–38.
2. K.V. Dubych. Personally oriented education of students in the sociocultural environment of higher educational establishment: abstract of dissertation on getting a degree of PhD of pedagogic sciences: 13.00.07 specialty “Theory and methods of education”. - Lugansk: 2007.
3. I.A. Kadievskaya. Humanistic values of education in the context of society globalization: monograph - Odesa: Astroprint, 2010.
4. S.V. Tikhomirov. The management of the process of value orientation formation of higher educational establishments students// Messenger of Zaporizhia National University. - 2010. -№ 1.
5. A.A. Kharkivskaya. Theoretical and methodical principles of management of innovative development of pedagogical higher educational establishments: monograph / A.A. Kharkivskaya. – Kh. : KhHPA, 2011. – 364 p.
6. A.A. Kharkivskaya. Didactic aspect of management of innovative development of pedagogical higher educational establishments / A.A. Kharkivskaya // Scientific notes of the department of pedagogy: collection of scientific works / Kh. Nat. University named after V. N. Karazin. – Kh. : Print. center, 2011. –Issue XXVI. – P. 171–184.

Kharkivskiy Valeriy
postgraduate student
of Creative Pedagogy and Intellectual Property Chair
of the Ukrainian Engineering Pedagogical Academy
Ukraine, Kharkiv

Scientific supervisor: *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor Lazarev M.I.*

FORMATION OF MEDICAL SPECIALISTS' LEGAL COMPETENCE IN THE SYSTEM OF CONTINUING PROFESSIONAL EDUCATION

Summary. The theses describe the main positions of formation of medical specialists' legal competence in the system of continuing professional education. The level of teaching of the disciplines of the legal direction in the diploma and postgraduate education of medical specialists is analyzed. The necessity of formation of modern medical specialists' legal competence in postgraduate education is proved.

Key words: medical law, postgraduate training, medical specialists, legal training, postgraduate education.

Medical law is an independent branch of law, focused on the legal regulation of medical activities. Objectively, in the course of medical activity, there is a risk of the violation of patients' rights, which may cause harm to the patients' life and their health with criminal and civil liability using the types of punishment provided by law and compensatory payments to the injured party.

At the same time, the increase of claims to the quality of the provided medical aid, the change of the principles of legal regulation in the models of "doctor-patient" and "patient-medical organization" determine the necessity of acquiring legal knowledge in the field of public health and legal liability of medical staff at the implementation of treatment, as well as legal norms and the possibility of using legal remedies for faithful performance of their professional duties for adequate application [1].

In accordance with the current normative base in the field of higher and professional education, the training of doctors is carried out in the system of continuing professional education ("Life-long learning"), which includes the stages of pre-graduate training in the development of basic educational programs of higher professional education in the corresponding specialty and postgraduate education for advanced training [4].

However the problem of teaching medical law issues is not regulated at any stage in the training of medical specialists. Thus, the discipline "Jurisprudence" is included in the curriculum and it is a part of the humanitarian, social and economic cycle of disciplines. However the ultimate goal of teaching this discipline in accordance with the content of state educational standards in the specified direction of training is the formation of a set of so-called general cultural competencies that do not involve the obtaining special professional knowledge on medical law [6].

The teaching-thematic plan of this discipline includes general questions of the theory of state and law, constitutional law, the basis of labor, family and civil law [3]. The study of the units relating to the legal regulation of medical activities, such as the legal basis for compulsory health insurance, the provision of free medical care to Ukrainian citizens, the legal substantiation of the quality assurance of medical care, temporary disability and other types of expertise is objectively complicated, since the study of the discipline

"Jurisprudence" is preceded by the study of disciplines in the professional cycle that deal with the aspects of the organization of medical care and the methodology of conducting appropriate types of expert analysis. It should be noted that teaching logistics is broken, there is no legacy in the formation of general cultural and professional competences [5] oriented to the formation of knowledge and skills on the issues of legal substantiation of medical specialists' medical activities.

The second important aspect of the problem is the unsettled issue of the requirements for the formation of professorial teaching staff and the profile of the department, focused on teaching law issues and legal substantiation of medical activity. As practice shows, there is no single approach to solving this problem. Taking into account the topicality of obtaining special legal knowledge some specialized departments of medical law are organized in a number of medical universities,. As a rule, teachers of these departments have a basic medical and profile legal education, which is the best option for the training of professorial teaching staff. However, in most medical universities, the discipline "Jurisprudence" is taught at the departments of forensic medicine and it does not even allow teachers with legal education to disclose all the peculiarities of the regulatory legal regulation of medical activity, since specialists in the sphere of forensic medicine do not have knowledge of the fundamentals of health care and organization of health care system. If the teachers have only legal education it is impossible to speak about the specifics of the issue in principle.

At the stage of postgraduate training, teaching of issues of medical law is not included either in the structure of the basic professional program of postgraduate training of specialists or in programs of additional professional education. The need for specialist knowledge on these issues for medical specialists is realized through short-term thematic cycles, master classes, seminars for specialists in various medical spheres, but such training is not systemic in nature.

Thus, today the problem of the formation of legal competence of medical specialists which is based on the necessity of obtaining special legal knowledge not only on general issues of law but on medical law issues remains very actual. It is necessary to unify the methodology of teaching these questions on the specialized departments of medical law both in the structure of the program of pre-graduation training and in the programs of postgraduate and additional professional education, regardless of the profile of the clinical specialty of doctors. Increasing the level of legal awareness of medical specialists objectively will minimize the risk of violating the rights of citizens in the provision of medical care if medical staff faithfully perform their professional duties and in general be one of the key components of the quality management system of health care.

References:

1. Holik O.V. Formation of future doctors of subject competences in medical deontology by means of co-op education: diss. Cand. ... ped. sciences 13.00.02 / National. Med. Un-t O.O. Bogomolets Kyiv, 2015. 302 p.
2. Hrevtsova R.Y. Medical Law of Ukraine: Current State and Development Prospects. Collection of Abstracts: First All-Ukrainian Congress on Medical Legal Social Policy (Kyiv, April 14-15, 2007). Kyiv: Avicenna, 2007. 96 p.
3. Filonenko M.M Psychology of the personal formation of the future doctor: a monograph. Kyiv: Center of Educational Literature, 2015. 334 p.
4. Kharkivska A.A Life-long learning - under the conditions of European integration / A.A Kharkivska // Visnyk Kyiv. Nat. Un-t Taras Shevchenko. Ser. : Sociology. Psychology. Pedagogy / Kiev. Nat. Un-t Taras Shevchenko. - K.: Kyiv University, 2009. - Ed. 4, v. II

- (14). - Them. Issue. № 3: Higher education of Ukraine in the context of integration into the European educational space. - P. 211-217.
5. Kharkivska, A.A. Theoretical and methodological principles of management of innovative development of pedagogical university: monograph / A.A Kharkivska. - K. KHPA, 2011. - 364 c.
6. Kharkovskyi V.S Necessity of teaching legal disciplines to medical specialists in postgraduate education // Science of the III millennium: searches, problems, prospects for development: materials of the All-Ukrainian scientific and practical internet conference (April 20-21, 2017): a collection of abstracts. - Berdyansk: BSPU, 2017, - 4.1. - 171-173

Lushchik Yuliya

Postgraduate student

*of H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
Ukraine*

Kostikova Ilona

Professor

*of H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
Ukraine*

STANDARDS OF TRAINING STUDENTS IN GREAT BRITAIN (HIGHER AGRICULTURAL EDUCATION)

Summary. Standards of training future agrarians in Great Britain are analyzed in the papers. The aim of the paper is to show the basic standards dealing with training future agrarians in Great Britain. The problems such as students' training, standards, degree programmes, abilities and skills, threshold, typical and excellent standards, agricultural education have been observed. As a result the underpinnings of training future agrarians as an effective functional system of Great Britain are outlined.

Key Words: future agrarians, students' training, standards, degree programmes, abilities and skills, higher agricultural education.

Introduction. The important features of training future agrarians in higher education in Great Britain refer the relevance and application of the appropriate subjects in the frame of agri-food sector; the development of integrated, multidisciplinary and interdisciplinary and interprofessional approaches; integration of theory, experiment, investigation and fieldwork, and the development of principles into practice; quantitative and qualitative approaches to information; an understanding of the importance of entrepreneurship and innovation; awareness of risks of exploitation and the requirement for sustainable solutions; consideration of rapid and continuing change and development of the subjects [2].

The aim of the paper is to show the basic standards dealing with training future agrarians in Great Britain.

Main body. The thing of great importance is the fact that each degree programme addresses the underlying principles of the subject; its relevant defining concepts, theories and methods; the current knowledge and development of the subject; identification of current gaps in knowledge or understanding and current issues of wider concern to society

and the world; the global, regional and local contexts of the topic; the location of resources, and the management, exploitation and pattern of utilisation of resources within socio-economic, policy and legal frameworks; subject-specific and generic skills, problem solving and a professional approach to study and lifelong learning; an understanding of issues of sustainability and environmental impact.

In the context of pedagogical methodology training future agrarians in higher education establishments of Great Britain deals with abilities and skills. Thus the providers of higher agricultural education stipulate during the course of degree programmes the development of the wide spectrum of the abilities and skills for the sectors of Agriculture, Horticulture, Forestry, Food, Nutrition and Consumer Sciences. The abilities and skills are subdivided into: intellectual, practical, analytical and data interpretation, communication, digital literacy and social media, interpersonal and teamwork, self-management and professional development skills.

Certainly, these skills are generally developed in a subject-specific context, but have wider applications for continuing personal development and in the world of work. The subject skills encompass technical knowledge and abilities specific and appropriate to the focus of the degree programme. In addition, each individual programme develops a capacity for holistic and lateral thinking and an appreciation of both inductive and deductive reasoning.

According to the British tradition of professional training of future agrarians standards of attainment are expressed as statements of learning outcomes [4]. These describe what a student should be able to demonstrate on completion of an honours degree in the range of subjects covered by the particular degree programme. The outcomes are demonstrable through appropriate assessment strategies. It is important that evaluating levels of student performance higher education providers follow the standards of attainment which reflect the shared values of the academic community.

Hence the standards of training future agrarians in higher education of Great Britain are articulated at three levels. These are defined as: threshold, typical and excellent ones.

Threshold standard is the minimum required to gain an honours degree. Graduates at this level demonstrate an acceptable level of ability and skills.

Typical standard is the level of attainment expected of the majority of honours graduates. Such graduates demonstrate definite competence and skills

Graduates achieving excellent standard have a range of competencies and skills at an enhanced level.

Normally to reach a given standard at the point of completion of an honours degree in the subjects of Agriculture, Horticulture, Forestry, Food, Nutrition and Consumer Sciences, students demonstrate achievement across the main categories of abilities and skills, interpreted for the particular degree programme. However, a lower performance in one category may be compensated for by a higher performance in another [4].

Many different formats for teaching and learning aid the development of subject-specific knowledge and abilities, and generic skills of future agrarians. Higher education programmes in Agriculture, Horticulture, Forestry, Food, Nutrition and Consumer Sciences incorporate a research project or other self-motivated individual study leading to a thesis, dissertation or report. In addition to listed above degree programmes of future agrarians' training also contain most, but not necessarily all, of: lectures, tutorials and seminars, student-led seminars, specialist external lectures, practical classes in and outside the laboratory (defined broadly and including the computing laboratory and other specialist

facilities), literature-based research, field-based research, e-learning technologies including the use of virtual learning environments, case studies, problem solving, problem-based learning, working in groups on realistic (live) projects with external organisations, other exercises which require students to integrate information and techniques, directed self-study, visits to commercial and industrial businesses, consumer organisations, public services, policy-making bodies and research organisations, opportunities for work experience, for example a managed placement or work-based learning.

Within the total time of professional training, future agrarians can participate in timetabled activities such as lectures, seminars, tutorials, practicals and visits for approximately one third of the total time. Thus the majority of activities such as reading around the subject, preparing for tutorials and seminars, preparing for and completing module assessments and revision for, and sitting, examinations will take place outside of these scheduled activities, but are an essential part of a student's learning journey.

Moreover assessment is considered to be an important part of teaching and learning concepts in training future agrarians in GB higher education. Assessments are formative as well as summative and are likely to take a number of forms, including examinations (written, electronic, oral or practical; closed or open book), and to incorporate continuous assessment [4]. The style of assessment varies between subjects and higher education providers, but is linked to clearly defined goals and anticipated learning outcomes [1; 3]. Some more important facts should be taken into consideration. Firstly, assessment is managed to promote deep rather than surface learning. Secondly, assessments based on real-life problems, with employer involvement and with effective feedback, are valuable and are included where they are compatible with the assurance of academic standards.

Conclusion. As a result we have come to the conclusion that the British experience on the problems of students' training, standards, degree programmes, abilities and skills, agricultural education can be useful for Ukraine.

References:

1. Harper Adams University. URL: <http://www.harper-adams.ac.uk>
2. Lushchyk, Y. (2017) Training future agrarians in Great Britain. / Proceedings of V International scientific conference "Science of the third millennium". Morrisville: Lulu Press, 2017. P. 151 – 153.
3. Royal Agricultural University, Cirencester. URL: <https://www.rau.ac.uk/>
4. Subject Benchmark Statement. Agriculture, Horticulture, Forestry, Food, Nutrition and Consumer Sciences. (2016). URL: <http://www.qaa.ac.uk/en/Publications/Documents/SBS-Agriculture-Horticulture-Forestry-Food-Nutrition-Consumer-Sciences-16.pdf>

Nikisheva Elena Andreevna

Postgraduate student

The Department of Visual Arts, Advertising and Design

PNU Khabarovsk, Russia

Research adviser – Candidate of Pedagogic Sciences, docent Pavlenkovich O.B.

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF MOTOR SKILLS OF PRIMARY SCHOOL CHILDREN

Никишева Елена Андреевна

аспирант

Факультет искусств рекламы и дизайна

ТОГУ г. Хабаровск, Россия

Научный руководитель – к. пед. н., доцент Павленкович О.Б.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ МОТОРИКИ ДЕТЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

Эмпирические исследования автора статьи, проведенные на занятиях изобразительным искусством в начальной школе, выявили проблемы, связанные с развитием мелкой моторики у большинства учащихся. А именно, при рисовании ученики сильно сжимают карандаш пальцами, их движения скованы и зажаты. Также в беседах с учителями начальных классов выяснилось, что у первоклассников возникают серьезные трудности с формированием навыка письма. Письмо и рисование — своего рода навыки выполнения мелких координированных движений.

Влияние действий руки на развитие мозга установлено ещё во II в. до н.э. в Китае. Мелкая моторика конечностей приводят в гармонию тело и разум, стимулирует мозговые системы. Кант говорил: «Рука — это выдвинувшийся вперёд человеческий мозг». «Истоки способностей и дарований детей на кончиках их пальцев (Сухомлинский). Чем больше мастерства в детской руке, тем он умнее.

Уровень развития мелкой моторики — один из показателей готовности ребенка к школе. Мелкая моторика — необходимая составляющая предметных, орудийных, трудовых действий человека, выработанных в процессе культурного развития общества. Ребенок с высокоразвитой моторики, обладает достаточно развитым вниманием, памятью и связной речью. Недостаточное развитие мелкой координированной моторики, как правило, приводит к снижению мотивации и возникновению негативного отношения ребенка к обучению, нарушению общения и т.д. Проблема развития мелкой координированной моторики руки заслуживает особого внимания т.к. ее решение косвенно и напрямую влияет на многие аспекты развития способностей ребенка.

Связь функции кисти рук и речи тесная и значительная, тренировка пальцев рук следует рассматривать как мощный физиологический стимул развития речи. Проблеме развития графических навыков у детей с общим недоразвитием речи были посвящены исследования З. Богатеевой [3], О.П. Гаврилушкиной, Е.А. Екжановой, М.М. Кольцова [9], А.Н. Корнева [10], Н.С. Варенцовой [4]. Развитие тонких и точных движений пальцев рук, вырабатывается в условно-рефлекторных движениях с различным участием ладоней и пальцев (в зависимости от размера и характера

объекта) отражают совершенствование двигательной функции руки и усложнение аналитико-синтетической деятельности мозга. Мозг регулирует и контролирует различные функции (слух, зрение, движение, речь и др.). В сравнении со слуховым и зрительным восприятиями тактильно-моторное — более творческое восприятие. Обогащая посредством него свой жизненный опыт, ребенок обретает уверенность в своих возможностях.

Началу развития мышления дает рука (Н.В. Аксарина [1], Л.А. Венгер [5], Л.С. Выготский [6]). I-й этап мышления, преобладающий в период раннего детства, психологи называют наглядно- или предметно-действенным. В этот период возникает единство между сенсорными и моторными функциями. В манипуляции с предметами ребенок познает их свойства и особенности. Рука, считывая информацию (вес, мягкость, гладкость, температуру, влажность предмета) выполняет функцию познания. Процесс аппелирования ощущениями, полученными в процессе манипуляций И.М. Сеченов назвал «предметным мышлением» [15]. Чем больше опыт действий и проб ребенка, тем скорее он перейдет ко II этапу развития мышления — наглядно-образному, в котором ребенок будет оперировать уже не самими предметами, а их образами. На III этапе (словесно-логическом) практические задачи решаются в уме [8].

Области мозга, отвечающие за движения, расположены вблизи отделов, отвечающих за речевую деятельность. Стимулы от моторных манипуляций, приводят к активизации двигательных и речевых зон мозга. Чем больше и разнообразнее импульсов поступающих в мозг, тем будут успешнее развиваться умственные способности ребенка. Следовательно, тренировка двигательной и мелкой моторики рук ребенка 6-7 лет, является мощным средством повышения работоспособности коры головного мозга в целом и, развития предметного мышления, в частности [8, 9, 13].

Знакомясь с окружающие действительностью, ребенок учится различать множество предметов и явлений, их пространственно-временные и причинно-следственные взаимосвязи. Информация, полученная от анализаторов, подвергается анализу и дифференциации. Моторные движения пальцев рук являются базовым для развития высших психических функций: восприятия, памяти, внимания, воображения, мышления и речи ребенка. В перцептивных актах разномодальные ощущения, образующие образы предметов, создаются мозгом автоматически.

А.В. Запорожец говорил: «...чтобы рука ребенка стала в функциональном отношении подлинно человеческой рукой, превратилась бы в «орудие орудий», ребенок должен научиться использовать её безграничные возможности в соответствии с бесконечным многообразием окружающих условий» [7]. «Движение руки человека наследственно не определено, а возникает в процессе воспитания и обучения, как результат ассоциативных связей между зрительными, осязательными и мышечными изменениями в процессе активного взаимодействия с окружающей средой» [15].

Вопрос о развитии мелкой моторики в детском художественном творчестве должен рассматриваться с точки зрения педагогической ценности. Л.С. Выгодский отмечал: «Детское творчество научает ребенка овладевать системой своих переживаний, побеждать и преодолевать их и учит психику восхождению», тем самым оказывая коррекционное воздействие на отстающие стороны личности [6]. В

труде «Воображение и творчество в детском возрасте» В.В. Давыдов указывает на то, что творчество является постоянным спутником детского развития».

М.Я. Аксенова [2], Л.С. Рузина [14], И.Ю. Оглоблина [12], Г.В. Гуровец в целях развития способностей ребенка разработали комплекс упражнений для моторики рук. По мнению Л.Г. Харитоновой и Л.А. Сулянцева [16] ритмические движения — средство повышения функционального состояния больших полушарий и усиления ассоциативной функции мозга.

Кисти пальцев рук содержит большое количество аккупунктурных точек, а значит, различные воздействия, в частности массаж кистей и пальцев рук и манипуляции ребенка осуществляет стимулирование и повышает функциональную активность головного мозга (Н.С. Амосова, С.С. Мельникова [11], Б.Г. Ананьев). Следовательно, включение в содержание уроков изобразительного искусства специальных упражнений и массажа благоприятно скажутся не только на «поставку» руки и подготовке ее к работе, но и активизации других развивающих ребенка функций.

На основе анализа проведенных исследований и художественно-педагогической практики авторов статьи, при проведении уроков изобразительного искусства уместно уделять от двух до трех минут развитию мелкой моторики с обязательным включением в данный процесс сопровождающей/комментирующей речи самого ребенка. Небольшие стишки, считалки, загадки, песенки, поговорки не только станут синхронным стимулом активации психических процессов, но и пополнят словарный запас, обогатят фразеологическую речь ребенка. Для развития моторики можно применять несложные движения, к примеру:

- сжимание разжимание пальцев несколько раз подряд;
- зажав в ладонях карандаш, прокатать его от кончиков пальцев к ладони (ребра карандаша массируют, разогревает, расслабляет мышцы рук);
- похлопывание в ладоши (дополнительно повысят положительные эмоции детей);
- выполнить размашистые, уверенные штрихи, не отрывая карандаша от листа бумаги;
- несколько раз прорисовать окружность, не отрывая карандаша от бумаги и т.д.

В процессе рисования карандашом изображений, в которых сочетаются вогнутые прямые горизонтальные и вертикальные линии, замкнутые формы развивается ритмичность движений, тренируют моторику, зрительную и мышечную координацию. В рисунке постепенно вырисовывается различные детали, линией определяется контур предмета изображения, равномерно раскрашиваются плоскости, позволяя отрабатывать движения кисти, слева направо и справа налево и т.д. Рисунок и последовательность его создания облегчает аналитическую деятельность мышления ребенка, развивает планирующую функцию речи — нарисовав одну часть, ребенок вспоминает или видит на натуре следующую часть, над какой следует работать дальше.

Таким образом, изучив теоретические аспекты исследуемой проблемы, можно сделать вывод о том, что неразвитость моторики проявляется в скованности, неловкости, нечеткости и нескоординированности движений пальцев и кистей рук ребенка. Это хорошо проявляется в рисовании, лепке и других видах изобразительной деятельности. Для развития компенсаторных координационных механизмов и

предупреждения развития негативных изменений в развитии способностей ребенка и правильного развития мелкой моторики детей необходимо раннее педагогическое вмешательство.

Литература:

1. Аксарина Н.И. Воспитание детей раннего возраста / – М.: Медицина. – 2012.
2. Аксенова М.Я. Развитие тонких движений пальцев рук у детей с нарушением речи. / Дошкольное воспитание. 1990. № 8, стр. 62-65.
3. Богатеева З. Подготовка руки ребенка к письму на занятиях рисованием // Дошкольное воспитание. – 2007. – № 8. – С. 32-35.
4. Варенцова Н.С. Обучение дошкольников грамоте / М.: Мозаика, 2012.
5. Венгер Л.А. Психология развития: словарь // – М.: ПЕРСЭ, 2005. – С. 176.
6. Выготский К.С. Мышление и речь / М.: Лабиринт, 1999. – 352 с.
7. Запорожец А.В. Избранные психологические труды. Т.1. Психическое развитие ребенка / Под. ред. В.В. Давыдова. – М.: Педагогика, 1986.
8. Кацнельсон С.Д. Типология языка и речевое мышление / Л.: Наука, 1972.
9. Кольцова М. М. Ребенок учится говорить. – М.: «Сов. Россия», 2013.
10. Корнев А.Н. Нарушение чтения и письма у детей // – СПб: Речь, 2003. -161 с.
11. Мельникова С.С. Развитие мелких мышц пальцев и кисти руки / Начальная школа – 2014 – №8 – с. 13-14.
12. Оглоблина, И.Ю. Развитие мелкой моторики рук / Воспитание и обучение детей с нарушениями развития. – 2005. – № 6. – С. 18-21.
13. Пинский Б.И. Психологические особенности деятельности умственно отсталого ребенка / Б.И. Пинский. – М.: АПН РСФСР, 1962. – 319 с.
14. Рузина М.С, Афонькина С.Ю. Страна пальчиковых игр: развивающие игры для детей и взрослых / – СПб. Кристалл, 1997. – 336 с.
15. Сеченов И.М. Рефлексы головного мозга. - М.: Изд-во АН СССР, 1961.
16. Харитонов Л.Г., Сулянцева Л.А. Программа развития мелкой моторики рук у детей школьного возраста/ – Омск: СибГАФК, 2006. – 92 с.

Perebeynos Volodymyr Borysovych

Postgraduate student

Department of Single Combats

Faculty of Sports Games and Single Combats

Kharkov State Academy of Physical Culture

Kharkov, Ukraine

Makhankov Henadii Ivanovych

Honored Coach of Ukraine

Senior Coach Junior Team of Ukraine

Kharkov State Higher School of Physical Culture №1

Kharkov, Ukraine

Pakulin Serhij Leonidovich

Doctor of sciences (Economics), academician Ukrainian Science Academy of

National Progress

Leading researcher

*Department of economic problems of environmental policy and sustainable
development*

Public Institution «Institute of Environmental Economics and Sustainable

Development of the National Academy of Sciences of Ukraine»

Kyiv, Ukraine

RATIONAL CONSTRUCTION OF TRAINING MESOCYCLES IN THE PREPARATION OF HIGHLY QUALIFIED JUDOISTS

Перебейнос Владимир Борисович

аспирант

кафедра единоборств

факультет спортивных игр и единоборств

Харьковская государственная академия физической культуры

г. Харьков, Украина

Маханьков Генадій Іванович

Заслуженный тренер Украины

Старший тренер юношеской сборной Украины

Харьковское государственное высшее училище физической культуры №1

г. Харьков, Украина

Пакулин Сергей Леонидович

доктор экономических наук, академик УАННП

ведущий научный сотрудник

отдел экономических проблем экологической политики и устойчивого развития

Государственное учреждение «Институт экономики природопользования и

устойчивого развития Национальной академии наук Украины»

г. Киев, Украина

РАЦИОНАЛЬНОЕ ПОСТРОЕНИЕ ТРЕНИРОВОЧНЫХ МЕЗОЦИКЛОВ В ПОДГОТОВКЕ КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ ДЗЮДОИСТОВ

Abstract. The authors proved that a rational construction of training mesocycles in the preparation of highly qualified judoists contributes to the achievement of high sports results.

Keywords: judo, technical and tactical activities, training mesocycle, competitive activities, training process.

Аннотация. Авторами доказано, что рациональное построение тренировочных мезоциклов в подготовке квалифицированных дзюдоистов способствует достижению высоких спортивных результатов.

Ключевые слова: дзюдо, технико-тактическая деятельность, тренировочный мезоцикл, соревновательная деятельность, тренировочный процесс.

Специалистам дзюдо хорошо известно, что систематические и регулярные занятия этим видом спорта не только способствуют формированию двигательных навыков и развитию физических способностей занимающихся, но и активно влияют на воспитание морально-волевых качеств личности [1, с. 70]. Актуальной задачей спортивной науки является рациональное построение тренировочных мезоциклов в подготовке квалифицированных дзюдоистов.

Мезоцикл (средний цикл) представляет собой целостный, относительно законченный этап подготовки, в рамках которого в соответствии с главной задачей формируется целесообразная упорядоченность определенных средств и методов, обеспечивающих оптимальную динамику кумулятивного эффекта в развитии различных качеств и способностей спортсмена. Решающую роль в формировании структуры мезоциклов играют следующие факторы и обстоятельства:

- мезоциклы приобретают различные типовые особенности в зависимости от места в общей системе построения тренировки квалифицированных дзюдоистов, то есть в зависимости от периодов макроцикла.

- в ходе тренировочного процесса необходимо обеспечить в организме квалифицированных дзюдоистов достаточно значительный кумулятивный эффект от выполнения физической нагрузки, но в то же время не допустить срыва его адаптации. Поэтому важно не только постоянно повышать тренировочную нагрузку, но и периодически в отдельных микроциклах ее снижать. Так возникают средние «волны» в динамике тренировочной нагрузки, что и составляет структурную основу мезоциклов;

- существенное влияние на длительность мезоциклов и характер распределения в них нагрузки предположительно могут оказывать околосуточные биоритмы квалифицированных дзюдоистов.

Продолжительность мезоциклов может быть в пределах от 3 до 6 недель (микроциклов).

Исследователи выделяют восемь разновидностей мезоциклов: втягивающий, базовый, контрольно-подготовительный, шлифовочный, предсоревновательный, соревновательный, восстановительно-подготовительный и восстановительно-поддерживающий.

Предсоревновательные мезоциклы предшествуют непосредственно ответственным соревнованиям квалифицированных дзюдоистов. В них моделируется режим предстоящих соревнований. Основная цель — адаптация квалифицированного

дзюдоиста к конкретным особенностям этих соревнований, гарантирующая его максимальную готовность к моменту решающих стартов.

Соревновательные мезоциклы — это основная форма построения тренировки в соревновательном периоде, как «базовые» в подготовительном. Как правило, каждый соревновательный мезоцикл включает подводящий микроцикл, соревнование и восстановительный микроцикл.

Восстановительно-подготовительные и восстановительно-поддерживающие мезоциклы направлены на ускорение восстановительных процессов после соревнований или же после объемных нагрузочных мезоциклов, например «базовых» развивающих. В настоящее время их чаще называют «разгрузочными». Эти мезоциклы характеризуются небольшой физической нагрузкой и сменой ее направленности.

При выполнении умеренных объемов непрерывной тренировочной нагрузки функциональные показатели квалифицированных дзюдоистов постепенно повышаются. Это объясняется тем, что периодические кратковременные нарушения показателей гомеостаза организма и текущий расход энергетических ресурсов по ходу тренировочного процесса постоянно не просто компенсируются, а переходят в фазу суперкомпенсации, когда наблюдается их незначительное увеличение. Такая форма адаптации оправдана в подготовке спортсменов средней квалификации, или же тех видов спорта, где техническая подготовка является основной. Если же в тренировочном процессе выполнять большой объем средств специальной подготовки, сконцентрированных в первой половине тренировочного этапа, то нарушение гомеостаза будет глубоким и длительным, что приведет к выраженному снижению функциональных показателей. Но после уменьшения объема тренировочной работы произойдет ускоренный их прирост, превышающий уровень, достигаемый при первой форме компенсаторной адаптации.

Втягивающие мезоциклы используют для постепенного подведения дзюдоистов к выполнению специфической тренировочной работы. Здесь средства подготовки направлены на повышение работоспособности (или восстановление), определяющей компоненты физической подготовленности и отражающей уровень становления двигательных умений и навыков. Как правило, их применяют в начале сезона, после болезни, травм.

Базовые мезоциклы предполагают выполнение основной работы по повышению функциональных возможностей ведущих систем организма, совершенствованию всех видов подготовленности дзюдоистов. Используют различные средства, значительные по объему и интенсивности нагрузки. Эти мезоциклы составляют основу подготовительного периода.

Контрольно-подготовительные мезоциклы содействуют комплексной подготовке дзюдоистов. Средства подготовки — соревновательные и специально-подготовительные упражнения, моделирующие соревновательное противоборство. Интенсивность тренировочных заданий высокая. Данный тип мезоциклов используют во второй половине подготовительного периода и в соревновательном периоде подготовки дзюдоистов.

Подводящие (предсоревновательные) мезоциклы способствуют окончательному становлению спортивной формы, коррекции подготовленности квалифицированных дзюдоистов, совершенствованию технико-тактического арсенала и психической подготовленности. В некоторых случаях реализуют моделирование

соревновательной деятельности. Нагрузка характеризуется постепенным снижением суммарного объема и интенсивности. Такой тип мезоциклов используют перед главным стартом квалифицированных дзюдоистов.

Соревновательный мезоцикл у дзюдоистов может состоять из одного подводящего и одного соревновательного микроцикла. Нагрузка основана на соревновательных упражнениях.

Восстановительный мезоцикл является основой переходного периода, планируют после напряженной серии соревнований. В это время снижают объем соревновательных и специально-подготовительных упражнений.

В молодежной сборной Украины по дзюдо предпочитают использовать именно такую структуру мезоциклов в подготовке квалифицированных дзюдоистов. Это существенно повышает результативность соревновательной деятельности. Так, по одной медали всех достоинств удалось завоевать украинским дзюдоистам, заняв пятое место в общем зачете на завершившемся в Подгорице молодёжном чемпионате Европы 2017 г. [2]. С победой на чемпионате поздравил Василину Кириченко Президент Украины Петр Порошенко на своей Фейсбук-странице. Для воспитанницы Андрея Надопты это уже пятая медаль с европейских и мировых первенств и второе чемпионское звание. Впервые чемпионкой Василина стала на юниорском чемпионате в 2015 году в Оберварте и трижды бронзовой призёркой чемпионатов Европы среди кадетов и юниоров, а также кадетского чемпионата мира. Победив на старте турнира полячку Анну Залезну, львовянка не оставила шансов на победу Маркете Паулусовой из Чехии и Аните Формеле из Польши. В финале израильская спортсменка Раз Гершко, ценой травмы пытавшаяся избежать падения, отказалась от дальнейшей борьбы, не сумев составить конкуренцию Кириченко. Киевлянин Артем Лесюк стал бронзовым призёром чемпионата, выиграв в решающей схватке у первого номера жеребьёвки бельгийца Йорра Верстретена. С тремя медалями сборная Украины заняла пятое итоговое место среди 40 команд, принимавших участие в последнем индивидуальном старте европейского календаря 2017 года.

Рациональное построение тренировочных мезоциклов в подготовке квалифицированных дзюдоистов способствует повышению результативности тренировочного процесса и достижению высоких спортивных результатов спортсменами.

Литература:

1. Perebeynos, V.B., Ananchenko, K.V., Pakulin, S. L. & Franken, P. (2017), "Improving the effectiveness of the training process and the improvement of technical and tactical preparation of judo masters", Proceedings of II International scientific conference "Innovations in science and technology", Oct 31, 2017. London, SI Universum, 2017. pp. 68–77.
2. Чемпионат Европы среди молодёжи до 23 лет - полный комплект медалей в активе украинцев [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ukrajnejudo.com/index.php/news/2755--23->

Perebeynos Volodymyr Borysovych

Postgraduate student

Department of Single Combats

Faculty of Sports Games and Single Combats

Kharkov State Academy of Physical Culture

Kharkov, Ukraine

Makhankov Henadii Ivanovych

Honored Coach of Ukraine

Senior Coach Junior Team of Ukraine

Kharkov State Higher School of Physical Culture №1

Kharkov, Ukraine

Pakulin Serhij Leonidovich

Doctor of sciences (Economics), academician Ukrainian Science Academy of

National Progress

Leading researcher

*Department of economic problems of environmental policy and sustainable
development*

Public Institution «Institute of Environmental Economics and Sustainable

Development of the National Academy of Sciences of Ukraine»

Kyiv, Ukraine

THE EXTENSION OF THE TECHNICAL-TACTICAL ACTIVITIES OF YOUNG JUDOISTS AND THE ACHIEVEMENT OF HIGH SPORTS RESULTS

Перебейнос Владимир Борисович

аспирант

кафедра единоборств

факультет спортивных игр и единоборств

Харьковская государственная академия физической культуры

г. Харьков, Украина

Маханьков Генадій Іванович

Заслуженный тренер Украины

Старший тренер юношеской сборной Украины

Харьковское государственное высшее училище физической культуры №1

г. Харьков, Украина

Пакулин Сергей Леонидович

доктор экономических наук, академик УАННП

ведущий научный сотрудник

отдел экономических проблем экологической политики и устойчивого развития

Государственное учреждение «Институт экономики природопользования и

устойчивого развития Национальной академии наук Украины»

г. Киев, Украина

РАСШИРЕНИЕ ПРОСТРАНСТВА ТЕХНИКО-ТАКТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЮНЫХ ДЗЮДОИСТОВ И ДОСТИЖЕНИЕ ВЫСОКИХ СПОРТИВНЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ

Abstract. The authors have proved that the expansion of space technical and tactical activities of young judoists contributes to the achievement of high sports results. As evaluation criterion the authors used the results of participation in competitions.

Keywords: judo, technical and tactical activities, competitive activities, training process.

Аннотация. Авторами доказано, что расширение пространства технико-тактической деятельности юных дзюдоистов способствует достижению высоких спортивных результатов. В качестве критерия оценки авторами использованы результаты участия в соревнованиях.

Ключевые слова: дзюдо, технико-тактическая деятельность, соревновательная деятельность, тренировочный процесс.

Возрастающая конкуренция на международной спортивной арене, быстрый рост спортивных результатов, неуклонное повышение тренировочных нагрузок заставляют специалистов, работающих в области дзюдо, задуматься о дальнейших путях эволюции теории, методологии и методики тренировки, требуют постоянного процесса совершенствования системы подготовки спортсменов [1, с. 88]. Проведенный нами анализ выявил, что основной подход к формированию технико-тактической подготовленности юных дзюдоистов определяется последовательным изучением средств ведения спортивного поединка, а затем изучением приемов и способов применения этих средств, то есть тактики построения дзюдо (принцип от простого к сложному, от частного к общему). Однако в этом случае познание закономерностей построения дзюдо, движений и комплексов движений (комбинаций, контрприемов и др.), спортивных состязаний, спортивной тренировки и процесса самообучения переносится на более поздние этапы многолетней подготовки, на этапы, последующие за изучением техники дзюдо. Такой подход, по нашему мнению, не всегда является оптимальным и целесообразным.

Заслуживает внимания методика обучения двигательным действиям и формирования технико-тактической подготовленности дзюдоистов на основе теории деятельности, согласно которой обучение юных спортсменов происходит по принципу «от общего к частному». Помимо прагматического решения задач технико-тактической подготовки, создание образовательных систем и образовательных технологий, построенных на основе деятельностного подхода, обеспечивает значимость не знаний, навыков и умений человека, а самого человека, его социально-духовной сущности, делая возможным переход к формированию собственной рефлексии. Значимость развития собственной рефлексии в обеспечении деятельностного подхода ставит следующие задачи: 1) обобщения и накопления проектно-двигательного опыта, способов смысловой ориентации в предметной деятельности; 2) формирование рефлексивной культуры мышления юного дзюдоиста как способность смыслового проектирования и построения рациональных систем движений; 3) способности смыслового конструирования объекта в соответствии с принципами построения операционных систем движений. На начальном этапе подготовки юных дзюдоистов такие подходы могут быть реализованы за счет: 1) расширения пространства технико-тактической деятельности юных дзюдоистов как совокупности технологических и межличностных процессов, действий, актов взаимодействия субъектов тренировочной деятельности, создающих новые условия

техничко-тактической деятельности и порождающих специфические феномены взаимной адаптации субъектов совместной деятельности для достижения спортивного результата; 2) формирования пространственно-смысловой модели технико-тактической подготовки дзюдоистов; 3) определения характера взаимодействия существующих и предлагаемых подходов в создаваемой системе технико-тактической подготовки юных дзюдоистов.

Эксперимент был проведен нами в 2015-2017 гг. в Харьковском государственном высшем училище физической культуры №1. Определялись параметры соревновательной деятельности. Был проведен анализ 78 соревнований (из которых 23 — официальные соревнования), 956 тренировочных схваток спортсменов 10-12 лет, занимающихся в группах начальной спортивной подготовки. Выводы основаны на анализе 1339 соревновательных схваток.

К внешним условиям, определяющим качество и возможность овладения дзюдоистом пространством технико-тактической деятельности, относятся: постоянно действующие и устойчивые факторы (правила, размеры татами и т.п.) и внешние переменные факторы (подготовленность соперника, его настрой на конкретную схватку, место проведения соревнований, поддержка зрителей и т.п.). Основные внутренние факторы — факторы, потенцирующие возможности (физическое состояние человека и уровень технико-тактической подготовленности), и факторы, обуславливающие возможность реализации потенции (психологическое состояние спортсмена; мотивации к занятиям и участию в соревновании; личная значимость схватки или соревнования; оценка «значимого другого» (учителя, тренера, партнеров, соперников, сверстников и др.); финансовая значимость соревнования; «спортивная форма»; готовность к реализации потенций в конкретный промежуток времени и др.).

К критериям овладения пространством технико-тактической деятельности дзюдоистами относятся: 1) показатели качества и потенциала освоения пространства технико-тактической деятельности (результативность соревновательной деятельности, коэффициент совмещения, качественный показатель эффективности, индивидуальный тактико-технический потенциал); 2) количественные показатели, устанавливающие ход соревновательной схватки и позволяющие оценить степень освоения пространства технико-тактической деятельности (число попыток проведения технических действий, активность, количество оцененных действий, количественный показатель эффективности); 3) количественные показатели, характеризующие степень освоения пространства технико-тактической деятельности (разнообразие технической подготовленности, асимметрия технической подготовленности, объем технических действий, длительность удержания захвата в ходе поединка, длительность нахождения на краю борца, количество свободных выходов за пределы рабочей зоны татами).

Степень расширения пространства технико-тактической деятельности юных дзюдоистов, согласно закономерностям развития дзюдо и теории деятельности, зависит от внутренних факторов, потенцирующих возможности спортсмена (физическое состояние), и внутренних факторов, обуславливающих возможности реализации потенции. Критериями оценки потенций овладения пространством технико-тактической деятельности выступают уровень физического развития, функциональное состояние и уровень физической подготовленности, а также мотивации к занятиям и участию в соревновании; личная значимость схватки или соревнования, оценка «значимого другого» (учителя, тренера, партнеров, соперников,

сверстников и др.), готовность к реализации потенций в конкретный промежуток времени и т.п.

Показателем эффективности тренировочной работы по расширению пространства деятельности в процессе технико-тактической подготовки юных дзюдоистов является результативность в соревновательных условиях, поэтому в качестве критерия оценки — результаты участия в соревнованиях. Экономизация технико-тактической деятельности, происходящая в группе спортсменов юношеских разрядов, приводит к улучшению качества и потенциала освоения технико-тактической деятельности, о чем свидетельствует достоверное увеличение результативности, качественного показателя эффективности и технико-тактического потенциала. Совокупность преимуществ, показываемых спортсменами-разрядниками в ряде количественных показателей, определяющих ход соревновательной деятельности, в показателях качества освоения пространства технико-тактической деятельности поддерживается значительными преимуществами в разнообразии технической подготовленности; в возможностях удержания захвата в ходе поединка; меньшем количестве свободных выходов за пределы рабочей зоны татами.

Полученные в ходе эксперимента эмпирические данные свидетельствуют о том, что реализация модели расширения пространства технико-тактической подготовки юных дзюдоистов, которая строится на теории деятельности, и использует при этом средства расширения пространства технико-тактической деятельности (ката, приемы, элементарные комбинации, специальные подготовительные двигательные действия, приемы защиты, специальные подвижные игры); специальные подготовительные упражнения (передвижения, захваты и освобождение от них, приемы страховки, приемы выведения из равновесия и др.); броски (боковая подсечка, передняя подсечка в колено, передняя подсечка, бросок через бедро скручиванием, отхват, бросок через бедро, зацеп изнутри, бросок через спину); приемы борьбы лежа (удержание сбоку, удержание сбоку с исключением руки, удержание поперек, удержание со стороны головы захватом пояса, удержание верхом), позволяют повысить качество и потенциал освоения технико-тактической деятельности, увеличить результативность, качественный показатель эффективности и технико-тактический потенциал и достичь высокой степени освоения пространства технико-тактической деятельности.

Литература:

1. Пакулін С.Л. Удосконалення тренувального процесу та техніко-тактичної підготовки дзюдоїстів-ветеранів / С.Л. Пакулін, В.Б. Перебийніс // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт» зб. наукових праць / За ред. О.В. Тимошенка. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. – Випуск 2(83)17. – С. 85–89.

Shelkovyi Olexander
*Ph.D. student in the Department of
Physics, Electrical Engineering and Electric Power Industry
of the Ukrainian Engineering Pedagogics Academy
Kharkiv, Ukraine*

DUALISM OF THE MODEL COMPETENCE IN TEACHER EDUCATION

Abstract: On the example of the environmental monitoring course, we analyzed the general content of the model competence in teacher education. We argued the dualism of this competence in this case. Through the modeling the students learn the specifics of a particular subject area and learn the modeling methods that can be applied in their future teaching practices.

Key words: model competence, environmental monitoring, modeling, teacher education, dualism.

The model competence is widely known in scientific publications on education. Grosslight et al. argue that students are “more likely to think of models as physical copies of reality that embody different spatiotemporal perspectives than as constructed representations that may embody different theoretical perspectives” (Grosslight et al., 1991). Only after a certain time, with the accumulation of their ideas, do they understand “the fact that models are designed for particular purposes”. The researchers prove that “students need more experience using models as intellectual tools, more experience with models that provide contrasting conceptual views of phenomena, and more discussions of the roles of models”.

It is known that using models leads to students’ developing hypotheses. “Testing these hypotheses experimentally confirms, falsifies and changes students’ models and their respective conceptions” (Caspari, Weber-Peukert, & Graulich, 2017).

Higher education provides many courses where this competence can be formed. However, there are courses that allow and require developing the model competence more deeply, such as environmental monitoring.

Environmental monitoring refers to the ecological education that is studied regardless of specialization. Modeling is necessary for climate change monitoring (Fang et al., 2014), atmosphere monitoring, simulation of reliefs, monitoring of water resources, etc.

Model competence includes basic skills in mathematical, physical and graphical modeling of the subject area in the following directions:

- To receive, process and reproduce information from the subject area using graphic, mathematical and linguistic means.
- To carry out the analysis of technical and economic indicators of technological processes in the subject area.
- To perform the necessary calculations, to model and design technical objects in the subject area.
- To carry out operation, modernization, and improvement of measurement equipment.

Mathematical modeling and predictive tools are also used in the field of social physics. This approach has already proved itself in a variety of different fields, including the field of environmental monitoring (Pentland, 2015).

The model competence is particularly important in the process of teacher education. Studying such general courses, students not only apply specific modeling for the solution of objective problems but also improve the skills of structuring the models of their knowledge. Knowledge representation includes well-known models such as semantic networks, production rule system, frames etc. These models are widely used in education, especially as didactic reduction methods (Shmatkov, 2016). Modeling can also be used in the process of establishing a learning environment.

This is important for further pedagogical work and for the extension of the knowledge transfer chain. Dualism of the model competence in teacher education consists of the fact that in the process of learning, the student, through the modeling, learns the specifics of a particular subject area and learns the modeling methods that can be applied in their future teaching practices. Thus, the courses that are aimed at developing this competence, such as environmental monitoring, acquire additional weight in the context of teacher education.

References:

1. Caspari, I., Weber-Peukert, G. and Graulich, N. (2017), Der Einsatz von Modellen zum Erkenntnisgewinn Eine Unterrichtseinheit zur Förderung der Modellkompetenz im Kontext „Batterie“ unter explizitem Einbezug von Schülervorstellungen. CHEMKON. doi:10.1002/ckon.201710313.
2. Fang, S., Da Xu, L., Zhu, Y., Ahati, J., Pei, H., Yan, J., & Liu, Z. (2014). An integrated system for regional environmental monitoring and management based on internet of things. IEEE Transactions on Industrial Informatics, 10(2), 1596–1605.
3. Grosslight, L., Unger, C., Jay, E. and Smith, C. L. (1991), Understanding models and their use in science: Conceptions of middle and high school students and experts. J. Res. Sci. Teach., 28: 799–822. doi:10.1002/tea.3660280907.
4. Pentland, A. (2015). Social Physics: How social networks can make us smarter. Penguin.
5. Shmatkov, D. (2016). The use of causal maps as interdisciplinary didactic re-duction method. Advanced Education, 6, 16–21. <http://dx.doi.org/10.20535/2410-8286.74335>

Sokolyuk Olga
postgraduate student
of Creative Pedagogy and Intellectual Property Chair
of the Ukrainian Engineering Pedagogical Academy
Ukraine, Kharkov

ACTUALITY'S APPLICATION OF HEALTHY MOVEMENT ACTIVITY IS DURING PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF PHYSICAL EDUCATION

Abstract. The thesis considers the urgency the using of recreational motor activity during the training of future teachers of physical education. The influence of improving motor activity on increasing the level of physical development of students is determined. The groups of exercises of recreational motor activity are given.

Key words: future teachers of physical culture, recreational motor activity, pedagogical university, professional training.

According to the analyzed data, the modern system of studying at universities is characterized by high intensity of educational process, information saturation [5]. Students spend a lot of time in classrooms, libraries, computer classes, a lot of time is preparing for training at home. All this negatively affects the state of various body systems.

The situation is also complicated by the fact that most students with poor health do not have an interest in physical culture. Typically, such students are not able to perform elementary exercises, avoid physical education. In this regard, as before, remains an important task of increasing their motor activity in general and improving motor activity in particular.

In today's conditions of development of educational systems there is a need to review the content of professional education of future teachers of physical culture. An important trend in modern high school is the transition from a qualification approach in professional education to competency [3].

The modern high school is aimed at forming a professional who has a sufficient level of professional competence. The restructuring of the education system set the task of improving the professional training and physical education of future specialists of the corresponding direction in the educational institutions of higher education [6].

One of the promising directions for improving the systems of improving motor activity of students is the development of modern information and methodical systems. The use of modern technologies allows students to get an idea of their level of health, the propensity to risk of diseases, the main pathological syndromes, the dynamics of health under the influence of the implementation of a person-oriented, individual program of recovery under the direction of a teacher [2].

The improving motor activity of students - future teachers of physical culture — is one of the important components of higher pedagogical education in the field of physical culture, and it is included in the final result of the complex pedagogical influence on the personality of the future specialist in the process of forming his professional competence [1].

It should be noted that recreational motor activity plays a significant role in the formation of the student's personality in the pedagogical space, and serves as a scientific basis for improving the quality of the professional training of students in the field of physical culture.

This is a harmonization of the acceptance and assimilation of the future teacher of physical education accumulated pedagogical experience and development, physical culture transformation and enrichment of the latter in terms of professional education.

Depending on the target setting, organizational forms, used means of recreational motor activity in the system of professional training of future teachers of physical education can be divided into the following main groups: mobile games, competitions and sports, recreational and recreational sports, professional-oriented motor activity [4].

The predominant use of tools belonging to a particular group may be determined by many factors — age and sexual characteristics of students, their interests, material and technical capabilities, health and physical fitness, etc. However, regardless of all these factors, the optimum regimen of motor activity should provide support for normal functioning of the organism, strengthening of its vital organs and functional systems, prevention of diseases that is to contribute to everything that provides a person with full physical development.

The optimal regimen of properly organized motor activity for future physical education teachers should include three groups of exercises:

- aerobic direction exercises, which help to increase and maintain a high level of functionality of the cardiovascular and respiratory systems;
- exercises of the force orientation, which promote strengthening of the motor apparatus (muscular system, bone system, connective tissue) ligaments, tendons;
- exercises aimed at the development of flexibility, promote the improvement of muscle, connective tissue and bone tissue, prevention of diseases of the musculoskeletal system [1].

One of the directions of the modern system of higher pedagogical education, in particular physical education, is the orientation towards the inclusion of students in self-improving motor activity. For future teachers of physical culture, this kind of activity is the development of skills in physical education. The involvement of future teachers of physical culture in improving motor activity involves a joint active activity of a teacher and a student.

References:

1. Martsinkovsky I.B. Hihienichni pryntsyipy na zaniattiakh ozdorovchym fizychnym vykhovanniam
http://pidruchniki.com/81824/meditsina/ogiyena_fizichnogo_vihovannya_i_sport
2. Prykhodko V.V. Pedahohichniy kontrol u vyshchii shkoli: navch. posibnyk / V.V. Prykhodko, V.H. Viktorov / Zah. red. i peredmov V. V. Prykhodko. – Dnipropetrovsk: Natsionalnyi hirnychiy universytet, 2009. – 150 s.
3. Sushchenko L.P. Teoretyko-metodolohichni zasady profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv fizychnoho vykhovannia ta sportu u vyshchyykh navchalnykh zakladakh: avtoref. dys... na zdobuttia nauk. stupenia doktora ped. nauk: spets. 13. 00. 04 «Teoriia i metodyka profesiinoi osvity» / L.P.Sushchenko. – K., 2003. – 45 s.
4. Fizychna rekreatsiia / Prystupa Ye.N., Zhdanova O.M., Lynets M.M. [ta in.] ; za nauk. red. Yevhena Prystupy. – Lviv : LDUFK, 2010. – 447 s.
5. Kharkivska, A.A. Teoretychni ta metodychni zasady upravlinnia innovatsiinym rozvytkom pedahohichnoho VNZ : monohrafiia / A.A. Kharkivska. – Kh. : KhHPA, 2011. – 364 s.
6. Kharkivska A.A. Motyvatsiia maibutnikh uchyteliv fizychnoho vykhovannia do profesiinoi diialnosti ta samorozvytku osvity / A.A. Kharkivska // Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka. Seriia: Pedahohichni nauky” : zb. nauk. pr. / LNU im.. T. Shevchenka, 2017. – № 153. – S. 150–155

Турчин Ірина Михайлівна

викладач

кафедра іноземних мов

Львівський національний аграрний університет

м. Дубляни, Україна

здобувач

кафедра загальної та соціальної педагогіки

Львівський національний університет імені І.Франка

м. Львів, Україна

YOUTH AND ADULT LITERACY MOVEMENT AS ONE OF PAULO FREIRE'S PROJECTS

РУХ ЗА ПОШИРЕННЯ ПИСЬМЕННОСТІ СЕРЕД МОЛОДІ ТА ДОРОСЛИХ ЯК ОДИН З ПРОЕКТІВ ПАУЛО ФРЕЙРЕ

The activity of the Brazilian educator Paulo Freire as to literacy campaign, particularly Youth and Adult Literacy Movement, is revealed. Objectives and functioning of the Project are described. Information on the result of Movement activity, mainly an organization of the First Adult Literacy Students Congress, is provided.

Key words: illiteracy, Youth and Adult Literacy Movement, critical thinking, political consciousness.

У статті розкрито діяльність бразильського освітянина Пауло Фрейре у подоланні проблеми неписьменності, зокрема його проект Рух за поширення письменності серед молоді та дорослих. Описано цілі та функціонування проекту. Подано інформацію про результат діяльності Руху — організацію першого студентського конгресу по поширенню письменності серед дорослих.

Ключові слова: неписьменність, Рух за поширення письменності серед молоді та дорослих, критичне мислення, політична свідомість.

Науково-педагогічна та громадсько-політична діяльність бразильського освітянина, філософа та вченого Пауло Фрейре дозволяє зрозуміти цінність його спадщини. Відомий педагог займав різні важливі посади у своєму житті, зокрема пропрацював секретарем освіти муніципалітету міста Сан-Пауло. Цю посаду він зайняв після повернення з вигнання, здобувши безцінний досвід у різних країнах. Завдяки цій роботі Фрейре зміг запровадити вагомі реформи, наприклад, реформування навчального плану, управління у школах, а також проект — Рух за поширення письменності серед молоді та дорослих (Movimento de Alfabetização de Jovens e Adultos — MOVA). Зупинимося на детальному дослідженні останнього проекту, який відіграв важливу роль у ліквідації неписьменності у Бразилії.

Усі реформи завжди передбачають фінансове підґрунтя, яке у більшості випадків і є основним для започаткування нового проекту. Така ж ситуація і склалась із проектом Руху за поширення письменності серед молоді та дорослих, який тривав з січня 1989 року до грудня 1993 року. На жаль, робітнича партія, членом якої був Фрейре, а також ЮНІСЕФ не профінансували цю ініціативу, проте допомогли

звичайні жителі [3, с. 46]. Бразильський освітянин також звертався до неурядових організацій і зрештою йому вдалося втілити цей проект у життя.

Наголосимо, що цей Рух передбачав залучення декількох тисяч людей для занять у культурних гуртках. Це вказує на глобальність проекту та важливість адміністративної роботи, якою займався бразильський діяч. Проблема неписьменності у Бразилії була масштабною.

Цілі проекту:

- Посилити та розширити роботу народних груп, які вже працювали над програмами поширення письменності серед дорослих на окраїнах міста;
- Розробити програму поширення письменності для того, щоб учні думали критично;
- Розвинути політичну свідомість учнів та вчителів через Рух поширення письменності;
- Заохотити участь громадськості, особливо з нижчих верств суспільства, а також боротись за права громадян [1, с. 63].

Аналізуючи поставлені цілі, ми можемо окреслити діяльність Фрейре, зокрема проект був налаштований на поліпшення ситуації не лише у центральних районах, але і у менш престижних частинах міста. Бразильський освітянин завжди наголошував на критичне мислення, без якого учні не можуть правильно сприймати дійсність. До того ж, політична грамотність була надзвичайно важливою у той час, коли людям нав'язували цінності та пріоритети. Не лише учні, але і вчителі мали стати свідомими щодо прийняття політичних рішень, від яких залежало саме їх майбутнє, тому нейтральна позиція була недоречною у такій ситуації. Важливим для П. Фрейре залишалось питання боротьби за права людей, адже жителі країни завжди повинні відчувати підтримку влади, завдяки чому і розвивається держава. У той час громадяни, особливо з нижчих верств суспільства були пасивними стосовно політичних подій, які відбувалися у Бразилії. Поставлені цілі проекту висвітлювали проблеми суспільства і окреслювали шлях до їх вирішення.

Саме функціонування проекту полягало у створенні групи з поширення письменності з мінімум 15 учнів, якими керував радник, підзвітний інспектору. Останній перевіряв проведену роботу і проводив навчання для радників, а згодом доповідав керівникові, який брав участь у місцевих та регіональних форумах. Цікаво, що радниками ставали люди, які займались вчителюванням (26%) або адміністративною роботою (19%). Пройшовши навчання, ці люди могли працювати у проекті. Станом на серпень 1992 року 930 радників залучили до цієї роботи [3, с. 48]. Згідно з цими даними, ми можемо стверджувати, що до вибору людей, які працювали з учнями підходили цілісно задля отримання кращого результату. Звітування про здійснену роботу показувало тенденцію щодо змін у неписьменності.

Підкреслимо, що цей Рух призвів до організації першого студентського конгресу по поширенню письменності серед дорослих, у якому велика кількість студентів взяла участь. Така подія вказує на прикладне значення проекту, розробленого Фрейре. Проблема неписьменності вплинула на студентство, яке є рушієм суспільства.

Розглядаючи неписьменних як повноцінних представників суспільства, які протистоять тим, хто вважає їх річчю, Фрейре наголошує: «[...] навчання людей читати і писати вже не є непослідовним змістом «ba, be, bi, bo, bu», зубрінням відчуженого слова, а складною наукою у позначенні світу» [2, с. 49]. Люди не просто

механічно повторюють склади, а беруть участь у подіях, які ведуть до виявлення їх прав у світі і, таким чином, трансформують власну реальність. Завдяки команді бразильського освітянина не тільки ліквідовувалась безграмотність, але і розвивалось критичне мислення.

Таким чином, Пауло Фрейре відомий своєю науково-педагогічною діяльністю, адже займався питаннями письменності, а також громадсько-політичною діяльністю, бо проводив проекти, розроблені для великої кількості людей. Рух за поширення письменності серед молоді та дорослих передбачав боротьбу з неписьменністю, адже ця проблема була надзвичайно актуальною для тогочасного бразильського суспільства. Фрейре займався її подоланням, адже такі зміни могли дозволити людям почуватись повноцінними членами політичних подій, а не глядачами. Завдяки знанням, які неписьменні отримали протягом проекту, вони могли зрозуміти свою вагомість для світу та почати думати критично. Люди починали критично мислити, зрозуміли свою пригнобленість у світі та намагались подолати свою неписьменність.

Література:

1. Freire P. Pedagogy of the City. New York: Continuum, 1993. 168 p.
2. Freire P. The politics of education: Culture, Power and Liberation. Greenwood Publishing Group, 1985. 209 p.
3. Stromquist Nelly P. Literacy for Citizenship: Gender and Grassroots Dynamics in Brazil. Albany: State University of New York Press, 1997. 248p.

Verkalets' Lesia
master

department of pedagogics named in honour of Bohdan Stuparik
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Scientific supervisor-Doctor of Philosophy, Docent Stynska V.V.

TECHNOLOGIES OF PEDAGOGICAL DESIGN AS A MEANS OF PROFESSIONAL GROWTH OF TEACHERS

Веркалець Леся
магістр

кафедра педагогіки імені Богдана Ступарика
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»
м. Івано-Франківськ, Україна
Науковий керівник – доктор філософії, доцент Стинська В.В.

ТЕХНОЛОГІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЕКТУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ВЧИТЕЛІВ

The article is devoted to the technologies of pedagogical design as a means of professional growth of teachers. The attention is drawn to the understanding of

pedagogical technology as a system of means, receptions, steps, the sequence of which provides the solution of the tasks of professional growth of teachers and activity itself represented by the procedure, that is, as a certain system of action.

Key words: technology, pedagogical design, means, professional growth, teacher.

У статті розглянуто технології педагогічного проектування як засобу професійного зростання вчителів. Увагу зацентровано на розумінні педагогічної технології як системи способів, прийомів, кроків, послідовність виконання яких забезпечує вирішення завдань професійного росту вчителів, а сама діяльність представлена процедурно, тобто як певна система дій.

Ключові слова: технологія, педагогічне проектування, засіб, професійне зростання, вчитель.

Шляхи розвитку освіти в Україні на найближчі роки та на перспективу, що визначені в Національній доктрині розвитку освіти, передбачають її ґрунтовне реформування в напрямку впровадження в освітню практику тенденцій пошуку нових підходів до навчання, розвитку і виховання дітей, реалізації інноваційних напрямків у діяльності. Розв'язати цю проблему можна за умови, якщо освітній процес в навчальному закладі буде спрямовано на розвиток активності, самостійності, компетентних можливостей кожного учня. У зв'язку з тим, що традиційна система навчання не дає змоги реалізувати фундаментальні дидактичні принципи, продиктовані закономірностями розвитку сучасного суспільства, опанування навичок проектної діяльності набуває все більшої актуальності.

У сучасній науці питання технології педагогічного проектування розглядають в контексті проблематики становлення педагогічної майстерності, професійної культури, як засобу творчого саморозкриття педагога, і це є необхідною умовою забезпечення якості освіти.

Термін «педагогічна технологія» вживається в освіті ще з 20-х років XIX ст., але й досі немає єдиного визначення цього поняття. У наукових працях М. Басова, В. Бехтерева, В. Монакова, О. Ухтомського, С. Шацького поняття «педагогічна технологія» трактується як метод навчання, принцип навчання, педагогічна техніка, як алгоритм процесу досягнення спланованих результатів, як педагогічна система, система знань, мистецтво педагога. Спільними в усіх визначеннях є спрямування педагогічної технології на підвищення ефективності навчального процесу, що гарантує досягнення запланованих результатів навчання.

Поняття «педагогічна технологія» може бути представлене трьома аспектами (Г. Селевко):

1) *науковим*: педагогічні технології — частина педагогічної науки, вивчає і розробляє цілі, зміст і методи навчання та проектує педагогічні процеси;

2) *процесуально-описовим*: опис (алгоритм) процесу, сукупність цілей, змісту, методів і засобів для досягнення планованих результатів навчання;

3) *процесуально-дієвим*: здійснення технологічного (педагогічного) процесу, функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних педагогічних засобів [4].

Маємо і неоднозначність визначень поняття «педагогічне проектування», що розглядається як: прогнозування (Б.Гершунський, В.Загвязінський, Л.Зеленіна); покрокове планування (В.Беспалько, Т.Стефановська); індивідуальне уявлення педагога про власну майбутню діяльність (В.Краєвський, І.Лернер); як «виращування» новітніх форм спільності учасників освітнього процесу, нового змісту і технологій освіти, способів і технологій педагогічної діяльності та мислення (Н.Крилова, В.Слободчиков, Т.Піроженко); і творчої діяльності, спрямованої на розробку та реалізацію освітніх проектів як комплексів інноваційних ідей (Н.Борисова, Н.Кузьміна).

Отже, педагогічне проектування — це складний багаторівневий процес, що реалізовує у взаємозв'язку діагностичну, проектно-нормативну, прогностичну, організаційно-координаційну, коректувальну, аналітико-інформаційну педагогічну діяльність.

Як свідчить аналіз джерельної бази, потреба в педагогічному проектуванні виникає тоді, коли є усвідомлення необхідності переходу від існуючої до прогностичної моделі освітньої системи, як результат — виникає проблема розробки проекту.

Практичною цінністю технології проектування є:

- зорієнтованість на конкретний кінцевий результат;
- розвиток пізнавальних навичок в його учасників;
- уміння орієнтуватися в інформаційному просторі;
- уміння використовувати набуті знання на практиці;
- уміння самостійно конструювати власну діяльність.

Основні положення технології проектування закладаються і розвиваються впродовж усього життя, а саме:

- здатність планувати свій час;
- розбирати життєві ситуації;
- варіювати розв'язання різних завдань.

Технологія проектування — це також метод проблемного навчання, спосіб організації поетапної практичної діяльності на основі взаємодії педагога і вихованця між собою задля досягнення мети, яка визначена проблемою даного проекту. Досліджено, що метод даного навчання є своєрідною формою перспективного планування навчальної роботи педагогом за участю дітей. Разом з тим — це специфічна педагогічна технологія, за якою здійснюється цей план.

Отже, процес діяльності в проектній технології складний і динамічний, оскільки залежить від вікових та індивідуальних особливостей дітей. Педагог координує проектну діяльність. Він повинен розуміти, що успіх людини в сучасному світі багато в чому визначається її здатністю організовувати своє життя як проект:

- визначити далеку та близьку перспективи;
- окреслити план дій, ресурсів для виконання і реалізувавши його;
- оцінити, чи вдалося досягти поставленої мети.

Технологію педагогічного проектування у навчальних закладах можна брати за основу управління формування розвитку компетенцій особистості та представити у вигляді таких етапів (за О. Ломакіною):

І етап — ініціувальний: аналіз, діагностика й оцінка поточного стану об'єкта проектування (педагогічна система, педагогічний процес, педагогічна ситуація), виявлення в ньому наявних недоліків, суперечностей; аналіз об'єкта проектування

припускає розгляд його структури, виявлення слабих місць і недоліків; аналіз наукових досліджень, теоретичне обґрунтування заданої проблеми; ресурсне забезпечення проектувальника: визначення просторово-часових показників — просторове забезпечення означає підготовку оптимального місця для реалізації проекту; тимчасове забезпечення — це співвідношення проекту із часом за його обсягом, темпом реалізації, ритмом, послідовністю, швидкістю; матеріально-технічне забезпечення — продумування необхідних засобів для здійснення педагогічного проектування; правове забезпечення педагогічного проектування — це облік юридичних основ при проектуванні педагогічної дійсності.

Результат: обґрунтування необхідності проектування, створення якнайкращих умов і інформаційно-матеріального ресурсного забезпечення.

II етап — концептуальний: з'ясування мети проектування, прогнозування варіантів і вірогідності досягнення мети; встановлення меж проектування; концептуалізація проектного педагогічного задуму; оформлення цілісної програми проектування; планування; визначення процедур поточного контролю.

Результат — створення проекту, представленого в особливому документі (концепції, моделі, програмі, плані).

III етап — прагматичний: уявне експериментальне запровадження проекту — це програвання в думці створеного проекту, його самоперевірка; апробація проекту (перевірка ідеї, інновації на добровільній основі в діяльності окремих вихователів).

Результат: констатація (не) переходу освітньої системи до нової якості.

IV етап — прикінцевий: самооцінка отриманого проекту і якісних результатів його експериментальної апробації; незалежна експертна оцінка ефективності проекту педагогічного об'єкта; критична рефлексія виниклих труднощів, корекція, оптимізація проекту; ухвалення рішення щодо використання проекту в широкому досвіді роботи дошкільних навчальних закладів [2].

Отже, технологія педагогічного проектування показує, що при її використанні у навчальному закладі проводиться поступовий перехід від виникнення ідеї до її впровадження. Створюваний проект як нормативна модель має, з одного боку, чітко визначати окреслені контури нововведення, з іншого — бути достатньо універсальним, уживаним до будь-якого можливого варіанта педагогічного процесу. Участь усього педагогічного колективу в пошуковій проектувальній діяльності змінить позицію керівників і педагогів навчальних закладів, підвищить рівень їхньої професійної готовності до інноваційної діяльності, а також загальну соціально-педагогічну атмосферу закладу. Це пов'язано із затвердженням нових ціннісних орієнтацій у колективах педагогів, підвищенням ефективності освіти.

Найбільш прийнятним представляється розуміння педагогічної технології як системи способів, прийомів, кроків, послідовність виконання яких забезпечує вирішення завдань виховання, навчання і розвитку особистості вихованця, а сама діяльність представлена процедурно, тобто як певна система дій.

Програма впровадження технології проектування вимагає виконання її основних положень:

1. Визначити тему проекту на основі вивчення інтересів дітей.
2. Розробити з урахуванням алгоритму проектної діяльності орієнтовний хід проекту, який спрямований на досягнення мети.
3. Ознайомити усіх учасників з темою проекту.

4. Створити умови для висування проблеми, необхідної для організації проектної діяльності.

5. Збирати, накопичувати матеріал до різних видів діяльності дітей.

6. У випадку необхідності, залучити фахівців (музичний керівник, психолог та інші) до здійснення відповідних розділів проекту.

7. Орієнтовно визначити продукт для підсумкової презентації [3].

Отже використання технологій педагогічного проектування – це об'єктивний процес, новий етап в еволюції освіти, на якому будуть переглянуті підходи до супроводу і забезпечення процесу професійного зростання вчителів.

Література:

1. Енциклопедія освіти /Академія педагогічних наук України; головний редактор В.Г.Кремень.- К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040с.
2. Єрмаков І.Г. Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати. К., 2003.
2. Лопушанська Г. Метод проектів у контексті сучасної освіти. // Директор школи, 2010. №18.
3. Селевко Г.К. Энциклопедия образовательных технологий. В 2-х т. Т. 1. – М.: Народное образование, 2005.

Zablotsky A.R.

*post-graduate student of the Department of Social Pedagogy and Social Work
Ternopil National Pedagogical University
named after Volodymyr Hnatyuk
Ternopil, Ukraine*

Scientific supervisor - Dr.P.N., Professor Oleksyuk N.S.

PATRONAGE OF ORPHANS AS A PRIORITY TREND IN THE DEVELOPMENT OF ALTERNATIVE FORMS OF STATE CARE

Заблоцький А.Р.

*аспірант кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Науковий керівник – д. п. н., професор Олексюк Н.С.

ПАТРОНАТ НАД ДІТЬМИ-СИРОТАМИ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ФОРМ ДЕРЖАВНОЇ ОПІКИ

Summary: among many existing forms of guardianship of orphans in Ukraine, the patronage becomes a priority. The patronage should replace the institutional forms of placement of orphan children and become an important transitional unit in solving their problems.

Keywords: orphan child, alternative form, guardianship, patronage.

Анотація: серед багатьох існуючих в Україні форм опіки над дітьми-сиротами набуває пріоритетності патронат. Патронат має замінити інституційні форми влаштування дітей-сиріт і стати важливою перехідною ланкою у вирішенні їхніх проблем.

Ключові слова: дитина-сирота, альтернативна форма, опіка, патронат.

Актуальність теми. Сучасна ситуація в Україні (політична напруженість, економічна криза, зростаюча матеріальна та соціальна поляризація суспільства тощо) загострила ряд соціальних проблем. На сьогодні сирітство, безпритульність і бездоглядність дітей — серед найактуальніших соціальних проблем нашої держави. За офіційною статистикою, соціально незахищених дітей у нас понад 250 тис., за неофіційними даними — вдвічі більше. Слід зазначити, що це число лише приблизно відображає реалії життя, оскільки безпритульні діти, діти-жебраки, діти, які перебувають у диспансерах, не враховані у цій цифрі. Пошук оптимальних шляхів підготовки дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, до самостійного життя, забезпечення нормальних умов для їхнього розвитку й соціалізації, формування їхньої соціальної орієнтації та стимулювання особистісної самореалізації зумовлені передусім зміною освітньої парадигми, труднощами сучасного періоду в розвитку нашого суспільства, рівнем соціальних, культурних та економічних відносин.

Дослідженням технологій соціальної роботи з дітьми, які опинилися у складних життєвих обставинах, займалися такі вітчизняні вчені, як: Г. Бевз, А. Зінченко, Л. Зілковська, В. Козубовський, О. Карпенко, Л. Міхєєва, С. Фурса, Ю. Черновалюк та ін. Проте, незважаючи на значний інтерес науковців до вищевказаної проблеми, питання організації патронату над дітьми-сиротами і дітьми, які залишились без батьківського піклування, залишається недостатньо дослідженим як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Саме тому, метою нашої статті є обґрунтування змісту і особливостей патронату над дітьми означеної категорії як пріоритетного напрямку розвитку альтернативних форм державної опіки.

У сучасному середовищі патронат є вагомою формою влаштування дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах. Ще у Стародавньому Римі поняття «патронат» означало форму покровительства. Дане поняття походить від латинського слова «patronatus» [5, с. 660]. В Україні найбільшого поширення патронат набув після другої світової війни, коли, внаслідок загибелі величезної кількості дорослого населення, значно зросла чисельність осиротілих дітей. На цей час патронат функціонував на підставі договору з відділом охорони здоров'я (для дітей від 0 до 4 років) та з відділом освіти (для дітей від 4 до 18 років) місцевих адміністрацій. На нашу думку, така позиція держави була зумовлена першочергово фінансово-економічними чинниками — зруйнована державна економіка не давала змоги розбудови та фінансування інтернатних закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Впровадження такої форми опіки, як патронат, свідчить про визнання її вагомості для забезпечення цих дітей нормальними умовами проживання й розвитку при мінімальних фінансових затратах з боку держави [3, с. 56-63].

З 1968 р. в Україні починає діяти нове законодавство про шлюб і сім'ю, з якого поняття «патронат» було вилучене, що, на думку Л. Зілковської, аргументувалася тодішньою владою відсутністю таких соціальних явищ, як сирітство, безпритульність

і бездоглядність. Згодом патронат починає ідентифікуватися з опікою (піклуванням) та повністю зникає із законодавчої та нормативно-правової бази [2, с. 381-389].

Новий поштовх у розвитку патронату як альтернативного напрямку виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, позначився введенням поняття «патронат над дітьми» у Сімейному кодексі України (2002 р.) , зокрема у главі 20 зазначено, що патронат над дитиною — це тимчасовий догляд, виховання та реабілітація дитини в сім'ї патронатного вихователя на період подолання дитиною, її батьками або іншими законними представниками складних життєвих обставин. Це дало змогу передавати дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, в сім'ї патронатних вихователів згідно договору про патронат за відповідну плату з боку держави. При цьому патронатний вихователь зобов'язується виховувати і утримувати дитину у своїй сім'ї, захищати її права та інтереси [5]. Такий вид тимчасового влаштування дитини передбачає не лише тимчасовий догляд патронатних вихователів за дитиною, але й проведення реабілітації для дитини, котра опинилася в складних життєвих умовах; здійснення виховання та навчання. Якщо спільна допомога патронатного вихователя та фахівців соціальних служб не дасть потрібного результату, то дитині підбирають іншу, альтернативну форму державної опіки — усиновлення, опіку/піклування, прийомну сім'ю чи дитячий будинок сімейного типу.

Аналізуючи різні наукові підходи до визначення поняття «патронат», ми поділяємо думку Ю. Черновалюк про те, що: «патронат над дітьми — це одна із форм (альтернативна форма) влаштування дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування на виховання в сім'ю іншої особи (патронатного вихователя) за плату» [7, с. 135]. Не можемо не погодитись і з Л. Зілковською, яка стверджує, що патронат — це не тільки форма влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а й форма соціального обслуговування, переважно в домашніх умовах [2, с. 383-385].

Виходячи з вищевказаного, ми вважаємо, що патронат над дитиною — це комплексна послуга, яка передбачає професійний тимчасовий догляд за дитиною, а також включає в себе виховання та реабілітацію дитини у сім'ї патронатного вихователя з одночасним наданням фахівцями соціальної сфери інтенсивних підтримуючих послуг сім'ї дитини. При цьому ми виділяємо такі завдання патронату як альтернативної форми державної опіки над дітьми:

- забезпечення права кожної дитини, яка опинилася в складних життєвих обставинах, виховуватися у сприятливому та безпечному сімейному середовищі;
- надання догляду, виховання та реабілітації дитини в умовах сім'ї;
- утвердження сімейних цінностей, забезпечення умов для деінституалізації дітей, які через важкі сімейні обставини не можуть проживати у власних родин.

На даний час відбувається експеримент із здійснення патронату над дітьми-сиротами, який запроваджено з 1 січня 2016 року по 31 грудня 2018 року, відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення соціального захисту дітей та підтримки сімей з дітьми» [1]. Під час вищезазначеного експерименту Міністерство соціальної політики пропонує виплати на оплату послуг патронатного вихователя та виплату соціальної допомоги на утримання дитини в сім'ї патронатного вихователя здійснювати за рахунок та у

межах коштів субвенції з державного бюджету за принципом «гроші ходять за дитиною». З цього випливає, що держава готова експериментувати та вкладати кошти у розвиток патронату, заради майбутнього дитини. Ще одним фактом пріоритетності патронату як альтернативної форми опіки над дітьми-сиротами з боку держави є затвердження постанови Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. про «Порядок створення та діяльності сім'ї патронатного вихователя, влаштування, перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя». Дана постанова регулює порядок та визначає механізм створення та організації діяльності сім'ї патронатного вихователя, влаштування, перебування дитини в такій сім'ї [4]. Аналіз вищезазначених нормативно-правових актів свідчить, що даний вид альтернативних форм виховання набуває пріоритетності з боку держави. І це лише перші кроки до становлення повноцінної системи патронатного виховання.

Висновок. Таким чином, першочерговим завданням сучасного соціуму є створення усіх необхідних умов для повноцінного розвитку особистості. Особливо це стосується дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Відрадно, що на виконання означеного завдання спрямовується соціальна політика держави та її відповідне нормативно-правове забезпечення. Виходячи із сучасних трактувань змісту та особливостей патронату, ця альтернативна форма державної опіки над дітьми означеної категорії набуває пріоритетності.

Література:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення соціального захисту дітей та підтримки сімей з дітьми» // Відомості Верховної Ради. – 2016. – № 10. – ст.99.
2. Зілковська Л.М. Недоліки законодавства про патронат над дітьми та шляхи його вдосконалення / Л.М. Зілковська // Держава і право. – К., 2007. – Вип. 38. – С. 381 – 389.
3. Мироненко В.П. Патронат як форма влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування / В.П. Мироненко // Бюлетень міністерства юстиції України. – 2013. – №3. – С. 56 – 63.
4. Постанова КМУ «Порядок створення та діяльності сім'ї патронатного вихователя, влаштування, перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/148-2017-p>.
5. Сімейний кодекс України (від 10.01.2002 р. № 2947-III) (із змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Сімейний кодекс України : [науково-практичний коментар] / [за ред. С.Я. Фурси]. – К. : Видавець Фурса С.Я. : КНТ, 2008. – 1248 с.
7. Черновалюк Ю.Ю. Патронат як форма сімейного виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування за законодавством України / Ю.Ю. Черновалюк // Університетські записки Хмельницького університету управління та права. – 2009. – № 1. – С. 134–138.

SECTION 9. Psychology

Terentev Alexei Anatolevich

PhD student (postgraduate)

department of theory and methodology of art-musical education faculty of education

Ushinskiy Yaroslavl state pedagogical University

Yaroslavl, Russia

Scientific supervisors – *grand doctor of psychol. sciences Arpentieva M.R.,*

grand doctor of pedagog. sciences Bochkareva O.V.

Arpentieva Mariam Ravilievna

grand PhD (grand doctor) of psychological Sciences, associate professor

professor and senior researcher

department of development and education psychology

Institute of psychology

Tsiolkovskiy Kaluga state University

Kaluga, Russia

DIALOGUE AS SPECTACLE AND COMPETITION

Терентьев Алексей Анатольевич

кафедра теории и методики музыкально-художественного воспитания

педагогический факультет

Ярославский государственный педагогический университет

им. К.Д. Ушинского

г. Ярославль, Россия

Научные руководители – *доктор педагог. наук Боцкарева О.В.,*

доктор психол. наук Арпентьева М.Р.

Арпентьева Мариям Равильевна

профессор

кафедра психологии развития и образования

Институт психологии

Калужский государственный университет им. К.Э. Циолковского

г. Калуга, Россия

ДИАЛОГ КАК СПЕКТАКЛЬ И СОРЕВНОВАНИЕ

Annotation: The article is devoted to the analysis of psychological structure of the dialogic and monologic interactions. Compares features of the dialogic and monologic interactions that implement «the meanings for themselves and for other meanings» in different stages of communication: perception, communication, interaction and integration.

Keywords: dialogue, monologue, communication, self-disclosure, self-presentation.

Аннотация: Статья посвящена анализу психологической структуры диалогического и монологического общения. Сравниваются особенности диалогического и монологического взаимодействий, реализующих «смыслы для себя» и «смыслы для других» на разных стадиях общения: перцепции, коммуникации, интеракции и интеграции.

Ключевые слова: диалог, монолог, общение, самораскрытие, самопредъявление.

Производство и воспроизводство человеческих отношений и бытия человека в целом, распределение и утверждение интерперсональных позиций и статусов опосредовано содержанием предметных, деятельностных заданий и задачам, целями деятельности [1 - 14]. При этом общение является неделимой, системной целостностью тогда, когда его интерактивные и перцептивно-информационные компоненты включены в определенный мотивационный контекст, проблемно фокусированы. Общение не получает внутренней основы, если это не общение по поводу деятельности, но и деятельность, не включенная в общение, в отношения людей, не существует [15]. Особенности предметно-смысловой центрации, фокусировки общения позволяют вычленить его разные модусы общения: «сообщничество» и «партнерство», — выделить общение продуктивное и деструктивное, монолог и диалог, т.д. Диалог обычно, в отличие от монолога как псевдообщения, выступает как общение на уровне действительных мотивов деятельности [5; 8; 16]. Участники коммуникации — конкретные личности, обладающие идиосинкразическими характеристиками. Люди проявляются, открывают себя в своих сообщениях и текстах: более или менее открыто и откровенно, полноценно и развёрнуто осуществляют себя и свои цели или стремятся спрятать, маскировать свои истинные смыслы и цели своей деятельности [17; 18; 19]. Предметная деятельность осуществляется в общении в форме интеракций (взаимодействий, выстроенных по игровым канонам: спектакля и игры, обладающими своими сценариями и собственной историей. Аналогом такого представления об общении является идея «делового ядра» [20]. Ядро определяет функционирование и развитие остальных страт-слоев, но до настоящего момента оно исследовано гораздо меньше иных страт и явлений коллективного взаимодействия и групповой динамики. Люди, вступающие в общение, с самого начала предвосхищают некую «интригу», игру, готовятся к ней: и как игроки, предполагающие наличие соревнования, и как драматурги и актеры, включенные в сценическое действо, спектакль. Поэтому данное «ядро» можно, согласно А.У. Харашу, назвать «игровым» [1; 8; 11; 21]. Интеракция выступает, т.о., как игра, сочетающая два измерения: спектакль и состязание. Игра — это состязание или соревнование, включающее противостояние сил и стратегий; но и шоу, лицедейство, включающее согласованность ролей и линий сюжета. Й. Хейзинга полагает эти два понимания игры ее «двумя существенными аспектами». Игра «представляет» борьбу за что-то, либо является состязанием в том, кто лучше других что-то представит» [21, с.24]. Спектакль состязателен, а состязание зрелищно. Сам человек выступает и как «игрок» и как «актер». В рамках этого выбора особое значение имеет социальная фасилитация [22]. Условия, в которых люди выполняют одно и то же задание, находясь рядом, но, не взаимодействуя, Ф. Олпорт назвал «коакцией» [23]. В условиях «коакции» происходит интенсификация индивидуального действования: коактирующие вступают в состязание друг с другом и действуют наперегонки, причем особенно интенсивно — в присутствии одного только внешнего наблюдателя. Однако, их действия при этом обычно упрощаются и стандартизируются, допускается больше ошибок, типична ориентация на «групповой стандарт». Коакция интенсифицирует стороны человеческой деятельности, которые не обращены к индивидуальности и творчеству, личному выбору. При наличии выраженного «смыслообразующего» контекста усилий, связанного с возможностью

выбора, он подвергается деиндивидуализации, упрощению и усреднению. «Тайна» («секрет») — организующий принцип монологической интеракции: состязание в условиях коакции и «страх сцены» берут начало в тайне «другого» и индуцируемой присутствием «другого» как «тайны» тенденции к защите собственного «я». Монолог связан с двумя состояниями: либо взаимный антагонизм и недоверие, проявляющиеся во вражде и соперничестве, в тенденции управления впечатлениями, либо объединение для совместной манипуляции третьим «другим». Сплоченные и устойчивые сообщества характеризуются высоким уровнем согласия суждений, позиций, мотивов и ценностных ориентаций, оперативно вырабатывают единые, стереотипные представления о мире. Тождество как «единство» ценностных ориентаций и иных диспозиций — внешняя сторона групповой организации, внутренняя сторона — общность секретов или «тайн». К ним не допускаются люди со стороны и некоторые члены группы: иначе «игровое ядро» — было бы разрушено. Всякая же игра исключительна и обособлена, что проявляется в ее таинственности [21, с.23]. Монологическая интеракция реализует интеграцию как объединение через общность секрета, последняя имеет два полюса — соперничество и сообщничество: взаимную антагонистическую манипуляцию и договор о совместной манипуляции «третьими лицами». Исследование «игрового ядра» такого общения затруднено: содержание тайн и секретов остается закрытым: респонденты могут открыто избегать контактов с исследователем, особенно там, где он настойчиво касается «тайных» тем. Их реконструкция, таким образом, может идти от «обратного»: темы, которые избегают, указывают путь к содержанию «игрового ядра» группы.

Диалогическая интеракция реализуется вокруг конкретных предметных задач совместной деятельности. Она приглашает к партнерству. Если рассматривать типы интеракции, то партнерство предстает как высшая степень объединения индивидуальных усилий. В истинном диалоге хранителем тайн выступают не люди и их группы, а предметный мир: тайна — не то, что скрывается, а то, что скрыто, что-то непознанное, таящееся в части мира, которая приковала к себе внимание общающихся, партнером. Партнерство — открытая система интеракций, ее изменения могут противопоставляться иным, закрыты, системам и осмысляться подчас как враждебное и конкурентное. В реальном партнерстве присутствует некоторая доля сообщничества и один из типичных секретов: завышение оценку «своих» и занижение «чужих». Таким образом, сообщничество направлено на повышение индивидуальных оценок личности, а партнерство нацелено на развитие и совершенствование личности, ее отношений с собой и миром. Сообщники «отпускают» друг другу промахи и грехи, игнорируют там, где это выгодно, ошибки друг друга, решают фиктивные проблемы. Партнеры нацелены на эффективное и конструктивное решение настоящих проблем и взаимопомощь.

Литература:

1. Андреева Г.М. Социальная психология. - М.: Аспект, 2008. - 384 с.
2. Константа в неопределенном и меняющемся мире. - М.: МГУ им. М.В. Ломоносова, 2009. - 400с.
3. Петровская Л.А. Общение. Компетентность. Тренинг.— М.: Смысл, 2007. — 687 с.
4. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. — М.: Искусство, 1979. — 424 с.
5. Василюк Ф.Е. Молитва—молчание—психотерапия // Московский психотерапевтический журнал. — 1996. — №4. — С.141–145.

6. Копьев А.Ф. Взаимоотношение «Я» — «Другой» // Московский психотерапевтический журнал. – 2007. Юбил. выпуск 2007 года. – С.85–97.
7. Орлов А.Б. Психологическое консультирование и психотерапия: триалогический подход // Вопросы психологии. – 2002. – №4. – С. 3–19.
8. Флоренская Т.А. Диалог в практической психологии. – М.: ИП АН СССР, 1991. – 244 с.
9. Хараш А.У. Социально–психологические механизмы коммуникативного воздействия. Дисс. ...канд. псих. н. – М.: МГУ, 1983. – 33с.
10. Хараш А.У. Личность, сознание и общение // Психолого-педагогические проблемы общения / Под ред. А.А. Бодалева. - М.: АПН СССР. 1979. - С. 17 — 35.
11. Хараш А.У. О механизме общественной детерминации индивидуальной деятельности // Психология в вузе. - 2014. - №1. - С. 12-24.
12. Хараш А.У. Монолог и диалог // Социально-психологическая компетентность / Сост. и ред. М.Р. Арпентьевой. – Калуга: КГУ им. К.Э. Циолковского, 2016. – 250с.
13. Арпентьева М.Р. Взаимопонимание как феномен межличностных отношений. Дисс. ... докт. психол. наук. – М.: МГУ, 2015. – 497с.
14. Хараш А.У. Восприятие человека как воздействие на его поведение // Психология межличностного познания. - М.: АПН, 1981. - С. 25–42.
15. Хараш А.У. Смысловая структура публичного выступления // Социальная психология: Хрестоматия / Сост. Е.П. Белинская, О.А. Тихомандрицкая. - М: Аспект Пресс, 2003. С. 71—84.
16. Морено Дж.Л. Социометрия. — М.: Академ. проект, 2001. – 330с.
17. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. – М.: Политиздат, 1975. – 304с.
18. Топольская Т.А. О понятии «диалог» // Консультативная психология и психотерапия. 2011. №4. С.69–90.
19. Доценко Е.Л. Психология манипуляции. - М: Че-Ро, 1997. — 344 с.
20. Петровский А.В. Психология и время. – С-Пб.: Питер, 2007. – 448с.
21. Хейзинга Й. Homo Ludens. - М.: Прогресс-Традиция, 1997. – 416 с.
22. Казанжи М.Й. Психологія фасилітативності. – Одесса: Куприенко С.В., 2014. – 327с.
23. Allport G.W. The Nature of Prejudice. — N.Y.:Addison-Wesley Publishing Company, 1979. — 537 с.

SECTION 10. Sociology

Skoraya Ina Gennadievna

Graduate student

Institute of Sociology of the National Academy of Sciences

Minsk, Belarus

*The scientific adviser - the candidate of sociological sciences **Lashuk I.V.***

COMPUTER DEPENDENCE AS A DESTRUCTIVE SOCIO-CULTURAL PHENOMENON

Скорая Инна Геннадиевна

аспирант

институт социологии Национальная Академия Наук

г. Минск, Республика Беларусь

*Научный руководитель – канд. социологических наук **Лашук И.В.***

КОМПЬЮТЕРНАЯ ЗАВИСИМОСТЬ КАК ДЕСТРУКТИВНОЕ СОЦИОКУЛЬТУРНОЕ ЯВЛЕНИЕ

The article considers the problem of computerization of society as a complex interdisciplinary phenomenon. Within the framework of the game approach, an attempt is made to study the content side of leisure activities.

Key words: free time, leisure, culture, Internet, addiction, game.

В статье рассмотрена проблема компьютеризации общества как сложного междисциплинарного явления. В рамках игрового подхода предпринята попытка исследования содержательной стороны досуговой деятельности.

Ключевые слова: свободное время, досуг, культура, Интернет, зависимость, игра.

Повышение культуры свободного времени молодёжи одна из главных проблем современного общества. Произошедшие в последние годы изменения всех сторон жизни явились причиной возникновения ряда проблем молодёжи. Одной из сфер жизнедеятельности, где наиболее наглядно проявляются последствия трансформаций, становится досуг. В этой сфере не просто меняется отношение к уже существующим досуговым занятиям, но и формируются новые по своему содержанию виды деятельности. Такой практикой в сфере досуга выступает Интернет. Современный продукт эволюции игр — компьютерные игры, появившиеся в результате «прорыва» в области технологий конца XX века, по новому заставляют взглянуть на сферу свободного времени молодёжи. С одной стороны, компьютеризация общества даёт возможность более эффективно использовать рабочее время и больше времени уделять досугу и развлечениям. Но, с другой стороны, компьютеры являются одним из самых коварных «пожирателей» свободного времени. Даже самая простая и незатейливая компьютерная игра способна заставить забыть о текущих запланированных делах.

Компьютерные игры можно классифицировать как неорганизованный вид досуга. Под неорганизованным досугом будем понимать виды деятельности, которыми человек может занять себя сам. Возникает эта форма досуга, как правило, стихийно. Именно неорганизованный или плохо организованный досуг имеет все предпосылки для деструктивных видов деятельности.

В статье предпринята попытка проанализировать компьютерную зависимость как деструктивное социокультурное явление. Игровой подход к исследованию культуры адаптирован к исследованию содержательной стороны досуговой деятельности. Методология на базе системного подхода позволит раскрыть целостность феномена игры, выявить взаимосвязи между ее структурными элементами, рассмотреть компьютерную игру как глобальное социокультурное явление современного общества.

По мнению российского социолога М.В. Придатченко, игра — это социальная деятельность, направленная на конструирование и реконструкцию практики пространств, нацеленных на удовлетворение духовных и социальных потребностей человека [6]. В рамках данной статьи досуг будем понимать как часть свободного времени, используемая для удовлетворения личных, физических и социальных потребностей [2].

На основе анализа теории игры выделим следующие сходства игры и досуга, которые позволяют применять выводы более ранних исследований игры к изучению досуга: игра, как и досуг, может выступать как способ восстановления сил, как способ развития умственных, физических и социальных навыков человека; игра и досуг могут носить и чисто развлекательный характер, выступая как основное содержание в общении индивидов. В то же время необходимо отметить, что игра как естественный, имманентный человеческой жизни процесс — более широкое и разностороннее понятие, нежели досуг. Предлагается рассматривать игру и досуг как синонимы только в частном случае игры как развлекательной формы досуга.

По мнению ряда современных исследователей Интернета, человек, познавший виртуальный мир, — это уже качественно другая личность, имеющая ряд принципиальных отличий от людей «докомпьютерной» эпохи. С появлением компьютеров и межкомпьютерных сетей варианты взаимодействий человека с виртуальным миром вышли на принципиально новую ступень: не только человек создает новые формы реальности, но и новая реальность, качественно изменив среду обитания человека, изменяет сферу его интересов, привычек, предпочтений, стиль и образ жизни. Интернет предоставляет своим пользователям уникальную возможность: попробовать себя в любой, ранее не доступной ему роли. В Интернете можно забыть обо всем «земном»: возрасте, поле, недостатке денег, отсутствии диплома, привлекательной внешности и т.д. Здесь человек может стать таким, каким он хочет, «проживать» несколько ролей [7].

Этот новый феномен должен, безусловно, находиться в центре пристального внимания социологов. Необходимо также исследовать проблемы ухода в виртуальную реальность, так называемую Интернет — зависимость со следующими основными проявлениями: зависимость от общения в онлайн-форме, зависимость от интерактивных игр. Основные разновидности деятельности, осуществляемой посредством Интернета, такие как общение, познание, игра (развлечение) — обладают свойством захватывать сознание человека целиком, при этом практически не оставляя ему времени на другие занятия. [8]. Игра всегда являлась наиболее

притягательным способом деятельности. Целью любой игры является улучшение эмоционального самочувствия. Форма деятельности всегда напрямую связана с наклонностями индивида. Границы между зависимостью и злоупотреблением выражается в критерии нарушения адаптации и связаны с возникающими проблемами в учёбе, отношениями с окружающими и близкими людьми. Интернет-зависимость не наступает мгновенно, она проходит несколько стадий (исследователи выделяют от 3 до 4 стадий).

Иван Голдберг впервые описал игровую зависимость в 1995 году. И. Голдберг не хотел изначально включение данного расстройства в официальные психиатрические стандарты, но предложенная врачом трактовка, была первой трактовкой игровой зависимостью, которая базируется на описании расстройств, связанных со злоупотреблением психоактивных веществ, наркоманий, учений одним из первых заметил некую схожесть между игроманией и наркотической зависимостью. В термин интернет-зависимость врач вкладывал не медицинский смысл, а поведение со сниженным уровнем самоконтроля, грозящее вытеснить нормальную жизнь [1].

Психологи выделяют два основных механизма образования зависимости от компьютерных игр: потребность в уходе от реальности и принятие роли другого. Главное свойство интернета — поток, когда одна деятельность очень успешно сменяет другую. Именно это успешное виртуальное пространство вызывает зависимость. Особенность компьютерных игр в том, что у них отсутствует логическое завершение, т.е. потенциально игра может продолжаться бесконечно. По мнению Б.В. Зейгарник любое незавершенное действие ведёт к возникновению у человека специальной потребности, которая побуждает его вновь и вновь возвращаться к этому незавершённому действию [3]. Курт Левин утверждает, что в случае нереализованности остатка потенциала дети при первой возможности стремятся завершить неоконченное дело [5].

На основании вышеизложенного, можно сделать следующий вывод. Интернет игра — глобальное, незавершенное действие, которое побуждает индивида постоянно возвращаться к игре, совершая одни и те же действия, блуждая вновь и вновь по замкнутому кругу. Активно формируется тип «Человека — зависимого» [9]. Зависимого от той глобальной массовой культуры, которая его сформировала и тех социальных паттернов, которые она ему привила. Общество лишается критериев нормальности, распространяются и терпимо принимаются социумом различного вида девиации.

Компьютерная зависимость является новой социальной проблемой, сложным междисциплинарным явлением. Виртуальная сфера в настоящее время порождает игрозависимых индивидов и поэтому требует быстрого и эффективного регулирования. Необходимо рассматривать данную проблему в комплексном, междисциплинарном подходе и подходить к исследованию компьютерной зависимости как к социокультурному явлению. При этом определяющим должно стать понимание того, что данная деструктивная социокультурная девиация приводит к фактическому выпадению из социально активной жизни значимой части молодёжи.

Далее рассмотрим рисковую сопровождающую зависимого поведения. Определение границ нормы рискованного порога той или иной зависимости — одно из важнейших направлений современной социологии. В своих работах Ю.А. Зубок, подчеркивая «необходимость углубленной теоретической разработки рискологических проблем применительно как для различных стадий модернизации

общества в целом, так и для отдельных общественных групп», обращает внимание на молодежь, как социальную группу, особо подверженную факторам риска [4]. При определенных условиях, в зависимость может превратиться практически любой вид деятельности. Социологическое исследование показывает, что в большей степени игровой зависимости подвержены мужчины в возрасте от 18 до 25 лет, студенты вузов технической направленности [8].

Таким образом, несмотря на естественность и неотъемлемость состояния игры для человека, в определенных социальных условиях игра имеет свойство перерастать в зависимое поведение, приобретая в результате деструктивные социокультурные качества. Интернет-зависимость забирает у молодых людей время полноценной жизни и энергию здоровья, мешает культурно и творчески развиваться, лишает социальных потребностей.

Литература:

1. Абраменкова, В.В. Социальная психология детства: развитие отношений ребенка в детской субкультуре / В.В. Абраменкова. – М.: Воронеж, 2000. – 106 с.
2. Добренёва, В.И., Кравченко А.И. Социология: учеб. пособие / В.И. Добренёва, А.И. Кравченко. - М.: Инфра – М, 2001. - 624 с.
3. Зейгарник, Б.В. Патопсихология / Б.В. Зейгарник. - М.: Изд. Моск. унив., 1986. -309 с.
4. Зубок, Ю.А. Феномен риска в социологии / Ю.А. Зубок. - М.: 2007. - 114 с.
5. Левин, К. Динамическая психология: Избранные труды / К. Левин ; под общ. ред. Д.А. Леонтьева и Е.Ю. Патяевой; [сост., пер. с нем. и англ. яз. и науч. ред. Д.А. Леонтьева, Е.Ю. Патяевой]. — М.: Смысл, 2001.- 302 с.
6. Придатченко, М.В. Роль игры в конструировании социальной реальности: дис. ... канд. соц. наук: 22.00.04 / М.В. Придатченко. – Н. Новгород, 2007.- 133 л.
7. Семелюк, М.М. Интернет – досуг в контексте трансформации социального времени: автореф. ... дис. канд. соц. наук: 22.00.01/ М.М. Семелюк. – М., 2006.- 31 с.
8. Сидорова, С.Н., Ельчанинов, В.С., Габдулхакова, Н.К. Особенности влияния компьютерных игр на личность / С.Н. Сидорова, В.С. Ельчанинов, Н.К. Габдулхакова, // Молодой ученый. — 2014. — №7. — С. 294-296.
9. Шпель, Ю.В. Игровая зависимость как социокультурное явление в современном обществе: автореф. дис. ...канд. соц. наук: 22.00.06 / Ю.В. Шпель. – М., 2007. – 32 с.

SECTION 11. Politology

Mainina Myroslava Serhiivna

student

Faculty of philosophy

Political science

Taras Shevchenko National University of Kyiv

Kyiv, Ukraine

FEATURES OF PARLIAMENTARY ETHIC DEVELOPMENT IN UKRAINE

Майніна Мирослава Сергіївна

студентка

Філософський факультет

напрямок: «Політологія»

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ ЕТИКИ В УКРАЇНІ

Abstract: The theses discuss approaches of "parliamentary ethics" definition and also the main types of ethical norms regulation of people's deputies behavior according to the world practice. Particular attention focused on the question of parliamentary ethics development in Ukraine. We also analyzed the main stages of normative legal acts adoption and features of formation and prospects of parliamentary ethics development in Ukraine.

Keywords: parliamentary ethics, code of conduct for people's deputies, deputy ethics, people's deputy of Ukraine responsibility.

Анотація. У тезах розглянуто підходи до визначення дефініції «парламентська етика», а також основні типи регулювання етичних норм поведінки членів парламенту у світовій практиці. Особливу увагу зосереджено на питанні розвитку парламентської етики в Україні. Проаналізовано основні етапи прийняття нормативно-правових актів, які стосуються піднятого проблемного питання, виокремлено особливості формування та перспективи розвитку парламентської етики в Україні.

Ключові слова: парламентська етика, кодекс поведінки парламентарів, депутатська етика, відповідальність народних депутатів України.

Оцінка будь-якої сфери людської діяльності регулюється не лише за допомогою норм закону, які безумовно є важливими, а й етичними нормами, порушення яких тягне за собою серйозні наслідки. Депутатська діяльність не є виключенням. У багатьох парламентах світу на рівні з законодавчо закріпленими нормами існують певні етичні положення, кодекси, збірки правил, які справляють вагомий вплив на діяльність парламентарів.

Звертаючись до дефініції «парламентська етика», слід зауважити, що досі існує багато суперечок щодо її визначення. Так, за визначенням, до якого схиляються більшість дослідників парламентська етика — це вид професійної етики, що регулює

відносини, які виникають у ході законотворчої та іншої парламентської діяльності, а також позапарламентської діяльності, пов'язаної з виконанням функцій народного депутата [3]. Натомість, можемо зустріти й трохи інше визначення: парламентська етика — атрибут правової держави. Вона, безумовно, відображає стан суспільної моральності, але в той же час висуває певні вимоги до політичної поведінки, програмує певні «моральні планки» спілкування у всіх органах демократичної влади [1, с. 327].

Як зазначає Медведева Л.М. на специфіку правил етики народних представників впливає багато факторів: починаючи від особливостей устрою парламенту, історичних традицій, менталітету народу, структури законодавства країни, закінчуючи ступенем впорядкованості політичних організацій, політичних особливостей та діяльності парламенту, регуляції і визначеності співвідношення депутатської більшості та опозиції [4].

Світова практика насичена прикладами регуляції поведінки парламентарів. Так, багато дослідників наводять приклади функціонування кодексів, етичних збірок і декларацій. Г. Павер систематизував основні типи регулювання етичних норм поведінки членів парламенту: перша модель — заснована на повному внутрішньому регулюванні поведінки, такий тип існує у Тайвані. Передбачається створення судового, або квазісудового органу, який би здійснював контроль за діяльністю депутатів та дотримання ними етичних норм. Проблеми пов'язані з даною моделлю полягають у тому, що будь-яке порушення тягне за собою відкриття кримінального провадження, що певною мірою суперечить принципу парламентської недоторканості. Друга модель — заснована на регулюванні виключно у законодавчих межах. Такий тип практикується в США. Передбачається створення спеціального парламентського комітету з питань етики депутатської діяльності, основна діяльність якого буде полягати в роботі зі звітністю, розслідуванням випадків можливого порушення правил поведінки та застосуванням санкцій до парламентарів, підозрюваних у порушенні цих правил. Недоліком такої моделі регулювання є те, що вона перетворює членів парламенту на слідчих, суддів та присяжних замість того, щоб забезпечити їх існування у якості незалежного органу, який лише ратифікує рішення, прийняті незалежним суддею. Третя модель — поєднує у собі внутрішній (парламентський) та зовнішній контроль за додержанням виконання етичних норм парламентаря. Таку модель сформовано у Великобританії. У даному випадку передбачається створення незалежного спеціалізованого органу, який призначається та звітує перед парламентом. Цей орган розслідує справи та надає консультативну допомогу членам парламенту із питань, пов'язаних із застосуванням норм етики, але санкції за їх порушення (у разі виявлення такого факту у ході розслідування) накладає спеціально скликаний комітет парламенту. [2]

На нашу думку, саме третій тип є показником високо рівня розвитку політичної культури не лише на рівні суспільства, а й як наслідок, на рівні функціонування парламенту та виконання своїх функцій парламентаріями. Запровадження цього типу регулювання етичних норм в Україні було б не тільки доцільним, а й дієвим кроком на шляху формування високо рівня парламентської етики.

Розглядаючи формування парламентської етики в Україні, перш за все слід зробити наголос на тому, що процес її визначення та закріплення ще й досі триває.

На сьогодні можемо зазначити, що існує ряд нормативно-правових актів, які регулюють діяльність парламентаріїв. Серед них можна виокремити Конституцію

України, закони України «Про статус народного депутата України», «Про Регламент Верховної Ради України».

Слід зауважити, що в українській парламентській практиці є спроби формування Кодексу парламентської етики. Зокрема, у Верховній Раді VI скликання була спроба законодавчого закріплення норм етики у межах одного нормативно-правового акту — «Кодексу доброчесної поведінки народних депутатів України», який, відповідно до пояснювальної записки, було розроблено з метою встановлення стандартів та правил поведінки для врегулювання ситуацій етичного характеру, що виникали у процесі здійснення народними депутатами України повноважень, які передбачені Конституцією та іншими законодавчими актами [9].

Група депутатів VIII скликання, яка нараховує близько 20 осіб, разом із закордонними партнерами, активно працюють над розробкою Кодексу парламентської етики. Так, за словами К. Рябіко Кодекс охоплює питання, які не можна назвати чітко законними, або незаконними, це так звана «сіра зона», але він визначає стандарти, як діяти у питаннях, які не регулюються законом [5].

Відповідно до аналізу, проведеного О.В. Токар-Остапенком, в українському парламенті норми парламентської етики не лише не виконуються, а перш за все регулюються не повною мірою. До прикладу, норми Регламенту Верховної Ради України в частині депутатської етики встановлюється відповідальність лише за вчинення окремих дій (виголошення образливих висловлювань), тоді як такі дії як перешкоджання проведенню засідань, виведення з ладу системи голосування, позбавлення головуєчого можливості ведення засідання взагалі не передбачають будь-якої відповідальності. Окрім того, Регламентом визначено лише норми етичної поведінки на засіданнях парламенту і не врегульовано поведінку депутатів поза його межами, однак під час здійснення депутатської діяльності. Серед «сірих» зон можна видалити: питання порушення Регламенту Верховної Ради України у частині участі в роботі парламенту, його комітетів та комісій; відсутності окремого (незалежного) контролюючого органу дотримання правил етики депутатами, відсутність потужного механізму покарань за не виконання або порушення етичних норм під час роботи з виборцями, тощо. [6]

В Україні, як у відносно молодій державі, процес становлення парламентської етики, як і парламентської культури загалом, ще триває. Зважаючи на те, що моральні Кодекси, в тому числі й кодекси професійної моралі, проходять тривалий процес розробки і сприйняття, та зазвичай мають успіх за умови, коли вони є продуктом нормотворчості тих, хто буде ці норми виконувати, тобто є продуктом самозобов'язання [1, с. 329], а також беручи до уваги особливості українського парламентаризму, не лише громадськість, а й самі парламентарі мають активно працювати над розробкою та розвитком парламентської етики.

Систематизувавши роботи багатьох дослідників, можна зауважити, що парламентська етика в Україні має ряд особливостей, серед них: наявність неврегульованих питань та «сірих» зон у питаннях визначення норм парламентської етики; історичні та традиційні особливості українського парламентаризму; слабкість громадського контролю; втручання особистих інтересів і конфліктів у сферу парламентських процедур; відсутність чіткої система санкцій за не дотримання норм парламентської етики. Також, вагомим зауваженням може виступити теза про те, що безумовно існує необхідність розробки певного Кодексу норм парламентської етики, проте про систему відповідальності та санкцій доцільно буде говорити лише після

чіткої регламентації та погодження норм, які є обов'язковими для виконання парламентаріями.

Розвиток парламентської етики визначається не лише виконанням та дотриманням певних, закріплених норм парламентаріями, а й розумінням особливостей інституту депутатства громадянами, однак це та інші питання в контексті українських реалій мають пройти тривалий процес розробки, затвердження та впровадження.

Література:

1. Бакштановский В.И., Согомонов Ю.В., Чурилов В.А. Этика политического успеха / Научно-публицистическая монография. Тюмень – Москва: Центр прикладной этики, 1997. 747 с.
2. Greg Power Handbook on Parliamentary Ethics and Conduct. A Guide for Parliamentarians. Global Task Force on Parliamentary Ethics. Published by GOPAC-WFD. – р. 30 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gopacnetwork.org/Docs/PEC_Guide_EN.pdf
3. Когут А. Савчук О. Етичне та правове регулювання поведінки парламентарів: міжнародний досвід та пропозиції для України Режим доступу: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28800.pdf>
4. Медведева Л.М. Правові основи регулювання парламентської етики в Україні [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.academy.gov.ua/ej/ej10/doc_pdf/Medvedeva.pdf
5. Сміян Надія Кодекс парламентської етики – дорожня карта до європейських стандартів удосконалення [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.golos.com.ua/article/264370>
6. Токар-Остапенко О.В. Етика депутатської діяльності та інститут дисциплінарної відповідальності народних депутатів України: напрями удосконалення [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1036/>
7. Закон України «Про статус народного депутата в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/rada/show/2790-12>
8. Закон України «Про Регламент Верховної Ради» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/rada/show/1861-17>
9. Пояснювальна записка до «Кодексу доброчесної поведінки народних депутатів України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=35847&pf35401=147141>.

Savchuk Andrii Borysovych
Postgraduate student
Chair of International Relations
Faculty of History, Political Science, and International Relations
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Ivano-Frankivsk, Ukraine
Research advisor - Ph.D. in Political Science, Professor Tsependa I.Ye.

DIPLOMATIC PERSONALISM AS ONE OF PERSPECTIVE COURSES OF THE INVESTIGATION OF HISTORY OF INTERNATIONAL RELATIONS

Савчук Андрій Борисович
аспірант
кафедра міжнародних відносин
факультет історії, політології і міжнародних відносин
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна
Науковий керівник – д. політ. н., проф. Цепенда І.Є.

ДИПЛОМАТИЧНА ПЕРСОНАЛІСТИКА ЯК ОДИН ІЗ ПЕРСПЕКТИВНИХ НАПРЯМІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

The author traces the importance of the diplomatic personalism in the researching of history of international relations. The article discloses the value of biographical research as an important part of humanities science and culture. The author illustrated trends in development of Ukrainian diplomatic personalism.

Key words: personalism, history of international relations, diplomacy.

У статті автор простежує значення дипломатичної персоналістики в дослідження історії міжнародних відносин. Розкрито значення біографічних досліджень як одного зі складників гуманітарної освіти та культури. Окреслено тенденції розвитку української дипломатичної персоналістики.

Ключові слова: персоналістика, біографія, історія міжнародних відносин, дипломатія.

Сьогодні, як ніколи, актуалізується людський чинник у дипломатичній службі. Дієвість і результативність роботи, прагматизм у взаєминах з міжнародними партнерами, чітке бачення ролі та місця України у площині світових координат у поєднанні з динамізмом, оперативністю, жвавим розумом — ось той чинник, який є умовою успіху кожного українського дипломата. Саме такій категорії дипломатів під силу адаптувати інструментарій української зовнішньої політики до викликів глобалізованого світу. Завдання, які нині стоять перед українською дипломатією, виходять з традицій, що сягають початку ХХ сторіччя (більш докладно про це — у нашій окремій публікації [4]), формуючись новітніми зовнішньополітичними реаліями, що вимагають від професіоналів-міжнародників постійного пошуку нових підходів та шляхів захисту національних інтересів.

Високий професіоналізм українських дипломатів був і є найважливішою умовою реалізації національних інтересів України, прогнозованості її зовнішньої політики, забезпечення міжнародної стабільності та створення позитивного іміджу у світовому просторі. Вивчення ролі особистості в міжнародних відносинах є відносно новою теоретичною проблемою міжнародних відносин [1; 2; 3; 5].

У поступі новочасної науки, орієнтованої на відродження національних здобутків у галузі історії розвитку української дипломатії, зростає значущість персоналістського напрямку, що зумовлює значущість кожної постаті. При цьому наголосимо: воно підготовлене не стільки в руслі біографістики, що вивчає певного діяча у розмаїтті його суспільних зв'язків, скільки у розрізі персоналістики. Такий підхід передбачає певний науково-дослідницький алгоритм наукового пошуку, де його першим і головним складником є біографія дипломата. При реалізації цього завдання спиралися на визначені ученими (Я. Дашкевич, С. Світленко, І. Старовойтенко та ін.) підходи до вивчення персоналії як історико-суспільного явища, які становлять взаємодію таких критеріїв: особливості політичного життя і соціальної структури суспільства; рівень соціально-економічного розвитку; розмаїття світоглядних орієнтацій, зумовлених ідейними, політичними, філософськими та іншими чинниками; тощо.

При розв'язанні цього завдання спиралися на сформульовані вченими положення, згідно з якими дослідження персоналії вимагає: дотримуватися хронології опису подій; бездоганного використання документів й історичних фактів; висвітлення її життєдіяльності у взаємозв'язку із суспільними процесами, історичною епохою; з'ясування впливу і творчого внеску особистості у розвиток певної наукової сфери [5].

Просопографічний опис особистості, на нашу думку, включає також такі компоненти: 1) відтворення шляхів її формування в родинному й освітньому середовищах, знаменних подій, які ставали визначальними у виборі професії або світоглядних засад, сфер діяльності та місць перебування особи; 2) освіта та професійна діяльність; 3) особистісні характеристики: походження, вдача, темперамент, сюжети приватного життя, психологічні й фізичні стани в різні періоди, спонукальні мотиви творчих злетів та невдач, поведінка за різноманітних життєвих обставин, її взаємини з оточеннями; 4) внутрішній світ особи: переживання нею особистих і громадських подій, ставлення до них через рефлексії, відображені у певних джерелах; 5) деталі приватного життя, їх вплив на основну діяльність; 6) шляхи самореалізації особистості; тощо. Відтворення особи саме за таким всебічним описом надасть їй вигляду не просто відомого діяча, а й звичайної людини, яка перебувала в щоденних сферах особистісно-людських взаємин, моральних виборів, приватного життя, і, таким чином, репрезентує її в усій повноті людського змісту, об'єктивно й правдиво, а не однобоко, чи кон'юнктурно. Такий підхід до вивчення особи надає просопографії як науковій дисципліні незаперечного значення й відкриває перед нею широкі дослідницькі перспективи. Найважливішою і найціннішою ознакою просопографічних даних є правдивість і об'єктивність інформації, відтворення відомої особи у сукупності позитивних і негативних сторін життєпису.

Зважаючи на таке призначення просопографії, Я. Дашкевич вважає її вищим ступенем біографістики, бо вона відтворює «живі» образи історії на матеріалах конкретних джерел [5]. Отже, з одного боку, особа досліджується як суспільний

суб'єкт, визначається її роль в значущих подіях, а з іншого — окреслюється її індивідуальність (внутрішній світ, духовний потенціал та інші характеристики).

Для аналізу такого складника дослідження дипломатичної персоналії, як його творча спадщина, важливе значення має низка науково-теоретичних положень і рекомендацій Л. Смолінчук, І. Старовойтенко та ін., які стверджують, що з позицій наукової методології цей елемент потребує аналізу масиву джерел, що є продуктом творчої діяльності самого дипломата. Її може репрезентувати широке коло матеріалів, зокрема статті у часописах, підручники, посібники, дисертаційні дослідження, виступи на наукових конференціях, інших форумах тощо. Основними методами тут виступають суто теоретичні: аналіз, синтез, узагальнення, які допомагають з'ясувати сутність віднайденого масиву джерел. Ідеться про з'ясування сутності, значення та очікуваних результатів, застосування загальнонаукових і спеціальних методів та підходів дослідження:

- пошуково-евристичний метод — забезпечує цілеспрямований процес збору, систематизації, аналізу комплексу різновидових історіографічних та першоджерельних матеріалів задля реалізації дослідницьких завдань;

- історико-генетичний — використовується як універсальний метод для встановлення причинно-наслідкових зв'язків між суспільними процесами і явищами та загальних і специфічних закономірностей їхнього розвитку;

- конструктивно-генетичний метод тісно пов'язаний з попереднім, адже забезпечує виявлення генези соціальних, освітніх, етнокультурних, родинних контактів і зв'язків та їхній вплив на формування досліджуваних дипломатичних персоналій як неординарних особистостей, визначення основних періодів їхньої професійної, наукової, освітньої діяльності;

- біографічний підхід забезпечує цілеспрямований аналіз джерельних матеріалів через призму життєвого шляху кожного дипломатичного працівника та дозволяє визначати його основні етапи, події, факти. Розуміння сутності та органічне поєднання «духу епохи» і суспільних чинників, які визначали формування професійних, моральних, ідейних, світоглядних, творчих, громадянських поглядів дипломата, дозволяють предметно розглянути взаємодію професійного, національного, соціального, наукового аспектів його життєдіяльності;

- порівняльно-зіставний, просопографічний, біографічний методи й підходи дають необхідний інструментарій для визначення місця і значення очільників дипломатичних місій та консульських служб у розвитку української дипломатії;

- метод актуалізації сприяє визначенню продуктивних ідей, поглядів, елементів досвіду в діяльності дипломатичних персоналій задля їхнього творчого використання в сучасному розвитку вітчизняної дипломатії.

Насамкінець відзначаємо, що при застосуванні наукового інструментарію, аналізі джерельних матеріалів та здійсненні інших інтелектуальних операцій, що супроводжували науково-дослідницький процес, спиралися на такі фундаментальні принципи наукового пізнання, як: історизм (розуміння особливостей суспільного розвитку досліджуваного періоду, які визначали зміст діяльності дипломатичних працівників); об'єктивності (усебічне врахування чинників, що впливали на зміст, характер дипломатичної діяльності очільників дипломатичних місій та консульських служб; неупередженість їхнього трактування); системності (з'ясування суті формуючих чинників та етапів творчого, професійного становлення дипломата та

органічне комплексне застосування всього науково інструментарію до їхнього вивчення) тощо.

Таким чином, нагромаджений вітчизняною та зарубіжною наукою масив знань, ідей, теорій, поглядів дає достатньо чітке розуміння суті та змісту методології теорії міжнародних відносин як науки, її основоположних принципів і функцій, наукового інструментарію і категоріального апарату. Попри їх дискусійний характер та потребу подальшої розробки, напрацьовані дефініції базових понять теорії міжнародних відносин, розуміння предметного поля та взаємозв'язків з іншими галузями гуманітарних знань, а також рівень розробки конкретних методів наукового пізнання дають необхідне підґрунтя для здійснення всебічного аналізу проблеми місця і ролі українських дипломатів у зовнішньополітичній діяльності України на сучасному етапі.

Література:

1. Головинський К.С. Фактор особистості у формуванні та здійсненні зовнішньої політики у сучасній міжнародній системі: Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.04 / К. С. Головинський; НАН України. Ін-т світ. екон. та міжнар. відносин. – К., 2002. – 20 с.
2. Герасимчук Т. Концептуальні основи теорії політики: Навч. посібник / Т. Герасимчук, А. Киридон, С. Троян. – Рівне, 2008. – 289 с.
3. Качинська Н.О. Імідж держави: теоретичний аспект / Надія Олександрівна Качинська // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В.М. Вашкевич. – К., 2009. – Випуск 19. – С. 252-263.
4. Савчук Б. Прикарпатський сегмент у зовнішній політиці ЗУНР / Б. Савчук, А. Савчук // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Соціальні трансформації у кризовий період», м. Краматорськ, 26 січня 2017 року. – Краматорськ, 2017. – С. 147-150.
5. Старовойтенко І. Просопографія: підходи до трактування змісту наукової дисципліни в історіографії / Інна Старовойтенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.history.org.ua/JournALL/sid/13/1/1.pdf>

Notes